
BEZPIECZNY
BANK

BEZPIECZNY BANK

czasopismo poświęcone
zagadnieniom gwarancji
depozytów i bezpieczeństwa
finansowego banków

Kolegium

programowo-redakcyjne:

prof. dr hab. Władysław Baka
– redaktor naczelny,
Kazimierz Beca,
dr Marek Grzybowski,
dr hab. Małgorzata Iwanicz-
Drozdowska, prof. SGH,
Ewa Kawecka-Włodarczak,
prof. dr hab. Stanisław Owsiak,
Krzysztof Pietraszkiewicz,
prof. dr hab. Marek Safjan,
dr hab. Jan Szambelańczyk,
prof. Akademii Ekonomicznej
w Poznaniu
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Sekretariat redakcji:

Beata Zdanowicz

Publikowane artykuły przedstawiają
opinie i poglądy ich autorów i nie
wyrażają oficjalnego stanowiska
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Opracowanie graficzne i łamanie:

FACTUMGRAF – Dariusz Stański

Korekta:

Ewa Stempniewicz

Druk:

STARDRUK

ISSN 1429-2939

Wydawca:

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
00-546 Warszawa
ul. Ks. Ignacego Jana Skorupki 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl

Współpraca:

Stardruk
Wydawnictwo
00-660 Warszawa
ul. Lwowska 11/29

W NUMERZE

4 (29) 2005

A. Z działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

1. Uchwały Rady BFG w sprawie stawek na 2006 rok: funduszu ochrony środków gwarantowanych i opłaty rocznej – s. 3
2. Ocena sytuacji finansowej sektora bankowego w 2004 roku (na podstawie danych audytowanych) w świetle analizy BFG – *Tomasz Bugajny, Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Halina Polijaniuk, Iwona Sowińska* – s. 7
3. Długofalowa polityka gromadzenia środków finansowych w ramach polskiego systemu gwarantowania depozytów – *Tomasz Bugajny, Marek Pyła* – s. 109

B. Problemy i poglądy

Rozwój systemu finansowego – *Leszek Balcerowicz* – s. 125

C. Konsultacje dla banków

Wpływ wprowadzenia Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) na wybrane wielkości finansowe banków stosujących MSSF do sprawozdań jednostkowych – *Katarzyna Armacińska, Kinga Kierc* – s. 133

D. Z doświadczeń zagranicznych

Działania amerykańskich instytucji nadzorczych wobec banków o pogarszającej się sytuacji finansowej na przykładzie OCC – *Tomasz Adamowicz* – s. 167

E. Kronika

Podstawowe wielkości makroekonomiczne i zmiany organizacyjno-prawne w polskim sektorze bankowym w III kwartale 2005 roku – *Halina Polijaniuk* – s. 185

F. Miscellanea

Przegląd prasy zagranicznej (wrzesień–listopad 2005) – s. 193

Z działalności BFG

Uchwała nr 19/2005

Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 17 listopada 2005 r.

**w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej na 2006 rok
określającej wysokość funduszu ochrony środków
gwarantowanych tworzonego przez podmioty objęte
obowiązkowym systemem gwarantowania.**

Na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 5 i art. 25 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 2000 r. Nr 9, poz. 131, z późn. zm.¹⁾) oraz § 15 ust. 2 i 3 statutu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1995 r. w sprawie nadania statutu Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu (Dz.U. Nr 21, poz.113, z późn. zm.²⁾), Rada Funduszu uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się na 2006 rok stawkę procentową określającą wysokość funduszu ochrony środków gwarantowanych, tworzonego przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania, w wysokości 0,19% dla sumy środków pieniężnych zgromadzonych w banku na wszystkich rachunkach, sta-

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2000 r. Nr 86, poz. 958, Nr 119, poz. 1252 i Nr 122, poz. 1316, z 2001 r. Nr 154, poz. 1802, z 2003 r. Nr 60, poz. 535, Nr 217, poz. 2124 i Nr 223, poz. 2218 z 2004 r. Nr 91, poz. 870, Nr 121, poz. 1262 i Nr 146, poz. 1546 oraz z 2005 r. Nr 179, poz. 1484 i Nr 183, poz. 1538.

²⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz.U. z 1997 r. Nr 126, poz. 808, z 2000 r. Nr 12, poz. 137 oraz z 2001 r. Nr 16, poz. 174.

Bezpieczny Bank

---

nowiących podstawę obliczania kwoty rezerwy obowiązkowej, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

§ 2.

Podmioty, o których mowa w § 1, obowiązane są utworzyć – na zasadach określonych w art. 25 i art. 26 ustawy o BFG – fundusz ochrony środków gwarantowanych na rok 2006 w dniu 2 stycznia 2006 r. według stanu środków, o których mowa w § 1, za październik 2005 r.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

R a d a
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Uchwała nr 20/2005

Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 17 listopada 2005 r.

**w sprawie ustalenia wysokości stawki procentowej
obowiązkowej opłaty rocznej na 2006 rok wnoszonej
na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego przez podmioty
objęte obowiązkowym systemem gwarantowania
oraz terminu jej wniesienia.**

Na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 2000 r. Nr 9, poz. 131, z późn. zm.¹⁾) oraz § 15 statutu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1995 r. w sprawie nadania statutu Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu (Dz.U. Nr 21, poz.113, z późn. zm.²⁾), Rada Funduszu uchwała, co następuje:

§ 1.

Ustala się stawki obowiązkowej opłaty na 2006 rok w wysokości: 0,05% dla sumy aktywów bilansowych, gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem oraz 0,025% dla sumy ważonych ryzykiem pozostałych zobowiązań pozabilansowych, z wyłączeniem linii kredytów przyrzeczonych – dla podmiotów objętych obowiązkowym systemem gwarantowania.

§ 2.

Podstawą wyliczenia kwoty obowiązkowej opłaty rocznej jest stan aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem, o których mowa w § 1, w dniu 31 grudnia 2005 r.

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2000 r. Nr 86, poz. 958, Nr 119, poz. 1252 i Nr 122, poz. 1316, z 2001 r. Nr 154, poz. 1802, z 2003 r. Nr 60, poz. 535, Nr 217, poz. 2124 i Nr 223, poz. 2218 z 2004 r. Nr 91, poz. 870, Nr 121, poz. 1262 i Nr 146, poz. 1546 oraz z 2005 r. Nr 179, poz. 1484 i Nr 183, poz. 1538.

²⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz.U. z 1997 r. Nr 126, poz. 808, z 2000 r. Nr 12, poz. 137 oraz z 2001 r. Nr 16, poz. 174.

Bezpieczny Bank

---

§ 3.

Kwota obowiązkowej opłaty wnoszona przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania, ustalona zgodnie z § 1 i 2 uchwały, ulega – na podstawie art. 13 ust. 3b ustawy o BFG – pomniejszeniu o 50%.

§ 4.

Podmioty objęte systemem gwarantowania, o których mowa w § 1, wnoszą obowiązkową opłatę roczną, z uwzględnieniem § 3, w terminie do dnia 15 marca 2006 r.

§ 5.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

R a d a
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

OCENA SYTUACJI FINANSOWEJ SEKTORA BANKOWEGO W 2004 ROKU (NA PODSTAWIE DANYCH AUDYTOWANYCH) W ŚWIETLE ANALIZY BFG

SYNTEZA

Bankowy Fundusz Gwarancyjny jako instytucja będąca częścią sieci bezpieczeństwa finansowego w Polsce dokonuje okresowych ocen sytuacji ekonomiczno-finansowej banków objętych polskim systemem gwarantowania depozytów¹⁾ oraz identyfikuje zagrożenia dla działalności poszczególnych banków. Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oddziały instytucji kredytowych nie są objęte polskim systemem gwarantowania depozytów, ale systemem w kraju macierzystym. Niniejszy materiał prezentuje zatem **ocenę sytuacji krajowego sektora bankowego w Polsce** (krajowe banki komercyjne i banki spółdzielcze)²⁾ **według stanu na 31 grudnia 2004 r.** Ocena sytuacji sektora bankowego została dokonana na podstawie sprawozdań finansowych banków po badaniu przeprowadzonym przez biegłych rewidentów (baza publikacyjna NBP).

W syntezie przedstawiono – obok charakterystyki ogólnych zmian kondycji sektora bankowego – także informację o sposobie oceny bezpieczeństwa banków stosowanym przez BFG wraz z informacją o zidentyfikowanej skali zagrożeń oraz jej zmianie w 2004 r. W **części I** opracowania przedstawione zostały zmiany w otoczeniu gospodarczym i regulacyjnym. **Część II** zawiera analizę ogólną sytuacji w sektorze bankowym (struktura i dynamika bilansu oraz rachunku zysków i strat). W **częściach III** oraz **IV** dokonano pogłębionej analizy sytuacji odpowiednio w sektorze banków komercyjnych i spółdzielczych.

---

¹⁾ Zgodnie z art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, **podmiotami objętymi obowiązkowym systemem gwarantowania** są banki krajowe w rozumieniu ustawy – Prawo bankowe oraz „oddziały banków mających siedzibę w państwie niebędącym członkiem Unii Europejskiej – o ile nie są uczestnikami systemu gwarantowania środków pieniężnych albo system gwarantowania, w którym uczestniczą, nie zapewnia gwarantowania środków pieniężnych do wysokości określonej w ustawie”. Kwestię przystąpienia oddziałów instytucji kredytowych (czyli oddziałów banków mających siedzibę w państwach będących członkami Unii Europejskiej) reguluje art. 2b ustawy o BFG.

²⁾ Stosowane w niniejszej analizie pojęcia „sektor banków komercyjnych” oraz „sektor bankowy” obejmują banki objęte polskim systemem gwarantowania depozytów. W analizowanej zbiorowości banków komercyjnych według stanu na koniec grudnia 2004 r. nie uwzględniono 3 oddziałów instytucji kredytowych, które nie są objęte polskim systemem, według zaś stanu na koniec czerwca 2004 r. – 1 oddziału. Według stanu na koniec 2003 r. w polskim sektorze bankowym prowadził działalność 1 oddział.

Bezpieczny Bank

W 2004 r. sytuacja sektora bankowego **uległa poprawie**. Było to możliwe dzięki dobrej koniunkturze gospodarczej oraz zmianom regulacyjnym (głównie w zakresie zasad tworzenia rezerw na ekspozycje kredytowe). Ogólna poprawa sytuacji przyczyniła się także do zwiększenia **bezpieczeństwa sektora bankowego** (mierzonego stosowanym w BFG indeksem zagrożenia). Pomimo ogólnej poprawy bezpieczeństwa w dalszym ciągu kilka banków wykazywało wysokie ryzyko z punktu widzenia systemu gwarantowania depozytów.

W 2004 r. **tempo wzrostu gospodarczego** było najwyższe od siedmiu lat. Produkt krajowy brutto zwiększył się o 5,4% w stosunku rocznym. Po raz pierwszy od 2001 r. wzrosły nakłady inwestycyjne na środki trwałe. Poprawiła się także dynamika popytu konsumpcyjnego. Wejście Polski do Unii Europejskiej znacznie zwiększyło eksport produktów do tej części Europy, pomimo aprecjacji złotego odnotowanej po pierwszym kwartale. Dobra koniunktura w gospodarce oraz zmniejszenie obciążeń podatkowych wpłynęły znacząco na poprawę **wyników ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstw**.

Tabela 1. Wybrane wielkości finansowe dla sektora bankowego wg stanu na 31.12.2004 r.*)

Wyszczególnienie [tys. zł]	RAZEM	BK	BS	Zmiana 31.12.2004-31.12.2003		
				RAZEM	BK	BS
Suma bilansowa netto	535 239 655	506 522 826	28 716 829	9,45%	9,31%	11,86%
Należności od sektora niefinansowego	225 446 935	208 799 078	16 647 857	3,88%	3,24%	12,78%
Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	309 137 921	287 720 092	21 417 829	4,44%	3,99%	11,00%
Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji samorządowych	315 567 414	291 703 210	23 864 204	4,97%	4,48%	11,45%
Zobowiązania pozabilansowe netto	1 709 638 528	1 705 456 152	4 182 376	4,15%	4,10%	32,71%
Wynik działalności bankowej	29 202 868	26 857 412	2 345 456	8,33%	8,07%	11,44%
Różnica wartości rezerw i aktualizacji	2 378 700	2 295 841	82 859	-42,02%	-42,40%	-29,19%
Koszty działania	16 458 572	14 910 186	1 548 386	2,34%	1,96%	6,08%
Zysk (strata) brutto	7 837 265	7 254 809	582 456	73,99%	76,84%	44,89%
Zysk (strata) netto	7 078 453	6 600 948	477 505	201,62%	219,56%	69,79%

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

*) W tabelach użyto następujących oznaczeń: RAZEM – sektor bankowy, BK – banki komercyjne, BS – banki spółdzielcze.

Ceny usług i towarów konsumpcyjnych rosły znacznie szybciej niż rok wcześniej. **Średnie roczne tempo inflacji** wyniosło 3,5%. **Stopa bezrobocia** obniżyła się w porównaniu z 2003 r., ale nadal utrzymywała się na wysokim poziomie 19,0%.

W 2004 r. utrzymała się tendencja do ograniczania **liczby placówek bankowych i zatrudnienia**. Liczba placówek krajowych zmniejszyła się o 569, natomiast zatrudnienie (w kraju) obniżyło się o 1834 etaty. Na powyższe wielkości wpływ miały zmiany w sektorze banków komercyjnych.

Suma bilansowa netto sektora bankowego wyniosła na koniec grudnia 2004 r. **535 239 655 tys. zł** i wzrosła w porównaniu z końcem 2003 r. o **9,45%**. Udział banków komercyjnych w sumie bilansowej wyniósł 94,63%, natomiast udział banków spółdzielczych – 5,37%. Tempo wzrostu sumy bilansowej netto w sektorze banków spółdzielczych było wyższe niż w sektorze banków komercyjnych.

W sektorze bankowym należności od sektora niefinansowego wzrosły w 2004 r. o 3,88%, natomiast **zobowiązania wobec tego sektora** – o 4,44%. Sektor banków spółdzielczych osiągnął zarówno wyższy wzrost należności, jak i zobowiązań wobec sektora niefinansowego niż sektor banków komercyjnych. Różnice te wynosiły odpowiednio 9,54 p.p. i 7,01 p.p.

Depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych wzrosły w 2004 r. w sektorze bankowym o 4,97% do poziomu 315 567 414 tys. zł. Wzrost wartości tych depozytów miał miejsce zarówno w sektorze banków komercyjnych (o 4,48%), jak i spółdzielczych (o 11,45%). Był on możliwy dzięki istotnemu wzrostowi depozytów podmiotów gospodarczych o 22,90%, depozyty gospodarstw domowych bowiem obniżyły się w sektorze bankowym o 1,51%, przy 9,90% ich wzroście w sektorze banków spółdzielczych. Dalszy spadek środków gospodarstw domowych złożonych w bankach należy przypisać zmianie struktury oszczędności, co zostanie opisane w części 1. Znaczenie banków prowadzących działalność transgraniczną dla odpływu depozytów z sektora bankowego należy uznać za nieznaczne.

Wartość **zobowiązań pozabilansowych netto** wyniosła 1 709 638 528 tys. zł i w odniesieniu do końca 2003 r. wzrosła o 4,15%. Ich dynamika była o 5,30 p.p. niższa od dynamiki sumy bilansowej netto. **Relacja zobowiązań pozabilansowych do sumy bilansowej netto** obniżyła się w 2004 r. o 16,24 p.p. do poziomu **319,42%**. Zobowiązania pozabilansowe ogółem netto banków komercyjnych stanowiły 99,76% zobowiązań pozabilansowych netto sektora bankowego.

Wyniki finansowe sektora bankowego znacznie się poprawiły, zarówno dzięki zwiększeniu efektywności działalności podstawowej (głównie wyniku z tytułu odsetek i prowizji) – w 2004 r. w porównaniu z rokiem poprzednim **wynik działalności bankowej** był **wyższy o 8,33%** – jak i zmniejszeniu obciążenia **saldem rezerw** (spadek salda o 42,02%), a także **partycypacji w zyskach jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności** (wzrost o 402,35%). **Dzięki ostatniej z wymienionych zmian zysk netto** za 2004 r. był aż o 201,62% wyższy niż w 2003 r., przy 73,99% wzroście zysku brutto. W związku z obniżeniem stawki podatku dochodowego z **27% do 19%** **zmniejszyło się** także obciążenie z tytułu podatku dochodowego o 15,19%.

Na skutek istotnej poprawy **wyniku osiągniętego na instrumentach pochodnych** (o 313,60% do 3 057 274 tys. zł) wzrosło znaczenie wyniku z tytułu operacji pozabilansowych w relacji do wyniku działalności bankowej z 2,74% na koniec 2003 r.

do 10,47% na koniec 2004 r. O 10,08% wzrósł **wynik z tytułu odsetek** mający największy udział w wyniku działalności bankowej. Było to możliwe głównie dzięki wzrostowi akcji kredytowej (należności ogółem netto wzrosły o 12,04%), marża odsetkowa bowiem zwiększyła się jedynie o 0,02 p.p. do 3,09%.

Koszty działania sektora bankowego wzrosły w porównaniu z 2003 r. o 2,34%, przy czym tempo ich wzrostu w sektorze banków spółdzielczych wyniosło 6,08% i było o 4,12 p.p. wyższe niż w sektorze banków komercyjnych.

W 2004 r. w sektorze bankowym uległy poprawie w stosunku do 2003 r. wszystkie **wskaźniki efektywności**. Wskaźnik ROA netto wzrósł w 2004 r. o 0,84 p.p. do 1,32%, zaś ROE netto o 11,02 p.p. do 16,87%. Wskaźnik rentowności obrotu netto wzrósł o 1,46 p.p. do 2,00%. Obciążenie wyniku działalności bankowej kosztami działania zmniejszyło się o 3,30 p.p. do 56,36%, a obciążenie saldem rezerw zmniejszyło się blisko o połowę z 15,22% na koniec 2003 r. do 8,15% na koniec 2004 r.

Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem (z odsetkami) wyniósł na koniec 2004 r. 11,68%, co oznacza poprawę w porównaniu z końcem 2003 r. o 5,63 p.p. Wskaźnik jakości należności poprawił się w obu sektorach – w sektorze banków komercyjnych obniżył się on o 5,90 p.p. do poziomu 12,19%, w sektorze banków spółdzielczych zaś – o 1,61 p.p. do poziomu 4,80%. Poprawa jakości należności w sektorze bankowym związana była ze wzrostem należności ogółem (o 11,04%) i spadkiem należności zagrożonych (o 25,08%), przy czym w sektorze banków spółdzielczych spadek należności zagrożonych był mniejszy i wyniósł 13,71%. Część banków skorzystała z możliwości spisania należności nieściągalnych w ciężar rezerw celowych. Wartość należności spisanych wzrosła w 2004 r. o 75,40% do 5 690 172 tys. zł.

Poprawiła się **jakość zobowiązań pozabilansowych** – wskaźnik jakości wyniósł na koniec 2004 r. 2,79% i poprawił się w porównaniu z 2003 r. o 5,05 p.p. Wartość zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych obniżyła się o 60,42%. Jakość tych zobowiązań w sektorze banków komercyjnych (2,82%) kształtowała się na poziomie gorszym niż w sektorze banków spółdzielczych (0,52%), przy czym banki spółdzielcze miały zaledwie 0,24% udziału w tych zobowiązaniach.

Różnica wartości rezerw i aktualizacji (saldo rezerw) wyniosła na koniec 2004 r. 2 378 700 tys. zł i była niższa w porównaniu z 2003 r. o 42,02%. W sektorze banków spółdzielczych spadek salda rezerw w 2004 r. był mniejszy i wyniósł 29,19%.

Współczynnik wypłacalności na koniec 2004 r. osiągnął wartość 15,46% i wzrósł w porównaniu ze stanem na 31 grudnia 2003 r. o 1,72 p.p. W sektorze banków komercyjnych współczynnik wypłacalności wyniósł 15,56% (wzrost o 1,91 p.p.), natomiast w sektorze banków spółdzielczych – 14,13% (spadek o 0,03 p.p.). Na poprawę wartości współczynnika wypłacalności w sektorze bankowym wpływ miał zarówno spadek całkowitego wymogu kapitałowego (o 5,20%), jak i wzrost funduszy własnych (o 5,43%).

Na koniec grudnia 2004 r. 90 banków miało fundusze własne niższe niż 500 tys. euro (według kursu z końca grudnia 2004 r.), w tym 6 – poniżej 300 tys. euro. Gdyby banki te przeznaczyły w całości wypracowane zyski na zwiększenie funduszy własnych, liczba ta zmniejszyłaby się do 45, ale w 2 bankach fundusze nadal kształtowałyby się poniżej 300 tys. euro. Do końca 2005 r. banki spółdzielcze zobowiązane są osiągnąć tzw. II próg kapitałowy (500 tys. euro).

Reasumując, w 2004 r. sektor bankowy poprawił swoją kondycję, szczególnie w sferze wyników finansowych i jakości należności. Poza ogólną poprawą sytuacji gospodarczej, przyczyniły się do tego zdarzenia o charakterze jednorazowym, jak możliwość „skokowego” rozwiązania rezerw w związku z liberalizacją zasad ich tworzenia, skokowy przyrost zysku netto w związku z dobrymi wynikami spółek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności oraz niższe obciążenie podatkowe. Prognozowane utrzymanie dobrej koniunktury gospodarczej oraz obniżenie nominalnego poziomu stóp procentowych powinny wpływać korzystnie na wyniki finansowe banków w przyszłości.

Dla celów określenia bezpieczeństwa bazy depozytowej zdefiniowano **indeks zagrożenia**, przy wykorzystaniu punktacji przypisanej poszczególnym bankom, nadawanej w ramach skwantyfikowanego systemu oceny. Indeks zagrożenia jest badany dla całego sektora bankowego, sektora banków komercyjnych i spółdzielczych.

Konstrukcja indeksu zagrożenia jest następująca:

$$I_{\text{sektor}} = \sum_{i=1}^n p_i \frac{d_i}{d_{\text{sektor}}},$$

gdzie:

sektor – sektor banków komercyjnych krajowych lub sektor banków spółdzielczych lub sektor bankowy krajowy,

n – liczba banków,

p – punktacja przypisana bankowi krajowemu w ramach części sprawozdawczej systemu monitorowania,

d – depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych.

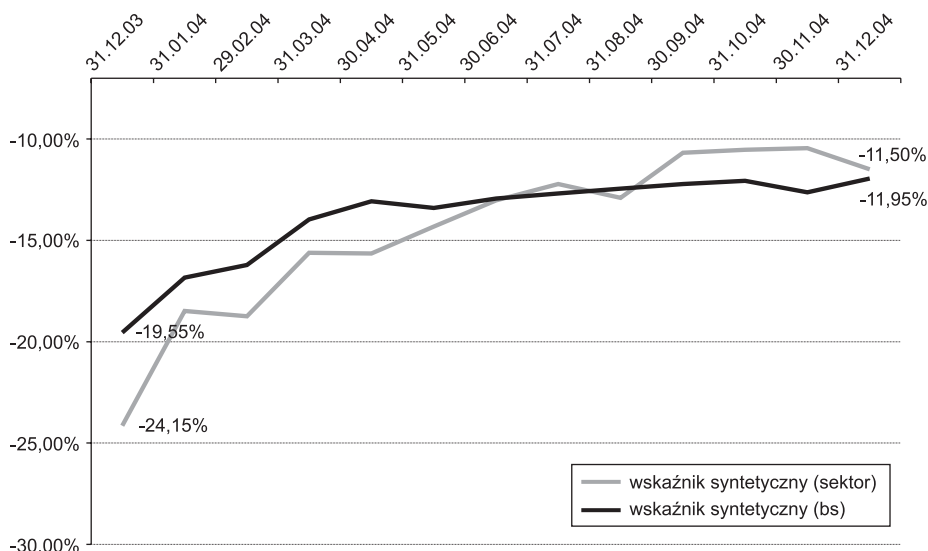
Indeks zagrożenia jest zdefiniowany jako suma punktacji poszczególnych banków ważonych udziałem w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych sektora bankowego. Do tworzenia indeksu zagrożenia wykorzystano punktację przypisaną bankom w ramach mierzalnej części systemu monitorowania mieszczącej się w przedziale od -100 (najgorsza) do 0 (najlepsza). Ze względu na definicję indeksu zagrożenia w największym stopniu na jego poziom wpływają banki o wysokim udziale w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych. Indeks zagrożenia przyjmuje wartości ujemne (ze względu na wyrażenie punktacji nadanej poszczególnym bankom w liczbach ujemnych). Wartości graniczne dla indeksu nie są wyznaczane. Zmiany w poziomie indeksu zagrożenia pozwalają wnioskować o zmianie bezpieczeństwa depozytów zgromadzonych w bankach, co stanowi kluczową kwestię z perspektywy Funduszu.

W 2004 r. wartość **indeksu zagrożenia** poprawiła się istotnie (o 12,46 punktu), na co w największym stopniu wpłynęły zmiany zaistniałe w sektorze banków komercyjnych, gdzie indeks zagrożenia poprawił się w 2004 r. o 13,04 punktu do -11,46 punktu. W przypadku banków spółdzielczych poprawa indeksu zagrożenia w analizowanym okresie wyniosła 7,60 punktu do -11,95 punktu.

Punktacja, przypisana bankom w ramach skwantyfikowanego systemu oceny, stanowi sumę ocen cząstkowych 4 grup wskaźników charakteryzujących 4 obszary

---

Wykres 1. Indeks zagrożenia w sektorze bankowym oraz w sektorze banków spółdzielczych w okresie grudzień 2003 r. – grudzień 2004 r.³⁾

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

działania banków: efektywność, jakość należności, wypłacalność i jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych. Niższy udział grup wskaźników w indeksie zagrożenia należy oceniać pozytywnie, tj. w kategoriach niższego zagrożenia.

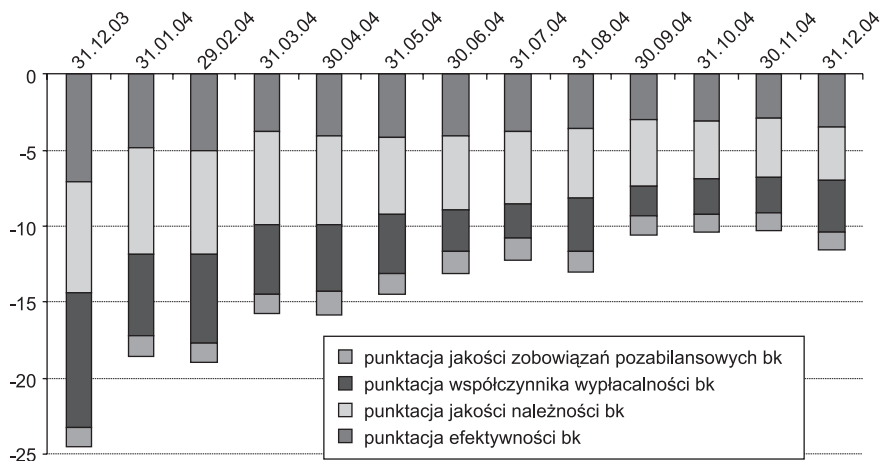
Udział poszczególnych grup wskaźników w indeksie zagrożenia dla sektora banków komercyjnych i spółdzielczych według stanu na koniec grudnia 2004 r. prezentują wykresy (wykres 2 i wykres 3).

W 2004 r., zarówno w sektorze banków komercyjnych, jak i w sektorze banków spółdzielczych, poprawa indeksu zagrożenia była możliwa na skutek poprawy punktacji wszystkich grup wskaźników. W sektorze banków komercyjnych największy wpływ na poprawę indeksu miała poprawa punktacji wypłacalności oraz, w drugiej kolejności – jakości należności. W sektorze banków spółdzielczych o poprawie indeksu zagrożenia zdecydowała przede wszystkim poprawa punktacji efektywności.

³⁾ Ze względu na to, że sektor banków komercyjnych posiada ponad 90% udziału w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych, poziom indeksu dla sektora bankowego jest niemal identyczny jak dla sektora banków komercyjnych. Z tego powodu na wykresie nie zamieszczono oddzielnie banków komercyjnych. Indeks zagrożenia banków komercyjnych poprawił się w badanym okresie z -24,50 punktu (grudzień 2003 r.) do -11,46 punktu (grudzień 2004 r.), tj. o 13,04 punktu.

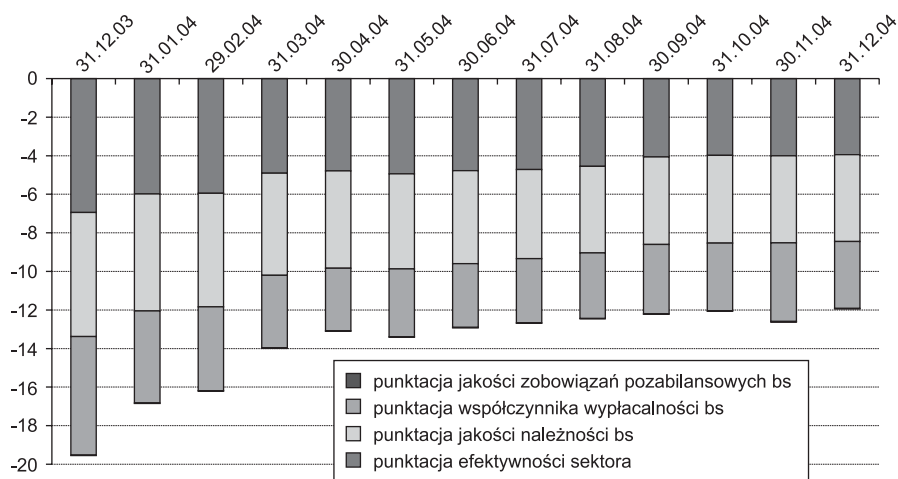
Z działalności BFG

Wykres 2. Udział grup wskaźników w indeksie zagrożenia banków komercyjnych w okresie od 31.12.2003 r. do 31.12.2004 r.

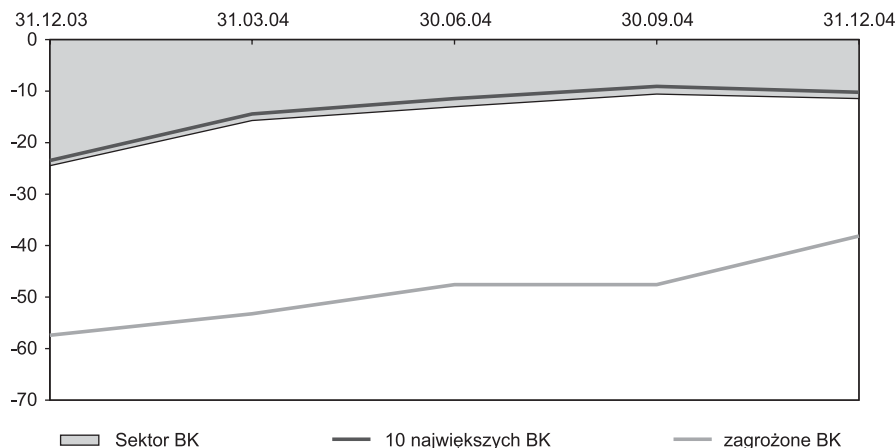
Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Wykres 3. Udział grup wskaźników w indeksie zagrożenia banków spółdzielczych w okresie od 31.12.2003 r. do 31.12.2004 r.

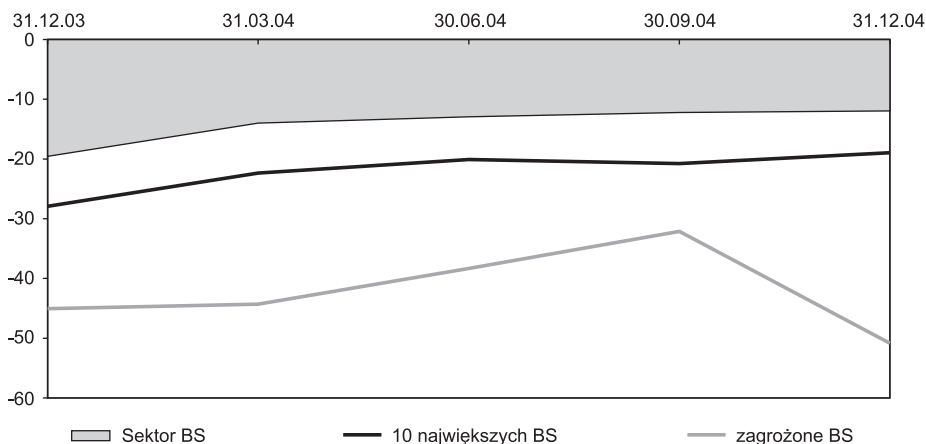
Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Wykres 4. Indeks zagrożenia dla sektora banków komercyjnych, 10 największych banków*¹⁾ i banków o bardzo wysokim i wysokim zagrożeniu w okresie grudzień 2003 r.–grudzień 2004 r.

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Wykres 5. Indeks zagrożenia dla sektora banków spółdzielczych, 10 największych banków*¹⁾ i banków o bardzo wysokim i wysokim zagrożeniu w okresie grudzień 2003 r.–grudzień 2004 r.

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

*¹⁾ W przypadku banków komercyjnych – w wykresie uwzględniono banki, których udział w depozytach sektora banków komercyjnych przekraczał 2%. Na koniec poszczególnych kwartałów ich liczba wahała się między 10 a 11. W przypadku banków spółdzielczych – uwzględniono w nim banki, których udział w depozytach sektora spółdzielczego przekraczał 0,75%. Na koniec poszczególnych kwartałów ich liczba wahała się między 8 a 10.

Wykres 4 prezentuje kształtowanie się indeksów zagrożenia dla sektora banków komercyjnych, 10 największych banków komercyjnych oraz banków komercyjnych zagrożonych. Wykres 5 prezentuje analogiczne dane dla banków spółdzielczych.

Na koniec 2004 r. sytuacja ekonomiczno-finansowa **największych banków komercyjnych** (ok. 87% udział w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych), kształtujących bezpieczeństwo systemowe, była lepsza niż przeciętnie w sektorze banków komercyjnych. Na koniec grudnia 2004 r. indeks zagrożenia dla tych banków wyniósł -10,22 punktu i w porównaniu z końcem 2003 r. poprawił się o 13,27 punktu.

Sytuacja ekonomiczno-finansowa **największych banków spółdzielczych** (na koniec grudnia 2004 r. 9,78% udział w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych sektora banków spółdzielczych) była gorsza niż w sektorze banków spółdzielczych. W okresie grudzień 2003 r. – grudzień 2004 r. indeks zagrożenia wyliczany dla największych banków spółdzielczych był średnio o 8,00 punktu gorszy od indeksu zagrożenia dla sektora banków spółdzielczych. Na koniec grudnia 2004 r. indeks zagrożenia dla tych banków wyniósł -18,87 punktu i w porównaniu z końcem 2003 r. poprawił się o 8,96 punktu.

W oparciu o stosowany w BFG **system monitorowania**, który jest jednym ze składników analizy jako skwantyfikowany system oceny, dokonano oceny sytuacji banków. Celem systemu jest ocena bezpieczeństwa banków w oparciu o dane sprawozdawcze i informacje pozasprawozdawcze. Każdemu bankowi nadano rating dwuczłonowy, składający się z litery i cyfry, gdzie litera określa kondycję finansową banku ustaloną na podstawie skwantyfikowanego systemu oceny, a cyfra określa ocenę banku na podstawie czynników pozasprawozdawczych (głównie jakościowych, np. ocena inwestora strategicznego, wyniki inspekcji GINB i kontroli BFG, informacje o korektach w sprawozdawczości). W ocenie czynników niemierzalnych uwzględnia się zdarzenia, które nastąpiły po 31 grudnia 2004 r. Ze względu na inny zakres informacji pozasprawozdawczych w sektorze banków komercyjnych i sektorze banków spółdzielczych odmiennie ocenia się czynniki pozasprawozdawcze⁴.

Na podstawie ratingów zbudowano macierz zagrożeń i zaklasyfikowano banki do jednej z pięciu grup: o bardzo wysokim, wysokim, średnim, niskim lub bardzo niskim zagrożeniu⁵. Pogłębionej analizie podlegają banki o bardzo wysokim, wysokim i o średnim zagrożeniu. Należy podkreślić, że macierz zagrożeń prezentuje pozycjonowanie banków wg indywidualnych ratingów i nie uwzględnia ryzyka systemowego związanego z ich działalnością.

Na rysunku 1 przedstawiono kształt macierzy zagrożeń.

Według stanu na 31 grudnia 2004 r. monitorowaniem objętych było 596 banków spółdzielczych i 53 banki komercyjne na 58 działających. Zgodnie z zasadą przyjętą w systemie monitorowania ocenie są poddawane banki działające nie krócej niż

---

⁴ Podstawowa różnica dotyczy możliwości oceny właścicieli banków – w sektorze banków spółdzielczych taka ocena ze względu na znaczne rozdrobnienie struktury właścicielskiej jest niemożliwa, dla większości zaś banków komercyjnych dysponujemy oceną większościowego akcjonariusza nadaną przez renomowaną agencję ratingową.

⁵ W celu zwiększenia dywersyfikacji ocen w grupie o wysokim i niskim zagrożeniu wyodrębniono odpowiednio kategorię o bardzo wysokim i o bardzo niskim zagrożeniu.

Bezpieczny Bank

Rysunek 1. Kształt macierzy zagrożeń banków

A-I	A-II	A-III	A-IV
B-I	B-II	B-III	B-IV
C-I	C-II	C-III	C-IV
D-I	D-II	D-III	D-IV

	– banki o bardzo niskim zagrożeniu
	– banki o niskim zagrożeniu
	– banki o średnim zagrożeniu
	– banki o wysokim zagrożeniu
	– banki o bardzo wysokim zagrożeniu

Interpretacja oceny czynników mierzalnych dla banków jest następująca:

Ocena	A	B	C	D
Interpretacja	dobra kondycja finansowa	satysfakcjonująca kondycja finansowa	wątpliwa kondycja finansowa	zła kondycja finansowa
Wartość wskaźnika syntetycznego – bk	<0, -15)	<-15, -30)	<-30, -50)	<-50, -100>
Wartość wskaźnika syntetycznego – bs	<0, -15)	<-15, -30)	<-30, -45)	<-45, -100>

Interpretacja oceny czynników pozasprawozdawczych dla banków jest następująca:

Ocena	I	II	III	IV
Interpretacja – bk	dobra jakość czynników pozasprawozdawczych	satysfakcjonująca jakość czynników pozasprawozdawczych	wątpliwa jakość czynników pozasprawozdawczych	zła jakość czynników pozasprawozdawczych
Interpretacja – bs	neutralna jakość czynników pozasprawozdawczych	brak informacji na temat czynników pozasprawozdawczych	wątpliwa jakość czynników pozasprawozdawczych	zła jakość czynników pozasprawozdawczych

2 lata. Banki prowadzące działalność krócej niż 2 lata nie są objęte oceną w tym systemie, lecz podlegają odrębnej ocenie, uwzględniającej specyfikę początkowego etapu działalności. W sektorze banków spółdzielczych natomiast systemem monitorowania objęto wszystkie banki spółdzielcze.

Udział banków komercyjnych zakwalifikowanych jako banki o bardzo wysokim zagrożeniu i wysokim zagrożeniu wyniósł łącznie w sumie bilansowej netto sektora bankowego 7,67%, zaś w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych kształtował się na poziomie niższym – 5,59%.

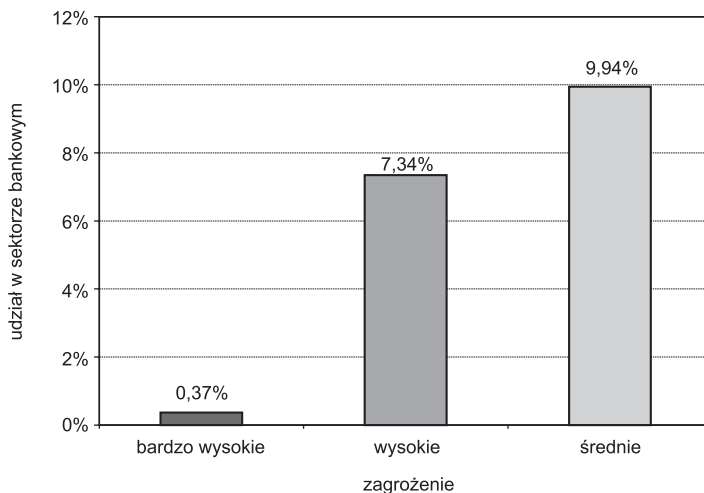

Z działalności BFG

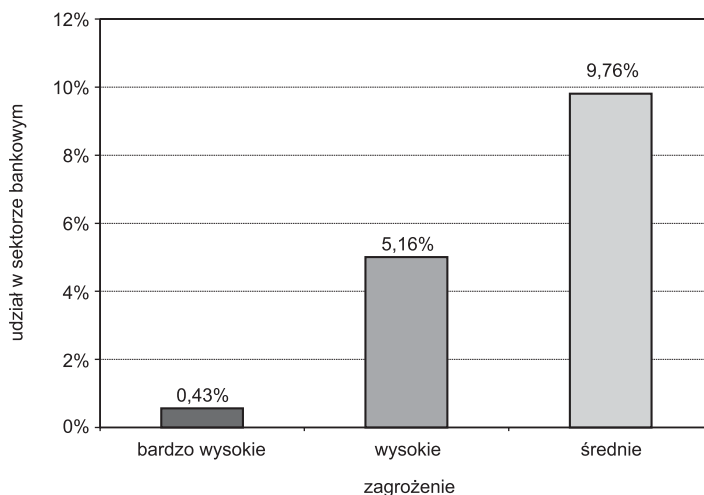

Wykres 6. Udział banków o bardzo wysokim, wysokim i średnim zagrożeniu w sumie bilansowej netto sektora bankowego według stanu na 31.12.2004 r.

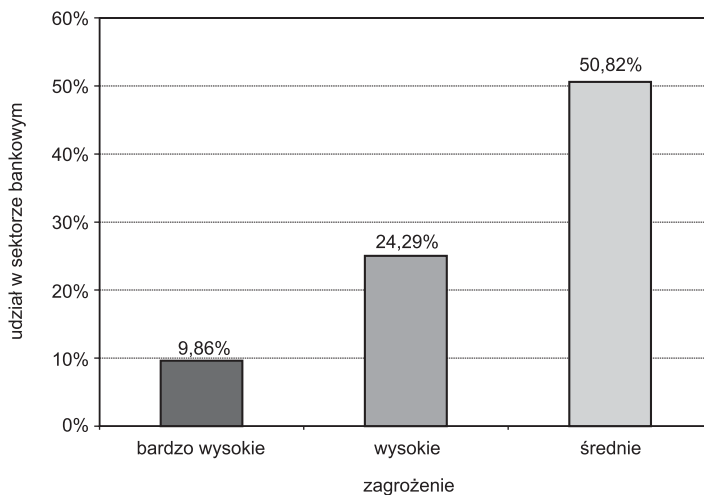
Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Wykres 7. Udział banków o bardzo wysokim, wysokim i średnim zagrożeniu w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych sektora bankowego według stanu na 31.12.2004 r.

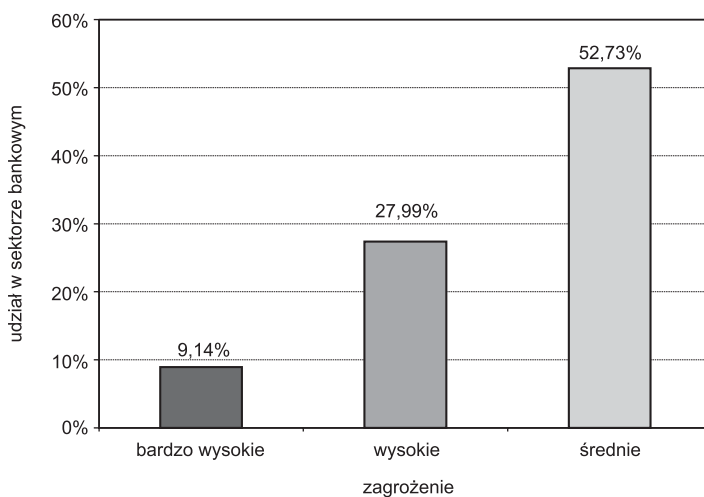
Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Wykres 8. Udział straty skumulowanej brutto banków o bardzo wysokim, wysokim i średnim zagrożeniu w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Wykres 9. Udział straty skumulowanej netto banków o bardzo wysokim, wysokim i średnim zagrożeniu w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Z działalności BFG

Strata skumulowana brutto banków o bardzo wysokim i wysokim zagrożeniu stanowiła 31,15% straty skumulowanej brutto sektora bankowego, a w przypadku straty skumulowanej netto – 37,13%.

Na podstawie klasyfikacji banków za okres analizowany przygotowano **macierz migracji**, która obrazuje syntetycznie częstość utrzymywania i zmian ocen banków. Punktem wyjścia do opracowania macierzy migracji była klasyfikacja banków do poszczególnych klas zagrożenia według stanu na 31 grudnia 2003 r. Następnie wyliczono dla okresu od końca grudnia 2003 r. do końca grudnia 2004 r. częstość pozostawania w danej klasie zagrożenia (przekątna macierzy zaznaczona wytłuszczoną czcionką) oraz częstość pogorszenia (liczby po lewej stronie przekątnej) i poprawy (liczby po prawej stronie przekątnej) klasyfikacji. Przesunięcia banków prezentowane w macierzach migracji ilustrują zmianę sytuacji w sektorze.

Tabela 2. Konstrukcja macierzy migracji za okres od 31.12.2003 r. do 31.12.2004 r.

Zagrożenie – stan na 31.12.2003	Zmiany zagrożenia od 31.12.2003 do 31.12.2004 na:				
	bardzo wysokie	wysokie	średnie	niskie	bardzo niskie
bardzo wysokie					
wysokie					
średnie					
niskie					
bardzo niskie					

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

W 2004 r. w porównaniu z 2003 r. 54,72% wszystkich banków komercyjnych nie zmieniło klasyfikacji do grup zagrożenia.

Tabela 3. Macierz migracji dla banków komercyjnych za okres od 31.12.2003 r. do 31.12.2004 r.

Zagrożenie – stan na 31.12.2003	Zmiany zagrożenia od 31.12.2003 do 31.12.2004 na:				
	bardzo wysokie	wysokie	średnie	niskie	bardzo niskie
bardzo wysokie	40,00%	40,00%	0,00%	20,00%	0,00%
wysokie	0,00%	66,67%	33,33%	0,00%	0,00%
średnie	0,00%	0,00%	42,86%	42,86%	14,29%
niskie	0,00%	0,00%	0,00%	27,78%	72,22%
bardzo niskie	0,00%	0,00%	11,76%	0,00%	88,24%

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

Do niższych grup zagrożenia przekwalifikowano 41,51% banków komercyjnych objętych systemem monitorowania, przy czym pozytywnie należy odebrać fakt

przekwalifikowania 60% banków o bardzo wysokim zagrożeniu do grup o niższym zagrożeniu – 40% banków przeklasyfikowano do grupy o wysokim zagrożeniu, a 20% – do grupy o niskim zagrożeniu. Największy odsetek banków (72,22%) został przekwalifikowany z grupy niskiego zagrożenia do grupy bardzo niskiego zagrożenia. Do grup o wyższym zagrożeniu przeklasyfikowano jedynie 3,77% ogółu monitorowanych banków komercyjnych. Zmiany dotyczyły wyłącznie 11,76% banków klasyfikowanych jako banki o bardzo niskim zagrożeniu, które na koniec 2004 r. znajdowały się w grupie o średnim zagrożeniu.

Tabela 4. Macierz migracji dla banków spółdzielczych za okres od 31.12.2003 r. do 31.12.2004 r.

Zagrożenie – stan na 31.12.2003	Zmiany zagrożenia od 31.12.2003 do 31.12.2004 na:				
	bardzo wysokie	wysokie	średnie	niskie	bardzo niskie
bardzo wysokie	0,00%	0,00%	28,57%	57,14%	14,29%
wysokie	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%
średnie	0,00%	4,65%	18,60%	46,51%	30,23%
niskie	0,00%	0,00%	3,39%	17,80%	77,97%
bardzo niskie	0,00%	0,00%	0,32%	3,56%	96,12%

Źródło: Dane BFG, opracowanie własne.

W 2004 r. 58,22% wszystkich banków spółdzielczych nie zmieniło klasyfikacji do grup zagrożenia. Do niższych grup zagrożenia przekwalifikowano 37,75% ogółu banków spółdzielczych, przy czym pozytywnie należy odebrać fakt przekwalifikowania 100% banków o bardzo wysokim zagrożeniu do grup o niższym zagrożeniu (średnim, niskim i bardzo niskim). Do grup o wyższym zagrożeniu przeklasyfikowano jedynie 4,03% ogółu banków spółdzielczych. Powyższe miało niewielki wpływ na ogólną ocenę sytuacji sektora.

CZĘŚĆ I. OTOCZENIE SEKTORA BANKOWEGO

1. Sytuacja w gospodarce

Gospodarka w 2004 roku

W 2004 r.:

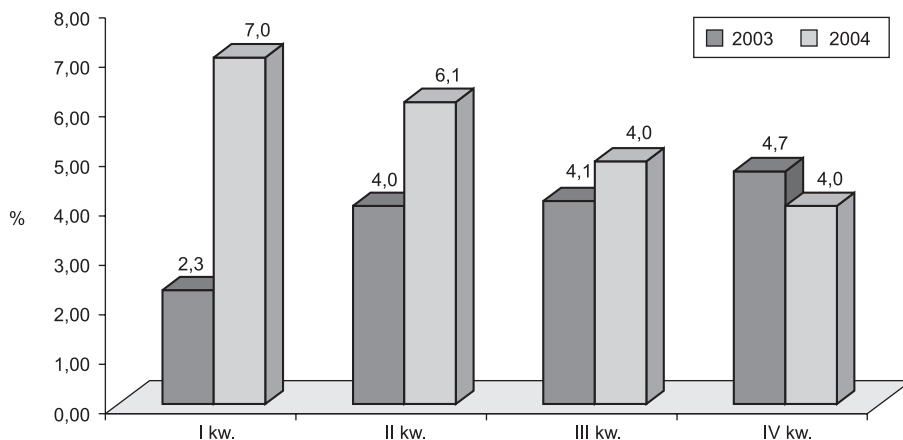
- ❖ gospodarka rozwijała się w tempie najwyższym od siedmiu lat;
- ❖ głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego był eksport;
- ❖ wzrosło tempo popytu krajowego przy zwiększeniu nakładów inwestycyjnych;
- ❖ nastąpiło przyspieszenie produkcji przemysłowej;
- ❖ poprawiła się sytuacja finansowa przedsiębiorstw;
- ❖ zmniejszył się deficyt na rachunku obrotów bieżących;
- ❖ znacznie wzrosło tempo inflacji;
- ❖ utrzymała się trudna sytuacja na rynku pracy.

Z działalności BFG

W 2004 r. **przyrost realny produktu krajowego brutto (PKB)** był znacznie wyższy niż w poprzednich kilku latach i wyniósł **5,4%** (rok wcześniej 3,8%). W pierwszym półroczu gospodarka rozwijała się szybciej niż w drugim – tempo wzrostu zmniejszyło się z 7,0% w pierwszym kwartale do 4,0% w czwartym.

Produkt krajowy brutto

Wykres 10. Zmiany PKB w latach 2003–2004

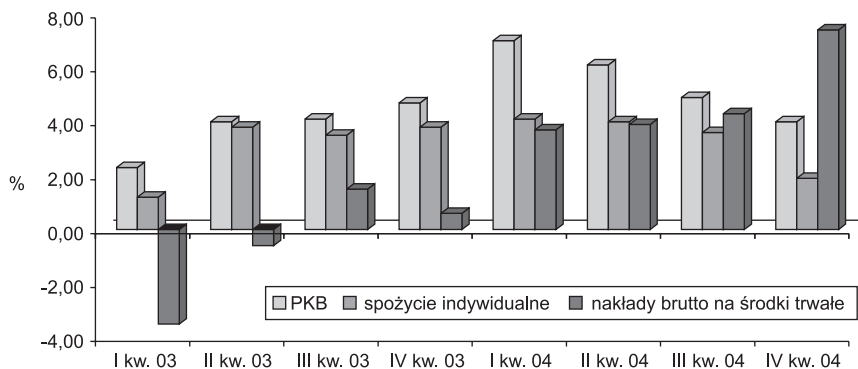

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Tempo wzrostu **popytu krajowego** w 2004 r. wyniosło **5,0%** wobec **2,6%** rok wcześniej. W kolejnych kwartałach roku popyt krajowy zwiększał się o 6,0%, 5,8%, 5,2% i 3,3% (w ujęciu rok do roku).

Popyt krajowy

Wykres 11. Zmiany PKB, spożycia indywidualnego i nakładów brutto na środki trwałe w latach 2003–2004

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Popyt konsumpcyjny

W 2004 r. **spożycie ogółem** wzrosło, w porównaniu z rokiem poprzednim, o **2,8%**, w tym **spożycie indywidualne** rosło szybciej (**3,4%**). Dynamika spożycia indywidualnego zmniejszała się jednak z kwartału na kwartał osiągając poziom: w pierwszym kwartale 4,1%, w drugim 4,0%, w trzecim 3,6% i w czwartym 1,9%.

Popyt inwestycyjny

Po raz pierwszy od 2001 r. w gospodarce wzrosły nakłady brutto na środki trwałe. Ich przyrost był najwyższy w trzech ostatnich miesiącach roku i wyniósł 7,4% w stosunku do tego samego okresu roku poprzedniego (w pierwszym kwartale wynosił on 3,7%, w drugim – 3,9%, w trzecim – 4,3%). W całym 2004 r. – w stosunku do roku poprzedniego – **nakłady brutto na środki trwałe zwiększyły się o 5,3%** (w 2003 r. miał miejsce spadek o 0,2 %).

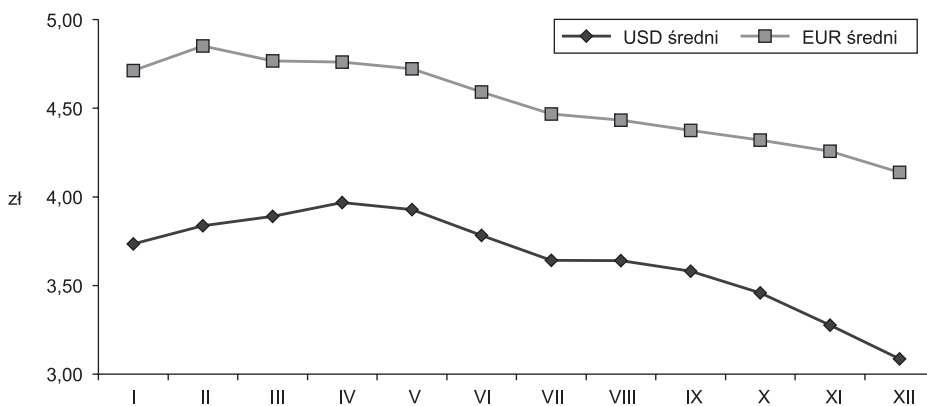
Handel zagraniczny

W 2004 r. wartość polskiego **eksportu** zwiększyła się o **18,2%**, a **importu** o **17,3%** w ujęciu rok do roku. Wzrost polskiego eksportu do krajów Unii Europejskiej był najwyższy od 2000 r., a szczególnie szybko rósł eksport artykułów rolnych, czemu sprzyjało zniesienie na nie ceł po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Dobre wyniki odnotowano również w wymianie handlowej z Rosją. W wyniku aprecjacji złotego stopniowo obniżyła się jednak konkurencyjność polskich eksporterów na rynkach europejskich.

Saldo obrotów bieżących

Wyższa dynamika eksportu nad importem wpłynęła na zmniejszenie deficytu na rachunku obrotów bieżących bilansu płatniczego z 4,1 mld EUR w 2003 r. do 3,0 mld EUR. Relacja **deficytu obrotów bieżących do PKB** poprawiła się w 2004 r. do **1,5%** wobec 2,2% w roku poprzednim.

Wykres 12. Średni miesięczny kurs dolara amerykańskiego i euro w 2004 r.

Źródło: Dane publikowane w „Rzeczpospolitej”, opracowanie własne.

Z działalności BFG

Po pierwszym kwartale 2004 r. **kurs złotego wobec euro i dolara** zaczął się **umacniać**. Od stycznia do grudnia wartość złotego wobec euro wzrosła o 12,1%. Na 31 grudnia 2004 r. **kurs złotego względem euro** wyniósł **4,1383**.

W 2004 r. wartość złotego względem dolara amerykańskiego wzrosła o 17,4%. Na 31 grudnia 2004 r. **kurs złotego wobec dolara** osiągnął poziom **3,0863**.

W 2004 r. **deficyt budżetu państwa**, po raz pierwszy liczony według unijnej metodologii ESA 95⁶⁾, wyniósł **4,8% PKB** (wobec 4,1% w roku 2003). Relacja długu publicznego do PKB zmniejszyła się z 45,4% w 2003 roku do 43,6%, głównie dzięki umocnieniu złotego.

Wysoka dynamika eksportu oraz wzrost zamówień inwestycyjnych w gospodarce wpłynęły na ożywienie w przemyśle. **Produkcja sprzedana przemysłu** zwiększyła się o **11,7%** w stosunku do roku poprzedniego (8,3% w 2003 r.). Największą dynamikę odnotowały działy przemysłu produkujące głównie na eksport oraz wytwarzające dobra inwestycyjne (o ok. 35%). W przetwórczych gałęziach przemysłu sprzedaż wzrosła o 13,6%. Poziom produkcji poprawił się w 21 (spośród 29) działach przemysłu. W przedsiębiorstwach przemysłowych **wydajność pracy**⁷⁾ wzrosła o **13,0%** (w ujęciu rocznym) przy jednoczesnym spadku zatrudnienia o 0,4%.

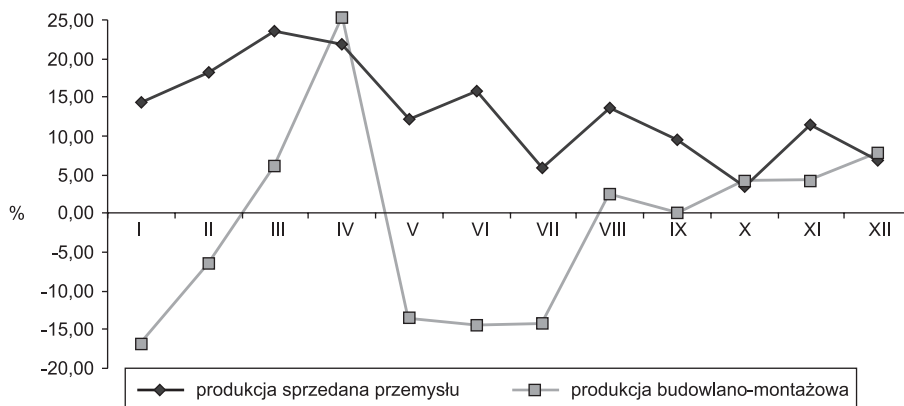
Ceny produkcji sprzedanej przemysłu wzrosły w całym 2004 r. o 7,0% (wobec 2,6% w 2003 r.).

*Kurs złotego
względem
euro i dolara*

*Deficyt
budżetu
państwa*

*Produkcja
przemysłowa*

Wykres 13. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej w 2004 r.

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

⁶⁾ Metodologia rachunków narodowych ESA 95 uwzględnia dochody i wydatki państwa, samorządów, specjalnych funduszy budżetowych, a także systemu ubezpieczeń społecznych.

⁷⁾ Mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego.

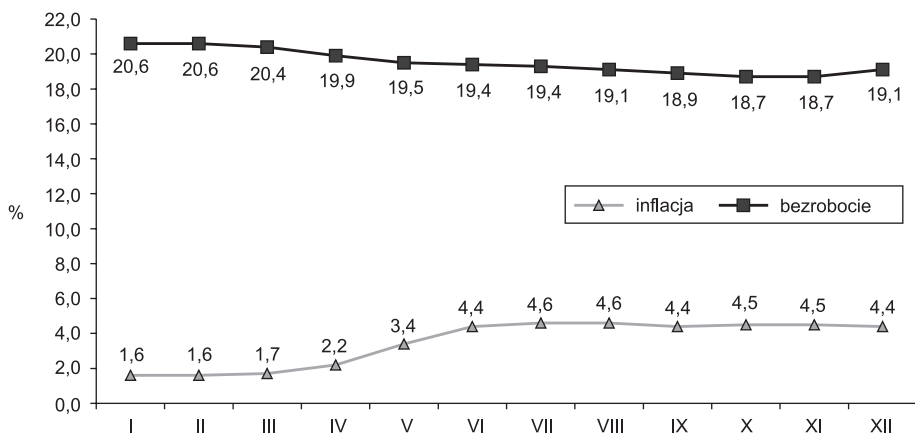
Produkcja budowlano-montażowa W 2004 r. **produkcja budowlano-montażowa** obniżyła się w stosunku do roku poprzedniego o **0,5%** (rok wcześniej wzrosła o 1,6%). W styczniu 2004 r. spadek produkcji budowlano-montażowej wyniósł 16,8%, tuż przed wejściem Polski do Unii Europejskiej jej poziom przejściowo wzrósł o 25,9%, a w grudniu o 7,8% (w ujęciu rok do roku). **Ceny**, po jakich sprzedawane były wyroby **produkcji budowlano-montażowej**, wzrosły o **2,5%** wobec spadku o 1,1% rok wcześniej.

Rolnictwo W 2004 r. po dwóch latach spadku uzyskano bardzo dobre wyniki w produkcji rolniczej. Przy wzroście produkcji roślinnej o 16,8% i spadku produkcji zwierzęcej o 2,7%, **globalna produkcja rolnicza** wzrosła o **7,6%**. Po raz pierwszy od 2001 r. korzystnie dla rolnictwa ukształtowała się relacja cen produktów rolnych sprzedawanych do cen towarów i usług nabywanych; relacja ta wyniosła 102,2%.

Inflacja W 2004 r. ceny towarów i usług konsumpcyjnych rosły znacznie szybciej niż w roku poprzednim, przekraczając – począwszy od czerwca – górny pułap (3,5%) dopuszczalnych odchyień od celu inflacyjnego Rady Polityki Pieniężnej. **Średnioroczny wskaźnik inflacji** wyniósł **3,5%** (w roku poprzednim 0,8%). W ujęciu **grudzień 2004 r. do grudnia 2003 r.** ceny dóbr konsumpcyjnych wzrosły o **4,4%** – rok wcześniej o 1,7%.

Bezrobocie Pomimo ożywienia w gospodarce **bezrobocie** utrzymywało się nadal na wysokim poziomie (**19,0%**). Na rynku pracy wystąpiły jednak symptomy poprawy: stopa bezrobocia w grudniu 2004 r. była o 1,0 p.p. niższa w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego. Wyhamowany został również spadek przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw – tempo spadku wyniosło 0,9% (rok wcześniej 3,8%).

Wykres 14. Inflacja i bezrobocie w 2004 r.

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Z działalności BFG

W 2004 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto w gospodarce wyniosło 2 289,57 zł i było o 4,8% wyższe niż rok wcześniej. Siła nabywcza wynagrodzenia brutto w gospodarce rosła ponad dwukrotnie wolniej niż rok wcześniej – o 1,5% wobec 3,4%. Tempo wzrostu przeciętnej emerytury i renty brutto było niższe – zarówno w ujęciu nominalnym (4,4%), jak i realnym (0,6%) – niż wynagrodzenia, a także wolniejsze niż w roku 2003.

Wynagrodzenia, emerytury i renty

Tabela 5. Zmiany wynagrodzenia oraz emerytury i renty (rok do roku) w latach 2003–2004

Wyszczególnienie	Jedn.	2003	2004
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (rok do roku)	%	0,80	3,50
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w całej gospodarce	zł	2185,02	2289,57
Przyrost nominalny	%	4,20	4,80
Przyrost realny		3,40	1,50
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw	zł	2341,53	2438,57
Przyrost nominalny	%	2,80	4,10
Przyrost realny		2,00	0,80
Przeciętne miesięczne emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczenia społecznego	zł	1092,43	1140,92
Przyrost nominalny	%	5,10	4,40
Przyrost realny		4,10	0,60

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Tabela 6. Wskaźniki efektywności przedsiębiorstw w latach 2003–2004

Wskaźnik [%]	2003	2004			
		I-III	I-VI	I-IX	I-XII
Wskaźnik poziomu kosztów (koszty do przychodów)	97,2	94,3	93,7	93,8	94,3
Rentowność obrotu brutto (wynik finansowy brutto do przychodów)	2,8	5,9	6,5	6,4	6,0
Rentowność obrotu netto (wynik finansowy netto do przychodów)	1,7	4,7	5,2	5,1	4,8
Relacja straty netto do zysku netto	52,6	19,7	11,3	10,0	12,2

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw

Ogólnie dobra koniunktura w gospodarce przełożyła się na **poprawę** wszystkich podstawowych **wskaźników ekonomiczno-finansowych przedsiębiorstw**. **Rentowność obrotu brutto** w 2004 r. wyniosła **6,0%** i była ponad dwukrotnie wyższa niż w roku poprzednim (2,8%). **Rentowność obrotu netto** osiągnęła poziom **4,8%** (w 2003 r. wyniosła 1,7%). Znacznie poprawiła się również **relacja straty netto do zysku netto** – z 52,6% w 2003 r. do 12,2%.

Do ogólnej poprawy wyników finansowych przedsiębiorstw przyczyniło się zwiększenie ich przychodów, efektywności produkcji oraz zmniejszenie obciążeń podatkowych wynikające z obniżenia w 2004 r. stawki CIT z 27% do 19%.

2. Stopy procentowe i polityka pieniężna

Stopy procentowe NBP

W 2004 r. Rada Polityki Pieniężnej trzykrotnie podnosiła **podstawowe stopy procentowe** – wszystkie zmiany miały miejsce w drugim półroczu 2004 r. Skala podwyżek wyniosła łącznie 1,25 p.p.

Tabela 7. Stopy rezerwy obowiązkowej i stopy procentowe NBP w 2004 r.

Stopa [%]	do 30.06.04	1.07.04- -28.07.04	29.07.04- -25.08.04	od 26.08.04	zmiana (p.p.)
– redyskonta weksli	5,75	6,25	6,50	7,00	
– kredytu lombardowego	6,75	7,25	7,50	8,00	
– referencyjna	5,25	5,75	6,00	6,50	1,25
– depozytowa	3,75	4,25	4,50	5,00	
– rezerwy obowiązkowej	3,50				0,00

Źródło: Dzienniki Urzędowe NBP.

Stopa rezerwy obowiązkowej banków

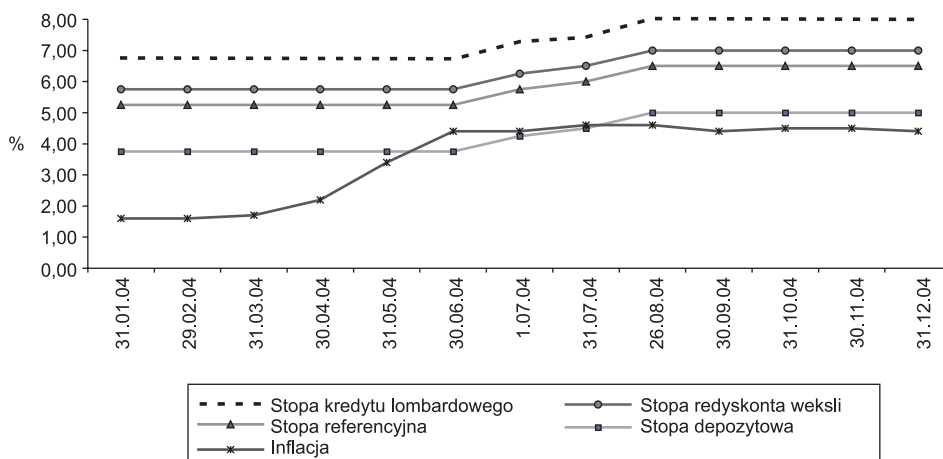
W kwietniu 2004 r. Rada Polityki Pieniężnej zmieniła **nastawienie w polityce pieniężnej z neutralnego na restrykcyjne** i utrzymała je do końca roku.

Stopa rezerwy obowiązkowej banków pozostała na niezmiennym poziomie **3,5%**. Od 1 maja 2004 r. wprowadzone zostało **oprocentowanie** środków rezerwy obowiązkowej w wysokości **0,9 stopy redyskonta weksli⁸⁾**.

⁸⁾ Od 1.05.2004 r. zostało wprowadzone oprocentowanie środków rezerwy obowiązkowej w wysokości 0,9 stopy redyskonta weksli, przy czym w 2004 r. 80% korzyści z tego tytułu było przekazywane na Fundusz Poręczeń Unijnych.

Z działalności BFG

Wykres 15. Oficjalne stopy procentowe NBP i stopa inflacji w 2004 r.

Źródło: Dane GUS, opracowanie własne.

Tabela 8. Podstawowe rynkowe stopy procentowe w 2004 r.

%	I 2004	III 2004	VI 2004	IX 2004	XII 2004
Średni WIBOR 3-miesięczny	5,46	5,49	5,91	7,10	6,72
Średnia stopa procentowa kredytów na cele gosp. w 20 bankach	10,78	11,34	10,98	9,76	10,64
Średnia stopa procentowa 12-mies. lokat terminowych w 20 bankach	3,47	3,52	3,47	4,00	4,47
Średnia rentowność 52-tyg. bonów skarbowych	5,78	5,89	6,83	7,42	6,46

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych publikowanych w „Rzeczpospolitej”.

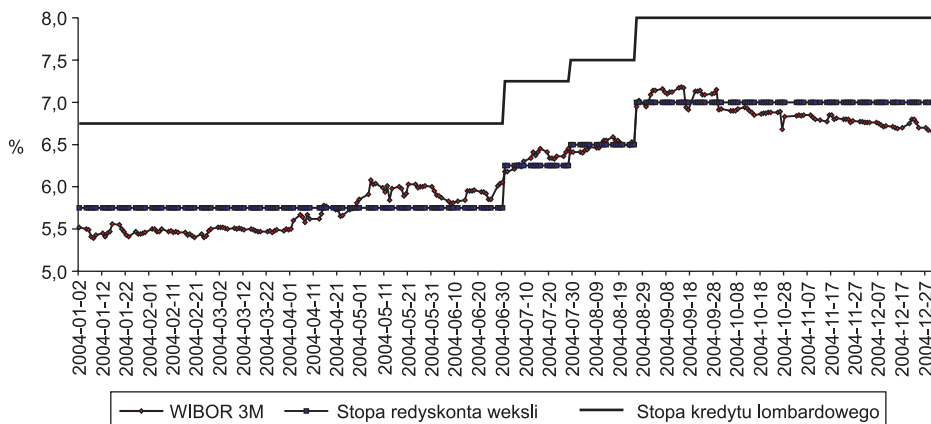
W 2004 r. **średnie oprocentowanie kredytów na cele gospodarcze** w 20 największych bankach **spadło o 0,14 p.p.** **Średnie oprocentowanie 12-miesięcznych lokat terminowych zwiększyło się o 1,00 p.p.** **Wzrosła również średnia rentowność 52-tygodniowych bonów skarbowych** – w grudniu była o 0,68 p.p. wyższa niż w styczniu.

Rynkowe stopy procentowe

W trzech pierwszych kwartałach 2004 r. **3-miesięczny WIBOR** wykazywał **trend rosnący**, oscylując wokół poziomu stopy redyskonta weksli – w okresie od stycznia do września jego poziom zwiększył się o 1,63 p.p. W IV kwartale poziom WIBOR-u 3M zaczął spadać poniżej stopy redyskonta weksli i osiągnął na koniec roku wielkość 6,64%.

WIBOR 3M

Wykres 16. Poziom WIBOR-u 3M, stopy redyskonta weksli i kredytu lombardowego w 2004 r.

Źródło: Dane prasowe, opracowanie własne.

3. Zmiany struktury oszczędności

Oszczędności gospodarstw domowych

Na koniec 2004 r. gospodarstwa domowe zgromadziły oszczędności⁹⁾ w wysokości 313 254 000 tys. zł, co oznacza 8,5% wzrostu w stosunku do końca 2003 r.

Spośród wymienionych form oszczędności gospodarstw domowych jedynie wierzytelności bankowe, rozumiane jako depozyty bankowe pomniejszone o kredyty, wykazały spadek (o 14,2%). Na odnotowaną zmianę wpłynął spadek depozytów o 1,51% i wzrost kredytów o 14,31%. Największy wzrost osiągnęły lokaty w akcje (82,8%), na co znaczny wpływ miała przeprowadzona w IV kwartale 2004 roku publiczna sprzedaż akcji PKO BP.

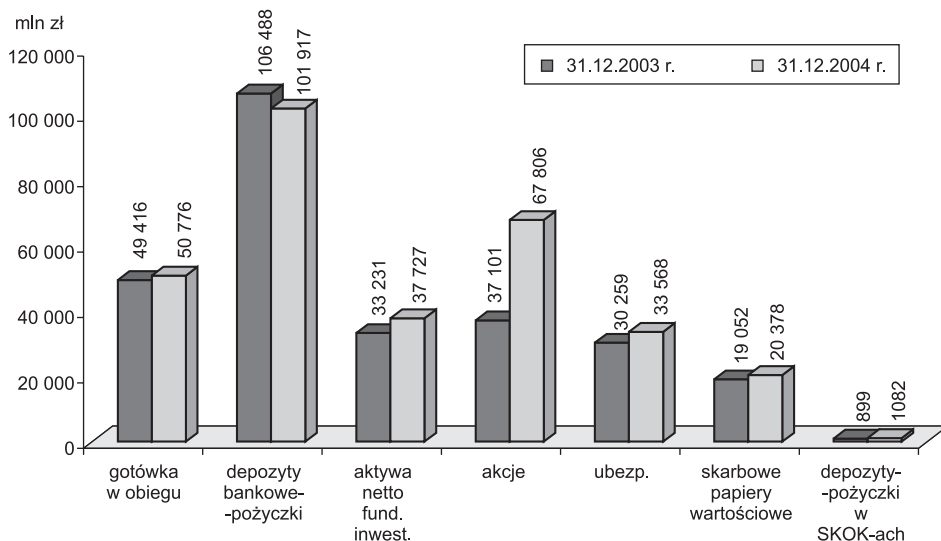
Zmiany struktury oszczędności

Od 2002 r. obserwuje się zmianę struktury oszczędności polegającą na spadku zainteresowania lokatami bankowymi na rzecz niebankowych form lokowania wolnych środków finansowych, zapoczątkowaną stopniowym spadkiem oprocentowania lokat bankowych oraz wprowadzeniem 20-procentowego podatku od odsetek z tytułu lokat zakładanych po 1 grudnia 2001 r. W analizowanym okresie tendencja ta również się potwierdziła. Udział depozytów bankowych (pomniejszonych o zaciągnięte kredyty) w strukturze oszczędności

⁹⁾ Oszczędności liczone są jako suma gotówki w obiegu, depozytów bankowych pomniejszonych o kredyty, aktywów netto funduszy inwestycyjnych, akcji, polis ubezpieczeniowych na życie, skarbowych papierów wartościowych i depozytów w spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (SKOK) pomniejszonych o zaciągnięte w nich pożyczki.

Z działalności BFG

Wykres 17. Oszczędności gospodarstw domowych w okresie 31.12.2003 r.–31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP, GUS, MF, KDPW, KNUiFE, GPW za: „Detałiczne obligacje skarbowe w strukturze oszczędności finansowych gospodarstw domowych w latach 2000–2004” – Informacja Departamentu Należności i Zobowiązań Finansowych Państwa nr 1/2005 (5) oraz dane BFG; opracowanie własne.

gospodarstw domowych obniżył się o 8,7 p.p. (z 41,2% na koniec 2003 r. do 32,5%), głównie na rzecz lokat w akcje (wzrost udziału o 8,8 p.p. z 12,8% do 21,6%) oraz w jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych (wzrost udziału o 0,5 p.p. z 11,5% do 12,0%).

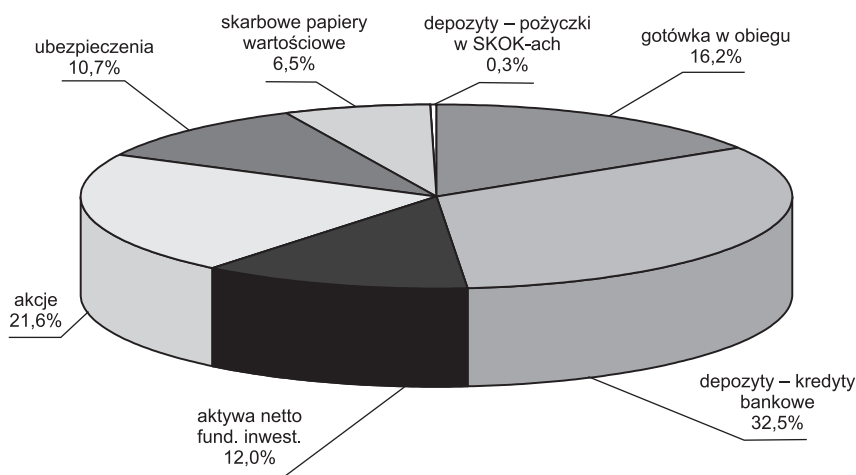
Na koniec 2004 r. wartość **gotówki w obiegu** wyniosła 50 776 000 tys. zł, co oznacza jej **przyrost** od końca 2003 r. o 1 360 000 tys. zł, tj. o 2,8%. Jednakże w 2004 r. z miesiąca na miesiąc roczne tempo wzrostu gotówki w obiegu malało: z 16,6% w styczniu do 2,7% w grudniu. Na tę wyraźną tendencję spadkową wpłynął notowany w tym czasie wzrost inflacji, zmniejszający skłonność gospodarstw domowych do utrzymywania oszczędności w najbardziej płynnej postaci.

Wielkość **depozytów ogółem** na 31 grudnia 2004 r. wyniosła **373 075 093 tys. zł**, co oznacza wzrost o 5,3% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. Depozyty podmiotów gospodarczych (84 015 608 tys. zł) i gospodarstw domowych (211 359 400 tys. zł) charakteryzowały się zarówno odmiennym kierunkiem zmian, jak i różnym ich tempem. Poprawa wyników finansowych przedsiębiorstw przyczyniła się do wzrostu depozytów podmiotów gospo-

**Gotówka
w obiegu**

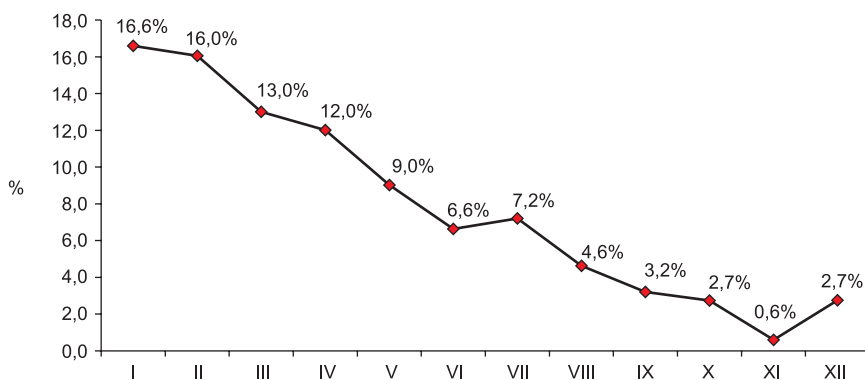
**Depozyty
gospodarstw
domowych
i podmiotów
gospodarczych**

Wykres 18. Struktura oszczędności gospodarstw domowych według stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP, GUS, MF, KDPW, KNUiFE, GPW za: „Detałiczne obligacje skarbowe w strukturze oszczędności finansowych gospodarstw domowych w latach 2000–2004 r.” – Informacja Departamentu Należności i Zobowiązań Finansowych Państwa nr 1/2005 (5) oraz dane BFG; opracowanie własne.

Wykres 19. Tempo zmian gotówki w obiegu w 2004 r. (w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego)

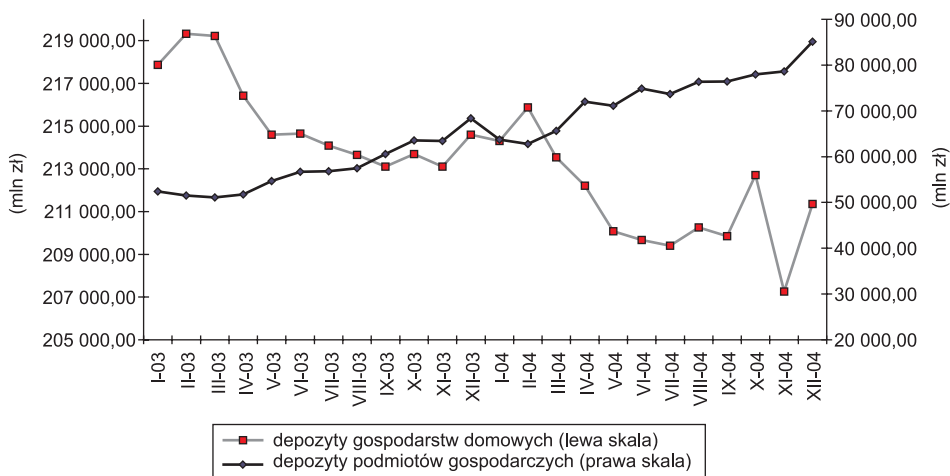

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

darczyh o 22,9%. Depozyty gospodarstw domowych wykazały natomiast spadek o 1,5%, na co wpływ miał dalszy rozwój innych form oszczędzania. Rok 2004 był trzecim z kolei, w którym wystąpiło zjawisko obniżenia się poziomu depozytów gospodarstw domowych.

Z działalności BFG

Wykres 20. Depozyty gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych w latach 2003–2004

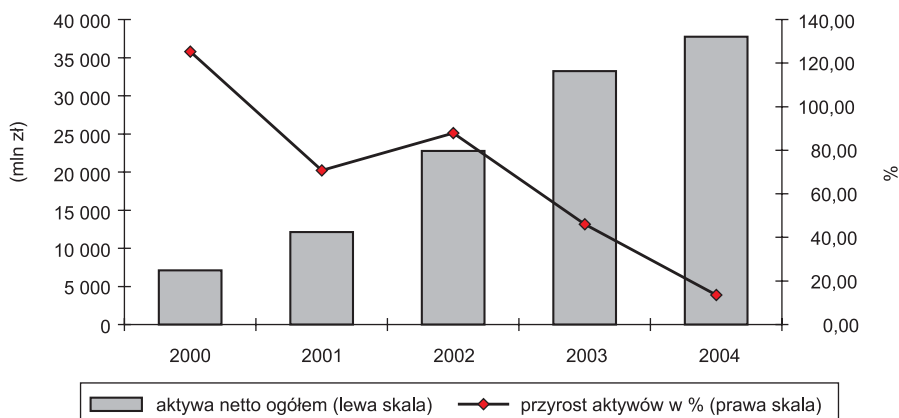

Źródło: Dane BFG.

W 2004 r. rozwój towarzystw funduszy inwestycyjnych nie był tak dynamiczny, jak w roku poprzednim. **Aktywa netto towarzystw funduszy inwestycyjnych** rosły ponad 3-krotnie wolniej niż w 2003 r. (13,5% wobec 46,2%). W omawianym okresie zwiększyły się one o 4 496 000 tys. zł do poziomu 37 727 000 tys. zł.

Fundusze inwestycyjne

Wykres 21. Aktywa netto funduszy inwestycyjnych w latach 2000–2004

Źródło: Dane Stowarzyszenia Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych w Polsce; opracowanie własne.

Ze względu na wzrost cen akcji i obligacji zainteresowanie zakupem jednostek funduszy inwestycyjnych nasiliło się szczególnie w drugiej połowie 2004 r.

Skarbowe papiery wartościowe

Alternatywną formą lokowania oszczędności gospodarstw domowych były również **skarbowe papiery wartościowe**. Na koniec 2004 r. wartość **skarbowych papierów wartościowych** będących w posiadaniu gospodarstw domowych wyniosła **20 378 000 tys. zł**, co oznacza **wzrost** w 2004 r. o **1 326 000 tys. zł** (o **7,0%**).

Akcje

Wielkość ulokowanych w **akcjach** oszczędności gospodarstw domowych w 2004 r. wyniosła **67 806 000 tys. zł**. W porównaniu z 2003 r. oznacza to przyrost w wysokości **30 716 000 tys. zł** (tj. o **82,8%**). Wzrostowi wartości akcji w portfelach gospodarstw domowych sprzyjał wzrost cen akcji na giełdzie. Średni indeks WIG zwiększył się z poziomu 17 065,16 w 2003 r. do 23 996,67 w 2004 r.

Ubezpieczenie na życie

Mniejszym zainteresowaniem w badanym okresie cieszyły się lokaty w **polisy ubezpieczeniowe na życie**. Na koniec 2004 r. gospodarstwa domowe miały ulokowane w nich **33 568 000 tys. zł**. W stosunku do 2003 r. oznacza to **przyrost o 3 428 000 tys. zł**, czyli o **11,4%**.

SKOK-i

W 2004 r. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK) dysponowały siecią ponad 1 400 punktów (kasy i oddziały) i skupiały 1169 tys. członków. Szybki rozwój sieci placówek i oferty produktowej skierowanej głównie do klientów mniej zamożnych sprawił, że stały się one konkurencyjne wobec banków. Na koniec 2004 r. **wartość depozytów w sieci SKOK** wyniosła **3 937 924 tys. zł**, co oznacza **wzrost** w stosunku do 2003 r. o **26,6%**.

4. Zmiany w regulacjach ostrożnościowych i z zakresu rachunkowości oraz ich znaczenie dla działalności sektora bankowego

Zakres zmian

W 2004 r. sektor bankowy odczuwał pozytywne skutki zmian w regulacjach prawnych uchwalonych w 2003 r.¹⁰⁾ Zmiany te dotyczyły takich obszarów jak: tworzenie rezerw na ryzyko związane z działalnością banków, wyznaczanie współczynnika wypłacalności (głównie w zakresie kapitału krótkoterminowego) oraz zasady rachunkowości w zakresie uwzględniania w przychodach odsetek do ekspozycji kredytowych zaliczonych do kategorii pod obserwacją. W 2004 r. wprowadzono także zmiany, które będą kształtowały środowisko regulacyjne w kolejnych latach. Za znaczące zmiany należy uznać te wynikające z nowelizacji ustawy Prawo bankowe, a odno-

---

¹⁰⁾ Zmiany te zostały szerzej opisane w „Ocenie sytuacji finansowej sektora bankowego w 2003 r. (na podstawie danych audytowanych) w świetle analizy BFG”, Bezpieczny Bank nr 3/4 (24/25)/2004.

szące się do zasad koncentracji zaangażowań, funduszy własnych¹¹⁾ oraz wyznaczania współczynnika wypłacalności¹²⁾. Jako odrębną grupę zmian należy uznać wprowadzenie dla wszystkich banków obowiązku sporządzania sprawozdań skonsolidowanych według standardów międzynarodowych (MSR i MSSF) począwszy od sprawozdań za 2005 r.¹³⁾ Ponadto od 1 stycznia 2005 r. zgodnie z polskimi standardami rachunkowości banki są zobowiązane do prowadzenia wyceny kredytów według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej (ESP).

Najistotniejszą zmianą, mającą wpływ zarówno krótkookresowy, jak i długookresowy, była liberalizacja zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków. Podstawowe zmiany polegały na wydłużeniu okresów opóźnienia w spłacie dla celów zaliczania ekspozycji kredytowych do poszczególnych kategorii jakości. Dodatkowym, istotnym elementem było uzależnienie klasyfikacji ekspozycji kredytowych do kategorii wątpliwe jedynie w przypadku istotnego naruszenia kapitałów własnych przez straty (poprzednio każde naruszenie kapitałów wiązało się z przekwalifikowaniem ekspozycji do kategorii wątpliwe, jeżeli kryterium terminowości spłaty nie wskazywało na konieczność zakwalifikowania do kategorii o wyższym ryzyku).

Zgodnie ze zmianami w zakresie rachunkowości, banki uzyskały możliwość odpisywania ekspozycji kredytowej w ciężar rezerwy celowej i przenoszenia jej do ewidencji pozabilansowej, bez konieczności umorzenia.

Poprawa jakości portfela kredytowego banków wynikała nie tylko ze zmian regulacyjnych, ale także z poprawy koniunktury gospodarczej. W oparciu o posiadane dane nie można jednoznacznie ocenić stopnia wpływu zmian regulacyjnych i zmian koniunktury na poprawę jakości portfela kredytowego. Analizy takiej dokonano z wykorzystaniem zależności pomiędzy wskaźnikiem syntetycznym stosowanym w systemie analitycznym BFG a zmianami PKB.

Na tej podstawie stwierdzono, że poprawa jakości portfela kredytowego w 2004 r. wynikała – biorąc pod uwagę tendencje krótkoterminowe – w ok. 40% z poprawy koniunktury gospodarczej i w ok. 60% była wynikiem działania innych czynników, w tym regulacyjnych.

Wśród zmian, które będą miały wpływ na sytuację sektora bankowego po 2004 r., należy wskazać przede wszystkim:

- ❖ zmiany w prawie bankowym dotyczące koncentracji zaangażowań, funduszy własnych oraz zasad wyliczania adekwatności kapitałowej;

Zmiany regulacji mające wpływ na sytuację banków po 2004 r.

---

¹¹⁾ Także przepis wykonawczy w postaci uchwały KNB nr 6/2004 z dnia 8 września 2004 r.

¹²⁾ Także przepis wykonawczy w postaci uchwały KNB nr 4/2004 z dnia 8 września 2004 r.

¹³⁾ W przypadku banków giełdowych według standardów międzynarodowych powinno być już sporządzone sprawozdanie za I kwartał 2005 r.

Nowelizacja Prawa bankowego

❖ zmiany w ustawie o rachunkowości umożliwiające wdrożenie – zgodnie z Dyrektywą UE – międzynarodowych standardów rachunkowości i sprawozdawczości finansowej (MSR i MSSF).

W nowelizacji Prawa bankowego przyjęto – zbieżną z dyrektywą UE – definicję zaangażowań (exposure), ujmując w niej – poza dotychczasowym zaangażowaniem kredytowym – także zaangażowanie kapitałowe. Nie zmieniono przy tym poziomu limitów, utrzymując je w wysokości 20% dla podmiotów powiązanych z bankiem i 25% dla podmiotów niepowiązanych z bankiem. Rozszerzenie zakresu pozycji ujętych w limitach sprawia, że stały się one bardziej restrykcyjne z perspektywy banków, ale z drugiej strony w lepszy sposób ujmują ryzyko.

W odniesieniu do funduszy własnych banku za najważniejsze zmiany należy uznać:

- ❖ możliwość włączania tzw. zysków przejściowych (w trakcie zatwierdzenia i roku bieżącego) do funduszy własnych,
- ❖ pomniejszanie ich wartości o zaangażowanie kapitałowe w zakłady ubezpieczeń i instytucje kredytowe.

Powyższe zmiany są zgodne z dyrektywami UE.

Zyski przejściowe mogą być włączane do pozycji dodatkowych funduszy własnych, jeżeli spełniają odpowiednie kryteria, a mianowicie:

- ❖ powinny być obliczone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości,
- ❖ powinny być pomniejszone o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy,
- ❖ nie powinny przekraczać kwot zysku zweryfikowanych przez biegłych rewidentów.

W pomniejszeniach sumy funduszy – obok uwzględnianych dotychczas pomniejszeń o zaangażowania kapitałowe w bankach i instytucjach finansowych – są od 1 stycznia 2005 r. uwzględniane zaangażowania kapitałowe w postaci:

- ❖ akcji bądź udziałów,
- ❖ kwot zakwalifikowanych jako zobowiązania podporządkowane,
- ❖ innego zaangażowania kapitałowego w składniki zaliczane do funduszy własnych lub kapitałów tych podmiotów, wobec zakładów ubezpieczeń i instytucji kredytowych.

Wprowadzenie takiego rozwiązania przyczyni się do zwiększenia kwoty pomniejszeń, a tym samym obniżenia poziomu funduszy własnych.

MSR i MSSF

Wprowadzenie zgodnych z dyrektywami UE rozwiązań w zakresie międzynarodowych standardów rachunkowości i sprawozdawczości finansowej (MSR i MSFF) stwarza pewien dualizm dotyczący m.in. zasad tworzenia rezerw na ekspozycje kredytowe. Oprócz ban-

ków dopuszczonych do publicznego obrotu, także pozostałe banki są zobowiązane do sporządzania sprawozdań skonsolidowanych z zastosowaniem standardów międzynarodowych. Dodatkowo bank może podjąć decyzję (wymagana akceptacja WZA) o stosowaniu tych standardów do sprawozdań jednostkowych. Spowoduje to, że banki w różny sposób będą oceniać ryzyko kredytowe dla celów tworzenia rezerw, co zaburzy porównywalność.

Zgodnie z MSR 39 utrata wartości aktywów (impairment), której rezultatem powinno być utworzenie rezerw, następuje, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (tzw. zdarzenie powodujące stratę). Zdarzenie to powinno mieć wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne z danego składnika aktywów finansowych bądź ich grupy, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Wśród obiektywnych dowodów utraty wartości wyróżniono m.in.:

- znaczące trudności finansowe emitenta lub dłużnika,
- niedotrzymanie warunków umowy, np. niespłacenie albo zaleganie ze spłacaniem odsetek lub nominału,
- wysokie prawdopodobieństwo upadłości bądź innej reorganizacji finansowej pożyczkobiorcy.

Utrata wartości powinna być szacowana z zastosowaniem procedur statystycznych, jednakże przewidziano także opcję odnoszącą się do sytuacji, gdy posiadane dane są niewystarczające lub nie w pełni odpowiednie. W takim przypadku jednostka, kierując się własnym osądem, dokonuje oszacowania kwoty z tytułu utraty wartości.

CZEŚĆ II. ANALIZA OGÓLNA SYTUACJI W SEKTORZE BANKOWYM¹⁴⁾

1. Polski sektor bankowy na tle innych krajów europejskich

Na koniec 2004 r. aktywa polskiego sektora bankowego (131 904 mln euro) stanowiły 31,12% aktywów krajów nowo przyjętych do Unii Europejskiej (UE-10). Ich udział w aktywach wszystkich krajów Unii (UE-25) wyniósł jedynie 0,45%.

Średnio w krajach UE-25 relacja aktywów sektora bankowego do PKB kształtowała się na poziomie 280,03%, co było efektem wysokiego poziomu średniej dla krajów UE-15 (289,22%). Relacja aktywów do PKB kształtowała się bowiem dla krajów UE-10 na znacz-

Aktywa polskiego sektora bankowego

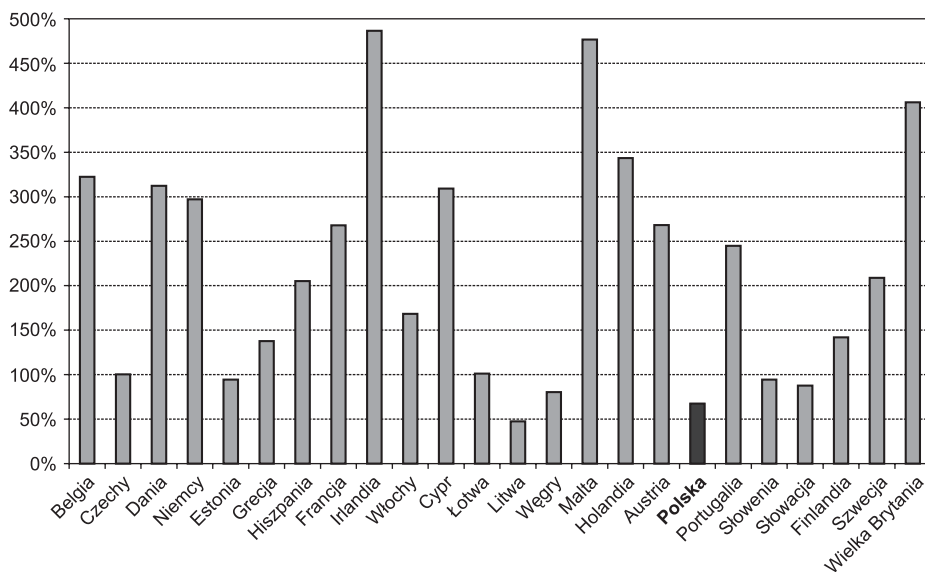
Relacja aktywów do PKB

---

¹⁴⁾ W niniejszym opracowaniu na wykresach są prezentowane wielkości finansowe za okres od grudnia 2003 r. do grudnia 2004 r., co umożliwia ustalenie trendu.

nie niższym poziomie 89,05%. Według stanu na koniec 2004 r. w Polsce relacja wynosiła 67,57%, co plasuje Polskę na przedostatnim miejscu (przed Litwą) wśród krajów UE-10. Duża różnica w znaczeniu sektora bankowego pomiędzy wysoko rozwiniętymi krajami UE-15 a polskim sektorem bankowym wskazuje na jego możliwości rozwojowe.

Wykres 22. Relacja aktywów sektora bankowego do PKB w krajach Unii Europejskiej (według stanu na 31.12.2004 r.)¹⁵⁾

Źródło: www.ecb.int.

Koncentracja działalności

W 2004 r. wskaźniki koncentracji w polskim sektorze bankowym uległy obniżeniu, przy czym nadal koncentrację można ocenić jako średnią. Badano ją przy zastosowaniu dwóch parametrów: C-5¹⁶⁾ dla aktywów, funduszy własnych i depozytów sektora niefinansowego oraz indeksu Herfindahla-Hirschmana (HHI)¹⁷⁾.

¹⁵⁾ Na wykresie pominięto Luksemburg, w którym relacja aktywów do PKB kształtowała się na znacznie wyższym poziomie (2708,47%).

¹⁶⁾ Indeks C-5 informuje o udziale największych 5 banków w sektorze bankowym.

¹⁷⁾ Indeks Herfindahla-Hirschmana (HHI) jest to miara koncentracji rynku liczona jako suma kwadratów udziałów w rynku poszczególnych jego uczestników. Udział w rynku mierzono udziałem banków w aktywach sektora banków komercyjnych. Wysoka koncentracja rynku występuje, jeśli HHI ukształtuje się na poziomie powyżej 1.800 pkt (max wynosi 10.000 pkt.).

Z działalności BFG

Tabela 9. Indeksy koncentracji w polskim sektorze bankowym w latach 2003–2004

Indeks koncentracji	31.12.03	31.03.04	30.06.04	30.09.04	31.12.04
HHI	839,01	926,79	824,00	814,00	814,04
C-5 suma bilansowa netto	55,14%	54,74%	54,45%	54,57%	52,99%
C-5 fundusze własne	56,01%	55,72%	54,52%	54,17%	53,49%
C-5 depozyty sektora niefinansowego	63,29%	63,18%	62,78%	62,69%	61,97%

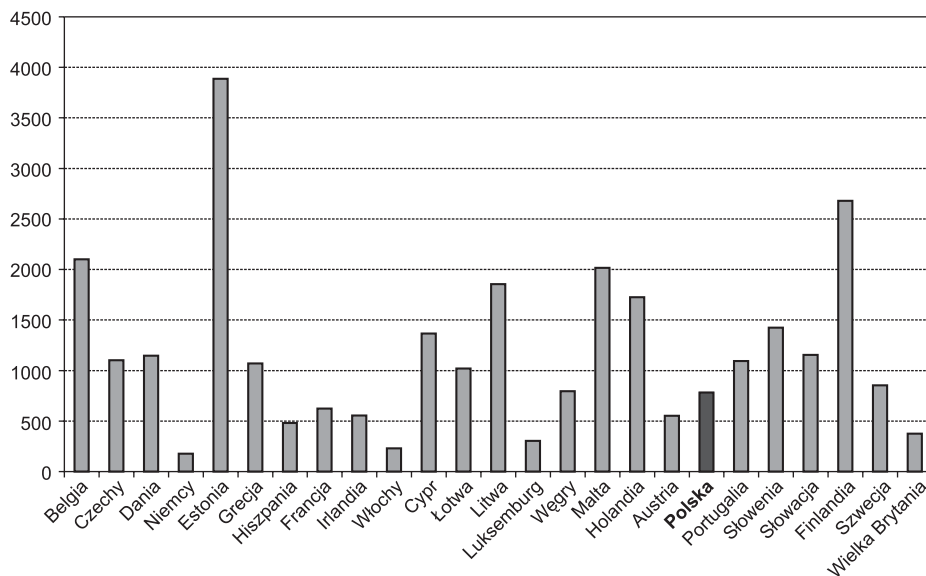
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

We wszystkich krajach UE-10, poza Węgrami, koncentracja mierzona wskaźnikiem HHI, była wyższa. Wysoka koncentracja (najwyższa w UE-25) wystąpiła w przypadku Estonii.

W UE-15 koncentracja mierzona wskaźnikiem HHI jest dosyć zróżnicowana w poszczególnych krajach. W krajach najbardziej rozwiniętych, poza Finlandią, koncentrację można określić jako niską.

*Indeks
Herfindahla-
Hirschmana*

Wykres 23. Indeks Herfindahla-Hirschmana w krajach Unii Europejskiej (według stanu na 31.12.2004 r.)

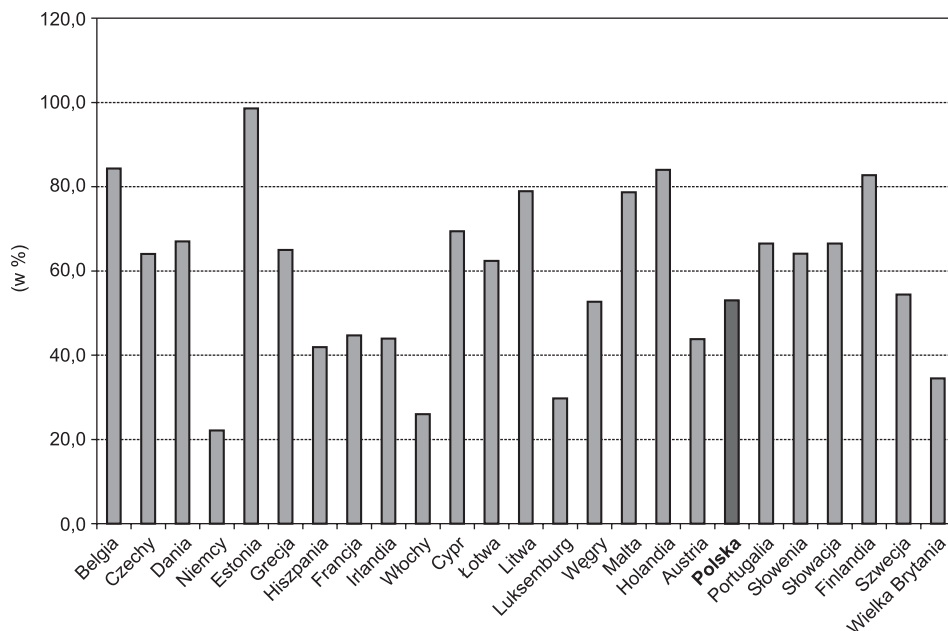

Źródło: www.ecb.int; dane NBP, opracowanie własne.

C-5
(według sumy
bilansowej
netto)

Podobne – jak w przypadku wskaźnika HHI – wnioski co do koncentracji sektora bankowego w Unii Europejskiej można wyciągnąć, analizując kształtowanie się wskaźnika C-5. Na koniec 2004 r. w grupie EU-10 Polska zajmowała pod względem wysokości tego wskaźnika przedostatnie miejsce (przed Węgrami).

Wykres 24. Wskaźnik C-5 (według sumy bilansowej netto) w krajach Unii Europejskiej (według stanu na 31.12.2004 r.)

Źródło: www.ecb.int.

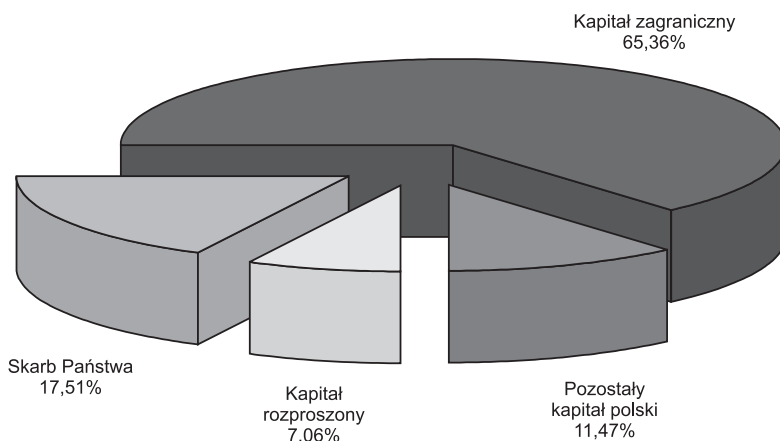
2. Struktura własnościowa w sektorze banków komercyjnych ze szczególnym uwzględnieniem kapitału zagranicznego¹⁸⁾

**Struktura
kapitału
zakładowego**

Według stanu na koniec 2004 r. udział **kapitału zagranicznego** w kapitale zakładowym wyniósł 65,36% i wzrósł w 2004 r. o 1,78 p.p. Zwiększył się także o 1,61 p.p. udział pozostałego kapitału polskiego (tj. innego niż Skarbu Państwa). Prywatyzacja Banku PKO BP SA przyczyniła się do zmniejszenia udziału Skarbu Państwa (bezpośredniego i pośredniego) o 2,93 p.p. Wykres 25 przedstawia strukturę kapitałową w sektorze banków komercyjnych.

¹⁸⁾ Ze względu na 100% udział kapitału polskiego w sektorze banków spółdzielczych analiza objęto wyłącznie sektor banków komercyjnych.

Wykres 25. Struktura kapitału zakładowego w sektorze banków komercyjnych według stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Ze względu na wysoki udział kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym zbadano jego znaczenie, uwzględniając strukturę własnościową w poszczególnych bankach. W tym celu dokonano umownego podziału kapitału na zagraniczny¹⁹⁾ i polski, wprowadzając podział banków komercyjnych działających w Polsce na następujące grupy:

- ❖ spółki-córki banków zagranicznych (powyżej 95% udziału kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym) – 30 banków,
- ❖ spółki zależne (powyżej 50% do 95% udziału kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym) – 11 banków,
- ❖ spółki stowarzyszone (powyżej 20% do 50% udziału kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym) – 5 banków,
- ❖ pozostałe banki (powyżej 5% do 20% udziału kapitału zagranicznego w kapitale zakładowym) – 2 banki,
- ❖ banki z przewagą kapitału polskiego (z udziałem kapitału zagranicznego poniżej 5%) – 10 banków, w tym 1 bank będący w 100% własnością Skarbu Państwa.

Grupa spółek-córek obejmuje głównie banki będące 100% własnością inwestorów zagranicznych. Spółki zależne (11 banków) to większość dużych banków. W grupie banków pozostałych znalazły

Podział banków według udziału kapitału zagranicznego

¹⁹⁾ Z uwzględnieniem udziału bezpośredniego i pośredniego kapitału zagranicznego, tj. jeżeli bank/firma działająca w Polsce wykazuje udział kapitału zagranicznego, to posiadanie przez ten bank/firmę akcji innego banku działającego w Polsce jest traktowane jako pośredni udział kapitału zagranicznego.

Bezpieczny Bank

się 2 banki, w tym 1 duży bank z 8,5% udziałem kapitału zagranicznego.

W porównaniu z 2003 r., w związku z wejściem kapitałowym akcjonariuszy zagranicznych do dużego banku komercyjnego, zmniejszył się udział grupy banków z przewagą kapitału polskiego w podstawowych wielkościach finansowych sektora banków komercyjnych na rzecz pozostałych banków z kapitałem zagranicznym.

Największy udział w sumie bilansowej netto sektora banków komercyjnych posiadały banki zależne (56,52%), na drugim miejscu zaś (z udziałem 17,49%) były pozostałe banki z kapitałem zagranicznym. Najniższy udział dotyczył banków z przewagą kapitału polskiego (6,10%).

W przypadku depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych największy udział miały także banki zależne (58,13%) oraz banki pozostałe z kapitałem zagranicznym (23,74%), najniższy zaś – banki z przewagą kapitału polskiego (3,47%).

Tabela 10. Udział poszczególnych grup banków w wybranych wielkościach finansowych sektora banków komercyjnych według stanu na 31.12.2004 r.

Wyszczególnienie	Spółki – córki	Spółki zależne	Spółki stowarzyszone	Pozostałe z kapitałem zagranicznym	Spółki z przewagą kapitału polskiego, w tym:	Banki o 100% udziale Skarbu Państwa	Sektor banków komercyjnych
Udział w sumie bilansowej netto	13,47%	56,52%	6,43%	17,49%	6,10%	2,19%	100,00%
Udział w funduszach własnych	16,14%	59,35%	6,00%	13,81%	4,71%	1,72%	100,00%
Udział w należnościach od sektora niefinansowego	17,87%	52,31%	7,09%	16,52%	6,22%	2,49%	100,00%
Udział w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych	7,34%	58,13%	7,33%	23,74%	3,47%	0,79%	100,00%
Udział w wyniku finansowym brutto	16,65%	48,94%	1,64%	24,91%	7,85%	1,41%	100,00%
Udział w wyniku finansowym netto	14,68%	54,22%	1,41%	22,76%	6,93%	1,49%	100,00%
Współczynnik wypłacalności	15,42%	15,49%	14,56%	16,74%	15,06%	16,84%	15,56%
ROA brutto	1,77%	1,24%	0,37%	2,04%	1,84%	0,92%	1,43%
Jakość należności od sektora niefinansowego	9,92%	17,97%	22,42%	10,87%	12,59%	9,21%	15,44%
Liczba banków	30	11	5	2	10	1	58

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Najwyższy współczynnik wypłacalności występował w bankach pozostałych z kapitałem zagranicznym (16,74%), najniższy – w spółkach stowarzyszonych (14,56%).

Najwyższa rentowność aktywów wystąpiła w bankach pozostałych z kapitałem zagranicznym (2,04%). Najniższa rentowność aktywów charakteryzowała banki stowarzyszone (0,37%).

Najlepsza jakość należności wystąpiła w spółkach-córkach (9,92%), najgorsza zaś – w spółkach stowarzyszonych (22,42%).

Podobnie jak w 2003 r., ok. **70% aktywów sektora bankowego działającego w Polsce znajduje się pod kontrolą kapitału zagranicznego** (spółki-córki oraz spółki zależne). Ok. 65% depozytów sektora niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych zostało ulokowane w tych bankach.

Potencjalne „przekształcenie” spółek-córek w oddział instytucji kredytowej może dotyczyć głównie banków będących w 100% własnością inwestora zagranicznego (na koniec 2004 r. 27 banków komercyjnych). Ich udział w sumie bilansowej netto wyniósł 10,93%, a w depozytach sektora niefinansowego i instytucji samorządowych 5,40%.

W IV kwartale 2004 r. działalność rozpoczęły 2 oddziały instytucji kredytowych, w tym do jednego przeniesiono działalność banku polskiego. Na koniec 2004 r. w organizacji były 2 kolejne oddziały instytucji kredytowych.

3. Podstawowe informacje o sektorze bankowym

3.1. Liczba banków

Na koniec grudnia 2004 r. **działalność prowadziły 654 banki** – 58 komercyjnych i 596 spółdzielczych. W 2004 r. **liczba banków** działających w krajowym sektorze bankowym **zmniejszyła się o 6.**

*Banki
komercyjne*

W wyniku następujących zmian łączna liczba krajowych banków komercyjnych **zmniejszyła się o 2:**

- ❖ zostały utworzone i podjęły działalność operacyjną 2 nowe banki komercyjne: Cetelem Bank Polska SA i RCI Bank Polska SA,
- ❖ 2 banki zostały przejęte:
  1. GE Bank Mieszkaniowy SA w Warszawie przez GE Money Bank SA,
  2. Bank Przemysłowy SA przez Getin Bank S.A.;
- ❖ z bazy danych zostały wyłączone 2 banki:
  1. Bankgesellschaft Berlin (Polska) SA, który od dnia 1 marca 2004 r. znajdował się w stanie likwidacji²⁰⁾,

---

²⁰⁾ Bank zakończył likwidację w dniu 30.06.2005 r. Sporządził sprawozdanie finansowe oraz rachunek z przeprowadzonej likwidacji. KNB zatwierdziła likwidację Banku w dniu 26.09.2005 r., a WZA w dniu 10.10.2005 r.

Bezpieczny Bank

Banki spółdzielcze

2. Oddział Societe Generale, który z dniem 1 maja 2004 r. zmienił status na oddział instytucji kredytowej i przestał być członkiem polskiego systemu gwarantowania depozytów.

W następstwie przejęć i połączeń liczba banków w sektorze spółdzielczym **zmniejszyła się o 4:**

- ❖ SBR Samopomoc Chłopska w Warszawie został przejęty przez głównego udziałowca BPH PBK SA (obecnie Bank BPH SA),
- ❖ BS w Gródku nad Dunajcem połączył się z BS w Nowym Sączu;
- ❖ Bałtycki BS w Darłowie połączył się z BS w Trzebiatowie;
- ❖ BS w Kostomłotach połączył się z BS w Oleśnicy.

Tabela 11. Podstawowe informacje o sektorze bankowym według stanu na 31.12.2004 r.*)

Wyszczególnienie	Jedn.	RAZEM	BK	BS	Porównanie wyników dla sektora bankowego (szt. lub etat)	
					31.12.2004-31.12.2003	31.12.2004-30.06.2004
					31.12.2004	
Liczba banków działających	szt.	654	58	596	-6	-2
Liczba placówek ogółem (w kraju i za granicą)	szt.	11 110	8314	2796	-570	-237
<i>Liczba placówek w kraju, w tym:</i>	szt.	11 101	8305	2796	-569	-236
liczba oddziałów	szt.	5002	3704	1298	608	630
<i>Liczba placówek za granicą**)</i>	szt.	9	9	0	-1	-1
Liczba zatrudnionych (w kraju i za granicą)	etat	149 467	121 867	27 600	-1908	-506
<i>Zatrudnienie w kraju (centrala i placówki krajowe), w tym:</i>	etat	149 430	121 830	27 600	-1834	-435
w centrali	etat	46 038	32 150	13 888	2618	1222
<i>Zatrudnienie w placówkach zagranicznych</i>	etat	37	37	0	-74	-71

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

*) W tabeli użyto następujących oznaczeń: bk – banki komercyjne, bs – banki spółdzielcze.

***) W tym 6 placówek sprzedanych, ale do 31.12.2004 r. nie wyrejestrowanych z rejestru sądowego.

Z działalności BFG

Według stanu na koniec 2004 r. funkcjonowały 3 banki zrzeszające:

- ❖ Bank Polskiej Spółdzielczości SA,
- ❖ Gospodarczy Bank Wielkopolski SA,
- ❖ Mazowiecki Bank Regionalny SA.

*Zrzeszenia
banków
spółdzielczych*

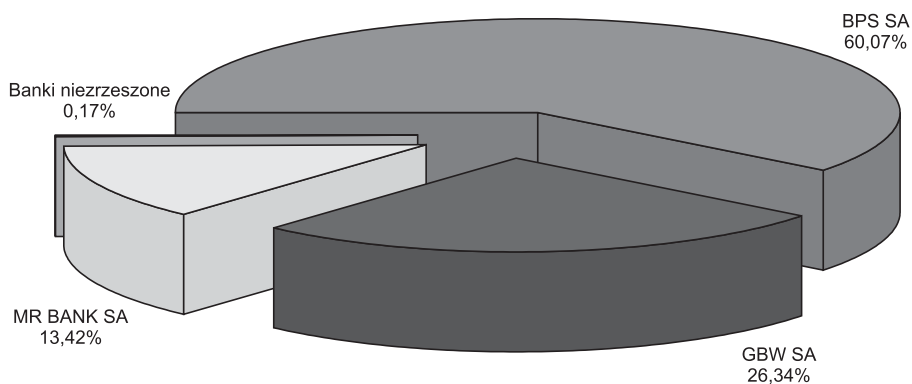
Tabela 12. Liczba banków spółdzielczych w poszczególnych zrzeszeniach

Zrzeszenie	Liczba banków			Zmiana	
	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004	31.12.2004- 31.12.2003	31.12.2004- 30.06.2004
BPS SA	363	360	358	-5	-2
GBW SA	157	157	157	0	0
MR BANK SA	78	79	80	2	1
Banki niezrzeszone	2	1	1	-1	0
Razem	600	597	596	-4	-1

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Krakowski Bank Spółdzielczy jako jedyny funkcjonował poza strukturą zrzeszeń.

Wykres 26. Banki spółdzielcze w poszczególnych zrzeszeniach według stanu na 31.12.2004 r.

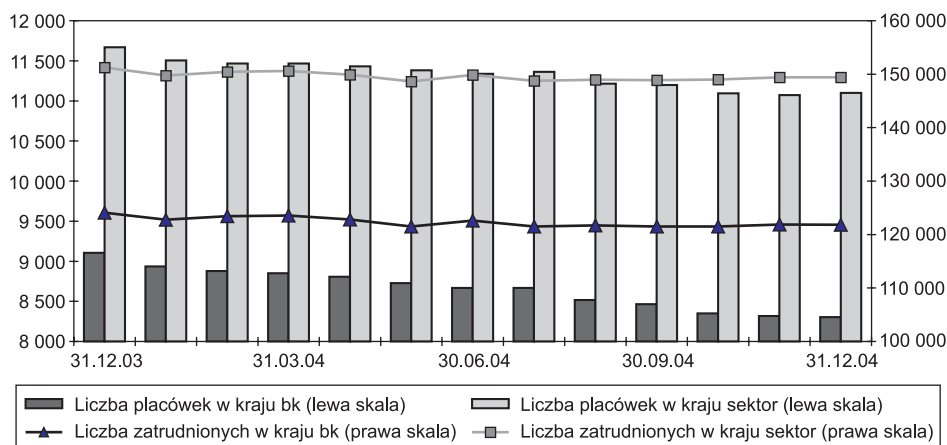

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

3.2. Placówki i zatrudnienie

Na koniec grudnia 2004 r. banki prowadziły działalność w kraju poprzez sieć **11 101 placówek**²¹⁾, w których było zatrudnionych **149 430 osób** (Tabela 9). W 2004 r. liczba placówek zmniejszyła się o **569**, a zatrudnienie w sektorze – o **1 834 osoby**. Równocześnie o 2 618 osób wzrosło zatrudnienie w centralach banków. Przeciętne zatrudnienie w placówce bankowej nie zmieniło się i wyniosło 13 osób.

Wykres 27. Liczba placówek i zatrudnionych w sektorze bankowym (w kraju)*)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

*) Na wykresie skrót bk oznacza banki komercyjne.

Banki komercyjne

Według stanu na 31 grudnia 2004 r. **banki komercyjne** prowadziły działalność w kraju poprzez sieć **8305 placówek** (w tym 3704 oddziałów). W 2004 r. liczba tych placówek zmniejszyła się o 800. Na koniec analizowanego okresu banki komercyjne posiadały **9 placówek zagranicznych**, w których pracowało **37 osób**, tj. o 74 mniej niż na koniec 2003 r.²²⁾ W **placówkach krajowych** banków komercyjnych zatrudnionych było **121 830 osób**, o **1834 mniej** niż na koniec 2003 r. Na koniec grudnia 2004 r. przeciętne zatrud-

²¹⁾ Pojęcie placówka odnosi się do oddziału, przedstawicielstwa, filii, ekspozytury lub innych placówek obsługi klienta.

²²⁾ Zwolnienia pracowników nastąpiły w sprzedanych przez jeden z banków, ale jeszcze nie wyrejestrowanych z rejestru sądowego, placówkach.

nienie w placówce banku komercyjnego w porównaniu z końcem 2003 r. nie zmieniło się i wyniosło 14 osób.

Na koniec 2004 r. w **bankach spółdzielczych** zatrudnionych było **27 600 osób** (18,47% liczby zatrudnionych w sektorze bankowym), tj. o **439 więcej** niż na koniec 2003 r. W analizowanym okresie banki spółdzielcze rozwijały działalność, zwiększając sieć placówek o 231 (w tym o 23 oddziały). Na koniec grudnia 2004 r. prowadziły ją poprzez **sieć 2 796 placówek** (25,17% placówek w sektorze bankowym), w tym 1 298 oddziałów (25,95% oddziałów w sektorze bankowym). Przeciętne zatrudnienie w placówce banku spółdzielczego nie zmieniło się – w stosunku do 2003 r. – i wyniosło 10 osób.

*Banki
spółdzielcze*

4. Dynamika i struktura bilansu sektora bankowego

Poniżej dokonano analizy dynamiki i struktury bilansu sektora bankowego, którą poszerzono o analizę zmian zachodzących w sektorze banków komercyjnych i spółdzielczych.

4.1. Aktywa

Według stanu na 31 grudnia 2004 r. wartość pozycji **kasa i operacje z bankiem centralnym** – z udziałem w sumie bilansowej netto sektora na poziomie 3,71% – zwiększyła się w stosunku do końca grudnia 2003 r. o 3,31% do poziomu 19 837 843 tys. zł.

*Kasa i operacje
z bankiem
centralnym*

W 2004 r. **należności od sektora finansowego** zwiększyły się o 36,73%. Ich udział w sumie bilansowej netto w porównaniu z 2003 r. wzrósł o 3,97 p.p. do 19,68%. Było to spowodowane przede wszystkim wzrostem (o 29 717 645 tys. zł) **należności od banków** – głównej pozycji należności od podmiotów finansowych. Ich udział w należnościach od sektora finansowego zwiększył się w analizowanym okresie o 5,62 p.p. (z 84,10% do 89,72%).

*Należności
od sektora
finansowego*

Udział **banków komercyjnych w należnościach od sektora finansowego** zwiększył się w porównaniu z 2003 r. o 0,99 p.p. – z 91,75% do 92,74%.

Należności od sektora niefinansowego wzrosły w 2004 r. o 3,88%, przy czym ich wzrost w sektorze banków spółdzielczych był prawie czterokrotnie wyższy (12,78%) niż w bankach komercyjnych (3,24%). Pomimo wzrostu należności od sektora niefinansowego, ich udział w sumie bilansowej netto zmniejszył się w porównaniu z 2003 r. o 2,26 p.p., tj. z 44,38% do 42,12%. Na koniec 2004 r. największy udział w strukturze tych należności miały: **należności od podmiotów gospodarczych** – 48,62% (spadek udziału o 4,07 p.p.) oraz **należności od gospodarstw domowych** – 46,02%

*Należności
od sektora
niefinansowego*

Tabela 13. Aktywa sektora bankowego według stanu na 31.12.2004 r.

Aktywa [tys. zł]	RAZEM	BK	BS	Zmiana wyników dla sektora bankowego [%]		Udział w pozycji bilansowej [%]		STRUKTURA (% sumy bilansowej netto) [%]		
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004	BK	BS	BK	BS	RAZEM
				31.12.2004		31.12.2004				
Kasa i operacje z bankiem centralnym	19 837 843	19 117 075	720 768	3,31	34,38	96,37	3,63	3,77	2,51	3,71
Należności od sektora finansowego	105 322 923	97 678 152	7 644 771	36,73	10,67	92,74	7,26	19,28	26,62	19,68
Należności od sektora niefinansowego	225 446 935	208 799 078	16 647 857	3,88	1,36	92,62	7,38	41,22	57,97	42,12
Należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych	20 724 826	19 881 400	843 426	5,39	6,43	95,93	4,07	3,93	2,94	3,87
Należności z tytułu za- kupu papierów warto- ściowych z otrzymanym przyczeczeniem odkupu	746 900	746 900	0	69,02	100,59	100,00	0,00	0,15	0,00	0,14
Papiery wartościowe	115 316 395	114 092 446	1 223 949	1,53	-0,53	98,94	1,06	22,52	4,26	21,54
Aktywa trwałe	21 616 794	20 136 464	1 480 330	-2,43	-0,03	93,15	6,85	3,98	5,15	4,04
Inne aktywa	26 227 039	26 071 311	155 728	-31,42	14,76	99,41	0,59	5,15	0,54	4,90
Suma bilansowa netto	535 239 655	506 522 826	28 716 829	9,45	4,42	94,63	5,37	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

(wzrost udziału o 4,21 p.p.). Udział pozostałych pozycji wyniósł 5,36%.

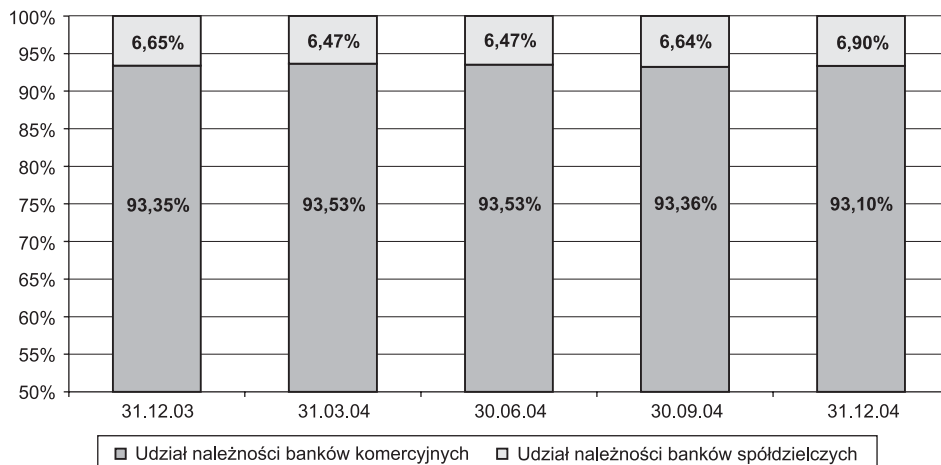
Udział **banków komercyjnych w należnościach od sektora niefinansowego** wyniósł 92,62%, co w porównaniu z 2003 r. oznacza spadek o 0,58 p.p.

Udział **należności od sektora instytucji rządowych i samorządowych** w sumie bilansowej netto sektora bankowego wyniósł 3,87%. W porównaniu z 2003 r. wartość tej pozycji wzrosła o 5,39%. Największą grupę w tych należnościach – 53,13% – stanowiły **należności od instytucji samorządowych**, 23,18% – **należności od funduszy ubezpieczeń społecznych**, 22,17% – **należności od instytucji rządowych szczebla centralnego**, a 1,52% przypadało na konta rozliczeniowe i odsetki.

Udział **banków komercyjnych w należnościach od sektora instytucji rządowych i samorządowych** wyniósł 95,93%. Według stanu na koniec 2004 r. prawie 3/4 kwoty należności od tego sektora przypadało na 5 dużych banków.

*Należności
od sektora
instytucji
rządowych i sa-
morządowych*

Wykres 28. Udział należności banków komercyjnych i spółdzielczych w należnościach ogółem brutto sektora bankowego

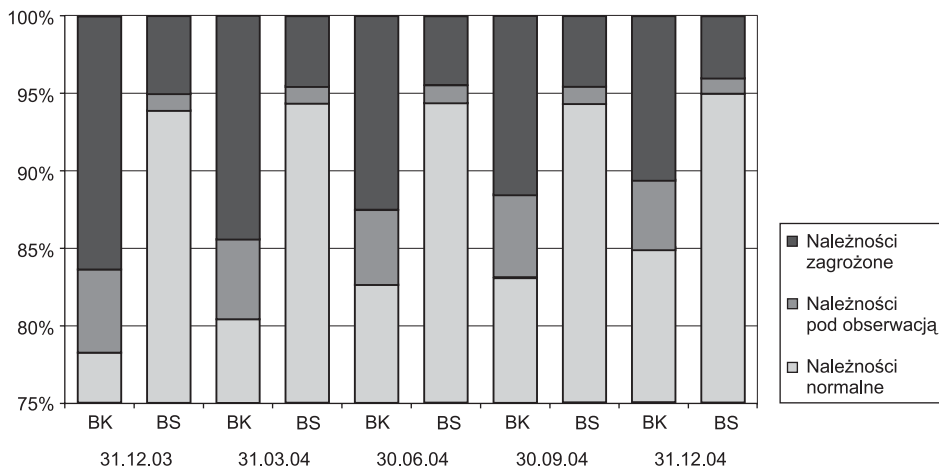
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W 2004 r. wartość **należności ogółem netto**²³⁾ sektora bankowego zwiększyła się o 12,04% do poziomu 351 494 684 tys. zł, na co największy wpływ miało zwiększenie należności od sektora finan-

²³⁾ Do należności ogółem netto zaliczane są należności od sektora finansowego, niefinansowego oraz instytucji rządowych i samorządowych, natomiast wyłączone są należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu.

sowego (o 36,73%). Udział należności ogółem netto w sumie bilansowej netto sektora wzrósł o 1,60 p.p. – z 64,10% do 65,70%.

Wykres 29. Struktura jakościowa należności ogółem w sektorze bankowym

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W analizowanym okresie **jakość należności** (z odsetkami) w sektorze bankowym poprawiła się o 5,63 p.p. w porównaniu z 2003 r. **Jakość należności ogółem banków komercyjnych** była o 7,39 p.p. gorsza niż **spółdzielczych** (Tabela 14).

W 2004 r. udział należności zagrożonych (bez odsetek) w należnościach ogółem zmalał o 5,67 p.p. do 10,04%. W największym stopniu poprawiła się jakość należności od sektora niefinansowego – o 6,46 p.p.

Udział należności straconych (bez odsetek) w należnościach zagrożonych zwiększył się – o 13,90 p.p. do poziomu 66,01%. Największy wzrost udziału wykazały należności stracone od sektora finansowego (o 18,92 p.p. do 77,50%) oraz od sektora niefinansowego (o 13,79 p.p. do 65,83%).

*Należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu
Papiery wartościowe*

Należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu stanowiły na koniec 2004 r. 0,14% sumy bilansowej netto. W porównaniu z 2003 r. ich wartość wzrosła o 69,02%. Na koniec 2004 r. pozycję tę wykazało 6 dużych banków komercyjnych.

Wartość **papierów wartościowych**, mających udział w sumie bilansowej netto na poziomie 21,54%, wzrosła w porównaniu z 2003 r. o 1,53%. Na koniec analizowanego okresu największy udział w tej pozycji miały **dłużne papiery wartościowe** (99,01%).

Z działalności BFG

Tabela 14. Wybrane wskaźniki jakości należności w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2004 r.

Wyszczególnienie [%]	RAZEM	BK	BS	Zmiana wyników dla sektora bankowego [p.p.]	
				31.12.2004-31.12.2003	31.12.2004-30.06.2004
Udział należności zagrożonych (z odsetkami) w należnościach:					
<i>Ogółem</i>	11,68%	12,19%	4,80%	-5,63 p.p.	-2,03 p.p.
<i>Od sektora finansowego</i>	1,53%	1,64%	0,20%	-1,84 p.p.	-0,44 p.p.
<i>Od sektora niefinansowego</i>	16,93%	17,67%	7,08%	-6,20 p.p.	-2,38 p.p.
<i>Od sektora instytucji rządowych i samorządowych</i>	1,77%	1,83%	0,21%	-0,85 p.p.	-0,45 p.p.
Udział należności zagrożonych (bez odsetek) w należnościach:					
<i>Ogółem</i>	10,04%	10,52%	3,75%	-5,67 p.p.	-2,03 p.p.
<i>Od sektora finansowego</i>	1,28%	1,37%	0,15%	-1,75 p.p.	-0,39 p.p.
<i>Od sektora niefinansowego</i>	14,72%	15,44%	5,54%	-6,46 p.p.	-2,47 p.p.
<i>Od sektora instytucji rządowych i samorządowych</i>	1,59%	1,64%	0,23%	-0,84 p.p.	-0,41 p.p.
Udział należności straconych (bez odsetek) w należnościach zagrożonych:					
<i>Ogółem</i>	66,01%	65,95%	68,29%	13,90 p.p.	4,55 p.p.
<i>Od sektora finansowego</i>	77,50%	77,33%	96,96%	18,92 p.p.	-0,69 p.p.
<i>Od sektora niefinansowego</i>	65,83%	65,77%	68,02%	13,79 p.p.	4,81 p.p.
<i>Od sektora instytucji rządowych i samorządowych</i>	37,02%	37,13%	17,47%	9,73 p.p.	-0,43 p.p.
Wskaźniki dla wybranych wielkości:					
Udział należności od sektora niefinansowego w należnościach ogółem	65,04%	64,91%	66,71%	-5,04 p.p.	-1,83 p.p.
Udział należności zagrożonych od sektora niefinansowego w należnościach zagrożonych ogółem	95,37%	95,28%	98,57%	0,91 p.p.	0,12 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Na koniec 2004 r. **papiery wartościowe** posiadane przez **banki komercyjne** stanowiły 98,94% papierów wartościowych sektora bankowego, a ich struktura przedstawiała się następująco: **papiery dostępne do sprzedaży** – 63,20% (wzrost udziału w 2004 r.

o 10,76 p.p.), **papiery utrzymywane do terminu zapadalności** – 18,84% (spadek udziału o 6,52 p.p.) oraz **papiery przeznaczone do obrotu** – 17,96% (spadek udziału o 4,24 p.p.). **Obligacje restrykturyzacyjne** (kwalifikowane jako papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności) miały 4,02% udziału w papierach wartościowych (spadek w 2004 r. o 0,89 p.p.), natomiast udział **papierów wartościowych wyodrębnionych na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych** wyniósł 0,86%, tj. o 0,34 p.p. mniej niż w 2003 r.

Papiery wartościowe posiadane przez **banki spółdzielcze** stanowiły 4,26% ich sumy bilansowej netto i ich wartość zmniejszyła się w 2004 r. o 38,29%. Aż 98,53% tej pozycji stanowiły **dłużne papiery wartościowe**. Udział **papierów wartościowych z prawem do kapitału** wynosił 1,26%, natomiast **udział jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych** – 0,18%. W strukturze papierów wartościowych banków spółdzielczych przeważały **papiery utrzymywane do terminu zapadalności** – 87,04% (wzrost udziału w 2004 r. o 11,18 p.p.).

Aktywa trwałe

Na koniec 2004 r. wartość **aktywów trwałych** obniżyła się w porównaniu z 2003 r. o 2,43%, a ich udział w sumie bilansowej netto zmniejszył się o 0,49 p.p. do 4,04%. **Aktywa trwałe rzeczowe** stanowiły 46,54% aktywów trwałych, **wartości niematerialne i prawne** zaś – 16,94%. Udział **akcji i udziałów w jednostkach zależnych** wynosił 23,92%, natomiast udział **akcji i udziałów w jednostkach współzależnych, stowarzyszonych i udziałów mniejszościowych** – 4,76%. Pozostałe pozycje aktywów trwałych stanowiły 7,84% tej pozycji w bilansie.

Na koniec 2004 r. **aktywa trwałe banków komercyjnych** stanowiły 93,15% aktywów trwałych sektora bankowego.

Inne aktywa

Inne aktywa (pozycja o charakterze rozliczeniowym), z udziałem w sumie bilansowej netto na poziomie 4,90%, zwiększyły się w 2004 r. o 31,42%. Inne aktywa banków komercyjnych stanowiły 99,41% tej pozycji w sektorze bankowym.

4.2. Pasywa

Operacje z bankiem centralnym

Operacje z bankiem centralnym, z udziałem w pasywach na koniec 2004 r. na poziomie 0,40%, zmniejszyły się w porównaniu z 2003 r. o 9,37%. W operacjach z bankiem centralnym dominowały kredyty refinansowe na inwestycje centralne (98,41%). Operacje z bankiem centralnym wykazało tylko 11 banków komercyjnych.

Zobowiązania wobec sektora finansowego

Zobowiązania wobec sektora finansowego, stanowiące 14,50% pasywów, zwiększyły się w porównaniu z 2003 r. o 7,38. Dominującą pozycją w tej grupie były zobowiązania wobec banków (66,32%).

Z działalności BFG

Tabela 15. Pasywa sektora bankowego według stanu na 31.12.2004 r.

PASYWA [tys. zł]	RAZEM	BK	BS	Zmiana wyników dla sektora bankowego [%]			Udział w pozycji bilansowej [%]		STRUKTURA (% sumy bilansowej netto) [%]	
				31.12.2003	31.12.2004	31.12.2004/2003	BK	BS	BK	BS
				2003	2004	2004/2003	31.12.2004		31.12.2004	
Operacje z bankiem centralnym	2 157 014	2 157 002	12	-9,37	-3,96	100,00	0,00	0,43	0,00	0,40
Zobowiązania wobec sektora finansowego	77 598 662	77 161 944	436 718	7,38	0,98	99,44	0,56	15,23	1,52	14,50
Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	309 137 921	287 720 092	21 417 829	4,44	3,90	93,07	6,93	56,80	74,58	57,76
Zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych	25 095 826	22 503 311	2 592 515	24,25	-1,84	89,67	10,33	4,44	9,03	4,69
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	7 662 470	7 662 470	0	1077,02	127,47	100,00	0,00	1,51	0,00	1,43
Zobowiązania z tytułu emisji własnych papierów wartościowych	6 516 914	6 516 914	0	24,44	11,06	100,00	0,00	1,29	0,00	1,22
Inne pasywa	44 654 817	43 824 611	830 206	18,83	2,46	98,14	1,86	8,65	2,89	8,34
Rezerwy celowe na zobowiązania pozabilansowe	248 894	247 452	1 442	-37,38	-32,38	99,42	0,58	0,05	0,01	0,05
Rezerwa na ryzyko ogólne	2 631 959	2 552 355	79 604	1,25	2,89	96,98	3,02	0,50	0,28	0,49
Kapitały (fundusze), zobowiązania podporządkowane oraz rezerwa na ryzyko i wydatki nie związane z podstawową działalnością banku sprawozdającego	52 456 440	49 575 727	2 880 713	5,88	2,94	94,51	5,49	9,79	10,03	9,80
Wynik w trakcie zatwierdzenia	285	0	285	100,21	104,23	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00
Wynik roku bieżącego (netto)	7 078 453	6 600 948	477 505	201,62	90,50	93,25	6,75	1,30	1,66	1,32
Suma bilansowa netto	535 239 655	506 522 826	28 716 829	9,45	4,42	94,63	5,37	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

*Zobowiązania
wobec
sektora nie-
finansowego*

Zobowiązania banków komercyjnych wobec sektora finansowego stanowiły 99,44% tej pozycji w sektorze bankowym.

Zobowiązania wobec sektora niefinansowego – największa pozycja pasywów z udziałem 57,76% w sumie bilansowej netto – zwiększyły się w porównaniu z 2003 r. o 4,44%. W analizowanym okresie zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych wzrosły o 22,08%, a wobec gospodarstw domowych obniżyły się o 1,42%. Na koniec 2004 r. **zobowiązania wobec gospodarstw domowych** – o wartości 212 433 479 tys. zł – stanowiły 68,72% zobowiązań wobec sektora niefinansowego, natomiast udział **zobowiązań wobec podmiotów gospodarczych** – o wartości 86 456 378 tys. zł – wyniósł 27,97%. Udział pozostałych pozycji wyniósł 3,31%.

W sektorze banków komercyjnych udział **zobowiązań wobec sektora niefinansowego** w sumie bilansowej netto wyniósł 56,80%, a w sektorze banków spółdzielczych 74,58%.

*Zobowiązania
wobec sektora
instytucji
rządowych
i samorządowych*

W 2004 r. zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych, z udziałem 4,69% w pasywach, zwiększyły się o 24,25%. Udział **zobowiązań wobec instytucji rządowych szczebla centralnego** był dominujący i wyniósł na koniec 2004 r. 48,31%, co oznacza wzrost w 2004 r. o 4,37 p.p. **Zobowiązania wobec instytucji samorządowych** stanowiły 45,21% tej pozycji pasywów; w porównaniu z 2003 r. wzrosły one o 28,56%. Udział **zobowiązań wobec funduszy ubezpieczeń społecznych** stanowił na koniec 2004 r. 6,42% analizowanej kategorii zobowiązań, a ich wzrost w 2004 r. wyniósł 124,15%. Pozostałe zobowiązania miały marginalny udział (0,06%).

Udział **banków komercyjnych w zobowiązaniach wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych** sektora bankowego zwiększył się o 0,81 p.p. i na koniec grudnia 2004 r. wyniósł 89,67%. Udział **zobowiązań wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych** w sumie bilansowej banków komercyjnych wyniósł na koniec 2004 r. 4,44%, co oznacza wzrost o 0,57 p.p. w porównaniu z 2003 r. W strukturze omawianej pozycji bilansowej dominowały zobowiązania wobec instytucji rządowych szczebla centralnego (53,65%). Na koniec 2004 r. ponad 3/4 wszystkich zobowiązań wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych banków komercyjnych było zgromadzonych w 7 dużych bankach.

W sektorze banków spółdzielczych **zobowiązania wobec sektora instytucji rządowych i samorządowych banków spółdzielczych** stanowiły 9,03% ich sumy bilansowej netto – o 0,27 p.p. więcej niż na koniec 2003 r. W strukturze tej pozycji, inaczej niż w sektorze banków komercyjnych – dominowały **zobowiązania wobec instytucji samorządowych** – w 2004 r. ich udział wzrósł o 1,37 p.p. i wyniósł 97,54%.

Z działalności BFG

W 2004 r. **depozyty ogółem**²⁴⁾ sektora bankowego zwiększyły się o 5,34% i na koniec roku wyniosły **373 075 093 tys. zł**.

Depozyty ogółem

Według stanu na 31 grudnia 2004 r. udział **depozytów podmiotów finansowych** w depozytach ogółem wyniósł 12,41%, co

Tabela 16. Depozyty sektora bankowego według stanu na 31.12.2004.

WYSZCZEGÓLNIENIE [tys. zł]	RAZEM	BK	BS	Zmiana wyników dla sektora bankowego [%]		Udział w pozycji bilansowej [%]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004	BK	BS
				31.12.2004		31.12.2004	
Depozyty sektora finansowego, w tym:	46 288 561	46 138 486	150 075	7,26	-1,52	99,68	0,32
depozyty banków	35 208 134	35 075 412	132 722	3,89	-9,51	99,62	0,38
depozyty instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	4 660 172	4 656 742	3 430	20,98	51,56	99,93	0,07
Depozyty sektora niefinansowego, w tym:	304 614 276	283 239 861	21 374 415	4,39	3,42	92,98	7,02
depozyty podmiotów gospodarczych	84 015 608	82 337 480	1 678 128	22,90	11,38	98,00	2,00
depozyty gospodarstw domowych	211 359 400	192 338 760	19 020 640	-1,51	0,72	91,00	9,00
depozyty innych podmiotów	9 239 268	8 563 621	675 647	4,53	-0,23	92,69	7,31
Depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych, w tym:	22 172 256	19 633 831	2 538 425	15,39	-7,81	88,55	11,45
instytucji rządowych szczebla centralnego	10 840 370	10 791 804	48 566	12,05	3,13	99,55	0,45
instytucji samorządowych	10 953 138	8 463 349	2 489 789	24,16	-15,04	77,27	22,73
funduszy ubezpieczeń społecznych	378 748	378 678	70	-47,34	-41,39	99,98	0,02
DEPOZYTY OGÓŁEM	373 075 093	349 012 178	24 062 915	5,34	2,05	93,55	6,45

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

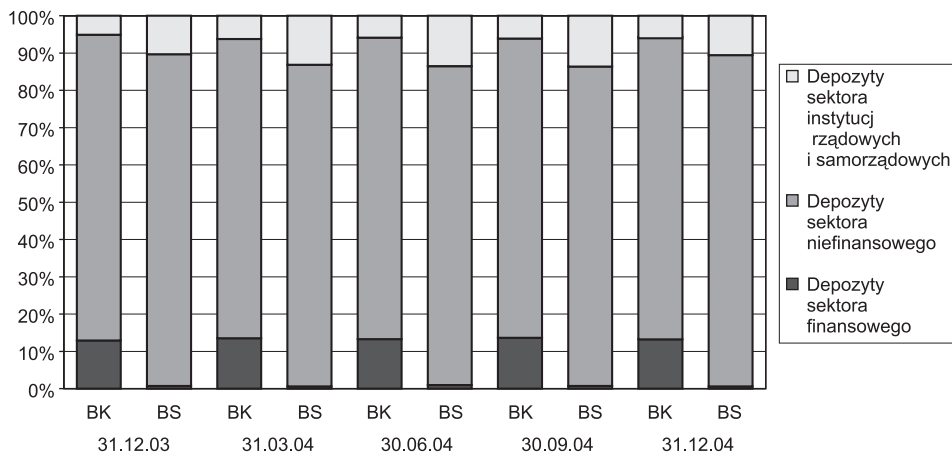
²⁴⁾ Szczegółowe omówienie struktury i wartości depozytów banków komercyjnych znajduje się w załączniku nr 2, natomiast banków spółdzielczych w załączniku nr 3.

oznacza nieznaczny wzrost w porównaniu z 2003 r. (o 0,04 p.p.). W 2004 r. wartość tej pozycji zwiększyła się o 7,26%. Na koniec 2004 r. **udział banków komercyjnych** w depozytach ogółem sektora bankowego wyniósł 93,55%, a w depozytach podmiotów finansowych 99,68%.

Depozyty podmiotów niefinansowych, stanowiące największą pozycję depozytów ogółem sektora bankowego, osiągnęły na koniec 2004 r. 81,65% udziału (o 0,74 p.p mniej niż w 2003 r.). W 2004 r. wartość tej pozycji zwiększyła się o 4,39%. Na koniec grudnia **udział banków komercyjnych** w depozytach podmiotów niefinansowych sektora bankowego wyniósł 92,98%.

W 2004 r. największą dynamikę wykazały **depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych** – ich wzrost wyniósł 15,39%. Przy wzroście depozytów ogółem o 5,34%, udział depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych zwiększył się o 0,51 p.p. – z 5,43% (grudzień 2003 r.) do 5,94% (grudzień 2004 r.). Na koniec 2004 r. **udział banków komercyjnych** w wartości tej pozycji wyniósł 88,55%.

Wykres 30. Depozyty sektora finansowego, niefinansowego, instytucji rządowych i samorządowych w sektorze bankowym

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przy-

Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu stanowiły 1,43% pasywów i zwiększyły się w odniesieniu do 2003 r. o 1077,02%. Główną przyczyną tak dużej zmiany wartości omawianej pozycji był jej istotny wzrost w 3 dużych bankach komercyjnych, mających blisko 70% udziału w zobowiązaniach tego rodzaju całego sektora ban-

Z działalności BFG

kowego. Na koniec 2004 r. omawiane zobowiązania wykazało łącznie 9 banków komercyjnych.

Zobowiązania z tytułu emisji własnych papierów wartościowych, z udziałem w pasywach na poziomie 1,22%, wzrosły w 2004 r. o 24,44%. Na koniec 2004 r. tego typu zobowiązania wykazały 23 banki komercyjne. Blisko 3/4 przypadało na 5 dużych banków.

Kapitały i zobowiązania podporządkowane miały na koniec grudnia 2004 r. 9,80% udziału w pasywach. W 2004 r. udział tej pozycji w sumie bilansowej netto obniżył się o 0,33 p.p., przy wzroście poziomu kapitału o 5,88%. Kapitały i zobowiązania podporządkowane banków komercyjnych stanowiły 94,51% tej grupy pasywów.

Pozycja o charakterze rozliczeniowym – **inne pasywa** – z udziałem 8,34%, zwiększyła się w 2004 r. o 18,83%. **Inne pasywa banków komercyjnych** stanowiły 98,14% tej pozycji bilansowej.

Pozostałe pozycje pasywów (rezerwy celowe na zobowiązania pozabilansowe, rezerwa na ryzyko ogólne, wynik w trakcie zatwierdzania oraz wynik roku bieżącego) stanowiły łącznie na koniec 2004 r. 1,86% pasywów.

*rzeczeniem odkupu
Zobowiązania z tytułu emisji własnych papierów wartościowych*

Kapitały i zobowiązania podporządkowane

Inne pasywa

Pozostałe pozycje pasywów

5. Dynamika i struktura pozycji pozabilansowych

W 2004 r. **zobowiązania pozabilansowe ogółem netto** zwiększyły się o 4,15%. Ich wzrost był wolniejszy niż wzrost funduszy

Dynamika

Tabela 17. Zobowiązania pozabilansowe netto w porównaniu z aktywami i funduszami zasadniczymi w sektorze bankowym wg stanu na 31.12.2004 r.

Wyszczególnienie [tys. zł lub %]	Jedn.	RAZEM	BK	BS	Udział w sektorze bankowym [%]		Zmiana wyników dla sektora bankowego [% lub p.p.]	
					BK	BS	31.12.2004/ 31.12.003	31.12.2004/ 30.06.2004
					31.12.2004			
Suma bilansowa netto	tys. zł	535 239 655	506 522 826	28 716 829	94,63	5,37	9,45%	4,42%
Fundusze zasadnicze	tys. zł	41 962 112	39 363 867	2 598 245	93,81	6,19	4,62%	0,88%
Zobowiązania pozabilansowe netto	tys. zł	1 709 638 528	1 705 456 152	4 182 376	99,76	0,24	4,15%	0,68%
Relacja zobowiązań pozabilansowych do sumy bilansowej netto	%	319,42%	336,70%	14,56%	X	X	-16,24 p.p.	-11,84 p.p.
Relacja zobowiązań pozabilansowych do funduszy zasadniczych	%	4074,24%	4332,54%	160,97%	X	X	-18,37 p.p.	-7,76 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

pozabilansowych i aktywów sektora bankowego. Na koniec 2004 r. **pozycje pozabilansowe** stanowiły w relacji do sumy bilansowej netto 319,42% oraz ponad 40-krotnie przewyższały **fundusze zasadnicze** sektora bankowego.

Struktura

Wśród **zobowiązań pozabilansowych ogółem netto** wzrost wykazały tylko 2 pozycje: **zobowiązania warunkowe udzielone** (o 11,53%) i **operacje instrumentami finansowymi** (o 8,59%). W przypadku ostatniej z wymienionych pozycji odnotowano największy wzrost udziału (o 2,53 p.p. do poziomu 61,89%).

Banki komercyjne

Na koniec 2004 r. **zobowiązania pozabilansowe ogółem netto banków komercyjnych** stanowiły 99,76% zobowiązań pozabilansowych netto sektora bankowego.

6. Dynamika i struktura rachunku zysków i strat

Dynamika

W 2004 r. sektor bankowy wygenerował **przychody ogółem** w kwocie **353 219 374 tys. zł**, ponosząc **koszty ogółem** w wysokości **345 382 109 tys. zł**. W porównaniu z 2003 r. przychody ogółem sektora bankowego zmniejszyły się o 17,48%, natomiast spadek **kosztów ogółem** był o 0,97 p.p. silniejszy i wyniósł 18,45%. Sektor banków komercyjnych wypracował 99,01% przychodów oraz 99,16% kosztów sektora bankowego.

Struktura przychodów

W 2004 r. zmniejszyło się znaczenie przychodów z operacji wymiany walutowej, wzrósł natomiast udział pozostałych pozycji przychodów. Nadal jednak główną pozycją przychodów były **przychody z operacji wymiany walutowej** – ich udział w przychodach ogółem wyniósł 78,61%, co oznacza spadek w 2004 r. o 4,03 p.p. **Udział przychodów odsetkowych** kształtował się na znacznie niższym poziomie (8,55%), ale w porównaniu z 2003 r. wzrósł o 2,06 p.p. **Udział przychodów z tytułu prowizji** zwiększył się o 0,74 p.p. do poziomu 2,87%. **Przychody z operacji finansowych** stanowiły 5,93% przychodów ogółem, a ich udział wzrósł o 0,94 p.p. **Przychody z rozwiązania rezerw i aktualizacji wartości** stanowiły 3,46% przychodów ogółem – o 0,13 p.p. więcej niż na koniec 2003 r. **Udział pozostałych pozycji przychodów** wyniósł 0,58%.

Ze względu na znaczny udział banków komercyjnych we wszystkich pozycjach przychodów sektora bankowego, struktura przychodów liczona dla banków komercyjnych jest zbliżona do struktury całego sektora. W przypadku 2 pozycji przychodów: z operacji finansowych i operacji wymiany walutowej, udział banków komercyjnych wynosił prawie 100%.

Inaczej niż w sektorze banków komercyjnych kształtowała się struktura przychodów w sektorze banków spółdzielczych. Największą pozycję stanowiły przychody odsetkowe – ich udział wzrósł o 1,92 p.p. do poziomu 63,47%. **Udział przychodów prowizyjnych**

Z działalności BFG

Tabela 18. Przychody i koszty w sektorze bankowym (stan na 31.12.2004 r.)

PRZYCHODY I KOSZTY [tys. zł]	RAZEM	BK	BS	Zmiana wyników dla sektora bankowego [%]		Udział w pozycji rachunku zysków i strat [%]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004	BK	BS
				31.12.2004		31.12.2004	
Przychody ogółem, w tym:	353 219 374	349 737 814	3 481 560	-17,48	74,19	99,01	0,99
Przychody z tytułu odsetek	30 216 620	28 007 024	2 209 596	8,76	115,04	92,69	7,31
Przychody z tytułu prowizji	10 123 269	9 334 668	788 601	10,94	108,88	92,21	7,79
Przychodu z udziałów lub akcji pozostałych papierów wartościowych i innych instrumentów finansowych o zmiennej kwocie dochodu	351 470	342 608	8 862	-18,77	33,43	97,48	2,52
Przychody z operacji finansowych	20 936 042	20 917 201	18 841	-1,96	104,68	99,91	0,09
Przychody z operacji wymiany walutowej	277 650 361	277 618 813	31 548	-21,50	67,72	99,99	0,01
Pozostałe przychody operacyjne	1 706 222	1 645 324	60 898	24,20	94,65	96,43	3,57
Rozwiązanie rezerw i aktualizacja wartości	12 233 808	11 870 848	362 960	-14,20	75,53	97,03	2,97
Zyski nadzwyczajne	1 582	1 328	254	-38,44	90,37	83,94	16,06
Koszty ogółem, w tym:	345 382 109	342 483 005	2 899 104	-18,45	73,95	99,16	0,84
Koszty odsetek	13 672 945	13 053 212	619 733	7,20	126,32	95,47	4,53
Koszty z tytułu prowizji	1 865 733	1 810 254	55 479	19,84	127,29	97,03	2,97
Koszty z operacji finansowych	20 018 896	20 015 175	3 721	-2,60	102,60	99,98	0,02
Koszty z operacji wymiany walutowej	274 517 320	274 484 261	33 059	-21,70	67,43	99,99	0,01
Pozostałe koszty operacyjne	1 552 633	1 488 915	63 718	28,40	126,27	95,90	4,10
Koszty działania banku	16 458 572	14 910 186	1 548 386	2,34	105,52	90,59	9,41
Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych	2 682 277	2 553 295	128 982	10,21	120,19	95,19	4,81
Odpisy na rezerwy i aktualizację wartości	14 612 508	14 166 689	445 819	-20,41	84,01	96,95	3,05
Straty nadzwyczajne	1 225	1 018	207	34,91	203,97	83,10	16,90

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

wynosił 22,65% (o 1,28 p.p. mniej niż na grudnia 2003 r.), zaś udział przychodów z rozwiązania rezerw i aktualizacji wartości – 10,43%, co oznacza spadek wartości tej pozycji o 1,88 p.p. Łączny udział pozostałych pozycji wyniósł 3,45%.

Struktura kosztów

Na koniec 2004 r. w strukturze **kosztów ogółem**, podobnie jak w przypadku przychodów, dominowały **koszty z operacji wymiany**. Ich udział w kosztach ogółem (79,48%) zmniejszył się w odniesieniu do grudnia 2003 r. o 3,30 p.p. Udział **kosztów z operacji finansowych** wyniósł 5,80% (wzrost w 2004 r. o 0,95 p.p.), **kosztów odsetkowych** zaś – 3,96% (wzrost o 0,95 p.p.). Udział **kosztów działania** wzrósł o 0,97 p.p. do 4,77%. W 2004 r. w porównaniu do roku poprzedniego koszty działania wzrosły o 2,34%. Na koniec 2004 r. łączny **udział pozostałych pozycji w kosztach ogółem** stanowił 5,99%. Podobnie jak w przypadku przychodów, ze względu na dominujący udział banków komercyjnych w sektorze bankowym, struktura kosztów w sektorze banków komercyjnych pokrywała się ze strukturą kosztów sektora bankowego.

Odmierna sytuacja wystąpiła w sektorze banków spółdzielczych – w strukturze kosztów tego sektora dominowały koszty działania (53,41%, wzrost udziału w porównaniu z 2003 r. o 2,19 p.p.). Koszty odsetkowe stanowiły 21,38% ogółu kosztów, tj. o 0,83 p.p. mniej niż na koniec 2003 r., odpisy na rezerwy i aktualizację zaś – 15,38% (spadek o 2,77 p.p.). Udział pozostałych pozycji kształtował się na poziomie 9,83%.

Wynik finansowy brutto i netto

Wynik finansowy brutto sektora bankowego wyniósł na koniec grudnia 2004 r. **7 837 265 tys. zł**. Był on wyższy w porównaniu z wynikiem na koniec 2003 r. o 73,99%, co było spowodowane głównie wzrostem wyniku finansowego brutto banków komercyjnych o 76,84%. Wynik finansowy brutto banków spółdzielczych zwiększył się w tym okresie o 44,89%. Wzrost wyniku finansowego brutto był efektem zmniejszenia salda rezerw o 42,02% oraz wzrostu wyniku działalności bankowej o 8,33%. Sektor banków komercyjnych wygenerował 92,57% wyniku sektora.

W 2004 r. **wynik finansowy netto** sektora bankowego (7 078 453 tys. zł) wzrósł o 201,62%. Znacznie wyższa dynamika wyniku finansowego netto niż brutto była efektem wzrostu o 402,35% (o 1 097 265 tys. zł) udziału banków w wynikach jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności oraz zmniejszenia obciążeń z tytułu podatku dochodowego o 15,19% (o 285 453 tys. zł) w związku z obniżeniem stawki podatku CIT z 27% do 19%.

Wynik finansowy netto banków komercyjnych wzrósł w porównaniu z 2003 r. o 219,56%, a banków spółdzielczych – o 69,79%. Tabela 19 przedstawia strukturę wyniku finansowego w 2004 r.

Z działalności BFG

Tabela 19. Struktura wyniku finansowego w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2004 r.

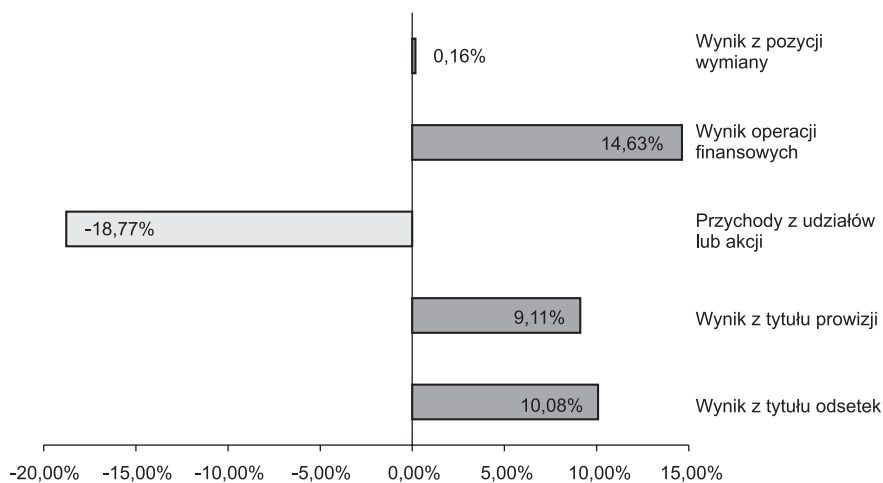
WYNIKI NARASTAJĄCO [tys. zł]	RAZEM	BK	BS	Zmiana wyników dla sektora bankowego [%]		Udział w pozycji rachunku wyników [%]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004	BK	BS
				31.12.2004			
Wyniki:							
Wynik z tytułu odsetek	16 543 675	14 953 812	1 589 863	10,08	106,52	90,39	9,61
Wynik z tytułu prowizji	8 257 536	7 524 414	733 122	9,11	105,13	91,12	8,88
Przychodu z udziałów lub akcji pozostałych papierów wartościowych i innych instrumentów finansowych o zmiennej kwocie dochodu	351 470	342 608	8 862	-18,77	33,43	97,48	2,52
Wynik operacji finansowych	917 146	902 026	15 120	14,63	163,98	98,35	1,65
Wynik z pozycji wymiany	3 133 041	3 134 552	-1 511	0,16	97,27	100,05	-0,05
Wynik działalności bankowej	29 202 868	26 857 412	2 345 456	8,33	105,15	91,97	8,03
Różnica wartości rezerw i aktualizacji	2 378 700	2 295 841	82 859	-42,02	144,76	96,52	3,48
Wynik z działalności operacyjnej	7 836 908	7 254 499	582 409	74,04	85,39	92,57	7,43
Wynik na operacjach nadzwyczajnych	357	310	47	-78,52	-16,59	86,83	13,17
Zysk (strata) brutto	7 837 265	7 245 809	582 456	73,99	85,38	92,57	7,43
Obowiązkowe zmniejszenie zysku (zwiększenie straty), w tym:							
<i>podatek dochodowy</i>	1 593 889	1 489 481	104 408	-15,19	112,49	93,45	6,55
Udział w zyskach (stratach) jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	824 554	824 554	0	402,35	276,27	100,00	0,00
Zysk (strata) netto	7 078 453	6 600 948	477 505	201,62	90,50	93,25	6,75

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wynik działalności bankowej

Na koniec 2004 r. **wynik działalności bankowej** (29 202 868 tys. zł) był o 8,33% wyższy niż w 2003 r., przy czym sektor banków spółdzielczych poprawił ten wynik w większym stopniu (11,44%) niż sektor banków komercyjnych (8,07%). Wzrost wyniku działalności bankowej uzyskany został przede wszystkim dzięki zwiększeniu wyniku z tytułu odsetek oraz wyniku z tytułu prowizji. Wyższy wynik odsetkowy (o 1 515 237 tys. zł, tj. o 10,08%) był skutkiem szybszego wzrostu przychodów niż kosztów odsetkowych. Do zwiększenia wyniku finansowego z tytułu prowizji (o 117 051 tys. zł, tj. o 14,63%) przyczynił się wzrost akcji kredytowej i podnoszenie przez część banków pobieranych prowizji i opłat. Wynik operacji finansowych poprawił się o 117 051 tys. zł (o 14,63%), a wynik z pozycji wymiany o 0,16%.

Wykres 31. Zmiany wyniku działalności bankowej w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2004 r. w porównaniu z 31.12.2003 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W strukturze wyniku działalności bankowej największe znaczenie miał wynik z tytułu odsetek i prowizji. Udział wyniku z tytułu odsetek w wyniku działalności bankowej wyniósł na koniec 2004 r. 56,65% i zwiększył się w porównaniu z 2003 r. o 0,90 p.p. Udział wyniku z tytułu prowizji kształtował się na poziomie 28,28% i zwiększył się o 0,20 p.p. Udział wyniku z operacji wymiany wyniósł 10,73% (spadek o 0,87 p.p.), a udział wyniku z operacji finansowych stanowił 3,14% i zwiększył się o 0,17 p.p.

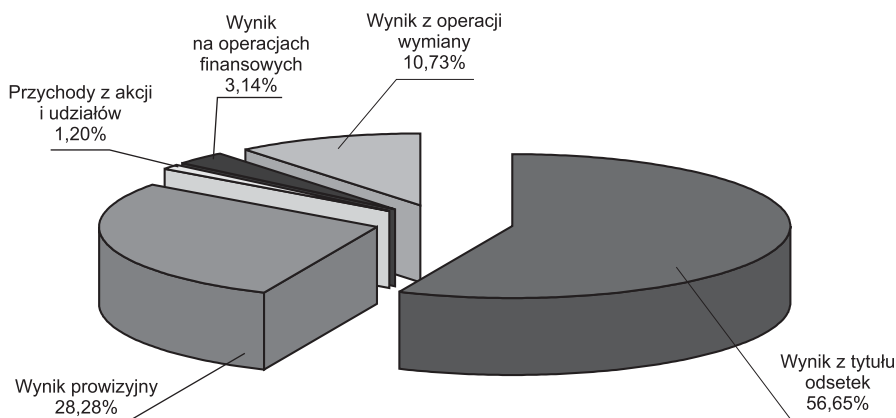

Z działalności BFG

Sektor banków komercyjnych wypracował 90,39% wyniku z tytułu odsetek i 91,12% wyniku z tytułu prowizji całego sektora. W przypadku wyniku z operacji finansowych udział banków komercyjnych był bliski 100%, a w przypadku operacji wymiany wynik banków spółdzielczych był ujemny.

Wykres 32. Struktura wyniku działalności bankowej w sektorze bankowym według stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

7. Podsumowanie

W 2004 r. sektor bankowy osiągnął dobre wyniki finansowe, czemu sprzyjały:

- ❖ zmiany regulacyjne zmniejszające obciążenie banków kosztami tworzonych rezerw celowych;
- ❖ obniżenie stawki podatku dochodowego od osób prawnych (CIT);
- ❖ zmiany w zakresie rezerwy obowiązkowej;
- ❖ poprawa sytuacji finansowej klientów korporacyjnych banków.

Suma bilansowa sektora bankowego wzrosła w 2004 r. o 9,45% (w ujęciu realnym o 6,68%). Sektor banków spółdzielczych rozwijał się szybciej niż banków komercyjnych (wzrost sumy bilansowej odpowiednio o 11,86% i 9,31%). Na wzrost sumy bilansowej największy wpływ miało zwiększenie zaangażowania na rynku międzybankowym, o czym świadczą także zmiany w strukturze aktywów, gdzie udział należności od sektora finansowego wzrósł o 3,97 p.p. W zakresie źródeł finansowania (pasywa) nastąpił **wzrost** zarówno **depozytów sektora niefinansowego** (o 4,39%), jak i **finansowego**

(o 7,26%). Po raz trzeci z kolei – w ujęciu rok do roku – zmniejszyły się depozyty gospodarstw domowych (o 1,51%).

Zobowiązania pozabilansowe ogółem netto rosły wolniej niż fundusze zasadnicze sektora bankowego oraz suma bilansowa netto. Ich wartość zwiększyła się o 4,15%.

W 2004 r. sektor bankowy wypracował **wynik działalności bankowej wyższy** niż w roku poprzednim, co było efektem przede wszystkim wzrostu wyniku z tytułu odsetek i z prowizji. Czynnikiem decydującym o osiągnięciu w tym okresie **wyższego zysku brutto** (o 73,99%) było zmniejszenie wartości salda rezerw i aktualizacji (o 42,02%). Duża zmiana salda rezerw była możliwa dzięki korzystnym dla banków zmianom regulacyjnym wprowadzonym w 2004 r. oraz dzięki poprawie kondycji ich klientów korporacyjnych wynikającej z ogólnej koniunktury w gospodarce.

Wzrost zysku netto był znacznie wyższy niż zysku brutto i wyniósł 201,62%. Na tak dobry wynik wpłynęło obniżenie w 2004 r. podatku dochodowego CIT z 27% do 19%. Drugim istotnym czynnikiem decydującym o wzroście zysku netto sektora bankowego był dodatni wynik jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności (w 2003 r. jednostki te wykazały stratę).

CZĘŚĆ III. ANALIZA POGŁĘBIONA SYTUACJI W SEKTORZE BANKÓW KOMERCYJNYCH

1. Analiza efektywności

Wskaźniki rentowności

W 2004 r. **wskaźniki efektywności ROA, ROE oraz rentowności obrotu**, liczone dla wyniku finansowego brutto oraz netto, poprawiły się. Wzrost efektywności sektora był efektem znacznego zwiększenia wyników finansowych.

Największy wzrost wymienionych wskaźników wystąpił w I kwartale 2004 r. (znacznym wpływ miała tutaj zmiana przepisów w zakresie tworzenia rezerw), natomiast w pozostałych kwartałach ich wartość kształtowała się na względnie stałym poziomie z nieznaczną tendencją niżkową w IV kwartale.

Najwięcej banków komercyjnych – 32,76% populacji – wykazało wskaźnik rentowności na poziomie co najmniej 1,5%. W stosunku do końca 2003 r. grupa ta zwiększyła się o 7 do 19 banków. Pomimo poprawy rentowności w sektorze, 10 banków charakteryzowało się ujemnymi wartościami wskaźników rentowności (grupa ta zmniejszyła się o 3 banki).

Marża odsetkowa

Marża odsetkowa wypracowana przez sektor banków komercyjnych na koniec 2004 r. wyniosła 2,95% i nie zmieniła się w stosunku do 2003 r. Najwyższą (kwartalnie) wartość wskaźnik osiągnął

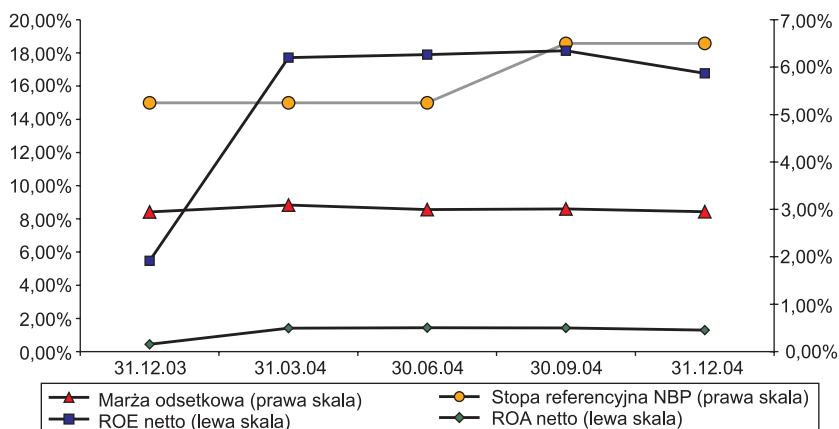
Z działalności BFG

Tabela 20. Wybrane wskaźniki efektywności brutto i netto dla sektora banków komercyjnych

WYSZCZEGÓLNIENIE [tys. zł lub %]	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004	Porównanie wyników [% lub p.p.]	
				31.12.2004/ 31.12.2003	31.12.2004/ 30.06.2004
Wyniki finansowe:					
Zysk (strata) brutto	4 102 474	3 948 234	7 254 809	76,84%	83,75%
Zysk (strata) netto	2 065 610	3 491 166	6 600 948	219,56%	89,08%
Brakująca kwota rezerw celowych	1 032	29 555	57	-94,48%	-99,81%
Zysk (strata) brutto skorygowana o brakującą kwotę rezerw celowych	4 101 442	3 918 679	7 254 752	76,88%	85,13%
Wskaźniki rentowności brutto:					
ROA	0,89%	1,63%	1,43%	0,55 p.p.	-0,19 p.p.
ROE	10,87%	20,24%	18,43%	7,56 p.p.	-1,80 p.p.
Rentowność obrotu	0,97%	1,96%	2,07%	1,11 p.p.	0,11 p.p.
Wskaźniki rentowności netto:					
ROA	0,45%	1,44%	1,30%	0,86 p.p.	-0,13 p.p.
ROE	5,47%	17,90%	16,77%	11,30 p.p.	-1,13 p.p.
Rentowność obrotu	0,49%	1,74%	1,89%	1,40 p.p.	-0,15 p.p.

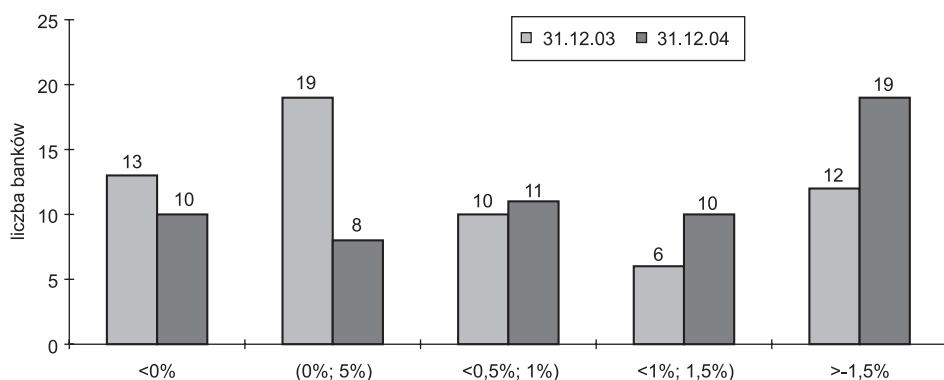
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 33. ROA, ROE oraz marża odsetkowa

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 34. Rozkład banków komercyjnych pod względem poziomu ROA netto

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

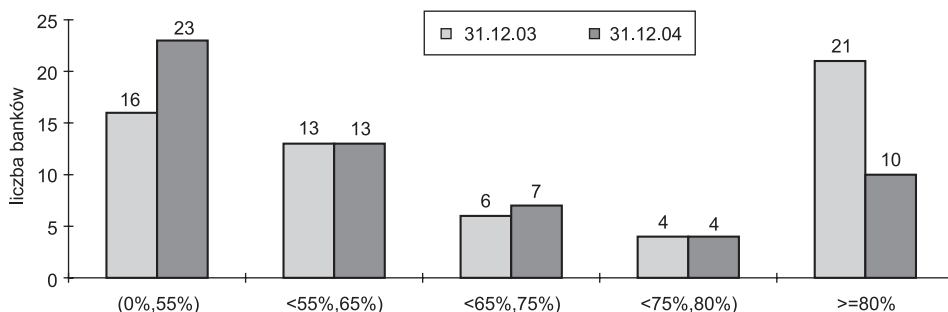
w marcu 2004 r. (3,09%), kiedy po raz pierwszy uwidoczniły się efekty złagodzenia przepisów w zakresie tworzenia rezerw celowych oraz w zakresie możliwości przekwalifikowania odsetek od należności pod obserwacją z przychodów zastrzeżonych bilansu do przychodów odsetkowych.

**Obciążenie
wyniku
działalności
bankowej**

W 2004 r. o 3,32 p.p. zmniejszyło się **obciążenia wyniku działalności bankowej kosztami działania** i było równe 55,52%.

23 banki (40,35% populacji) wykazywały na koniec 2004 r. **relację kosztów działania do wyniku działalności bankowej** w naj-

Wykres 35. Rozkład banków komercyjnych pod względem obciążenia wyniku działalności bankowej kosztami działania^{*)}

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

^{*)} Dla danych za 2004 r. dla 57 banków. 1 bank komercyjny, który rozpoczął działalność operacyjną w grudniu 2004 r., nie wykazał kosztów działania.

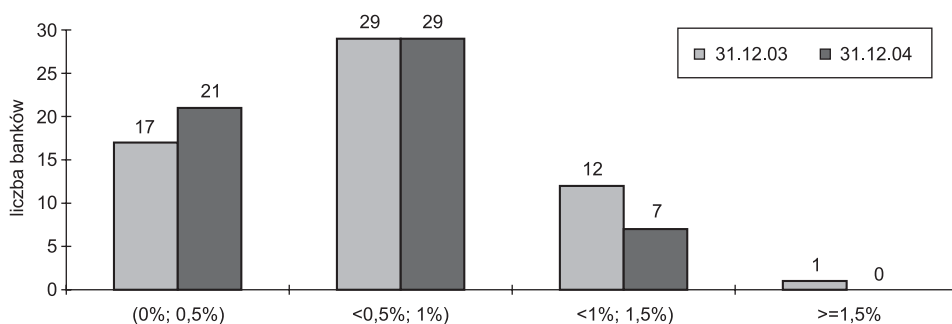

nizszym przedziale. W porównaniu z 2003 r. ich liczba wzrosła o 7. Większy spadek – o 10 banków – odnotowano w grupie banków o kosztach działania przekraczających 80% wyniku działalności bankowej.

Analizie poddana została **relacja obowiązkowej opłaty rocznej**²⁵⁾ za 2004 r. do kosztów działania, przychodów operacyjnych²⁶⁾ oraz wyniku działalności bankowej. Na koniec 2004 r. zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim liczba banków w najniższym przedziale analizowanych wskaźników.

Obowiązkowa opłata roczna za 2004 r.

Wykres 36. Rozkład banków komercyjnych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do kosztów działania

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W przypadku **relacji obowiązkowej opłaty rocznej do kosztów działania** średni poziom wskaźnika wyniósł w sektorze banków komercyjnych 0,58%, a największa liczba banków (tj. 29) wykazała omawiany wskaźnik w przedziale od 0,5% do 1%.

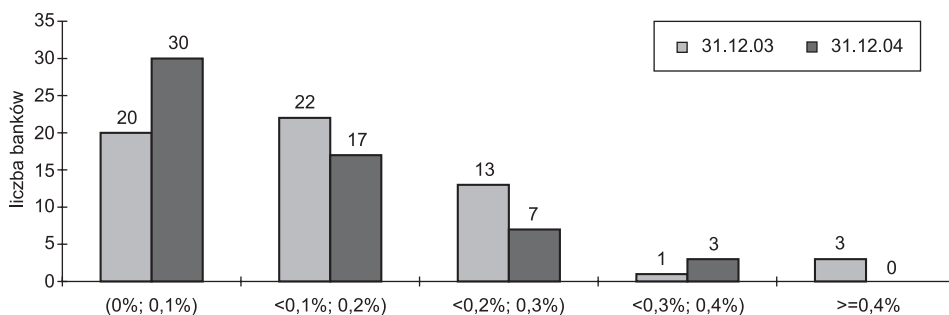
Relacja opłaty rocznej do przychodów operacyjnych wyniosła średnio 0,03%²⁷⁾, przy czym 30 banków wykazało poziom wskaźnika w przedziale od 0% do 0,1%, a 17 banków w przedziale od 0,1% do 0,2%.

²⁵⁾ Populacja banków, które wniosły obowiązkową opłatę roczną na 2004 r. (57), różni się od populacji banków prowadzących działalność operacyjną według stanu na koniec 2004 r. i objętych polskim systemem gwarantowania depozytów (58) i obejmuje Societe Generale SA Oddział w Warszawie, ale nie uwzględnia 2 banków, które rozpoczęły działalność operacyjną w IV kwartale 2004 r. Z 60 banków krajowych, działających na koniec 2003 r., obowiązkowej opłaty rocznej nie wnosił 1.

²⁶⁾ Przychody operacyjne zdefiniowane jako przychody ogółem pomniejszone o przychody z rozwiązania rezerw i aktualizacji wyceny oraz o zyski nadzwyczajne.

²⁷⁾ Na niską wartość wskaźnika w sektorze znaczący wpływ wywarło ukształtowanie się relacji opłaty rocznej do przychodów operacyjnych na niskim poziomie w największych bankach komercyjnych.

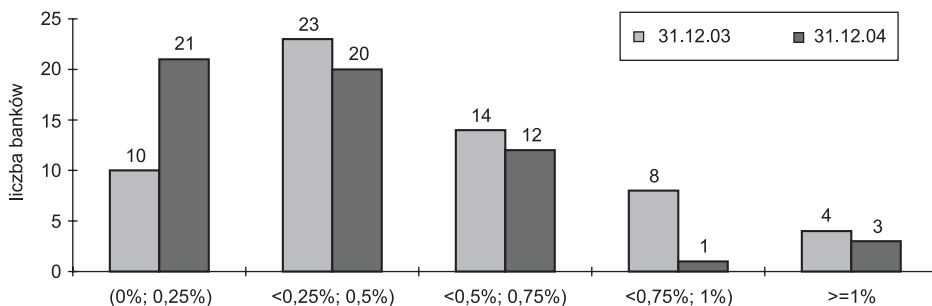
Wykres 37. Rozkład banków komercyjnych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do przychodów operacyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Stosunek obowiązkowej opłaty rocznej do wyniku działalności bankowej wyniósł w sektorze banków komercyjnych 0,32%. 41 banków komercyjnych osiągnęło omawiany wskaźnik na poziomie niższym niż 0,5%. Wartość wskaźnika równą bądź wyższą od 1% uzyskały 3 banki.

Wykres 38. Rozkład banków komercyjnych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do wyniku działalności bankowej

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

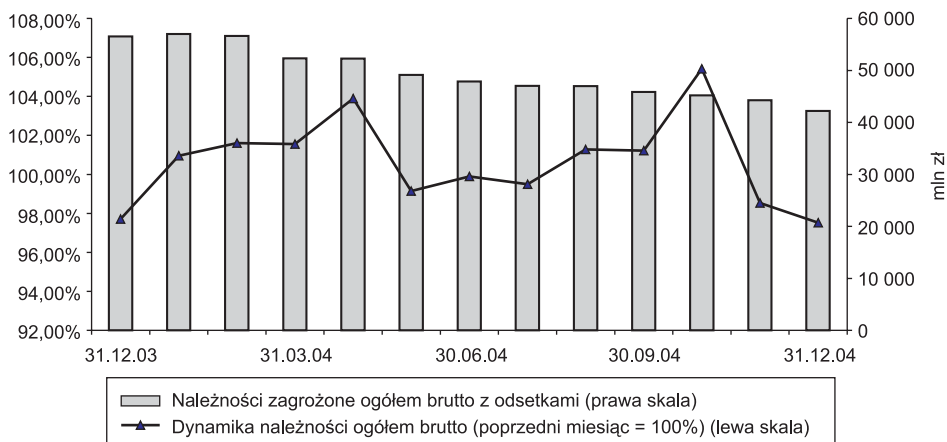
2. Analiza jakości należności i zobowiązań pozabilansowych

Jakość należności

Udział należności zagrożonych w należnościach ogółem (z odsetkami) wyniósł na koniec 2004 r. 12,19%, co oznacza poprawę w porównaniu z końcem 2003 r. o 5,90 p.p. Spadek wskaźnika wynikał z korzystnej relacji dynamiki należności ogółem (których poziom wzrastał) oraz należności zagrożonych (których poziom w 2004 r. obniżył się).

Z działalności BFG

Wykres 39. Należności zagrożone ogółem brutto oraz dynamika należności ogółem sektora banków komercyjnych

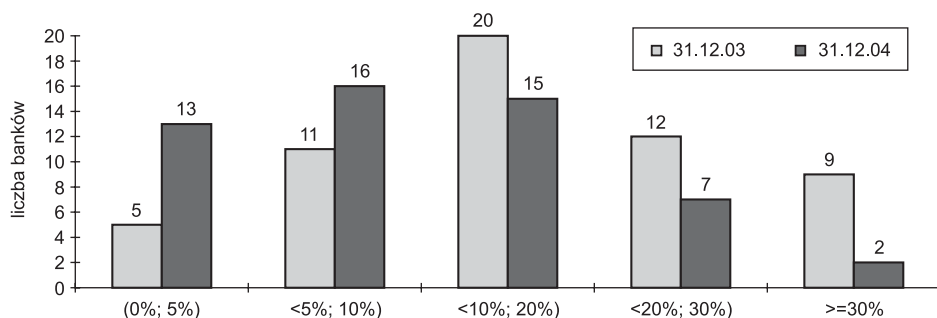

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Należności ogółem (z odsetkami) wzrosły w 2004 r. o 9 144 832 tys. zł, tj. o 10,84%, i wyniosły 333 866 788 tys. zł, natomiast należności zagrożone (z odsetkami) obniżyły się o 5 820 671 tys. zł, tj. o 29,29% do poziomu 35 106 931 tys. zł. Najbardziej dynamiczny wzrost należności ogółem z odsetkami miał miejsce w kwietniu i październiku, kiedy miesięczne tempo wzrostu wyniosło odpowiednio 3,90% i 5,41%.

W 2004 r. obniżyła się wartość wszystkich należności w kategoriach zagrożonych, przy czym w największym stopniu zmniejszyły

Wykres 40. Rozkład banków komercyjnych pod względem udziału należności zagrożonych w należnościach ogółem^{*)}

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

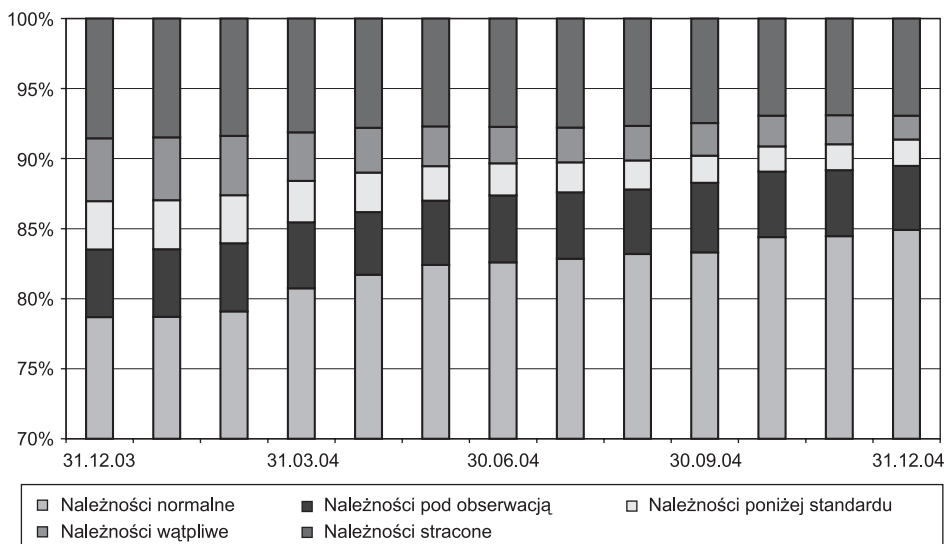
^{*)} Dla banków wykazujących należności zagrożone.

się należności wątpliwe – o 57,86%. Należności poniżej standardu zmalały o 39,70%, natomiast należności stracone – o 10,11%.

Na koniec 2004 r. 5 banków komercyjnych nie wykazywało należności zagrożonych. W porównaniu z 2003 r. zwiększyła się liczba banków o najniższych wartościach wskaźnika.

W strukturze należności ogółem (bez odsetek) udział należności normalnych wzrósł o 6,21 p.p. do 84,91%, za sprawą spadku udziału należności zagrożonych, a zwłaszcza udziału należności wątpliwych o 2,78 p.p. i straconych o 1,62 p.p. do poziomów odpowiednio 1,70% i 6,93%.

Wykres 41. Struktura należności ogółem^{*)} (normalne, pod obserwacją, poniżej standardu, wątpliwe i stracone) sektora banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

^{*)} W celu bardziej czytelniejszego przedstawienia struktury skalę na osi rzędnych rozpoczęto od 70%. Tę samą konwencję zastosowano również do innych wykresów pokazujących strukturę.

Największy udział zarówno w należnościach ogółem, jak i zagrożonych miały należności od sektora niefinansowego – ich udział w należnościach ogółem wyniósł na koniec grudnia 2004 r. 64,91%, co stanowiło spadek o 5,28 p.p. w stosunku do końca 2003 r. Należności zagrożone od sektora niefinansowego stanowiły 95,28% należności zagrożonych ogółem. Wskaźnik jakości należności od tego sektora wyniósł na koniec grudnia 2004 r. 17,67% i poprawił się w porównaniu z końcem 2003 r. o 6,43 p.p.

Z działalności BFG

Pokrycie należności zagrożonych rezerwami (bez uwzględniania pomniejszeń) kształtowało się na koniec 2004 r. na poziomie 70,07%, co oznacza wzrost w porównaniu z 2003 r. o 11,69 p.p.

Relacja rezerw celowych do należności zagrożonych

Tabela 21. Relacje rezerw celowych do należności zagrożonych w sektorze banków komercyjnych

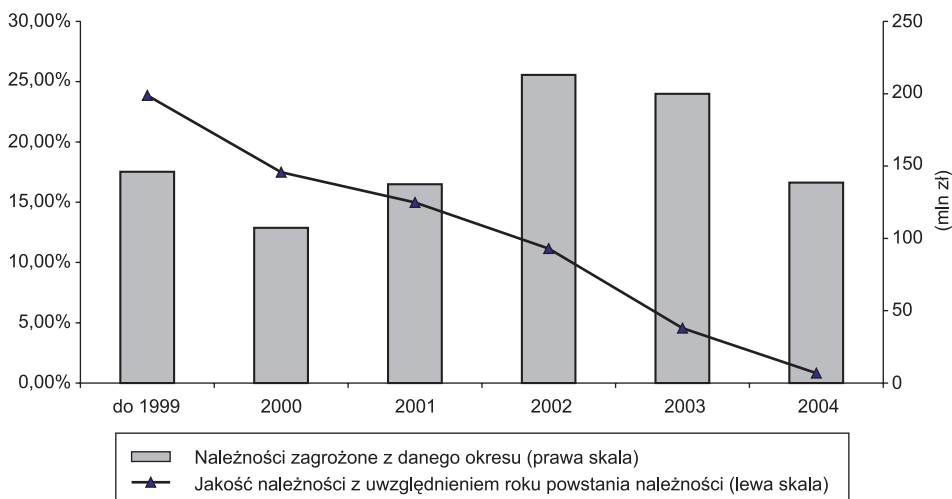
Wyszczególnienie	Stan na			Zmiana	
	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004	31.12.2004-31.12.2003	31.12.2004-30.06.2004
Pokrycie należności zagrożonych, pomniejszonych o odsetki skapitalizowane, rezerwami celowymi, dla należności:					
Zagrożonych ogółem	53,38%	64,41%	70,07%	11,69 p.p.	5,66 p.p.
Poniżej standardu	7,78%	8,02%	7,74%	-0,04 p.p.	-0,28 p.p.
Wątpliwych	12,84%	17,56%	20,39%	7,55 p.p.	2,83 p.p.
Straconych	73,03%	76,43%	79,02%	5,99 p.p.	2,59 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Analizie została poddana również jakość należności ogółem, z uwzględnieniem roku powstania należności. Najwyższy udział należności zagrożonych występował wśród należności do 1999 r.

Jakość należności ogółem z uwzględnienie-

Wykres 42. Jakość należności ogółem z uwzględnieniem roku powstania należności w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

niem roku ich powstania (23,85%). W odniesieniu do jakości należności powstałych w 2004 r. wskaźnik ten kształtował się na poziomie 0,83%.

Brakująca kwota rezerw celowych Na koniec 2004 r. kwota brakujących rezerw celowych wyniosła 57 tys. zł (wykazały ją 3 banki). Utworzenie rezerw w pełnej wymaganej wysokości nie wpłynęłoby istotnie na obniżenie wyniku finansowego tych banków.

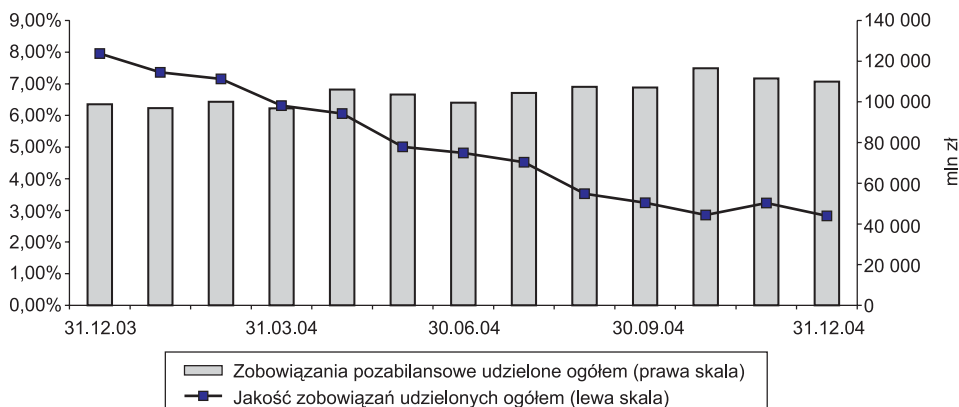
Należności nieobsługiwane i spisane w ciężar rezerw Na koniec 2004 r. kwota należności zagrożonych nieobsługiwanych od sektora niefinansowego wyniosła 20 975 861 tys. zł, stanowiąc 62,71% należności zagrożonych. W stosunku do końca 2003 r. kwota ww. należności zmniejszyła się o 1 914 295 tys. zł, natomiast jej udział – na skutek większego spadku należności zagrożonych – zwiększył się o 13,86 p.p.

Kwota należności spisanych w ciężar rezerw bez umorzenia wyniosła 5 594 799 tys. zł, co stanowiło 15,94% w relacji do należności zagrożonych ogółem (kwota należności spisanych w ciężar rezerw wzrosła w 2004 r. o 2 362 493 tys. zł, tj. o 73,09%).

Jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych W 2004 r. **zobowiązania pozabilansowe udzielone zagrożone ogółem** w sektorze banków komercyjnych obniżyły się o 60,50% do kwoty 3 104 807 tys. zł. W przypadku zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych od sektora niefinansowego spadek ten wyniósł 59,62%, a ich poziom 3 026 063 tys. zł.

Wskaźnik jakości zobowiązań pozabilansowych udzielonych wyniósł na koniec 2004 r. 2,82% i w porównaniu do końca 2003 r. obniżył się o 5,13 p.p. W przypadku jakości zobowiązań pozabilansowych udzielonych sektorowi niefinansowemu analogiczny wskaźnik wyniósł na koniec grudnia 2004 r. 3,61%, co oznacza poprawę w porównaniu z końcem 2003 r. o 6,27 p.p.

Wykres 43. Wartość i jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

W strukturze zobowiązań pozabilansowych ogółem udzielonych zagrożonych dominowały zobowiązania wątpliwe z udziałem 54,57% (spadek udziału w porównaniu z końcem 2003 r. o 5,11 p.p.). Wraz ze spadkiem zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych poziom utworzonych na nie bilansowych rezerw celowych zmniejszył się w 2004 r. o 31,65% do kwoty 248 631 tys. zł.

Udział zobowiązań pozabilansowych udzielonych **pod obserwacją** w zobowiązaniach pozabilansowych udzielonych ogółem wyniósł na koniec 2004 r. 5,26% i w porównaniu z końcem 2003 r. zmniejszył się o 0,12 p.p.

Tabela 22. Saldo rezerw w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie [tys. zł]	31.12.2003	31.06.2004	31.12.2004	Porównanie wyników [%]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
Saldo rezerw i aktualizacji, w tym saldo rezerw:	3 985 772	956 891	2 295 841	-42,40	139,93
na należności zagrożone, w tym na należności:	3 694 989	1 007 263	2 232 202	-39,59	-110,61
<i>poniżej standardu</i>	115 007	-34 747	-73 064	-163,53	-110,27
<i>wątpliwe</i>	393 345	-14 954	77 507	-80,30	618,30
<i>stracone</i>	3 186 637	1 056 964	2 227 759	-30,09	110,77
na należności normalne i pod obserwacją, w tym:	-82	92 338	42 003	51323,27	-54,51
<i>na należności normalne</i>	-6 540	40 053	46 493	810,90	16,08
<i>na należności pod obserwacją</i>	6 458	52 285	-4 490	-169,53	-108,59
z tytułu trwałej utraty wartości papierów wartościowych	49 597	12 485	58 251	17,45	366,57
z tytułu trwałej utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych oraz udziałów mniejszościowych	6 408	-9 649	180 659	2719,27	1972,41
na zobowiązania pozabilansowe	-37 179	-74 732	-162 873	-338,08	-117,94
na deprecjacje środków trwałych, inwestycji oraz wartości niematerialnych i prawnych	0	0	0	-	-
z tytułu tworzonych funduszy (tylko koszty)	0	66	0	-	-100,00
inne	-131 895	-21 594	-52 403	60,27	-142,67
na ryzyko ogólne	403 884	-49 286	-1 998	-100,49	95,95

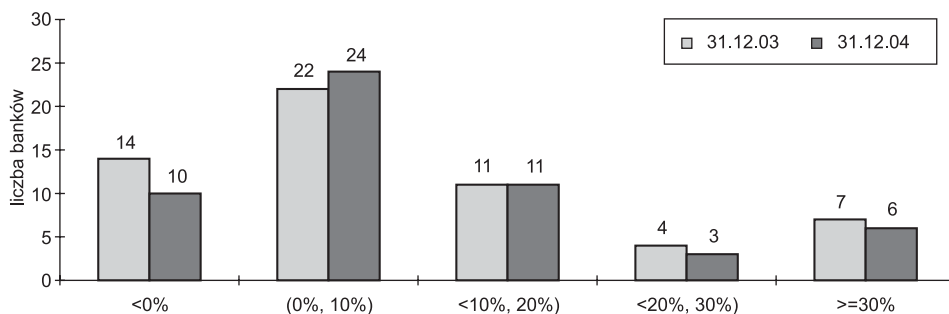
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Saldo rezerw

Na koniec analizowanego okresu **relacja salda rezerw do wyniku działalności bankowej** wyniosła 8,55%, co w porównaniu do 2003 r. stanowiło spadek o 7,49 p.p.

Na koniec grudnia 2004 r. **saldo rezerw ogółem** – stanowiące 42,40% salda z końca 2003 r. – wyniosło 2 295 841 tys. zł. Saldo

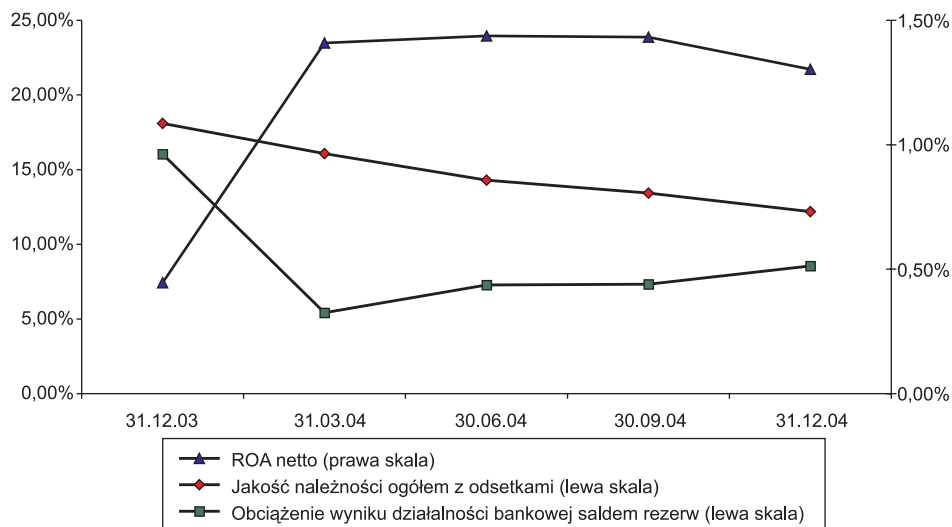
Wykres 44. Rozkład banków komercyjnych pod względem relacji salda rezerw do wyniku działalności bankowej^{*)}

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

*) Dla banków komercyjnych wykazujących ujemne bądź dodatnie saldo rezerw.

Wykres 45. Wskaźnik jakości należności ogółem z odsetkami, obciążenie wyniku działalności bankowej saldem rezerw i ROA w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

rezerw na należności zagrożone zmniejszyło się o 1 462 787 tys. zł do poziomu 2 232 202 tys. zł i miało największy wpływ na obniżenie salda rezerw ogółem.

W 2004 r. zwiększył się poziom salda rezerw na należności normalne i pod obserwacją o 41 921 tys. zł (tj. o 51 323,17%) oraz poziom salda z tytułu trwałej utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych oraz udziałów mniejszościowych o 174 251 tys. zł (tj. o 2719,27%).

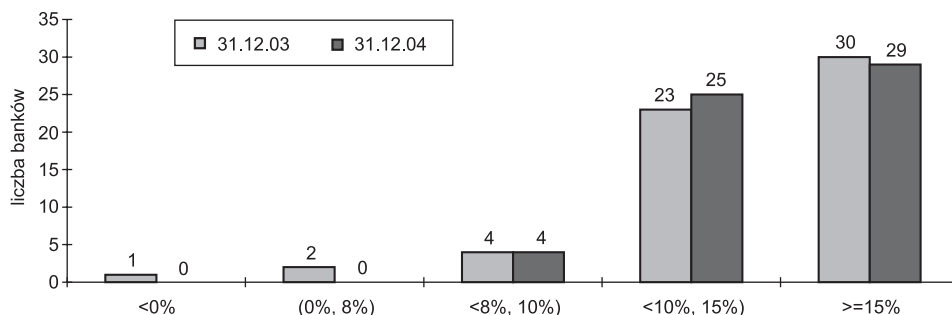
Najliczniejsza grupa banków (24) wykazała relację salda rezerw do wyniku działalności bankowej w przedziale od 0% do 10%. Zbiorowość banków, których poziom wskaźnika przekracza 30%, zmniejszyła się w 2004 r. do 6, natomiast brak salda rezerw wykazało 6 banków.

3. Analiza wypłacalności

Według stanu na koniec 2004 r. **współczynnik wypłacalności** wyniósł 15,56% i w porównaniu z 2003 r. **poprawił się** o 1,85 p.p. Żaden z banków komercyjnych nie wykazał współczynnika **niższego od 8%**, natomiast współczynnik wypłacalności 1 banku osiągnął wartość zbliżoną do minimum, tj. 8,02%.

Współczynnik wypłacalności

Wykres 46. Rozkład banków komercyjnych pod względem współczynnika wypłacalności^{*)}

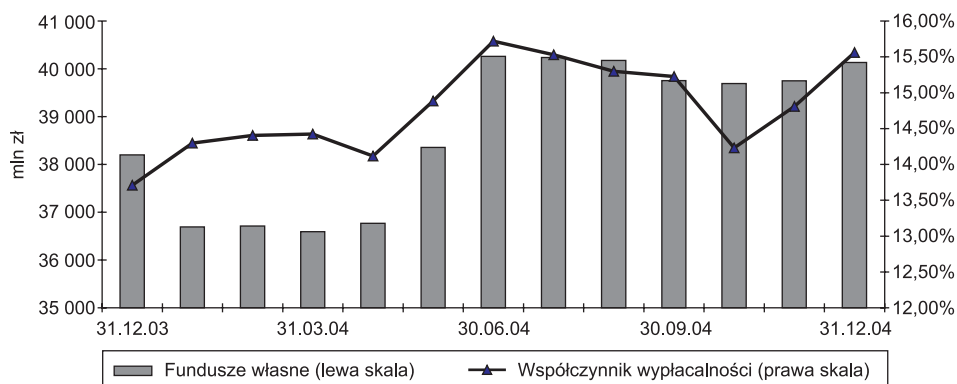

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

^{*)} Dla 2003 r. – dane dla 59 banków. Oddziały instytucji kredytowych podlegają przepisom dotyczącym adekwatności kapitałowej.

W porównaniu z 2003 r. liczba banków wykazujących współczynnik wypłacalności w 2 najwyższych przedziałach (powyżej 10%) wyniosła 53 (91,40% populacji).

Wykres 47. Współczynnik wypłacalności i fundusze własne w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Całkowity wymóg kapitałowy

W strukturze całkowitego wymogu kapitałowego 92,71% stanowił wymóg **z tytułu ryzyka kredytowego**. Wymóg ten wykazały wszystkie banki komercyjne (przy czym 25 banków wykazało tylko ten wymóg). W 2004 r. wymóg ten **wzrósł** o 219 645 tys. zł, tj. 1,14%, głównie za sprawą 2 banków. Kolejnymi pod względem udziału w strukturze całkowitego wymogu były wymogi z tytułu:

- ❖ ryzyka rynkowego (4,89% całkowitego wymogu),
- ❖ innego ryzyka (1,39% całkowitego wymogu),
- ❖ ryzyka koncentracji wierzytelności (1,01% całkowitego wymogu).

Dzięki zwiększeniu funduszy własnych przez kilka banków komercyjnych możliwe było zmniejszenie wymogu z tytułu ryzyka koncentracji wierzytelności o 74,61%.

Znacząca skala działalności handlowej

W porównaniu ze stanem na koniec 2003 r. liczba banków wykazujących **znaczącą skalę działalności handlowej nie zmieniła się i wyniosła 26**. Kapitał krótkoterminowy, który wpływa na poprawę wartości współczynnika wypłacalności, wykazało według stanu na 31 grudnia 2004 r. 13 banków.

Fundusze własne

Fundusze własne zwiększyły się w 2004 r. o 1 932 902 tys. zł, tj. o 5,06%, do poziomu 40 130 415 tys. zł. Było to związane w szczególności ze zwiększeniem:

- ❖ kapitału zapasowego o 1 594 472 tys. zł,
- ❖ funduszu ogólnego ryzyka o 803 401 tys. zł,
- ❖ kapitału rezerwowego o 263 432 tys. zł.

W 2004 r. nie zwiększyła się liczba banków o największych funduszach własnych w sektorze i wyniosła 10.

Na koniec 2004 r. **zobowiązania podporządkowane** zaliczane do funduszy własnych wykazało 18 banków w łącznej kwocie 2 279 007 tys. zł, co stanowiło w relacji do funduszy podstawowych

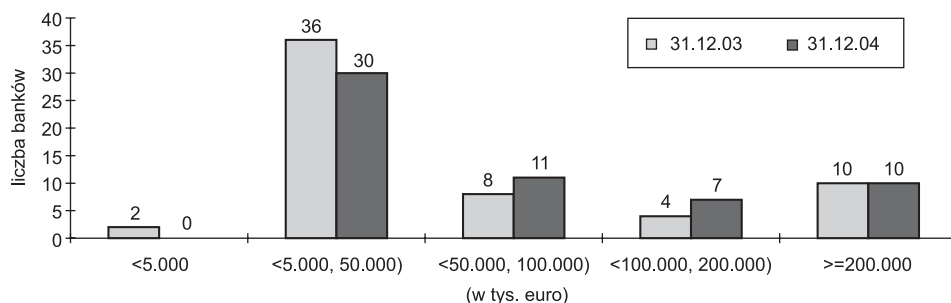
Z działalności BFG

Tabela 23. Współczynnik wypłacalności i wymogi kapitałowe w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie	Jedn.	Stan na			Porównanie wyników	
		31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004	31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
Współczynnik wypłacalności	%	13,71%	15,72%	15,56%	1,85 p.p.	-0,16 p.p.
Całkowity wymóg kapitałowy:	tys. zł	22 170 207	20 563 602	20 784 298	-6,25%	1,07%
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	tys. zł	19 049 517	18 783 413	19 269 162	1,15%	2,83%
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka koncentracji wierzycelności	tys. zł	827 665	437 977	210 161	-74,61%	-52,02%
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego	tys. zł	2 293 025	1 054 050	1 016 890	-55,65%	-3,53%
Wymóg kapitałowy z tytułu innego ryzyka	tys. zł	0	336 162	288 085	-	-13,53%

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 48. Rozkład banków komercyjnych według wielkości funduszy własnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

5,66%. Liczba banków wykazujących zobowiązania podporządkowane zwiększyła się w 2004 r. o 4 banki.

Strata skumulowana netto zmniejszyła się o 1 186 878 tys. zł, tj. o 44,26%, i na koniec grudnia 2004 r. wyniosła 1 494 738 tys. zł.

Strata skumulowana

Bezpieczny Bank

Tabela 24. Baza kapitałowa w sektorze banków komercyjnych

Baza kapitałowa [w tys. zł]	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004	Porównanie wyników [%]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
Fundusze własne	38 197 513	40 258 319	40 130 415	5,06	-0,32
Fundusze podstawowe:	38 545 851	40 150 137	40 262 591	4,45	0,28
Fundusze zasadnicze, w tym:	37 757 637	39 010 579	39 363 867	4,25	0,91
<i>kapitał podstawowy (fundusz statutowy, kapitał zakładowy)</i>	<i>11 619 104</i>	<i>11 651 473</i>	<i>11 367 430</i>	<i>-2,17</i>	<i>2,44</i>
<i>należne wpłaty na kapitał pod- stawowy (wielkość ujemna)</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>kapitał (fundusz) zapasowy (zasobowy)</i>	<i>14 427 298</i>	<i>15 488 270</i>	<i>16 021 770</i>	<i>11,05</i>	<i>3,44</i>
<i>kapitały (fundusze) rezerwowe</i>	<i>11 711 235</i>	<i>11 870 836</i>	<i>11 974 667</i>	<i>2,25</i>	<i>0,87</i>
Dodatkowe pozycje funduszy pod- stawowych	5 832 020	6 667 122	6 694 944	14,80	0,42
<i>fundusz ogólnego ryzyka</i>	<i>5 587 272</i>	<i>6 392 708</i>	<i>6 390 673</i>	<i>14,38</i>	<i>-0,03</i>
<i>niepodzielony zysk z lat ubiegłych</i>	<i>244 748</i>	<i>274 414</i>	<i>304 271</i>	<i>24,32</i>	<i>10,88</i>
Pozycje pomniejszające fundusze podstawowe, w tym:	5 043 806	5 527 564	5 796 220	14,92	4,86
<i>akcje własne posiadane przez bank</i>	<i>10 776</i>	<i>10 113</i>	<i>5 206</i>	<i>-51,69</i>	<i>-48,52</i>
<i>wartości niematerialne i prawne</i>	<i>2 351 314</i>	<i>3 981 226</i>	<i>4 296 276</i>	<i>82,72</i>	<i>7,91</i>
<i>strata skumulowana przy uwzględnieniu zgody KNB</i>	<i>2 681 716</i>	<i>1 536 225</i>	<i>1 494 738</i>	<i>-44,26</i>	<i>-2,70</i>
Fundusze uzupełniające, w tym:	2 725 752	3 284 575	3 288 740	20,65	0,13
Fundusze uzupełniające bis*, w tym:	3 165 981	3 141 564	3 838 920	20,94	21,88
Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny majątku trwałego	569 776	278 271	1 149 913	101,82	313,23
Zobowiązania podporządkowane (zaliczane do funduszy własnych)	2 266 205	2 533 293	2 279 007	0,56	-10,04
Pomniejszenia sumy funduszy podstawowych i uzupełniają- cych	3 074 090	3 176 393	3 420 916	11,28	7,70

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Tj. w kwocie nieuwzględniającej relacji do funduszy podstawowych.

Z działalności BFG

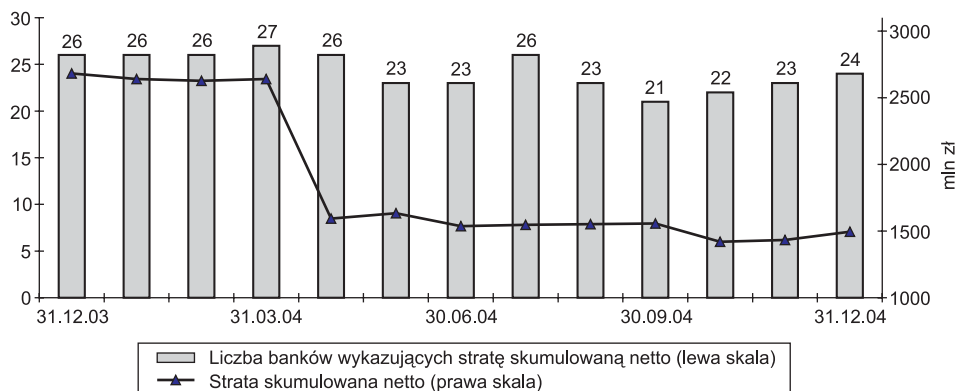
Na koniec 2004 r. 24 banki wykazywały stratę skumulowaną netto. W porównaniu z końcem 2003 r. liczba ta zmniejszyła się *per saldo* o 2, przy czym:

- ❖ ubyło 11 banków, w tym 1 bank został przejęty,
- ❖ dołączyło 9 banków.

W grupie banków wykazujących stratę skumulowaną netto zarówno na koniec grudnia 2004 r., jak i na grudnia 2003 r.:

- ❖ 6 banków wykazało wzrost straty skumulowanej netto,
- ❖ 9 banków wykazało spadek straty skumulowanej netto.

Wykres 49. Strata skumulowana netto i liczba banków ją wykazujących w sektorze banków komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

4. Analiza płynności

Płynność

W analizie płynności skupiono się na ocenie udziału łatwo zbywalnych papierów wartościowych²⁸⁾ w sumie bilansowej i dostępie do rynku międzybankowego. Tabela 25 przedstawia podstawowe wskaźniki służące do oceny płynności.

Wskaźnik udziału **łatwo zbywalnych papierów wartościowych** w sumie bilansowej netto zwiększył się w 2004 r. o 0,16 p.p. i wyniósł 5,05%. Na koniec 2004 r. 14 banków nie posiadało łatwo zbywalnych papierów wartościowych. Udział depozytów międzybankowych w sumie bilansowej netto wzrósł w porównaniu z końcem 2003 r. o 1,15 p.p. do poziomu 6,74%, co świadczy o stabilnej sytuacji sektora banków komercyjnych w zakresie płynności.

²⁸⁾ Jako łatwo zbywalne papiery wartościowe potraktowano bony skarbowe i bony pieniężne NBP.

Tabela 25. Wskaźniki płynności w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie	31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004	Porównanie wyników [p.p.]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
	[%]				
Wskaźnik płynności strukturalnej I: (gotówka + rachunki bieżące w NBP i innych bankach + rezerwa obowiązkowa + bony pieniężne i skarbowe) / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych)	45,32	35,21	40,45	-4,87	5,24
Wskaźnik płynności strukturalnej II: łatwo zbywalne papiery wartościowe / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych bez odsetek)	22,31	21,63	22,63	0,32	0,99
Wskaźnik płynności strumieniowej I (1 miesiąc)	39,02	43,94	43,85	4,83	-0,09
Wskaźnik płynności strumieniowej II (3 miesiące)	40,79	47,96	44,26	3,46	-3,71
Udział łatwo zbywalnych papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	4,89	4,93	5,05	0,16	0,12
Relacja łatwo zbywalnych papierów wartościowych do depozytów sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych	7,85	8,16	8,46	0,61	0,30
Udział papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	24,08	23,51	22,52	-1,56	-0,99
Relacja lokat międzybankowych do depozytów międzybankowych*)	151,61	218,29	237,01	85,40	18,72
Udział lokat międzybankowych w sumie bilansowej netto	8,48	13,79	15,97	7,49	2,18
Udział depozytów międzybankowych w sumie bilansowej netto	5,59	6,32	6,74	1,15	0,42

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

*) Jako lokaty międzybankowe rozumie się środki zdeponowane przez bank w innym banku na określony termin wraz z lokatami jednodniowymi. Jako depozyty międzybankowe zaś – środki obcego banku zdeponowane w innym banku na określony termin wraz z depozytami zablokowanymi. Pozycja ta obejmuje również depozyty jednodniowe.

Lokat międzybankowych nie wykazało 7 banków. Banki posiadające zagranicznego inwestora strategicznego i będące w dobrej kondycji finansowej mogą być zasilone przez niego środkami płynnymi.

Z działalności BFG

5. Depozyty

Depozyty ogółem wyniosły na koniec 2004 r. 349 012 178 tys. zł i wzrosły w odniesieniu do grudnia 2003 r. o 4,96%. Przyrost depozytów ogółem był przede wszystkim wynikiem zwiększenia depozytów sektora niefinansowego, głównie podmiotów gospodarczych o 15 322 115 tys. zł, tj. o 22,86%. Nieznaczny spadek poziomu

Depozyty

Tabela 26. Depozyty w sektorze banków komercyjnych wg stanu na 31.12.2004 r.

Wyszczególnienie [tys. zł]	Złote	Waluta	Razem	Porównanie wyników [%]		Udział w depozy- tach ogółem [%]		
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004	31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004
				31.12.2004				
Depozyty sektora finansowego, w tym:	36 863 713	9 274 773	46 138 486	7,31	-1,50	12,93	13,66	13,22
depozyty banków	26 972 059	8 103 353	35 075 412	3,82	-9,51	10,16	11,30	10,05
depozyty instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	4 241 293	415 449	4 656 742	21,00	51,64	1,16	0,90	1,33
Depozyty sektora niefinansowego, w tym:	236 396 567	46 843 294	283 239 861	3,93	2,96	81,97	80,23	81,15
depozyty podmiotów gospodarczych	67 710 748	14 626 732	82 337 480	22,86	11,23	20,15	21,59	23,59
depozyty gospodarstw domowych	160 689 957	31 648 803	192 338 760	-2,51	-0,09	59,33	56,14	55,11
depozyty innych podmiotów	7 995 862	567 759	8 563 621	3,92	-0,10	2,48	2,50	2,45
Depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych, w tym:	19 279 074	354 757	19 633 831	15,68	-6,33	5,10	6,11	5,63
depozyty instytucji rządowych szczebla centralnego	10 516 951	274 853	10 791 804	12,33	3,20	2,89	3,05	3,09
depozyty instytucji samorządowych	8 383 446	79 903	8 463 349	27,11	-14,14	2,00	2,87	2,42
depozyty funduszy ubezpieczeń społecznych	378 677	1	378 678	-46,39	-41,34	0,21	0,19	0,11
Depozyty ogółem	292 539 354	56 472 824	349 012 178	4,96	1,78	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

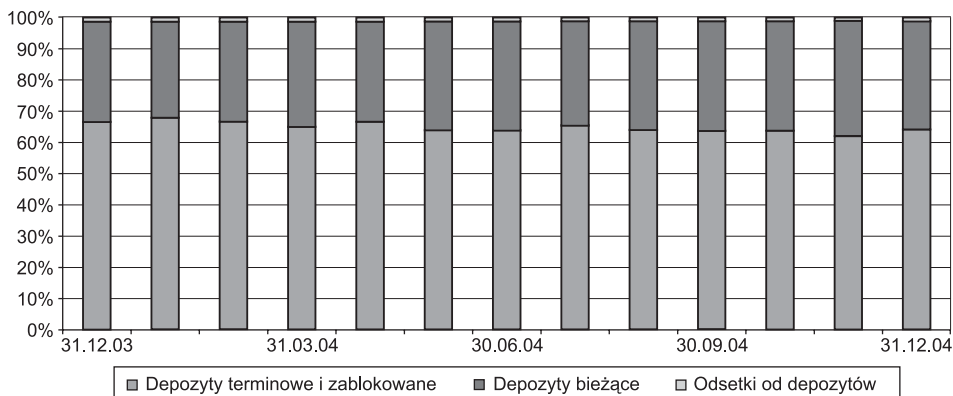
wystąpił w depozytach gospodarstw domowych, które obniżyły się o 4 947 265 tys. zł, tj. o 2,51%. Depozyty gospodarstw domowych stanowiły jednocześnie największą pozycję depozytów ogółem z udziałem 55,11%.

Udział **depozytów podmiotów finansowych** w depozytach ogółem wyniósł na koniec 2004 r. 13,22% i był wyższy od poziomu z końca 2003 r. o 0,30 p.p. W pozycji tej dominowały **depozyty banków**, które stanowiły 76,02% kwoty depozytów podmiotów finansowych (w analizowanym okresie udział ten zwiększył się o 2,25 p.p.).

Na koniec 2004 r. największą pozycją depozytów ogółem były **depozyty podmiotów niefinansowych**. Udział tej pozycji wyniósł 81,15% i w analizowanym okresie obniżył się o 0,82 p.p., natomiast udział **depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych** był równy 5,63% i wzrósł w 2004 r. o 0,53 p.p.

W strukturze depozytów od sektora niefinansowego dominowały depozyty terminowe i zablokowane z udziałem 63,73%, których poziom w odniesieniu do końca 2003 r. był o 1,75% niższy. Na koniec grudnia 2004 r. depozyty bieżące stanowiły 35,31% (ich udział zwiększył się w analizowanym okresie o 1,79 p.p.), natomiast udział odsetek wyniósł 0,95% (spadek o 0,04 p.p.).

Wykres 50. Struktura terminowa depozytów sektora niefinansowego w bankach komercyjnych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

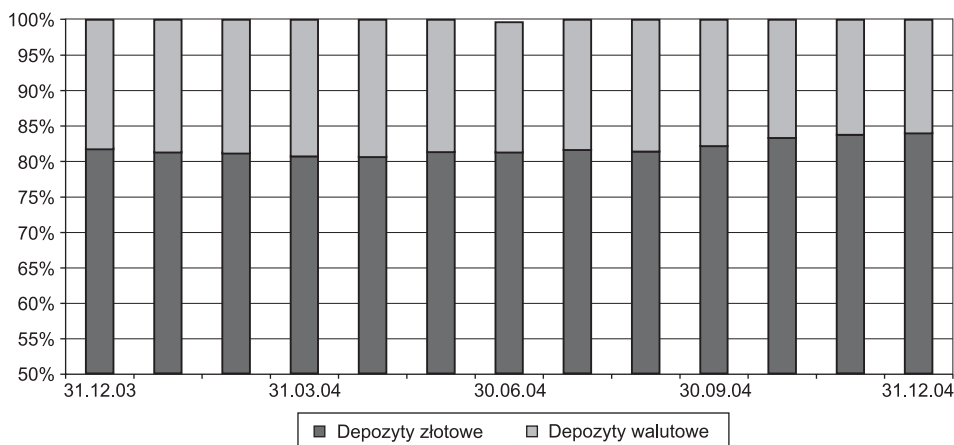
Struktura walutowa depozytów

Na koniec analizowanego okresu **depozyty złote** stanowiły 83,82% depozytów sektora banków komercyjnych. W 2004 r. ich udział wzrósł o 2,2%.

Do prognoz wysokości zobowiązań gwarancyjnych BFG przyjmuje się jako podstawę wartość **depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych**. Ich wartość wyniosła na ko-

Wykres 51. Struktura depozytów w sektorze banków komercyjnych (złoty-waluta)

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

niec 2004 r. 291 703 210 tys. zł, co oznacza wzrost o 4,48% w całym 2004 r. Nominalnie największym wzrostem charakteryzowały się depozyty sektora niefinansowego. Średni depozyt w bankach komercyjnych wyniósł 7,28 tys. zł.

6. Analiza instrumentów pochodnych

W 2004 r. struktura rodzajowa **instrumentów pochodnych** nie uległa zasadniczej zmianie²⁹⁾. W dalszym ciągu przeważały **instrumenty pochodne na stopę procentową**. Ich udział w ogólnej kwocie instrumentów pochodnych wyniósł na koniec 2004 r. 68,28% i wzrósł w porównaniu z 2003 r. o 1,31 p.p. **Spekulacyjne instrumenty pochodne** stanowiły 98,02% ogólnej wartości tych instrumentów. Wartość nominalna instrumentów pochodnych ogółem zwiększyła się w całym 2004 r. o 7,21%.

Instrumenty pochodne

W strukturze **instrumentów pochodnych na stopę procentową** według stanu na 31 grudnia 2004 r. największy udział miały operacje SWAP (71,38%), co oznacza **wzrost** udziału o 22,96 p.p. Spadek udziału o 21,49 p.p. do 31,03% wystąpił w przypadku ope-

Instrumenty pochodne na stopę procentową

²⁹⁾ Banki w różny sposób ujmują w sprawozdaniach finansowych operacje instrumentami pochodnymi, co zaburza wiarygodność zagregowanych danych. Ze względu jednak na znaczące zaangażowanie części banków komercyjnych w te operacje zostały one przedstawione w analizie.

Bezpieczny Bank

Tabela 27. Wartość nominalna instrumentów pochodnych na stopę procentową w sektorze banków komercyjnych wg stanu na 31.12.2004 r.

Wyszczególnienie [tys. zł]	ZABEZP*	SPEKU- LAC**	Porównanie wyników – łącznie [%]		Struktura – łącznie [%]		
			31.12.2004	31.12.2004	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004
			31.12.2004/ 31.12.2003	31.12.2004/ 30.06.2004			
SWAP	19 192 120	673 477 065	58,06	22,47	48,42	58,79	71,38
FUTURES	0	1 418 585	–	–	0,00	0,00	0,15
FRA	0	272 097 712	-39,30	-30,76	49,53	40,85	28,04
OPCJE KUPIONE	0	0	–	–	0,00	0,00	0,00
OPCJE SPRZEDANE	0	0	-100,00	-100,00	0,03	0,01	0,00
Inne	0	4 188 221	-77,09	20,60	2,02	0,36	0,43
Razem	19 192 120	951 191 583	7,21	0,86	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* ZABEZP – wartość nominalna zabezpieczających instrumentów pochodnych na stopę procentową.

** SPEKULAC – wartość nominalna spekulacyjnych instrumentów pochodnych na stopę procentową.

Tabela 28. Wartość nominalna instrumentów pochodnych na walutę w sektorze banków komercyjnych wg stanu na 31.12.2004 r.

Wyszczególnienie [tys. zł]	ZABEZP*	SPEKU- LAC**	Porównanie wyników – łącznie [%]		Struktura – łącznie [%]		
			31.12.2004	31.12.2004	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004
			31.12.2004/ 31.12.2003	31.12.2004/ 30.06.2004			
SWAP	2 687 424	313 421 010	-7,93	9,84	77,63	73,16	70,96
FUTURES	0	55 478	-64,25	924,90	0,00	0,00	0,00
FORWARD	3 478 769	76 090 172	43,18	25,63	12,56	16,10	17,86
Opcje kupione	465 295	24 850 417	19,52	19,68	4,79	5,38	5,68
Opcje sprzedane	464 781	23 892 22	11,58	17,81	4,94	5,26	5,47
Inne	0	75 817	-64,64	-80,71	0,05	0,10	0,2
Razem	7 096 269	438 385 116	0,72	13,25	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* ZABEZP – wartość nominalna zabezpieczających instrumentów pochodnych na walutę

** SPEKULAC – wartość nominalna spekulacyjnych instrumentów pochodnych na walutę

Z działalności BFG

racji FRA. Wartość nominalna instrumentów FRA obniżyła się w 2004 r. o 39,30%.

Wartość nominalna **instrumentów pochodnych na walutę wzrosła** w 2004 r. o 0,72%. W tej grupie instrumentów pochodnych najwyższy udział miały – podobnie jak w przypadku instrumentów na stopę procentową – transakcje SWAP, których udział wyniósł 77,63%. W porównaniu z końcem 2003 r. udział ten obniżył się o 6,67 p.p.

*Instrumenty
pochodne
na walutę*

7. Analiza wyniku na zobowiązaniach pozabilansowych i instrumentach pochodnych

Na koniec 2004 r. sektor banków komercyjnych wygenerował zysk z tytułu operacji pozabilansowych w wysokości 3 314 011 tys. zł. W stosunku do końca 2003 r. nastąpił jego wzrost o 278,04%. Zasadniczy wpływ na to miał wynik z tytułu operacji pochodnymi instrumentami finansowymi, który w 2004 r. zwiększył się o 313,60%.

*Wynik z tytułu
operacji poza-
bilansowych*

Tabela 29. Udział wyniku z tytułu operacji pozabilansowych w wyniku działalności bankowej sektora banków komercyjnych

Wyszczególnienie [tys. zł]	31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004	Porównanie wyników [%]		Udział w wyniku działalności bankowej [%]		
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004	31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004
Wynik z tytułu operacji pozabilansowych, w tym:	876 641	990 731	3 314 011	278,04	234,50	3,53	7,53	12,34
z tytułu operacji pochodnymi instrumentami finansowymi	739 195	870 394	3 057 294	313,60	251,25	2,97	6,62	11,38
z tytułu prowizji od operacji pozabilansowych	100 267	45 605	93 844	-6,41	105,78	0,40	0,35	0,35
saldo rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-37 179	-74 732	-162 873	-338,08	-117,94	-0,15	-0,57	-0,61

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Tabela 30. Struktura wyniku na instrumentach pochodnych (w podziale na zabezpieczające i spekulacyjne) w sektorze banków komercyjnych

Wyszczególnienie [tys. zł]	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004	Porównanie wyników [%]				Struktura [%]		
				31.12. 2004	30.06. 2004	31.12. 2003	31.12. 2004	30.06. 2004	31.12. 2004	
Wynik z operacji pochodnymi instrumentami finansowymi	739 195	870 394	3 057 294	313,60	251,25	100,00	100,00	100,00	100,00	
Zabezpieczające transakcje pochodne	-22 049	-33 098	34 628	257,05	204,62	-2,98	-3,80	-3,80	1,13	
walutowe	2 100	9 620	12 943	516,33	34,54	0,28	1,11	1,11	0,42	
na stopę procentową	-15 599	-34 459	33 875	317,16	198,31	-2,11	-3,96	-3,96	1,11	
związane z papierami wartościowymi	-8 550	-2 169	-4 942	42,20	-127,85	-1,16	-0,25	-0,25	-0,16	
pozostałe	0	-6 090	-7 248	-	-19,01	0,00	-0,70	-0,70	-0,24	
Spekulacyjne transakcje pochodne	761 244	903 492	3 022 666	297,07	234,55	102,98	103,80	103,80	98,87	
walutowe	402 871	575 498	3 162 362	684,96	449,50	54,50	66,12	66,12	103,44	
na stopę procentową	338 813	343 692	-117 463	-134,67	-134,18	45,84	39,49	39,49	-3,84	
związane z papierami wartościowymi	14 219	-15 138	-23 143	-262,76	-52,88	1,92	-1,74	-1,74	-0,76	
pozostałe	5 341	-560	910	-82,96	262,50	0,72	-0,06	-0,06	0,03	

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Na koniec 2004 r. wynik na zobowiązaniach pozabilansowych stanowił (łącznie z saldem rezerw) 12,34% wyniku działalności bankowej. W całym 2004 r. udział ten zwiększył się blisko 4 krotnie.

W strukturze wyniku na operacjach pozabilansowych najistotniejszą rolę odgrywała część wypracowana na operacjach instrumentami pochodnymi (udział 92,25%). Drugi co do wielkości udział wykazywało saldo rezerw (4,91%), którego wartość poprawiła się w skali całego roku o 338,08%. W 2004 r. wynik z tytułu prowizji na operacjach pozabilansowych zmniejszył się o 6,41%.

Wynik na operacjach pochodnymi instrumentami finansowymi wyniósł w 2004 r. 3 057 294 tys. zł. Zysk na operacjach spekulacyjnych stanowił 98,87% wyniku na instrumentach pochodnych. W porównaniu z rokiem 2003 r. operacje zabezpieczające przestały przynosić straty, a zyski z ich tytułu zwiększyły się o 204,62%.

Największe znaczenie wyniku na zobowiązaniach pozabilansowych (głównie instrumentach pochodnych) wykazywały banki będące własnością inwestorów zagranicznych.

*Wynik
na operacjach
instrumentami
pochodnymi*

8. Podsumowanie

Poprawa sytuacji sektora widoczna była w całym 2004 r. Odotowano wysoką dynamikę wzrostu wyniku finansowego (wynik brutto był wyższy od uzyskanego na koniec 2003 r. o ponad 70%, natomiast wynik netto przekraczał poziom wyniku finansowego z 2003 r. ponad trzykrotnie). Wraz z wynikami finansowymi poprawiły się wskaźniki rentowności. Stosunkowo nowym zjawiskiem w 2004 r. był zaobserwowany wysoki wzrost wyników z tytułu operacji pozabilansowych, który na koniec 2004 r. wyniósł 3,13 mld zł i opierał się głównie na operacjach spekulacyjnych na instrumentach pochodnych.

Na koniec 2004 r. **poziom współczynnika wypłacalności zwiększył się** o 1,85 p.p. do 15,56% głównie za sprawą zwiększenia kapitału zapasowego, funduszu ogólnego ryzyka i kapitału rezerwowego. Żaden z banków nie wykazał współczynnika wypłacalności niższego od 8%.

W sektorze banków komercyjnych **poprawiła się także jakość należności ogółem** między innymi poprzez **spadek poziomu należności zagrożonych** (o 29,29%).

W zakresie zgromadzonych depozytów, obszarze kluczowym z perspektywy BFG, obok kwestii wypłacalności stwierdzono, że **depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych**, mogące stanowić odniesienie dla szacowania poziomu środków objętych gwarancjami BFG na koniec 2004 r. **wzrosły** o 4,48% do 291 703 210 tys. zł. Najwyższy wzrost wykazały depozyty podmiotów gospodarczych.

CZEŚĆ IV. ANALIZA POGŁĘBIONA SYTUACJI W SEKTORZE BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

1. Analiza efektywności

Wskaźniki rentowności W 2004 r. **wskaźniki efektywności ROA, ROE oraz rentowności obrotu**, liczone dla wyniku finansowego brutto oraz netto, poprawiły się. Wzrost efektywności sektora był efektem znacznego zwiększenia wyników finansowych.

Tabela 31. Wybrane wskaźniki efektywności brutto i netto dla sektora banków spółdzielczych

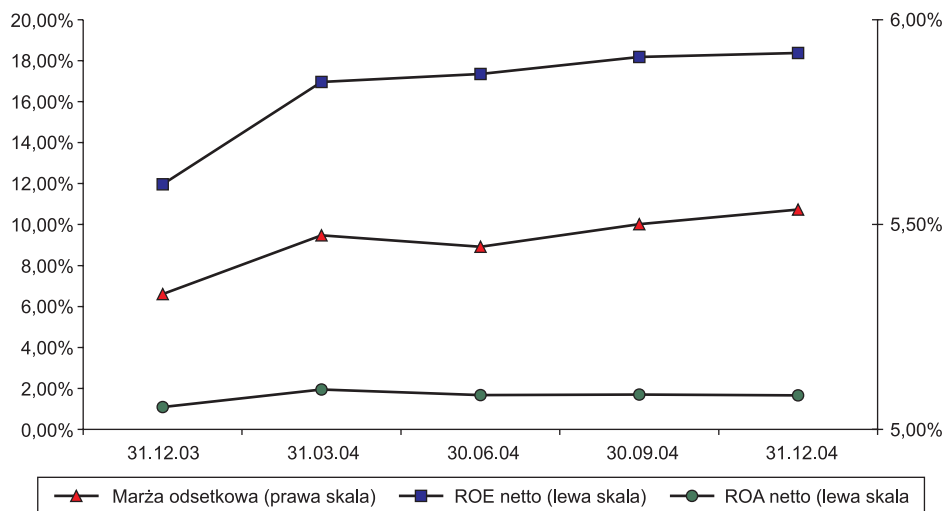
Wyszczególnienie [tys. zł lub %]	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004	Porównanie wyników [% lub p.p.]	
				31.12.2004/ 31.12.2003	31.12.2004/ 30.06.2004
Wyniki finansowe:					
Zysk (strata) brutto	402 004	279 353	582 456	44,89%	108,50%
Zysk (strata) netto	281 236	224 481	477 505	69,79%	112,72%
Brakująca kwota rezerw celowych	288	1 303	547	89,93%	-58,02%
Zysk (strata) brutto skorygowana o brakującą kwotę rezerw celowych	401 716	278 050	581 909	44,86%	109,28%
Wskaźniki rentowności brutto:					
ROA	1,57%	2,08%	2,03%	0,46 p.p.	-0,05 p.p.
ROE	17,10%	21,59%	22,42%	5,32 p.p.	0,82 p.p.
Rentowność obrotu	12,36%	16,95%	16,73%	4,37 p.p.	-0,22 p.p.
Wskaźniki rentowności netto:					
ROA	1,10%	1,67%	1,66%	0,57 p.p.	-0,01 p.p.
ROE	11,96%	17,35%	18,38%	6,42 p.p.	1,03 p.p.
Rentowność obrotu	8,65%	13,62%	13,72%	5,07 p.p.	0,09 p.p.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 52 obrazuje zmiany wartości wskaźników efektywności w ujęciu kwartalnym. Osiągnięta w I kwartale 2004 r. skokowa poprawa tych wskaźników wynikała przede wszystkim ze zmiany przepisów regulacyjnych w zakresie tworzenia rezerw na należności, co wiązało się z rozwiązywaniem rezerw w sektorze spółdzielczym.

Z działalności BFG

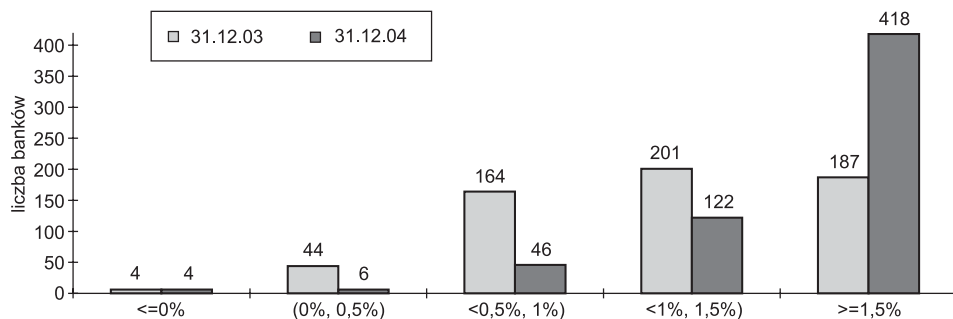
Wykres 52. ROA, ROE oraz marża odsetkowa w sektorze banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Poprawa rentowności aktywów netto w sektorze znajduje potwierdzenie we wzroście w 2004 r. liczby banków o najwyższym poziomie wskaźnika oraz w spadku liczby banków w przedziałach o niższych wskaźnikach. 418 banków spółdzielczych (70,13% populacji) wykazało ROA netto na poziomie równym bądź wyższym niż 1,5% – w porównaniu z grudniem 2003 r. grupa ta zwiększyła się o 231.

Wykres 53. Rozkład banków spółdzielczych pod względem poziomu ROA netto

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Marża odsetkowa

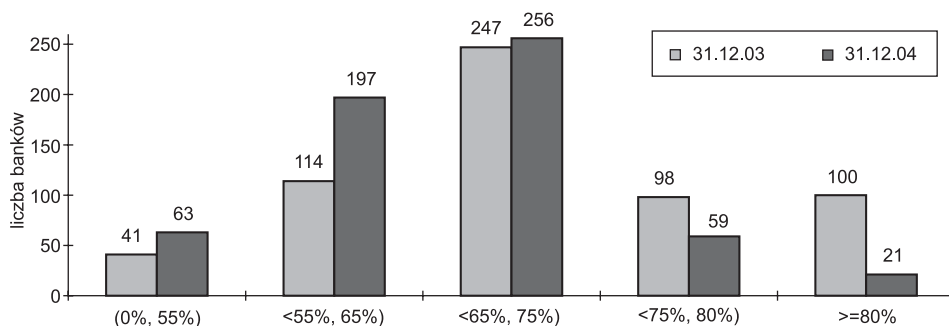
Jedynie w przypadku ujemnej rentowności liczba banków nie zmieniła się w porównaniu z 2003 r. i wyniosła 4³⁰⁾.

Marża odsetkowa wypracowana przez sektor banków spółdzielczych w 2004 r. wyniosła 5,54% i wzrosła w porównaniu z 2003 r. o 0,21 p.p. Podobnie jak wskaźniki rentowności aktywów i kapitałów, marża odsetkowa wzrosła skokowo w I kwartale 2004 r.

Obciążenie wyniku działalności bankowej

Wskutek wyższej dynamiki wyniku działalności bankowej w porównaniu z 2003 r. (111,44%) niż dynamika kosztów działania (106,08%) **obciążenie wyniku działalności bankowej kosztami działania** ukształtowało się na poziomie niższym o 3,34 p.p. (66,02%). Liczba banków wykazujących poziom wskaźnika w 2 najwyższych przedziałach zmniejszyła się w 2004 r. o 118 do 80 banków (13,42% populacji).

Wykres 54. Rozkład banków spółdzielczych pod względem obciążenia wyniku działalności bankowej kosztami działania

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Obowiązkowa opłata roczna za 2004 r.

Analizie poddana została **relacja obowiązkowej opłaty rocznej za 2004 r. do kosztów działania, przychodów operacyjnych³¹⁾ oraz wyniku działalności bankowej**. W porównaniu z 2003 r. nastąpiło obniżenie poziomu tych wskaźników w sektorze banków spółdzielczych, co świadczy o zmniejszeniu obciążenia banków z tytułu obowiązkowej opłaty rocznej. Niższe obciążenie wynikało z jednej strony z niższego wolumenu opłaty rocznej³²⁾, z drugiej zaś – ze wzrostu kosztów działania, przychodów operacyjnych oraz wyniku działalności bankowej.

³⁰⁾ 3 z nich zostały przejęte w 2005 r. przez inne, silniejsze kapitałowo banki spółdzielcze.

³¹⁾ Przychody operacyjne zdefiniowane jako przychody ogółem pomniejszone o przychody z rozwiązania rezerw i aktualizacji wyceny oraz o zyski nadzwyczajne.

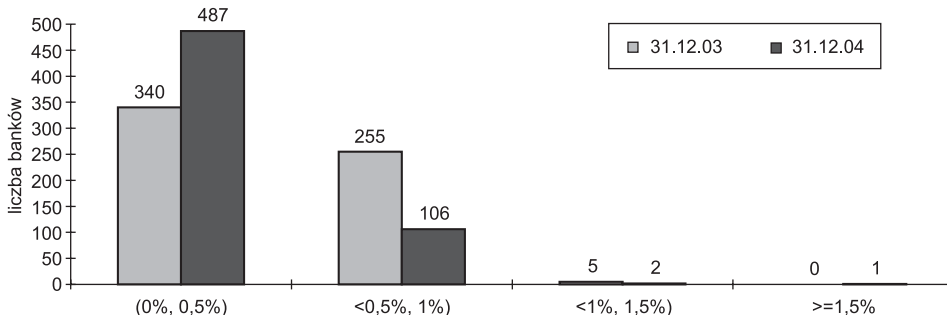
³²⁾ Stawka opłaty rocznej na 2004 r. była niższa niż na 2003 r. i wyniosła 0,075% wobec 0,10%.

Z działalności BFG

W przypadku **relacji obowiązkowej opłaty rocznej do kosztów działania**, średni poziom wskaźnika wyniósł w sektorze banków spółdzielczych 0,41%, co oznacza poprawę w odniesieniu do 2003 r. o 0,1 p.p. W porównaniu z grudniem 2003 r. liczba banków wykazujących najniższe obciążenie z tego tytułu wyniosła 487 (81,71% populacji), co oznacza wzrost o 147 (wykres 55). Najwyższa relacja opłaty rocznej do kosztów działania wyniosła 2,28%, najniższa zaś – 0,16%.

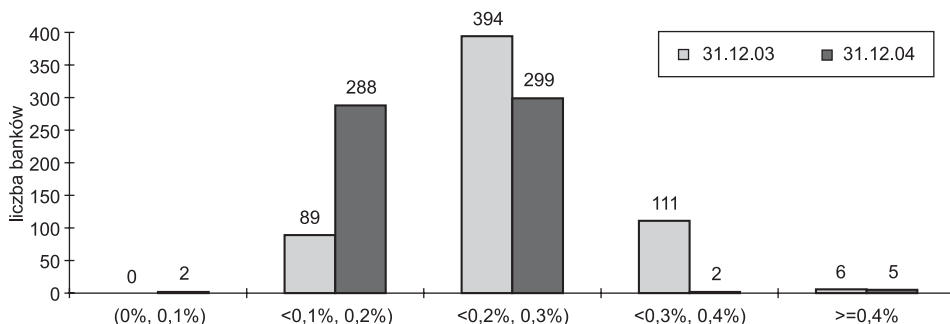
Wykres 55. Rozkład banków spółdzielczych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do kosztów działania

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Relacja obowiązkowej opłaty rocznej do przychodów operacyjnych wyniosła średnio 0,20% (obniżenie o 0,06 p.p. w porównaniu z końcem 2003 r.). W 2004 r. nastąpił wzrost liczby banków – o 201 do 290 (48,66% populacji) wykazujących tę relację w 2 najniż-

Wykres 56. Rozkład banków spółdzielczych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do przychodów operacyjnych

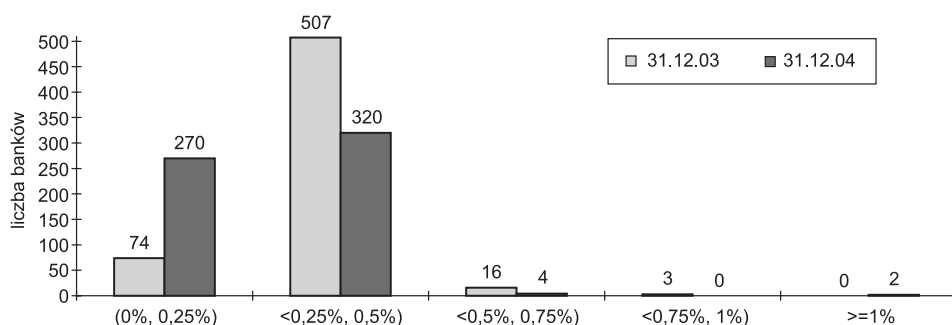

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

szych przedziałach, tj. do 0,2%. Najniższa wartość wskaźnika wyniosła 0,08%, najwyższa zaś – 1,14%.

Relacja obowiązkowej opłaty rocznej do wyniku działalności bankowej wyniosła średnio 0,27% (spadek w porównaniu z 2003 r. o 0,08 p.p.). 270 banków (45,30% populacji) wykazało tę relację w przedziale od 0,0% do 0,25%, co oznacza wzrost o 196 banków w porównaniu z 2003 r. Najwyższa wartość wskaźnika wyniosła 1,37%, a najniższa – 0,09%.

Wykres 57. Rozkład banków spółdzielczych pod względem relacji obowiązkowej opłaty rocznej do wyniku działalności bankowej

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

2. Analiza jakości należności i zobowiązań pozabilansowych

Jakość należności

Wskaźnik jakości należności (z odsetkami) wyniósł na koniec 2004 r. 4,80% i poprawił się w porównaniu z grudniem 2003 r. o 1,61 p.p. W przypadku wyłączenia odsetek udział ten wynosił 3,75% (spadek o 1,33 p.p.). Poprawa wskaźników wynikała ze wzrostu należności ogółem o 15,28% oraz ze spadku należności zagrożonych o 13,71%.

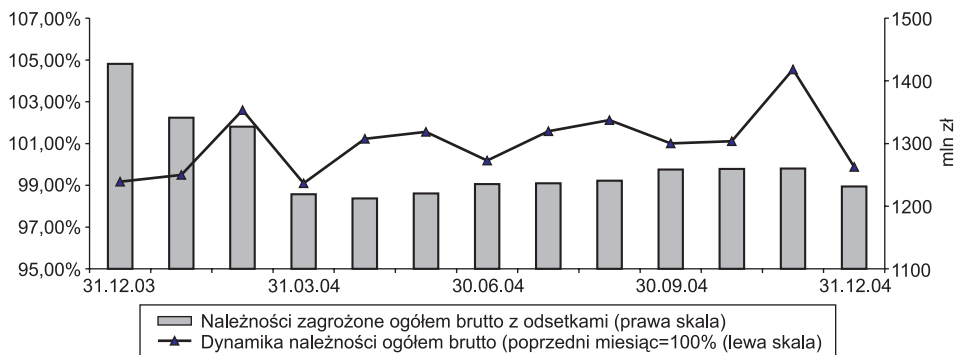
W kolejnych kwartałach 2004 r. następowała systematyczna poprawa wskaźnika jakości należności (wykres 64).

Zastosowanie przez banki nowych regulacji dotyczących tworzenia rezerw celowych spowodowało w marcu 2004 r. skokowy spadek wartości należności zagrożonych (wykres 58).

Pomimo wzrostu należności zagrożonych od maja 2004 r. poziom należności zagrożonych był na koniec 2004 r. niższy w porównaniu z grudniem 2003 r. o 195 642 tys. zł, tj. o 13,71%. Na koniec grudnia 2004 r. wartość należności zagrożonych wyniosła 1 231 422 tys. zł.

Z działalności BFG

Wykres 58. Należności zagrożone ogółem brutto oraz dynamika należności ogółem sektora banków spółdzielczych

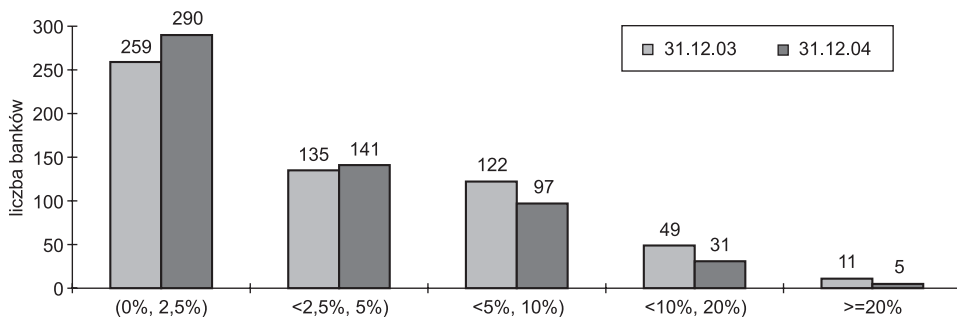

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Udział należności pod obserwacją w należnościach ogółem wyniósł 1,17% i w porównaniu z grudniem 2003 r. wzrósł o 0,08 p.p.

W porównaniu z 2003 r. o 8 do 32 wzrosła liczba banków nie wykazujących należności zagrożonych. O poprawie jakości należności świadczył także wzrost liczby banków wykazujących wartość wskaźnika w 2 najniższych przedziałach oraz zmniejszenie liczby banków o najwyższych wartościach wskaźników. W 290 bankach (48,66% populacji) wskaźnik jakości kształtował się poniżej 2,5%, w przypadku zaś 5 banków osiągnął wartość równą bądź wyższą od 20%.

Wykres 59. Rozkład banków spółdzielczych pod względem udziału należności zagrożonych w należnościach ogółem

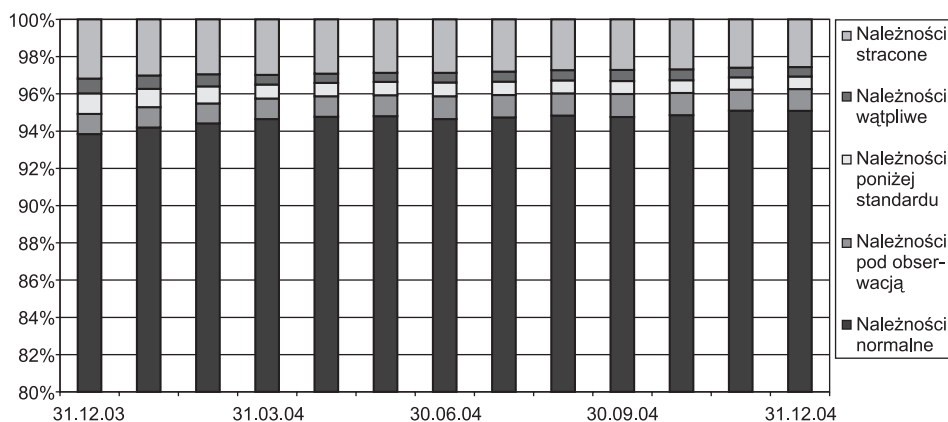

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Udział największej grupy należności ogółem (brutto) – należności od sektora niefinansowego – wyniósł na koniec 2004 r. 66,71%. Jej znaczenie obniżyło się w porównaniu z 2003 r. o 1,85 p.p., co należy wiązać ze wzrostem należności od sektora finansowego oraz od sektora instytucji rządowych i samorządowych. Wzrósł natomiast udział należności zagrożonych od sektora niefinansowego w należnościach zagrożonych ogółem – z 97,55% na koniec 2003 r. do 98,57% na koniec 2004 r.

Jakość należności od sektora niefinansowego kształtowała się na gorszym poziomie niż jakość należności ogółem. Udział należności zagrożonych (z odsetkami) wynosił na koniec 2004 r. 7,08%, co oznacza poprawę w porównaniu z grudniem 2003 r. o 2,03 p.p. W przypadku wyłączenia odsetek wskaźnik wyniósł 5,54%, co oznacza poprawę w porównaniu z grudniem 2003 r. o 1,69 p.p.

Wykres 60. Struktura należności ogółem^{*)} sektora banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

^{*)} W celu bardziej czytelnego przedstawienia struktury skalę na osi rzędnych przedstawiono od 80% do 100%.

Relacja rezerw celowych do należności zagrożonych

W 2004 r. obniżył się poziom wszystkich kategorii należności zagrożonych, ale pogorszyła się ich struktura – wzrósł udział należności straconych. Udział należności poniżej standardu w należnościach zagrożonych wyniósł na koniec 2004 r. 18,18% (spadek o 3,60 p.p.), udział należności wątpliwych obniżył się w tym samym okresie o 1,99 p.p. do poziomu 13,53%. Udział należności straconych wzrósł o 5,59 p.p. do poziomu 68,29%.

Relacja rezerw celowych do podstawy ich naliczania (należności zagrożone pomniejszone o odsetki skapitalizowane) wyniosła na ko-

Z działalności BFG

Tabela 32. Relacje rezerw celowych do należności zagrożonych

Wyszczególnienie	Stan na			Zmiana	
	31.12.2003	30.06.2004	31.12.2004	31.12.2004-31.12.2003	31.12.2004-30.06.2004
Pokrycie należności zagrożonych, pomniejszych o odsetki skapitalizowane, rezerwami celowymi, dla należności:					
Zagrożonych ogółem	49,17%	51,58%	51,37%	2,21 p.p.	-0,21 p.p.
Poniżej standardu	13,82%	12,60%	12,17%	-1,65 p.p.	-0,43 p.p.
Wątpliwych	28,04%	23,29%	24,39%	-3,12 p.p.	1,63 p.p.
Straconych	66,76%	66,81%	67,12%	0,36 p.p.	0,31 p.p.

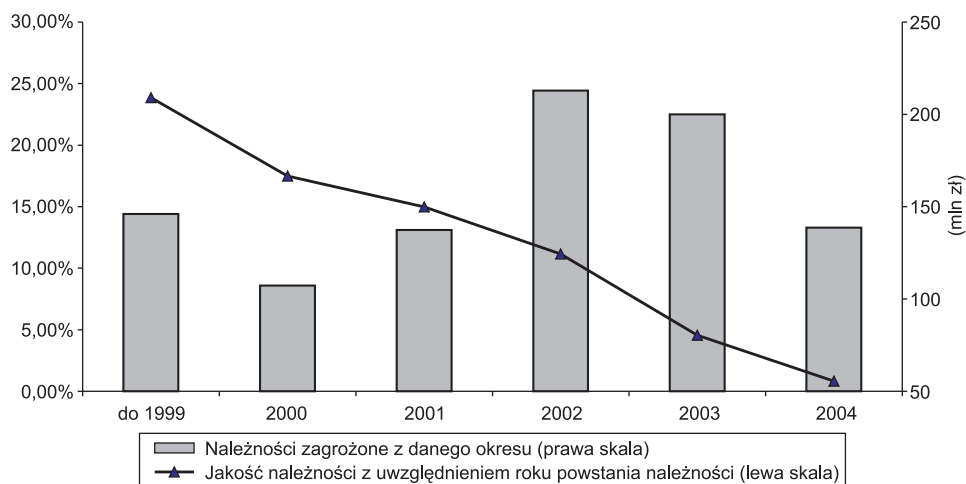
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

niec 2004 r. 51,34%. W porównaniu z grudniem 2003 r. relacja ta wzrosła o 2,17 p.p., a w odniesieniu do września 2004 r. – o 0,37 p.p.

Analizie została poddana również jakość należności ogółem z uwzględnieniem roku ich powstania. Najwyższy udział należności zagrożonych występował wśród należności powstałych do 1999 r. (23,85%). W odniesieniu do należności powstałych w 2004 r. wskaźnik ten kształtował się na niskim poziomie 0,83%. W ujęciu wartościowym największa kwota należności zagrożonych (212 942 tys. zł) wystąpiła w przypadku należności pochodzących z 2002 r.

Jakość należności ogółem z uwzględnieniem roku ich powstania

Wykres 61. Jakość należności ogółem z uwzględnieniem roku powstania należności w sektorze banków spółdzielczych wg stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

**Brakująca
kwota rezerw
celowych**

Brakująca kwota rezerw celowych wyniosła na koniec 2004 r. 547 tys. zł. Wykazało ją 41 banków, przy czym jedynie w 2 uzupełnienie rezerw do wymaganej wysokości spowodowałyby zmniejszenia zysku o więcej niż 10%.

**Należności
nieobstugiwane**

Na koniec 2004 r. kwota **należności zagrożonych nieobstugiwanych** od sektora niefinansowego wyniosła 538 641 tys. zł, stanowiąc 58,01% należności zagrożonych. W porównaniu z końcem 2003 r. relacja ta pogorszyła się o 6,91 p.p.

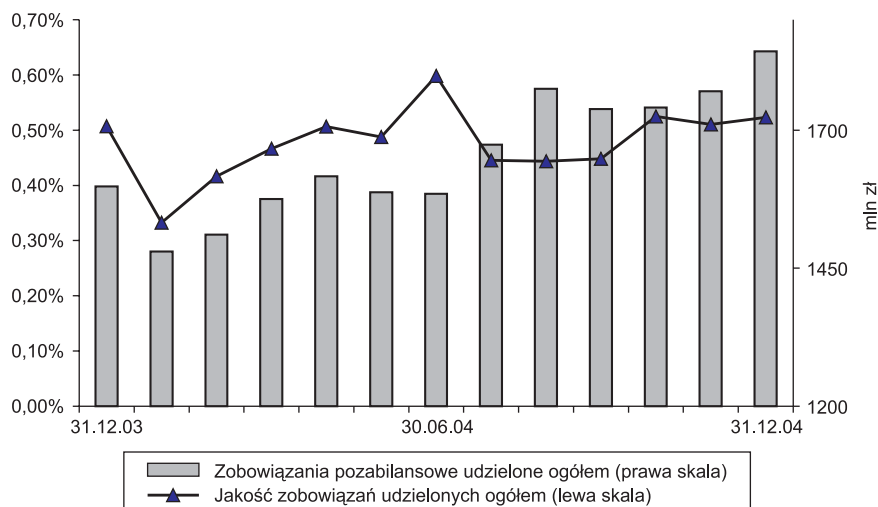
W porównaniu z grudniem 2003 r. należności stracone spisane w ciężar rezerw (bez umorzenia) wzrosły o 83 496 tys. zł. I stanowiły na koniec grudnia 2004 r. 10,20% w relacji do należności zagrożonych ogółem.

**Jakość
zobowiązań
pozabilansowych
udzielonych**

Wskaźnik jakości **zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych** wyniósł na koniec 2004 r. 0,52%, co oznacza **nieznaczne pogorszenie** w porównaniu z grudniem 2003 r. o 0,02 p.p. Wzrost poziomu wskaźnika wynikał z szybszego wzrostu zobowiązań pozabilansowych udzielonych zagrożonych w porównaniu ze wzrostem zobowiązań pozabilansowych udzielonych. W okresie grudzień 2003 r. – grudzień 2004 r. dynamika zobowiązań zagrożonych przewyższała dynamikę zobowiązań ogółem o 3,64 p.p.

Udział zobowiązań pozabilansowych udzielonych pod obserwacją w zobowiązaniach pozabilansowych udzielonych ogółem wyniósł 0,46% i w porównaniu z okresem bazowym pozostał w zasadzie na niezmiennym poziomie.

Wykres 62. Wartość i jakość zobowiązań pozabilansowych udzielonych w sektorze banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

Złagodzenie przepisów dotyczących tworzenia rezerw celowych wpłynęło korzystnie na spadek wartości salda rezerw w 2004 r. i obniżenie relacji salda rezerw do wyniku działalności bankowej. Na koniec marca 2004 r. saldo rezerw było ujemne (wykres 64), w pozostałych okresach zaś wykazywało wartość dodatnią.

Saldo rezerw

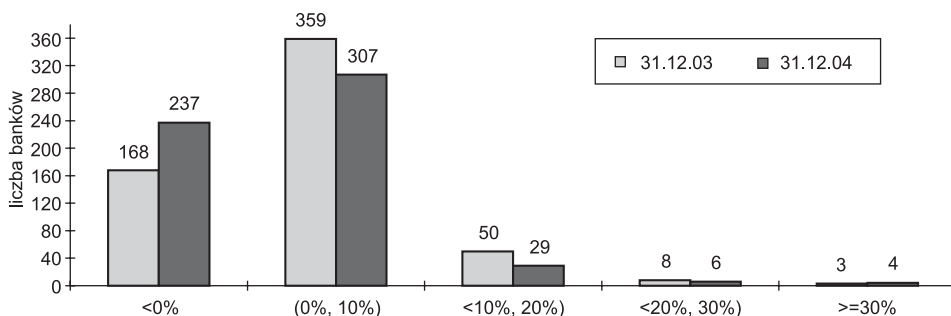
Tabela 33. Saldo rezerw w sektorze banków spółdzielczych

Wyszczególnienie [tys. zł]	31.12.2003	31.06.2004	31.12.2004	Porównanie wyników [%]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
Saldo rezerw i aktualizacji, w tym saldo rezerw:	117 017	14 970	82 859	-29,19	453,50
na należności zagrożone, w tym na należności:	90 773	7 127	60 261	-33,61	745,53
<i>poniżej standardu</i>	14 617	-9 405	-6 155	-142,11	34,56
<i>wątpliwe</i>	19 370	-9 411	-959	-104,95	89,81
<i>stracone</i>	56 786	25 943	67 375	18,65	159,70
na należności normalne i pod obserwacją, w tym:	-428	326	2 552	696,26	682,82
<i>na należności normalne</i>	-1 221	-923	946	177,48	202,49
<i>na należności pod obserwacją</i>	793	1 249	1 606	102,52	28,58
z tytułu trwałej utraty wartości papierów wartościowych	258	-19	-243	-194,19	-1178,95
z tytułu trwałej utraty wartości akcji i udziałów w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych oraz udziałów mniejszościowych	297	397	2 034	584,85	412,34
na zobowiązania pozabilansowe	448	38	357	-20,31	839,47
na deprecjacje środków trwałych, inwestycji oraz wartości niematerialnych i prawnych	0	0	0	-	-
z tytułu tworzonych funduszy (tylko koszty)	892	172	142	-84,08	-17,44
inne	6 539	1 110	3 880	-40,66	249,55
na ryzyko ogólne	18 238	5 819	13 876	-23,92	138,46

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Na koniec 2004 r. obciążenie wyniku działalności bankowej saldem rezerw wyniosło 3,53%, co oznacza poprawę w porównaniu z grudniem 2003 r. o 2,03 p.p. Decydujący wpływ na zmianę poziomu wskaźnika miały zmiany wartości salda rezerw na należności.

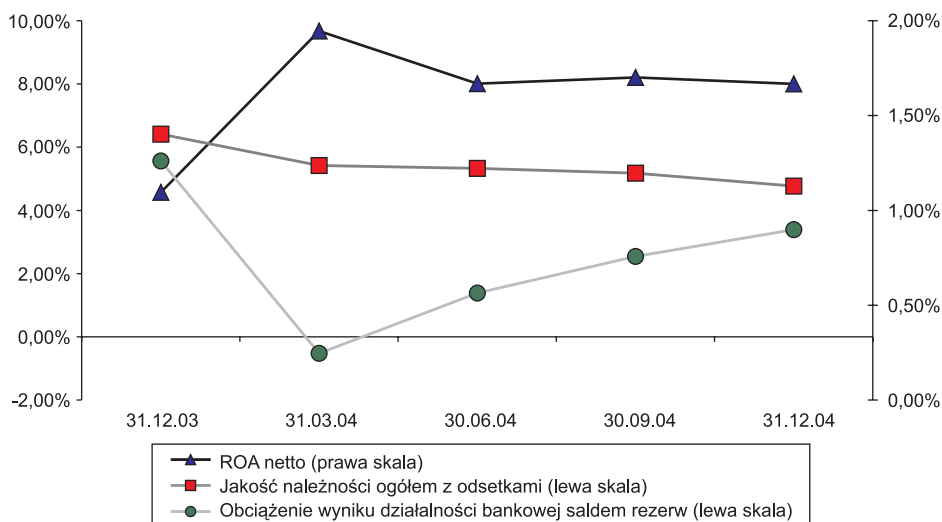
Wykres 63. Rozkład banków spółdzielczych pod względem relacji salda rezerw do wyniku działalności bankowej

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Salda rezerw nie wykazało 13 banków. W 237 bankach (39,77% populacji) relacja salda rezerw do wyniku działalności bankowej była ujemna (w tym najniższa -16,95%). W porównaniu z grudniem 2003 r. liczba banków wykazujących saldo ujemne zwiększyła się o 69. Na koniec 2004 r. najwyższe obciążenie saldem rezerw wyniosło 46,87%.

Wykres 64. Wskaźnik jakości należności ogółem z odsetkami, obciążenie wyniku działalności bankowej saldem rezerw oraz ROA netto

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

3. Analiza wypłacalności

Nieznaczne pogorszenie w 2004 r. **współczynnika wypłacalności** w sektorze banków spółdzielczych o 0,06 p.p. do poziomu 14,13% było skutkiem wyższego tempa wzrostu całkowitego wymogu kapitałowego (11,71%) niż tempo wzrostu funduszy własnych (11,23%).

Współczynnik wypłacalności

Tabela 34. Współczynnik wypłacalności i wymogi kapitałowe w sektorze banków spółdzielczych

Wyszczególnienie	Jedn.	Stan na			Porównanie wyników	
		31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004	31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
Współczynnik wypłacalności	%	14,19%	14,67%	14,13%	-0,06 p.p.	-0,54 p.p.
Całkowity wymóg kapitałowy:	tys. zł	1 375 457	1 493 524	1 536 487	11,71%	2,88%
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	tys. zł	1 372 108	1 487 635	1 530 567	11,15%	2,89%
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka koncentracji wierzytelności	tys. zł	2 643	4 769	995	-62,35%	-79,14%
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego	tys. zł	261	632	4 415	1591,57%	598,58%
Wymóg kapitałowy z tytułu innego ryzyka	tys. zł	445	448	510	14,61%	4,51%

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

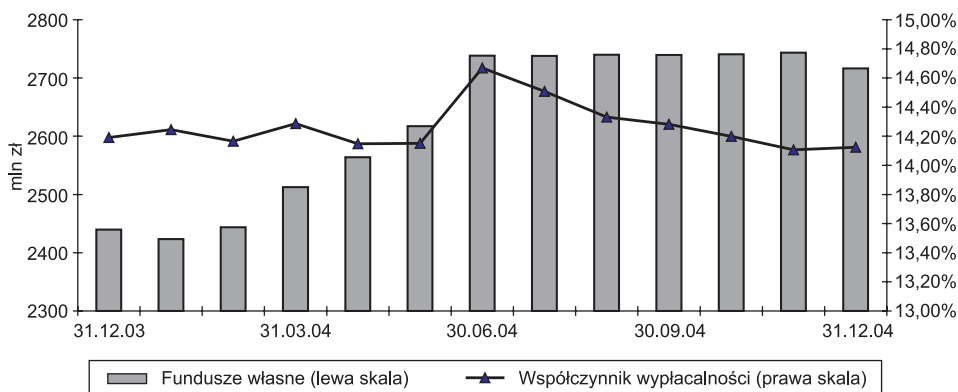
Wykres 65 obrazuje kształtowanie się poziomu funduszy własnych i współczynnika wypłacalności w okresie grudzień 2003 r. – grudzień 2004 r. Spadek funduszy własnych w grudniu 2004 r. spowodowany został wzrostem straty z lat ubiegłych, powstałej głównie z powodu rozliczenia prowizji w czasie.

Na koniec 2004 r. 531 banków (89,09% populacji) wykazało współczynnik wypłacalności powyżej 10%.

Trzy banki spółdzielcze wykazały współczynnik wypłacalności poniżej 8%, w tym jeden – ujemny³³⁾. Ponadto w 62 bankach wskaźnik ten kształtował się w przedziale od 8% do 10%.

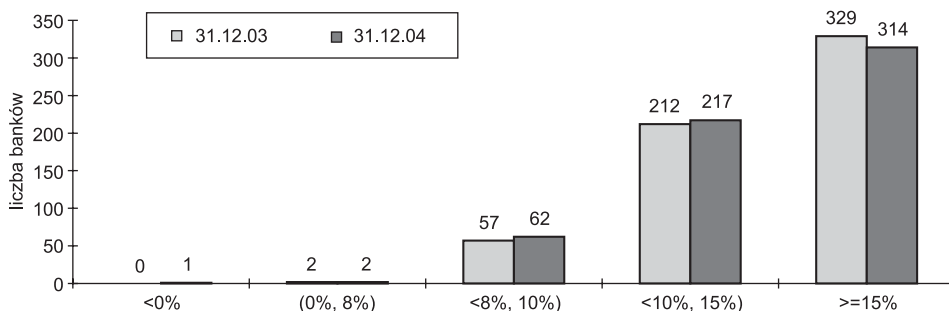
³³⁾ Bank ten został przejęty przez inny bank spółdzielczy w 2005 r.

Wykres 65. Współczynnik wypłacalności i fundusze własne w sektorze banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 66. Rozkład banków spółdzielczych pod względem współczynnika wypłacalności

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Całkowity wymóg kapitałowy

W strukturze całkowitego wymogu kapitałowego 99,61% stanowił wymóg z tytułu ryzyka kredytowego. Udział wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka koncentracji wierzytelności wynosił 0,06% i wykazało go 9 banków. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego stanowił 0,29% wymogu całkowitego i wykazało go 25 banków, natomiast wymóg kapitałowy pozostały – 2 banki.

Fundusze własne

W 2004 r. wartość **funduszy własnych wzrosła** o 11,23%, przy 10,51% **wzroście funduszy zasadniczych**.

Z działalności BFG

Tabela 35. Baza kapitałowa w sektorze banków spółdzielczych

Baza kapitałowa [w tys. zł]	31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004	Porównanie wyników [%]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
Fundusze własne	2 439 904	2 738 404	2 713 916	11,23	-0,89
Fundusze podstawowe:	2 433 495	2 715 802	2 683 781	10,29	-1,18
Fundusze zasadnicze, w tym:	2 351 102	2 587 237	2 598 245	10,51	0,43
<i>kapitał podstawowy (fundusz statutowy, kapitał zakładowy)</i>	<i>511 844</i>	<i>522 905</i>	<i>524 335</i>	<i>2,44</i>	<i>0,27</i>
<i>należne wpłaty na kapitał pod- stawowy (wielkość ujemna)</i>	<i>-75 707</i>	<i>-71 248</i>	<i>-70 268</i>	<i>-7,18</i>	<i>-1,38</i>
<i>kapitał (fundusz) zapasowy (zasobowy)</i>	<i>1 869 238</i>	<i>2 090 863</i>	<i>2 098 288</i>	<i>12,25</i>	<i>0,36</i>
<i>kapitały (fundusze) rezerwowe</i>	<i>45 727</i>	<i>44 717</i>	<i>45 890</i>	<i>0,36</i>	<i>2,62</i>
Dodatkowe pozycje funduszy pod- stawowych	136 835	156 146	153 528	12,20	-1,68
<i>fundusz ogólnego ryzyka</i>	<i>127 237</i>	<i>149 943</i>	<i>149 354</i>	<i>17,38</i>	<i>-0,39</i>
<i>niepodzielony zysk z lat ubiegłych</i>	<i>9 598</i>	<i>6 203</i>	<i>4 174</i>	<i>-56,51</i>	<i>-32,71</i>
Pozycje pomniejszające fundusze podstawowe, w tym:	54 442	27 581	67 992	24,89	146,52
<i>akcje własne posiadane przez bank</i>	<i>4</i>	<i>650</i>	<i>0</i>	<i>-100,00</i>	<i>-100,00</i>
<i>wartości niematerialne i prawne</i>	<i>16 801</i>	<i>27 073</i>	<i>30 702</i>	<i>78,99</i>	<i>11,08</i>
<i>strata skumulowana przy uwzględnieniu zgody KNB</i>	<i>37 637</i>	<i>-142</i>	<i>37 920</i>	<i>0,75</i>	<i>-26804,23</i>
Fundusze uzupełniające, w tym:	138 607	139 059	142 505	2,81	2,48
Fundusze uzupełniające bis*, w tym:	139 199	139 593	144 317	3,68	3,38
Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny majątku trwałego	112 702	112 217	114 942	1,99	2,43
Zobowiązania podporządkowane (zaliczane do funduszy własnych)	26 004	26 877	29 146	12,08	8,44
Pomniejszenia sumy funduszy podstawowych i uzupełniają- cych	132 198	116 457	112 370	-15,00	-3,51

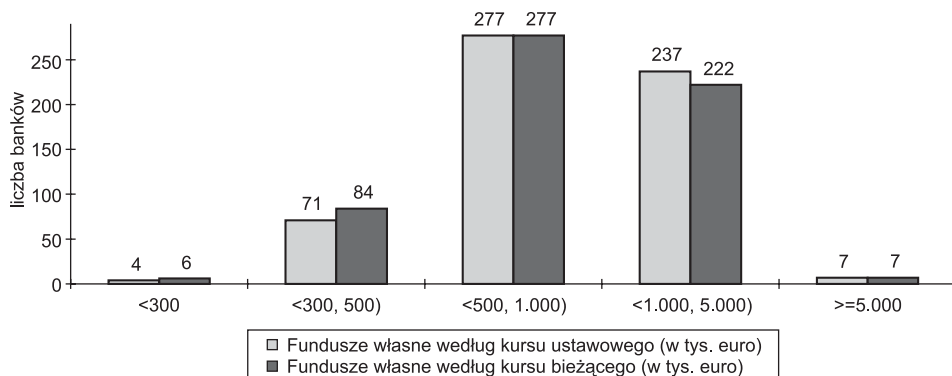
Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

* Tj. w kwocie nieuwzględniającej relacji do funduszy podstawowych.

Na koniec 2004 r. zobowiązania podporządkowane zaliczane do funduszy własnych wykazało 95 banków spółdzielczych (o 6 więcej niż na koniec 2003 r.).

Wykres 67 prezentuje strukturę banków spółdzielczych według wielkości funduszy własnych, wyliczonych według kursu z 31.12.2000 r. i 31.12.2004 r.³⁴⁾ Fundusze własne przekraczające równowartość 5 mln euro (według kursu z końca grudnia 2004 r.) posiadało 7 banków.

Wykres 67. Struktura banków spółdzielczych według wielkości funduszy własnych według stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Do końca 2005 r. zrzeszone banki spółdzielcze zobowiązane są uzyskać zwiększenie funduszy własnych do poziomu nie niższego niż 500 tys. euro³⁵⁾. Na koniec grudnia 2004 r. 90 banków miało fundusze własne niższe niż 500 tys. euro (według kursu z końca grudnia 2004 r.), w tym 6 – poniżej 300 tys. euro. Gdyby banki te przeznaczyły w całości wypracowane zyski na zwiększenie funduszy własnych, liczba ta zmniejszyłaby się do 45, ale nadal fundusze w 2 bankach kształtowałyby się poniżej 300 tys. euro.

Strata skumulowana

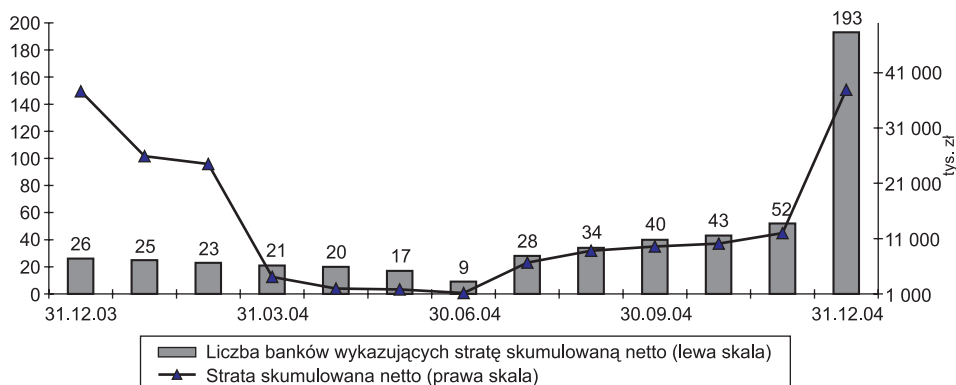
Strata skumulowana wyniosła na koniec grudnia 2004 r. 37 920 tys. zł i zwiększyła się w porównaniu z 2003 r. o 0,75%. Jej znaczny wzrost w grudniu 2004 r. należy wiązać z rozliczaniem prowizji w czasie.

Według stanu na koniec grudnia 2004 r. na 193 banki (31,71% populacji banków spółdzielczych), które wykazały stratę skumulowaną, 189 poniosło wyłącznie stratę z lat ubiegłych.

³⁴⁾ 1 euro = 4,0790 zł.

³⁵⁾ Zgodnie z art. 172 ust. 3 pkt 2) ustawy Prawo bankowe (kurs z dnia 31 grudnia 2004 r. 1 euro = 4,0790 zł).

Wykres 68. Strata skumulowana i liczba banków ją wykazujących w sektorze banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

W 2004 r. liczba banków wykazujących stratę zwiększyła się o 182. Wśród 11 pozostałych banków wykazujących stratę skumulowaną netto zarówno na koniec września 2004 r., jak i na koniec grudnia 2004 r.:

- ❖ 6 banków wykazało wzrost straty,
- ❖ 5 banków wykazało spadek straty.

Relacja straty skumulowanej do funduszy zasadniczych w grupie banków wykazujących stratę wyniosła średnio 4,30%, a w 6 bankach kształtowała się powyżej 10%. Jedynie w 1 banku ze 189³⁶⁾ wykazujących stratę skumulowaną pokrycie tej straty zyskiem bieżącym kształtowało się nieznacznie poniżej 100%.

4. Analiza płynności

W porównaniu z grudniem 2003 r. poprawiły się **wskaźniki płynności strumieniowej**, natomiast pogorszyły **wskaźniki płynności strukturalnej** w stopniu nieznaczącym.

Płynność

Niski udział łatwo zbywalnych papierów wartościowych w sumie bilansowej netto oraz wysoka relacja lokat międzybankowych do depozytów międzybankowych wynikały z ulokowania wolnych środków na lokatach w bankach zrzeszających.

³⁶⁾ Bez 4 banków wykazujących stratę bieżącą netto.

Bezpieczny Bank

Tabela 36. Wskaźniki płynności w sektorze banków spółdzielczych

Wyszczególnienie	31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004	Porównanie wyników [p.p.]	
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004
	[%]				
Wskaźnik płynności strukturalnej I: (gotówka + rachunki bieżące w NBP i innych bankach + rezerwa obowiązkowa + bony pieniężne i skarbowe) / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych)	28,88	17,29	14,33	-14,55	-2,96
Wskaźnik płynności strukturalnej II: łatwo zbywalne papiery wartościowe / (depozyty bieżące sektora niefinansowego bez odsetek + depozyty bieżące sektora instytucji rządowych i samorządowych bez odsetek)	2,19	1,58	0,97	-1,22	-0,62
Wskaźnik płynności strumieniowej I (1 miesiąc)	59,61	53,96	61,22	1,61	7,26
Wskaźnik płynności strumieniowej II (3 miesiące)	38,97	37,52	40,83	1,86	3,31
Udział łatwo zbywalnych papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	0,72	0,51	0,35	-0,37	-0,16
Relacja łatwo zbywalnych papierów wartościowych do depozytów sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych	0,86	0,63	0,42	-0,44	-0,20
Udział papierów wartościowych w sumie bilansowej netto	7,73	6,43	4,26	-3,46	-2,16
Relacja lokat międzybankowych do depozytów międzybankowych	11214,93	8696,71	10202,24	-1012,69	1505,53
Udział lokat międzybankowych w sumie bilansowej netto	17,71	17,84	23,51	5,80	5,67
Udział depozytów międzybankowych w sumie bilansowej netto	0,16	0,21	0,23	0,07	0,03

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

5. Depozyty

Tabela 37. Depozyty w sektorze banków spółdzielczych

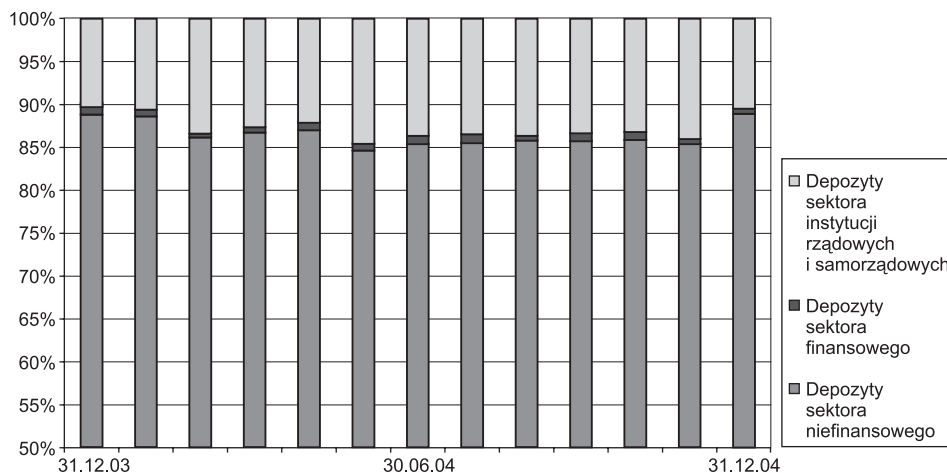
Wyszczególnienie [tys. zł]	Złote	Waluta	Razem	Porównanie wyników [%]		Udział w depozytach ogółem [%]		
				31.12. 2004/ 31.12. 2003	31.12. 2004/ 30.06. 2004	31.12. 2003	30.06. 2004	31.12. 2004
				31.12.2004				
Depozyty sektora finansowego, w tym:	140 941	9 134	150 075	-7,33	-29,63	0,60	0,71	0,62
depozyty banków	123 588	9 134	132 722	23,81	-31,08	0,51	0,65	0,55
depozyty instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	3 430	0	3 430	0,15	-11,16	0,02	0,02	0,01
Depozyty sektora niefinansowego, w tym:	21 277 186	97 229	21 374 415	11,05	13,64	86,23	85,66	88,83
depozyty podmiotów gospodarczych	1 672 490	5 638	1 678 128	24,92	31,25	5,40	6,19	6,97
depozyty gospodarstw domowych	18 929 832	90 808	19 020 640	9,90	12,66	78,04	76,43	79,05
depozyty innych podmiotów	674 864	783	675 647	12,96	4,19	2,80	3,04	2,81
Depozyty sektora instytucji rządowych i samorządowych, w tym:	2 538 267	158	2 538 425	13,15	-14,65	13,17	13,63	10,55
depozyty instytucji rządowych szczebla centralnego	48 566	0	48 566	-27,49	-14,41	0,26	0,24	0,20
depozyty instytucji samorządowych	2 489 631	158	2 489 789	15,08	-14,63	12,91	13,38	10,35
depozyty funduszy ubezpieczeń społecznych	70	0	70	-99,46	-92,54	0,00	0,00	0,00
Depozyty ogółem	23 956 394	106 521	24 062 915	11,13	9,39	100,00	100,00	100,00

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Depozyty ogółem wyniosły na koniec grudnia 2004 r. 24 062 915 tys. zł i **wzrosły** w porównaniu z grudniem 2003 r. o 11,13%. Depozyty złotowe stanowiły 99,56% depozytów ogółem.

Depozyty podmiotów niefinansowych stanowiły na koniec 2004 r. 88,83% depozytów ogółem, co oznacza **wzrost** ich udziału w porównaniu z grudniem 2003 r. o 2,60 p.p.

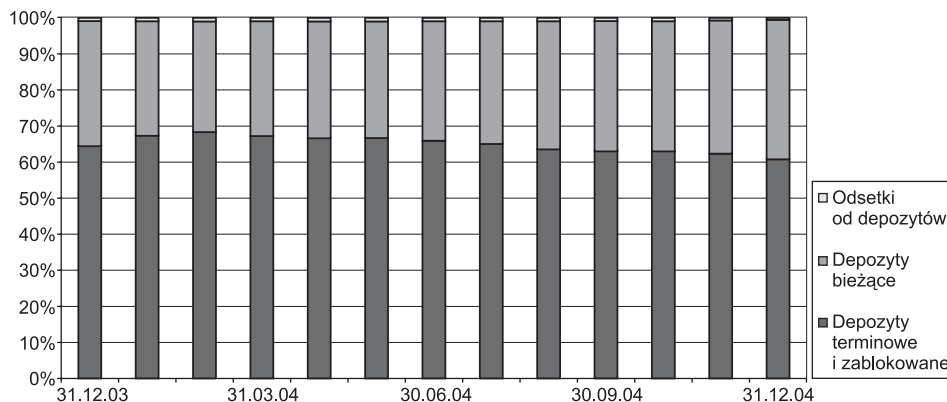
Wykres 69. Struktura depozytów w sektorze banków spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Największy udział w depozytach podmiotów niefinansowych miały depozyty **gospodarstw domowych**. Udział ten wynosił 88,99% i **obniżył** się w porównaniu z grudniem 2003 r. o 0,93 p.p. Udział depozytów podmiotów gospodarczych wyniósł na koniec 2004 r. 7,85% (wzrost o 0,87 p.p.). Biorąc pod uwagę strukturę pod względem terminu, największą grupę depozytów od sektora niefinansowego stanowiły depozyty terminowe i zablokowane z udziałem

Wykres 70. Struktura terminowa depozytów sektora niefinansowego w bankach spółdzielczych

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Z działalności BFG

lem 60,41%. W porównaniu z grudniem 2003 r. ich udział obniżył się o 4,70 p.p. Depozyty bieżące stanowiły 39,05% depozytów od tego sektora (wzrost udziału o 4,73 p.p.), natomiast odsetki 0,54% (spadek udziału o 0,04 p.p.).

Udział **depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych** w depozytach ogółem **wyniósł** na koniec 2004 r. 10,55%, co oznacza spadek w odniesieniu do grudnia 2003 r. o 2,60 p.p.

Udział depozytów od sektora finansowego w depozytach ogółem wyniósł na koniec 2004 r. 0,62%, co oznacza wzrost w porównaniu z grudniem 2003 r. o 0,03 p.p.

Na koniec 2004 r. depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych wynosiły 23 912 840 tys. zł i wzrosły w odniesieniu do grudnia 2003 r. o 11,27%.

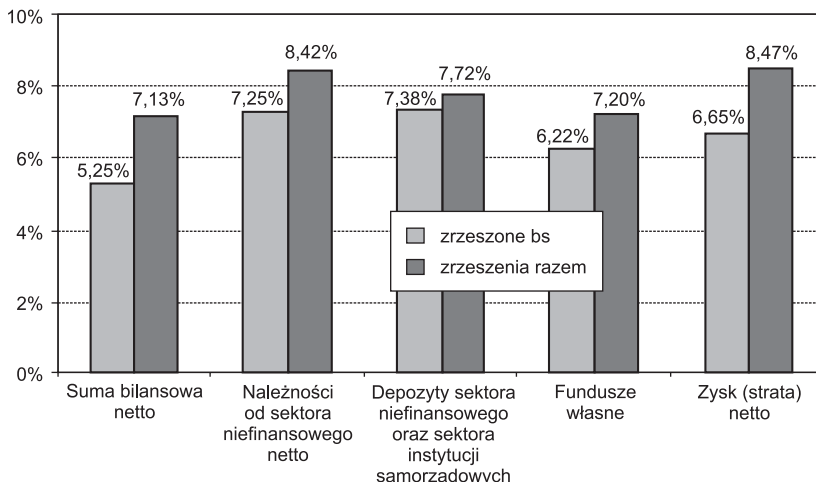
Sredni depozyt w bankach spółdzielczych wyniósł 4,16 tys. zł.

6. Zrzeszenia na tle krajowego sektora bankowego

Wykres 71 prezentuje udział zrzeszonych banków spółdzielczych oraz zrzeszeń³⁷⁾ w krajowym sektorze bankowym, liczony dla wybranych pozycji bilansowych oraz rachunku zysków i strat.

Zrzeszenia na tle krajowego sektora bankowego

Wykres 71. Udział banków spółdzielczych w krajowym sektorze bankowym w wybranych pozycjach bilansu oraz rachunku zysków i strat wg stanu na 31.12.2004 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

³⁷⁾ Banki zrzeszające i zrzeszone banki spółdzielcze. Nie uwzględniono w tej części analizy niezrzeszonego banku spółdzielczego.

Bezpieczny Bank

W przypadku sumy bilansowej netto wpływ uwzględnienia banków zrzeszających jest największy – udział sektora spółdzielczego wzrósł o 1,88 p.p. do poziomu 7,13%.

Dla depozytów od sektora niefinansowego i instytucji samorządowych wpływ uwzględnienia banków zrzeszających jest najmniejszy. Udział ten zwiększył się o 0,34 p.p. do 7,72%. Niższy udział w tej pozycji można tłumaczyć specyfiką działania banków zrzeszających, tj. ich znacznym zaangażowaniem w operacje z bankami zrzeszonymi.

Statystyczny bank spółdzielczy

Największą sumę bilansową, wartość depozytów i funduszy własnych posiadał statystyczny bank spółdzielczy w zrzeszeniu GBW.

W przypadku relacji sumy bilansowej netto na 1 zatrudnionego oraz wyniku finansowego netto na 1 zatrudnionego, wyższy poziom wskaźników wystąpił w zrzeszeniu BPS, co świadczy o wyższej efektywności zatrudnienia.

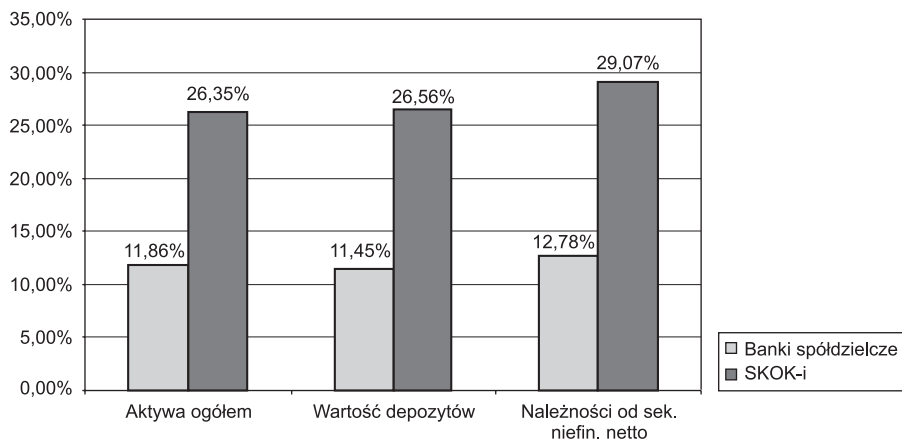
Tabela 38. Statystyczny bank spółdzielczy wg stanu na 31.12.2004 r.

Wyszczególnienie	Jedn.	Sektor BS	Banki spółdzielcze zrzeszone w:		
			BPS	GBW	MR BANK
Statystyczny bank					
Suma bilansowa netto	tys. zł	48 183	44 888	52 677	46 778
Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji samorządowych	tys. zł	40 041	37 314	43 376	39 180
Fundusze własne	tys. zł	4 554	4 365	4 656	4 648
Fundusze własne (kurs z dnia 31 grudnia 2004 roku 1 euro = 4,0790 zł)	tys. euro	1 116	1 070	1 141	1 140
Zysk (strata) netto	tys. zł	801	801	809	711
Liczba banków	liczba	596	358	157	80
Liczba placówek	liczba	2 796	1 586	836	325
Liczba osób zatrudnionych	liczba	27 600	15 638	8 202	3 337
Średnia liczba osób zatrudnionych w placówce	liczba	10	10	10	10
Suma bilansowa netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	1 040	1 028	1 008	1 121
Wynik finansowy netto na 1 zatrudnionego	tys. zł	17,30	18,34	15,49	17,05

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

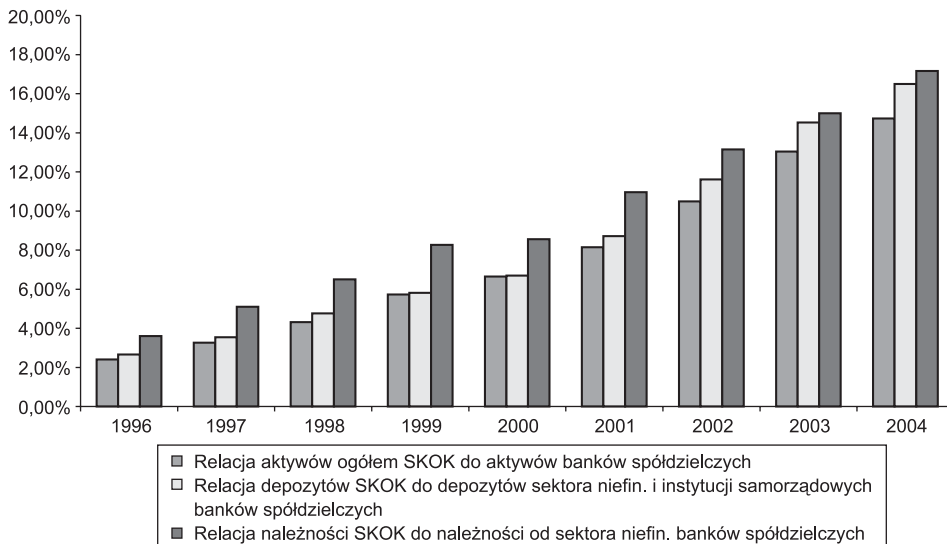
7. Porównanie sektora banków spółdzielczych ze spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi

Wykres 72. Tempo zmian wybranych wielkości bilansowych sektora spółdzielczego i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2004 r.

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Wykres 73. Relacja aktywów, depozytów i kredytów SKOK i banków spółdzielczych w latach 1996–2004

Źródło: Dane NBP, opracowanie własne.

Tempo wzrostu sumy bilansowej netto, depozytów i należności w SKOK-ach w 2004 r. było wyższe niż w sektorze banków spółdzielczych³⁸⁾.

Rok 2004 był kolejnym rokiem, w którym nastąpił wzrost relacji depozytów i kredytów SKOK-ów do porównywalnych wielkości sektora spółdzielczego. Na koniec 2004 r. suma depozytów przyjętych przez SKOK-i odpowiadała 16,50% depozytów banków spółdzielczych, a suma kredytów – prawie 17,16%.

8. Podsumowanie

W 2004 r. sytuacja ekonomiczno-finansowa w sektorze banków spółdzielczych **poprawiła się**. Wysoka dynamika wyniku finansowego (wynik finansowy brutto wzrósł o 44,80%, wynik finansowy netto – o 69,79%) wpłynęła pozytywnie na poprawę **wskaźników rentowności**. Osiągnięcie wyższych wyników finansowych należy wiązać także z liberalizacją przepisów dotyczących tworzenia rezerw celowych, która ponadto przyczyniła się do spadku wartości należności zagrożonych i do poprawy wskaźnika **jakości należności**. Pogorszeniu uległa jednak struktura należności, co wyraziło się we wzroście udziału należności straconych w należnościach ogółem.

W 2004 r. nieznacznie obniżył się poziom **współczynnika wypłacalności**. 6 banków spółdzielczych nie spełniało ustawowego wymogu kapitałowego 300 tys. euro. Kolejny próg kapitałowy (500 tys. euro, który banki powinny osiągnąć na koniec 2005 r.) przekroczyło 506 banków (84,90% wszystkich banków spółdzielczych). W 2005 r. należy się spodziewać intensyfikacji działań banków w tym zakresie.

Odnotowanej poprawie sytuacji w sektorze banków spółdzielczych towarzyszył, szczególnie w IV kwartale 2004 r., wzrost wysokości straty skumulowanej oraz liczby banków ją wykazujących, ale w większości banków należy to wiązać z wprowadzaniem nowych zasad rachunkowości w zakresie rozliczania prowizji według zamortyzowanego kosztu, z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej.

Na koniec 2004 r. depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych, mogące stanowić odniesienie dla szacowania poziomu środków objętych gwarancjami BFG, wynosiły 23 912 840 tys. zł i wzrosły w odniesieniu do grudnia 2003 r. o 11,27%.

*Opracował Zespół Analiz Systemowych
Departamentu Analiz BFG w składzie:*

*Tomasz Bugajny, Małgorzata Iwanicz-Drozdowska,
Halina Polijaniuk, Iwona Sowińska*

---

³⁸⁾ Z uwzględnieniem niezrzeszonego banku spółdzielczego.

DŁUGOFALOWA POLITYKA GROMADZENIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH W RAMACH POLSKIEGO SYSTEMU GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW^{*)}

Wstęp

W stabilizacji polskiego sektora bankowego istotną rolę pełni Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG), który od chwili powstania prowadził działalność zarówno jako gwarant depozytów, jak i instytucja uczestnicząca w restrukturyzacji banków, w których wystąpiło niebezpieczeństwo niewypłacalności. Budowa zaufania do banków jako instytucji publicznych (umożliwiająca sprawniejsze działanie całego systemu bankowego) realizowana jest zatem poprzez:

- ❖ ochronę środków klientów na rachunkach pieniężnych,
- ❖ zapobieganie upadłościom banków.

Jednym z kluczowych elementów umożliwiających wypełnianie obu wymienionych zadań jest odpowiedni potencjał finansowy. Z doświadczeń dłużej funkcjonujących zagranicznych instytucji gwarantujących depozyty wynika, że nie posiadają one potencjału finansowego, który umożliwiałby im ponoszenie pełnej odpowiedzialności za przywracanie równowagi w przypadku wystąpienia kryzysu bankowego. Zadaniem tych instytucji jest przede wszystkim wspieranie stabilności i przywracanie zaufania w przypadkach indywidualnych. Systemy gwarantowania depozytów są elementami szerszej sieci bezpieczeństwa finansowego.

Ważne jest zatem wypracowanie odpowiedniego systemu gromadzenia środków, który uwzględniałby potrzeby sektora bankowego, skalę oszacowanego ryzyka w sektorze bankowym, oraz, z drugiej strony, nie stanowiłby nadmiernego obciążenia dla banków uczestników systemu, mogącego ograniczać efektywność ich działania.

Źródła finansowania Funduszu

Zarówno działalność gwarancyjna, jak i pomocowa wymaga zabezpieczenia odpowiednich zasobów pieniężnych. Działalności te finansowane są jednak na odrębnych

---

^{*)} Autorzy artykułu pracują w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Marek Pyła jest członkiem Zarządu BFG, a Tomasz Bugajny pracownikiem Departamentu Analiz.

zasadach. W ramach działalności gwarancyjnej tworzony jest corocznie w bankach w systemie *ex post* fundusz ochrony środków gwarantowanych (FOŚG). Środki stanowiące FOŚG lokowane są przez banki w bezpieczne papiery wartościowe Skarbu Państwa, NBP lub jednostki uczestnictwa funduszy rynku pieniężnego i przynoszą bankom dochody odsetkowe do chwili, gdy zostają upłynnione i przekazane do BFG (w części lub całości) dla zrealizowania wypłat w związku z upadłością któregoś z banków. Zgromadzone przez banki zasoby pieniężne mają zatem charakter rezerwy postawionej do dyspozycji BFG na konkretny rok. Realny koszt dla banków następuje w momencie przekazania środków na wezwanie Funduszu, natomiast w przypadku braku upadłości można wyłącznie mówić o utracie ewentualnych korzyści wynikłych z alternatywnego, bardziej efektywnego wykorzystania tych środków.

Finansowanie zadań związanych z działalnością pomocową dokonywane jest wyłącznie z funduszu pomocowego (FP) tworzonego w połowie z wnoszonych przez banki obowiązkowych opłat rocznych oraz w drugiej połowie przez Narodowy Bank Polski (system *ex ante*). Wysokość opłat rocznych ustalana jest przez BFG. Kwoty funduszu pomocowego, które nie zostały wykorzystane w danym roku, są akumulowane i można je wykorzystać w przyszłości. Ponadto każdego roku fundusz pomocowy powiększają zwroty pożyczek udzielonych w latach poprzednich.

Obciążenia banków z tytułu realizacji przez BFG ustawowych zadań w latach 1995–2005

W latach 1995–1998 Fundusz dokonał wypłat środków gwarantowanych dla deponentów 78 banków spółdzielczych oraz 2 banków komercyjnych (dla zaspokojenia roszczeń deponentów jednego banku wystarczyły środki płynne). W następnych latach wielkość wypłat uległa obniżeniu, z wyjątkiem 2000 r., w którym upadł Bank Staropolski SA. Od 2002 r. nie zachodziła konieczność wykorzystywania funduszu ochrony środków gwarantowanych. Równolegle Fundusz prowadził działalności pomocową, udzielając nisko oprocentowanych pożyczek bankom, w których wystąpiło niebezpieczeństwo niewypłacalności lub bankom przejmującym banki zagrożone niewypłacalnością.

Na obciążenia banków z tytułu realizacji ustawowych zadań Bankowego Funduszu Gwarancyjnego składają się wymienione wcześniej:

- ❖ wypłaty środków gwarantowanych finansowane z funduszu ochrony środków gwarantowanych (w tym przypadku bierze się pod uwagę faktyczne wypłaty, nie zaś fundusz utworzony, który do momentu wykorzystania środków na wypłaty nie stanowi dla banków obciążenia),
- ❖ obowiązkowe opłaty roczne banków (od 1998 r. wnoszone w części także przez Narodowy Bank Polski), które służą finansowaniu działalności pomocowej na rzecz banków.

Skuteczna sanacja sektora bankowego pozwoliła na realizację polityki stopniowego zmniejszania obciążeń banków z tytułu realizacji przez BFG ustawowych zadań. Znajduje to wyraz w obniżaniu stawek tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych i obowiązkowej opłaty rocznej. W tablicy niżej zamiesz-

Z działalności BFG

czono informacje dotyczące FOŚG utworzonego oraz wykorzystanego w latach 1995–2005.

Tabela 1. Poziom stawek tworzenia i funduszu ochrony środków gwarantowanych (FOŚG)

Rok	Stawka tworzenia FOŚG		FOŚG			Stawka przy danym stopniu wykorzystania
	Pozostałe banki	PKO, Pekao i BGŻ	Utworzony	Wypłaty	Stopień wykorzystania	
	w %		w mln zł			
1995	0,40	0,20*	225,7	85,8	38,0	0,152
1996	0,40	0,20	317,1	47,3	14,9	0,060
1997	0,18	0,12	198,8	4,7	2,4	0,004
1998	0,10	0,05	128,3	4,1	3,2	0,003
1999	0,16	0,08	271,6	0,0	0,0	–
2000	0,40	0,40	999,5	484,1	48,4	0,194
2001	0,30	0,30	873,6	0,0	0,0	–
2002	0,40	0,40	1 245,4	0,0	0,0	–
2003	0,40	0,40	1 260,1	0,0	0,0	–
2004	0,25	0,25	826,5	0,0	0,0	–
2005	0,13	0,13	476,0	0,0	0,0	–

Źródło: Dane BFG.

* W 1995 roku obniżona stawka obejmowała również banki spółdzielcze.

Oprócz stawek, w tablicy znajdują się także kwoty funduszu utworzonego i wpłaconego. Ze względu na fakt, że środki FOŚG nigdy nie były w pełni wykorzystane, stawka jego wykorzystania była w każdym roku niższa od stawki utworzenia. Widać także wyraźnie zmniejszanie się faktycznego stopnia obciążenia banków z tytułu wypłat środków gwarantowanych poza 2000 r., w którym, jak wspomniano, upadł Bank Staropolski SA.

Podobna tendencja występuje w przypadku obowiązkowej opłaty rocznej, która służy zasilaniu funduszu pomocowego. Informacje dotyczące opłaty obowiązkowej w latach 1995–2005 przedstawiono w tablicy niżej. W latach 1995–1997 stosowano maksymalną stawkę obowiązkowej opłaty rocznej, którą od 1998 r. stopniowo obniżano (z wyjątkiem 2003 r., w którym została ona nieznacznie podwyższona z uwagi na skalę oczekiwanej interwencji i zwiększone zapotrzebowanie na środki pomocowe).

Łączne faktyczne obciążenia banków z tytułu wypłat środków gwarantowanych i opłaty rocznej wniesionej przez banki w latach 1995–2005 przedstawiono na wy-

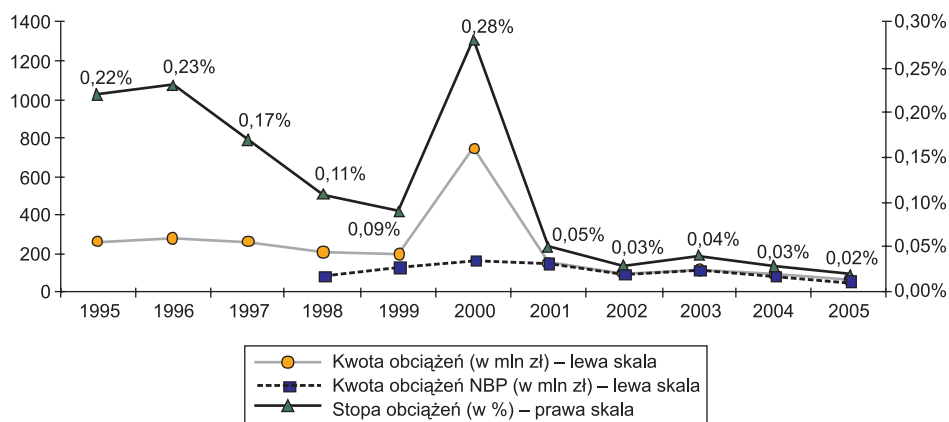
Bezpieczny Bank

Tabela 2. Obowiązkowa opłata roczna w latach 1995–2005

Rok	Stawka opłaty rocznej		Opłata roczna			Stawka bez NBP w %
	Pozostałe banki	PKO, Pekao i BGŻ	Banki	NBP	Razem	
	w %		w mln zł			
1995	0,40	0,20	173,8	0,0	173,8	0,400
1996	0,40	0,20	230,0	0,0	230,0	0,400
1997	0,40	0,20	261,2	0,0	261,2	0,400
1998	0,28	0,14	209,2	89,8	299,0	0,196
1999	0,24	0,12	203,4	135,6	339,0	0,144
2000	0,23	0,23	258,5	172,4	430,9	0,138
2001	0,14	0,14	158,6	158,6	317,1	0,070
2002	0,08	0,08	95,5	95,5	191,1	0,040
2003	0,10	0,10	122,6	122,6	245,2	0,050
2004	0,075	0,075	93,1	93,1	186,2	0,0375
2005	0,05	0,05	62,1	62,1	124,2	0,025
Razem			1 868,0	929,7	2 797,2	

Źródło: Dane BFG.

Wykres 1. Kwota (w mln zł) i stopa (w %) obciążeń banków z tytułu wypłat środków gwarantowanych i opłat rocznych banków w latach 1995–2005

Źródło: Dane BFG.

kresie. Wskaźnik obciążeń¹⁾ policzono w stosunku do sumy depozytów sektora niefinansowego oraz instytucji samorządowych.

Ewentualne zobowiązania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z tytułu wypłat środków gwarantowanych oraz udzielania bankom pomocy ze środków funduszu pomocowego, a co za tym idzie wielkość tych funduszy zależą w znacznej mierze od sytuacji sektora bankowego i ryzyka funkcjonowania banków.

Założenia polityki gromadzenia środków finansowych na potrzeby systemu gwarantowania

Ustalenie wielkości funduszu ochrony środków gwarantowanych i opłat rocznych wymaga określenia stawek przez Radę BFG. Poziom stawek determinuje wolumen zgromadzonych środków i tempo wzrostu potencjału systemu gwarantowania.

Polityka kształtowania składek jest procesem złożonym, wymagającym wieloaspektowego podejścia poprzedzonego długotrwałym badaniem. Obejmuje m.in. rozwój sytuacji ekonomiczno-finansowej sektora bankowego, prognozę podstawy wyznaczania poziomów funduszy (FOŚG i FP) oraz uwzględnia subtelny zależność pomiędzy potrzebami interwencyjnymi w systemie gwarantowania a skalą obciążeń wpłatami rzutującymi na efektywność banków.

Wyodrębnić można następujące obszary analityczne mające wpływ na podejście do kształtowania poziomu składek:

- ☞ Przekształcenia w sektorze bankowym.
- ☞ Ocena zagrożeń w sektorze bankowym.
- ☞ Poziom depozytów oraz aktywów ważonych ryzykiem i zobowiązań pozabilansowych w bankach krajowych (podstawa liczenia składek).
- ☞ Zakres działania i potencjał finansowy BFG.

Przekształcenia w sektorze bankowym

Od końca 2004 r. wśród banków o niewielkim udziale w rynku (do 1%), działających w formie spółek-córek banków zagranicznych odnotowuje się tendencję do przekształcania w oddziały instytucji kredytowych. Powoduje to z jednej strony zmniejszenie podstawy naliczania składek w systemie gwarantowania, z drugiej natomiast zmniejszenie potencjalnych zobowiązań gwarancyjnych BFG. W latach 2004–2008 proces ten może łącznie dotyczyć 19 banków. W tabeli 3 przedstawiono szacowany ubytek składek i depozytów objętych gwarancjami.

Odpiływ części środków, które mogłyby być ulokowane w bankach krajowych, może również wynikać z możliwości świadczenia usług transgranicznych.

Fuzje i przejęcia w europejskim sektorze bankowym mogą odzwierciedlać się na rynku polskim konsolidacją banków zależnych kapitałowo, czego przykładem jest przejęcie HVB przez UCI.

---

¹⁾ Ze względu na różne podstawy liczenia stawki FOŚG (rezerwa obowiązkowa) i opłaty rocznej (aktywa i zobowiązania ważone ryzykiem) proste sumowanie stawek nie było możliwe.

Tabela 3. Wpływ przekształcenia banków w oddziały instytucji kredytowych na poziom składek FOŚG i opłaty rocznej wg stanu na 30.06.2005 r. (OIK – oddziały instytucji kredytowych)

Dla sektora banków komercyjnych na 30.06.2005	Dla 9 banków, które przekształciły się bądź jasno zadeklarowały chęć przekształcenia w oddział instytucji kredytowej do 2005 r.	Dla banków uwzględnionych w kolumnie obok oraz 11 przewidywanych do 2008 r.
Suma depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych z odsetkami	4 618 844	12 160 950
Udział depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych z odsetkami w sektorze banków komercyjnych	1,52%	4,00%
Suma aktywów ważonych ryzykiem	3 100 243	18 199 625
Udział OIK w zobowiązaniach pozabilansowych ważonych ryzykiem	4,84%	9,88%
Udział OIK w aktywach ważonych ryzykiem	1,31%	7,66%
Ubytek w składce FOŚG banków komercyjnych (wg danych za kwiecień 2005 r.)	1,79%	5,59%
Ubytek w składce opłaty rocznej banków komercyjnych (wg danych na 31.12.2004 r.)	1,73%	7,93%

Źródło: Dane BFG.

Ocena zagrożeń sektora bankowego

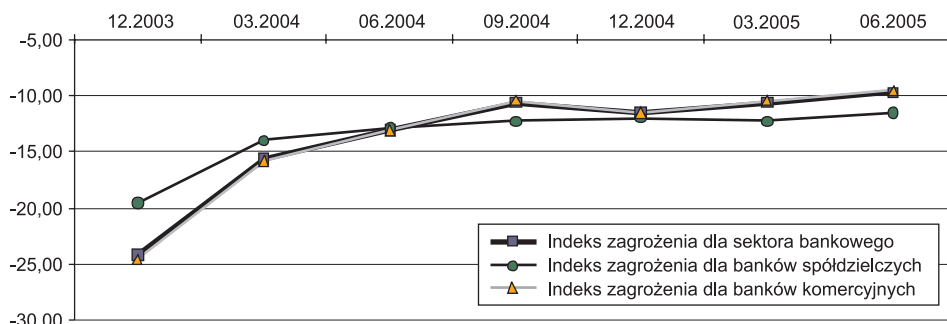
W BFG jako miernik oceny sytuacji sektora bankowego stosuje się indeks zagrożenia, który jest ważoną sumą ocen poszczególnych banków w ramach systemu monitorowania. Indeks zagrożenia oblicza się zarówno dla całego sektora, jak i oddzielnie dla sektorów banków komercyjnych i spółdzielczych.

Na wykresie przedstawiono wartości indeksu zagrożenia dla banków komercyjnych i spółdzielczych w okresie od grudnia 2003 r. do czerwca 2005 r. Widać, że sytuacja obu sektorów bankowych stale się poprawia.

Chociaż wartość indeksu zagrożenia dla banków spółdzielczych jest wyższa niż dla banków komercyjnych, to liczba banków o średnim i wysokim stopniu zagrożenia jest tu mniejsza. Banki o średnim stopniu zagrożenia stanowią 1,86% populacji, o stopniu wysokim 0,34%, natomiast o stopniu bardzo wysokim 0,17%. W przypadku banków komercyjnych średni stopień zagrożenia występuje w 7,27% przypadków, wysoki również w 7,27%, a bardzo wysoki dotyczy 3,64%. Taki rozkład banków wska-

Z działalności BFG

Wykres 2. Indeks zagrożenia²⁾ (w %)

Źródło: Dane BFG.

zuje, że wśród banków komercyjnych zróżnicowanie rentowności jest znacznie większe niż w przypadku banków spółdzielczych.

Podstawy obliczania składek na fundusz pomocowy i FOŚG

Podstawę ustalania przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny stawek tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych oraz obowiązkowej opłaty rocznej stanowią, odpowiednio, depozyty, od których jest obliczana kwota rezerwy obowiązkowej, oraz ważone ryzykiem aktywa bilansowe i zobowiązania pozabilansowe.

Przybliżoną wielkością ewentualnych wypłat środków gwarantowanych jest poziom zgromadzonych w bankach depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych skorygowany o współczynnik wypłat³⁾ oszacowany na podstawie danych, jakie BFG posiada w przypadku banków, które upadły, oraz tych, które wystąpiły do BFG z wnioskiem o pomoc finansową zgodnie z art. 20 ust. 3.

Oszacowanie poziomów depozytów (w powyższym ujęciu) oraz ważonych ryzykiem aktywów i zobowiązań pozabilansowych wymaga ustalenia, od jakich czynników one zależą. Źródłem depozytów są oszczędności podmiotów gospodarczych i gospodarstw domowych, stanowiące część produktu krajowego brutto (PKB). Poziom aktywów zależy w zasadniczej części od zgromadzonych depozytów, które są podstawowym źródłem ich finansowania.

W gospodarce rynkowej banki są, w uproszczeniu, pośrednikami gromadzącymi środki w postaci depozytów i angażującymi je w gospodarce w postaci udzielonych

²⁾ Indeks zagrożenia dla banków komercyjnych pokrywa się z indeksem zagrożenia dla całego sektora bankowego, banki komercyjne bowiem pod względem kwotowym mają ok. 95% udział w całym sektorze bankowym.

³⁾ Relacja środków gwarantowanych do depozytów podmiotów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych wynosi 71% w przypadku banków, które upadły, i 82% w przypadku banków, które uzyskały pożyczki.

kredytów. Wielkości depozytów i kredytów zależą zarówno od rozwoju gospodarki narodowej, tj. poziomu PKB, jak i koniunktury gospodarczej, mierzonej tempem wzrostu PKB. Fakt istnienia alternatywnych w stosunku do depozytów bankowych form lokowania oszczędności w innych instytucjach finansowych oraz poza sektorem finansowym, a także alternatywnych form kredytowania powoduje, że nie ma ścisłej zależności między tempem wzrostu analizowanych wielkości a tempem wzrostu PKB. Rozwój różnych form oszczędzania zależy zarówno od ich dochodowości, jak i pewnej niechęci do podejmowania ryzyka, którą odznaczają się gospodarstwa domowe i podmioty gospodarcze. Skłania to do dywersyfikacji oszczędności na rynku finansowym.

Wzrost depozytów jest powiązany ze zmianą poziomu PKB i uzależniony od zmiany struktury oszczędności oraz podaży alternatywnych form inwestowania na rynku finansowym. Przewiduje się, że w kolejnych latach będzie kontynuowany stopniowy spadek udziału depozytów w strukturze oszczędności finansowych, co oznacza relatywnie słabszy przyrost kwoty depozytów gwarantowanych niż przyrost oszczędności finansowych.

Wejście w życie rozwiązań Nowej Umowy Kapitałowej wpłynie na kształt prognozy w zakresie aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem. Rozwiązania te spowodują, że wykazywany poziom aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem będzie niższy w kolejnych latach po wejściu w życie (tj. po 2007 r.)⁴⁾.

Potencjał finansowy Funduszu

Do puli zasobów finansowych systemu gwarantowania zalicza się: środki zebrane na fundusz pomocowy pozostające do dyspozycji⁵⁾, środki odzyskane z mas upadłości, fundusz zapasowy i część funduszu statutowego⁶⁾ oraz FOŚG z danego roku⁷⁾.

Potencjał finansowy BFG powinien być tak ukształtowany, aby pokrywać pełną wypłatę depozytów gwarantowanych w możliwie największej liczbie banków. Jednakże należy mieć na uwadze, że kłopoty któregoś z 10 największych banków miałyby charakter systemowy, wskazywały na symptomy kryzysu bankowego i wymagałyby interwencji wszystkich członków sieci bezpieczeństwa. Docelowo system mógłby więc obejmować możliwości wypłat środków do poziomu 2% wartości depozy-

---

⁴⁾ Mając to na uwadze, należy założyć, iż przed wejściem w życie NUK wprowadzona zostanie nowelizacja ustawy o BFG zmieniająca podstawę ustalania opłaty rocznej tak, aby została dobrze odwzorowana w niej struktura ryzyka działalności banków.

⁵⁾ Wykorzystanie całości funduszu, łącznie ze środkami zaangażowanymi w pożyczki udzielone bankom, wymagałoby nowelizacji ustawy o BFG w zakresie możliwości zadłużenia się na rynku „pod zastaw” udzielonych bankom pożyczek.

⁶⁾ Do rozważenia pozostaje tzw. wariant kryzysowy, w którym na wypłaty depozytów gwarantowanych przeznaczona jest cała pula funduszu statutowego. Realizacja tego wariantu oznaczałaby w praktyce całkowitą dekapitalizację BFG.

⁷⁾ Należy mieć na uwadze, iż środki FOŚG mogą być przeznaczone wyłącznie na wypłatę świadczeń gwarancyjnych.

Z działalności BFG

Tabela 4. Udział depozytów największych banków w kwocie depozytów sektora bankowego

Lp.	Nazwa banku	Udział depozytów w sektorze bankowym
1	POWSZECHNA KASA OSZCZĘDNOŚCI BP SA	22,44%
2	BANK POLSKA KASA OPIEKI SA	12,37%
3	BANK BPH S.A.	9,17%
4	ING BANK ŚLĄSKI S.A.	8,16%
5	BANK ZACHODNI WBK S.A.	5,64%
6	BANK HANDLOWY W WARSZAWIE SA	4,74%
7	BRE BANK S.A.	4,59%
8	KREDYT BANK S.A.	3,84%
9	BANK MILLENNIUM S.A.	3,68%
10	BANK GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ SA	3,60%
11	RAIFFEISEN BANK POLSKA SA	2,04%
12	BANK OCHRONY ŚRODOWISKA SA	1,21%

Źródło: Dane BFG.

tów gwarantowanych, co oznacza objęcie pełnymi gwarancjami wypłat 11. pod względem wielkości depozytów banku w sektorze.

W polskim systemie gwarantowania pobiera się środki FOŚG po upadłości banku (a więc w systemie *ex post*), bez względu na uwarunkowania gospodarcze, częstokroć dodatkowo obciążając banki. Wydawać się może, że brak zagrożeń w systemie bankowym i dobra koniunktura skutkować powinny mniejszym zapotrzebowaniem na środki i stałym zmniejszaniem stawek tworzenia funduszu pomocowego i ochrony środków gwarantowanych. Trzeba mieć jednak na uwadze konieczność budowy potencjału pozwalającego gwarantować bezpieczeństwo depozytów klientów banku i stabilność systemu bankowego w dłuższym horyzoncie czasowym. Z tego względu należy uwzględnić w polityce kapitalizacji Funduszu zjawisko cyklu koniunkturalnego w gospodarce. Łatwiej jest bowiem gromadzić zasoby w trakcie dobrej koniunktury niż w okresach załamania gospodarki i wzmożonych kłopotów finansowych banków. Brak istotnych zagrożeń w sektorze bankowym oraz poprawiająca się ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej skłaniają do wykorzystania możliwości przyspieszenia procesu kapitalizacji i wzmocnienia finansowego systemu gwarantowania depozytów.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że w przyszłości, w przypadku upadłości banku, zakumulowane środki Funduszu będą wykorzystywane na wypłatę depozytów gwarantowanych bez potrzeby zbierania określonych kwot od banków. Tym samym ich bieżące wyniki finansowe nie będą zagrożone z tytułu nieoczekiwanej partycypacji w wypłatach środków gwarantowanych upadłego banku.

Zasady gromadzenia środków

W okresie do 2010 r., mając na uwadze poprawiające się oceny zagrożeń oraz strukturę własnościową polskiego sektora bankowego (także stabilną sytuację ekonomiczno-finansową większości właścicieli banków krajowych), działalność pomocowa nie będzie w stopniu istotnym angażować środków finansowych, będących w dyspozycji Funduszu.

Kapitalizacja Funduszu będzie następować ze składek wnoszonych w systemie *ex ante*, tj. z obowiązkowej opłaty rocznej, która stanie się podstawowym instrumentem akumulacji środków. Tworzony przez banki FOŚG jest funkcją oceny ryzyka upadłości członków systemu prognozowanego w okresie 1 roku.

Fundusz ochrony środków gwarantowanych jako funkcja ryzyka

Do czasu osiągnięcia docelowego wskaźnika pokrycia⁸⁾ 2% depozytów gwarantowanych Fundusz winien zabezpieczyć środki na ewentualne wypłaty depozytów gwarantowanych. Nawet przy założeniu dobrej kondycji sektora bankowego, może dojść do jednostkowych upadłości banków, które pociągną za sobą konieczność wypłat większych od przewidywanych, tj. wynikających z ocen zagrożeń banków w danym roku. Z tego względu konieczne jest przyjęcie minimalnej stawki na FOŚG (ostrożnościowo np. 0,15%). Jej faktyczna wysokość w danym roku powinna być uzależniona od oceny ryzyka. Nawet w przypadku bardzo niskiego ryzyka upadłości banków, FOŚG powinien być utrzymywany przez banki jako swego rodzaju rezerwa.

Wykorzystując stosowane w BFG rozwiązania analityczne konstrukcja funkcji ryzyka oparta jest na macierzy zagrożeń i macierzy migracji⁹⁾. Funkcja ryzyka dla FOŚG jest opisana w sposób następujący:

$$\text{stawka FOŚG} = \frac{\left(\sum_{i=0}^n d_i \cdot p_i + \sum_{j=0}^m d_j \cdot q_j \right) \cdot w}{P}$$

gdzie:

d_1 – poziom depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych w banku kwalifikowanym do grupy bardzo wysokiego zagrożenia,

p_i – częstość pozostania banków w kategorii bardzo wysokiego zagrożenia w perspektywie 1-roczej,

d_j – poziom depozytów sektora niefinansowego i instytucji samorządowych w banku, który może zostać przekwalifikowany do grupy o bardzo wysokim zagrożeniu,

---

⁸⁾ Wskaźnik pokrycia – relacja kwoty zakumulowanych w systemie gwarantowania środków do całkowitego poziomu depozytów gwarantowanych.

⁹⁾ Macierz zagrożeń powstaje w wyniku łącznej oceny danych sprawozdawczych i czynników pozasprawozdawczych dla wszystkich banków sektora (komercyjnych i spółdzielczych). Banki są klasyfikowane do 5 kategorii zagrożenia (o zagrożeniu niskim, umiarkowanym, średnim, wysokim i bardzo wysokim). Natomiast macierz migracji ilustruje zmiany ocen lub brak zmian odzwierciedlonych na macierzy zagrożeń w określonym przedziale czasowym.

Z działalności BFG

- q_j – częstość przekwalifikowania banków do kategorii bardzo wysokiego zagrożenia w perspektywie 1-roczej,
 w – współczynnik wypłat środków gwarantowanych w relacji do depozytów,
 P – szacunkowa podstawa naliczania FOŚG,
 n – liczba banków znajdujących się w kategorii wysokiego zagrożenia,
 m – liczba banków przekwalifikowanych do kategorii wysokiego zagrożenia.

Przykład: Biorąc pod uwagę macierz zagrożeń i macierz migracji (12-miesięczną) wg stanu na 30.06.2005 r., stawka FOŚG na 2006 r. powinna wynieść:

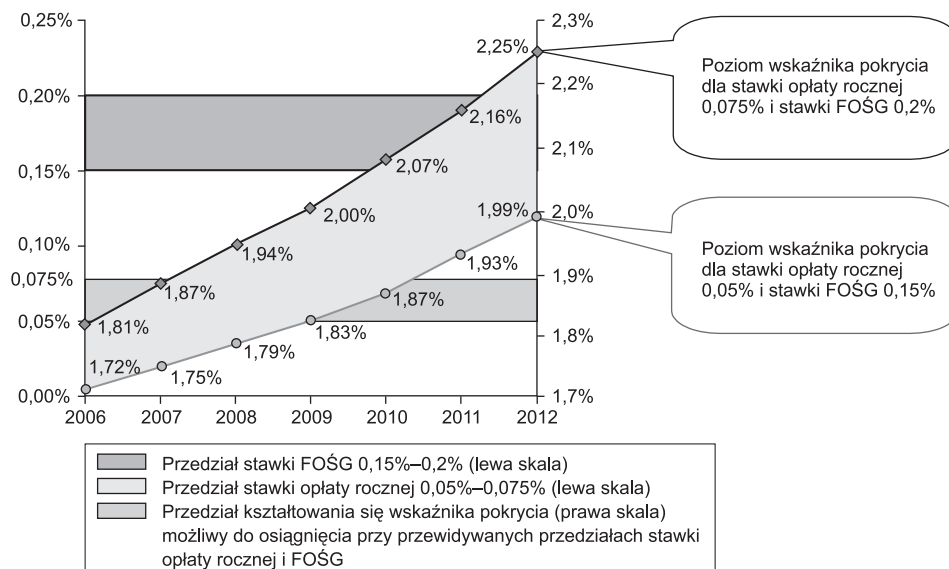
$$\text{stawka FOŚG} = \frac{(1\,756\,593 \text{ tys. PLN} \cdot 66,67\% + 0) \cdot 82\%}{398\,522\,700 \text{ tys. PLN}} = 0,24\%$$

Wyliczona w ten sposób stawka ma charakter teoretyczny i wymaga pogłębionej analizy eksperckiej.

Opłata roczna jako instrument kapitalizacji Funduszu

Na podstawie przedstawionych wcześniej założeń oraz prognozy kształtowania się depozytów i aktywów w sektorze bankowym warunki zakumulowania Funduszu

Wykres 3. Poziom wskaźnika pokrycia przy określonych przedziałach stawek FOŚG i opłaty rocznej

Źródło: Dane BFG.

Bezpieczny Bank

do poziomu 2% depozytów gwarantowanych określone są przez kombinacje stawek obowiązkowej opłaty rocznej kształtujące się w przedziale od 0,05% do 0,075% oraz stawek FOŚG w przedziale od minimalnego 0,15% do 0,2%. Przedstawiony na wykresie niżej obszar dopuszczalnych rozwiązań oznacza, że możliwe jest osiągnięcie długoterminowych celów finansowych polskiego systemu gwarantowania depozytów przy kontynuowaniu konserwatywnej polityki obciążeń banków kosztami funkcjonowania systemu, tj. niezwiększania wysokości opłat, w perspektywie najbliższych 5 lat.

Tabela 5. Szacunkowe wyliczenie obciążenia sektora bankowego wpłatami obowiązkowej opłaty rocznej

Obciążenia banków obliczone dla wyników 2005 r. i opłaty rocznej 0,05% planowanej w 2006 r.	
Prognozowana opłata roczna do wyniku działalności bankowej	0,20%
Prognozowana opłata roczna do kosztów działania	0,38%
Obciążenia banków obliczone dla wyników 2005 r. i opłaty rocznej 0,075% planowanej w 2006 r.	
Prognozowana opłata roczna do wyniku działalności bankowej	0,30%
Prognozowana opłata roczna do kosztów działania	0,57%

Źródło: Dane BFG.

Tabela 6. Poziom funduszu docelowego w krajach europejskich

Kraje UE	Poziom funduszu docelowego
Belgia	0,5% depozytów gwarantowanych w systemie
Dania	kwotowy: 3,2 mld DKK; w rzeczywistości 3,5 mld DKK, tj. 0,9% depozytów gwarantowanych
Estonia	3% depozytów gwarantowanych w systemie – wtedy zawieszane jest pobieranie składek; ustalony przez władze Funduszu poziom docelowy wynosi obecnie 2%
Finlandia	2% depozytów gwarantowanych w systemie; przy 10% poziomie funduszu docelowego zawieszane jest pobieranie składek
Hiszpania	1% depozytów gwarantowanych w systemie
Słowacja	1,5% depozytów gwarantowanych w systemie
Szwecja	2,5% depozytów gwarantowanych w systemie
Kraje akcesyjne	Poziom funduszu docelowego
Bułgaria	5% depozytów zgromadzonych w systemie

Źródło: BFG, fundusze gwarancyjne.

Z działalności BFG

W odniesieniu do prognozowanych wyników finansowych sektora bankowego na koniec 2005 r. uzyskane z wyliczeń kwoty opłaty rocznej stanowiłyby następujące obciążenia dla banków w 2006 r.

Doświadczenia zagraniczne

Wśród krajów Unii Europejskiej system finansowania *ex ante* jest stosowany w 18: w Belgii, na Cyprze, w Czechach, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, na Litwie i Łotwie, na Malcie, w Niemczech, Portugalii, na Słowacji, w Szwecji i na Węgrzech. Z pozostałych krajów europejskich taki sposób finansowania jest stosowany m.in. w Bułgarii, Chorwacji i Rumunii.

Fundusz docelowy, w porównaniu z liczbą podanych powyżej krajów wprowadzono w relatywnie niewielu krajach (7 w krajach UE), jednak w pozostałych składki są pobierane od banków i akumulowane. Często stosowanym uzasadnieniem takiej polityki jest „nieodzwyczajanie” banków od wnoszenia opłat (szczególnie dobrowolny niemiecki system gwarancyjny).

Tabela 7. Zestawienie poziomu składek (%) w wybranych systemach gwarantowania depozytów

Kraj	Podstawa	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Albania	depozyty osób fizycznych	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	0,50	0,50	0,50	0,50
Bułgaria	depozyty gwarantowane	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Chorwacja	depozyty osób fizycznych	bd.	bd.	bd.	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,50
Estonia	depozyty gwarantowane	bd.	bd.	bd.	0,50	0,50	0,50	0,50	0,40	0,28	0,28	0,28
Grecja*	depozyty gwarantowane	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Hiszpania**	depozyty gwarantowane	0,20	0,20	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,06	0,06	0,06	0,06
Litwa	depozyty gwarantowane	bd.	bd.	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
Polska	depozyty sektora niefinansowego i instytucji samorządowych***	0,22	0,23	0,17	0,11	0,09	0,28	0,05	0,03	0,04	0,03	0,02
Rumunia	depozyty gospodarstw domowych	bd.	bd.	0,30	0,30	0,30	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,50
Słowacja	depozyty gwarantowane	bd.	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,75	0,75	0,75	0,75
Węgry	depozyty gwarantowane	0,18	0,18	0,18	0,18	0,11	0,10	0,06	0,06	0,02	0,02	0,02

Źródło: BFG, fundusze gwarancyjne.

* Jest to średnia stawka, składki bowiem są uzależnione od wielkości depozytów złożonych w bankach.

** Dotyczy stawek dla banków komercyjnych.

*** Uwzględniono obowiązkową opłatę roczną i faktyczne wypłaty z FOŚG.

Biorąc pod uwagę specyfikę polityczno-gospodarczą najbliższe polskim realiom są realia estońskie. Obecnie poziom zakumulowanego funduszu w tym kraju wynosi 1,6%. Zgodnie z przekazanymi informacjami poziom 2% powinien być osiągnięty do końca 2007 r., kiedy zakończy się okres przejściowy wynegocjowany z UE na niższe gwarancje depozytów. Poziom 3% planuje się natomiast osiągnąć w zdecydowanie dłuższej perspektywie czasowej (20 lat).

W Hiszpanii fundusz zakumulowany dla banków komercyjnych stanowi obecnie 0,81% w relacji do depozytów gwarantowanych. Poziom 1% ma być osiągnięty w okresie najbliższych 5–10 lat.

Poziom składek w wybranych systemach gwarantowania przedstawiono w tabeli nr 7.

Obciążenie banków działających w Polsce z tytułu wnoszenia opłat na system gwarantowania depozytów jest jednym z najniższych wśród uwzględnionych w tabeli krajów. Zbliżony poziom wykazują w ostatnich latach Węgry, a Grecja i Hiszpania wykazywały 3-krotnie wyższe obciążenie. W pozostałych krajach – poza Estonią i Litwą – wyższy poziom składek należy tłumaczyć niższym rozwojem gospodarczym i mniejszą stabilnością.

W przypadku słowackiego Funduszu Gwarancyjnego wysokie obciążenie banków składkami wynika ze spłacania zadłużenia wobec banku centralnego. Ze względu na wyczerpanie środków będących w dyspozycji Funduszu Gwarancyjnego konieczne stało się zaciągnięcie kredytu na wypłatę depozytów klientom upadłych banków. Z tego względu stawki – począwszy od 2002 r. – są ustalane na maksymalnym poziomie 0,75% środków gwarantowanych. Taki poziom stawek najprawdopodobniej zostanie utrzymany do czasu osiągnięcia pożądanej wielkości funduszu docelowego, tj. w perspektywie 7–10 lat.

Podsumowanie

BFG jest ważnym ogniwem sieci bezpieczeństwa o szerokim zakresie kompetencji, stosującym zasadę niższego kosztu w podejmowanych działaniach, które obejmują: wypłaty depozytów w przypadku upadłości banku oraz udzielanie wsparcia bankom zagrożonym niewypłacalnością i realizującym procesy sanacyjne. Kształtując politykę gromadzenia środków, w celu utrzymania stabilności systemu bankowego, uwzględnia się szerokie spektrum czynników gospodarczych i zdarzeń znajdujących się w zasięgu horyzontu czasowego, aby najlepiej odpowiadała ona potrzebom rodzimych banków. Fundusz wychodzi także naprzeciw wymogom UE, uwzględniając podjęte przez Komisję Europejską prace nad weryfikacją Dyrektywy 19/94, zakładające wzmożenie systemów finansowania *ex ante* oraz adaptuje się do zmian wynikających z transformacji strukturalnych w systemie bankowym.

W polityce kształtowania stawek na fundusz pomocowy i FOŚG przyjęto, iż dotychczasowy model finansowania systemu gwarantowania depozytów, tzn. kapitalizacja Funduszu w oparciu o opłatę roczną pobieraną *ex ante* oraz realizacja świadczeń gwarancyjnych w oparciu o utrzymywany w bankach FOŚG tryb *ex post* pozostanie niezmieniony. Ciężar kapitalizacji funduszu spoczywa na obowiązkowych opłatach rocznych, za których pośrednictwem w nadchodzących latach zgromadzony zo-

---

Z działalności BFG

---

stanie potencjał finansowy pozwalający gwarantować depozyty do wysokości 2% depozytów gwarantowanych w sektorze bankowym (obecnie są to zasoby 11-go co do wielkości banku w Polsce). Przewiduje się, że po roku 2010 i osiągnięciu pożądanego poziomu wskaźnika pokrycia zasobami Funduszu środków gwarantowanych w systemie bankowym wdrożona zostanie polityka liberalizacji opłat na rzecz systemu gwarantowania depozytów, która może uwzględniać średnioterminowe oceny ryzyka oraz system opłat uzależniony od indywidualnych ratingów banków.

Stosowana przez BFG polityka pozwoli na zachowanie warunków konkurencyjności funkcjonowania na polskim rynku usług bankowych oraz utrzymanie niskiego poziomu obciążeń sektora bankowego kosztami funkcjonowania systemu gwarantowania przy utrzymaniu wysokiej efektywności działalności prewencyjnej zgodnie ze stosowaną zasadą niższego kosztu.

Problemy i poglądy

Prof. dr hab. Leszek Balcerowicz

ROZWÓJ SYSTEMU FINANSOWEGO

Wstęp

Czy rozwój systemu finansowego ma znaczenie dla wzrostu gospodarczego?

Po pierwsze, należy stwierdzić, że rozwój systemu finansowego rzeczywiście ma wpływ na wzrost gospodarczy, jako że wysoki poziom aktywów finansowych w relacji do PKB określający rolę sektora finansowego w całej gospodarce stanowi taki bodziec wzrostu. Opinia taka ma swoje źródło w najnowszych badaniach empirycznych w ekonomii, nie jest zaś jedynie efektem rozważań teoretycznych, często pozabawionych sensu. Badania te dowodzą, że rozwój systemu finansowego w bardzo pozytywny sposób oddziałuje na rozwój gospodarczy, głównie poprzez wpływ na wzrost wydajności¹⁾.

Po drugie, nie znaleziono – jak dotąd – jednoznacznych dowodów empirycznych świadczących o tym, że różnice w strukturze systemu finansowego, przy założeniu takiego samego poziomu jego rozwoju, mają istotne znaczenie dla wzrostu gospodarczego. Nie oznacza to jednak, że różnice te są nieistotne, a jedynie, że w obecnej chwili nie mamy wystarczająco pewnych danych empirycznych, by taką hipotezę potwierdzić. Wielu badaczy wskazuje na to, że to raczej jakość i dostępność usług finansowych jest naprawdę ważna, natomiast struktura systemu finansowego ma znaczenie drugorzędne²⁾. Inni zwracają uwagę, że istnieje nieliniowa zależność między strukturą systemu finansowego a tempem wzrostu gospodarczego. Twierdzą oni, że system finansowy wyraźnie oparty na rynku kapitałowym może być korzystniejszy dla wzrostu gospodarczego³⁾. Innym poruszanym zagadnieniem jest to, że

¹⁾ Bank Światowy, 2001.

²⁾ Rajan, Zingales, 1998; Beck, Levine, 2004.

³⁾ Erungor, 2003.

wpływ rozwoju systemu finansowego, zdecydowanie pozytywny w długim okresie, w krótszych okresach może być niejednoznaczny, ze względu na większą niestabilność⁴.

Po trzecie, trzeba podkreślić znaczenie czynników makroekonomicznych, które wywierają wpływ na rozwój sektora finansowego. Przede wszystkim należy do nich inflacja. Hamuje ona rozwój finansowy, ponieważ gdy jest wyższa, ma w długim okresie negatywny wpływ na ogólną kondycję tego sektora⁵. Za drugi znaczący czynnik można uznać tak zwaną infrastrukturę finansową. Obejmuje ona ramy prawne, w tym nie tylko istniejące regulacje, ale także rzeczywiste egzekwowanie prawa oraz zakres i poziom ochrony praw inwestorów (wierzycieli, akcjonariuszy)⁶. Można powiedzieć, że sektor finansowy wymaga bardzo intensywnego zaangażowania prawa, jako że dobre i solidne przepisy prawne są niezbędne dla jego właściwego funkcjonowania i rozwoju.

Empirycznie wykazano, że znaczny i utrzymujący się zakres własności państwowej w sektorze bankowym blokuje rozwój finansowy i hamuje wzrost sektora finansowego, tak samo jak większe zadłużenie spowalnia tempo wzrostu gospodarczego⁷. Można to wiązać z większą rozpiętością stóp procentowych, wypieraniem kredytów dla osób i instytucji prywatnych, bardziej skoncentrowaną alokacją kredytów, mniejszymi obrotami na giełdzie i mniejszym finansowaniem dla instytucji niebankowych. Wszystkie te czynniki zwiększają prawdopodobieństwo zachwiania stabilności finansowej.

Konwergencja instytucjonalna

W literaturze przyjmuje się dość schematyczny, choć często użyteczny, podział sektora finansowego na dwa odrębne typy, mianowicie: oparty na systemie bankowym (inaczej pośredni) i oparty na rynku kapitałowym (bezpośredni)⁸. Systemy oparte na bankach (model kontynentalny) definiowane są jako takie, w których dominują banki i usługi bankowe. Systemy oparte na rynku kapitałowym (model anglosaski) są z definicji tymi, gdzie przeważa rynek kapitałowy. Tradycyjnie Niemcy, Hiszpania i Chiny uosabiają systemy z dominującą rolą banków, podczas gdy Chile, USA, Wielka Brytania, Meksyk, Finlandia i Szwajcaria reprezentują drugą grupę. Niemniej da się zaobserwować zbliżanie się do siebie tych dwóch systemów. Przejawia się to tym, że w wyniku przyspieszonego rozwoju giełd niektóre kraje o systemie z dominującą pozycją banków zbliżyły się do tych z dominującą pozycją rynku kapitałowego. Stopniowe zanikanie rozdziału między bankami komercyjnymi a inwestycyjnymi w USA, spowodowane powstaniem konglomeratów finansowych, podobnie jak rozwój tzw. bankowości uniwersalnej, może być uważane za kolejną widoczną oznakę postępującego zbliżania się do siebie tych dwóch modeli. Tę tendencję, tzw.

---

⁴ Lopez, Spiegel, 2002.

⁵ Rousseau, Wachtel, 2001.

⁶ Bank Światowy, MFW, 2005, s. 223; Levine, Loayza, Beck 1999.

⁷ La Porta i inni, 2003.

⁸ Merton, Bodie, 2004; Ergungor, 2003, 2004.

konwergencji instytucjonalnej, można było zaobserwować przez ostatnie 20–30 lat. Proces ten wciąż postępuje, jest jednak jeszcze daleki od zakończenia.

Można, co więcej, zaobserwować tendencję do stopniowego zwiększania roli sektora finansowego. Zjawisko to widoczne jest nie tylko w mniej rozwiniętych gospodarkach, takich jak w Brazylii czy w Polsce, lecz także w bardziej rozwiniętych, np. w Hiszpanii. Malezja powinna być tutaj traktowana jako wyjątek. Nawet w Szwajcarii wskaźnik kredytu krajowego i kapitalizacji giełdy jako procent PKB wyraźnie wzrósł. Istnieją jednak strukturalne różnice między poszczególnymi krajami. Struktury sektorów finansowych Austrii i Finlandii, wyrażone udziałem kapitalizacji giełdy w PKB, znacznie się różnią. W Finlandii bowiem szczególną rolę odgrywa firma Nokia, mająca istotny wpływ na kapitalizację giełdy.

Inną zauważalną tendencją jest rosnąca płynność giełdy, mierzona wskaźnikiem obrotów w stosunku do PKB. W niektórych krajach obroty na giełdzie przewyższają jej kapitalizację (tendencja ta wyraźnie przeważa m.in. w Wielkiej Brytanii, na Tajwanie czy w Turcji). W wielu krajach rośnie także liczba spółek giełdowych, przy czym szczególnie gwałtownie w Kanadzie⁹⁾.

Jak już wspominałem, dotychczasowe badania empiryczne nie dostarczyły mocnych i niepodważalnych dowodów na istnienie związku między strukturą sektora finansowego a obserwowanym tempem wzrostu gospodarczego. Co więcej kraje o zbliżonym poziomie rozwoju systemu finansowego mogą rozwijać się w podobnym tempie, niezależnie od tego czy mają bezpośredni system finansowy, dominującą pozycję rynku kapitałowego czy system pośredni, tzn. z dominującą pozycją banków. Jak można jednak domniemywać, ważne jest unikanie monokultury w tym zakresie. Wydaje się, szczególnie z punktu widzenia inwestycji podwyższonego ryzyka (tzw. *venture capital*), iż pozytywnym zjawiskiem jest nie tylko występowanie banków, ale również instytucji rynku kapitałowego. Dodatkowy dostęp do źródeł finansowania za pośrednictwem giełdy odgrywa tu pozytywną rolę. Nie każda firma może wejść na giełdę w Nowym Jorku, Frankfurtu czy Londynie i dlatego ważną rolę do odegrania mają także mniejsze, lokalne bądź regionalne giełdy.

Warunki początkowe rozwoju systemu finansowego

Skoncentrujmy się na chwilę na doświadczeniach gospodarek postsocjalistycznych, wyłączając na razie z tych rozważań Chiny. Sytuacja początkowa była bardzo specyficzna, jako że socjalizm typu sowieckiego był najbardziej skrajną formą etatyzmu, w której w zasadzie nie tolerowano własności prywatnej, gospodarka była zdominowana przez własność państwową, do rynku zaś odnoszono się nieufnie i dlatego zastąpiono go centralnym planowaniem, które stanowiło skrajną formę kontroli państwowej. Ponieważ jednak w żadnym społeczeństwie nie można całkowicie zastąpić rynku, istniał on nadal, głównie w postaci szarej strefy bądź czarnego rynku. W sytuacji, gdy rynek został stłumiony, a własność prywatna z założenia traktowana była jako wykroczenie, co stanowiło bezpośrednie dziedzictwo marksizmu, wciąż cieszą-

---

⁹⁾ NBP.

cego się popularnością w niektórych kręgach na Zachodzie, niewiele było możliwości do zaistnienia i rozwoju sektora finansowego, takiego, jaki znamy obecnie. Tak naprawdę w ogóle nie istniał system finansowy, chyba że użyjemy tej nazwy, aby opisać system, gdzie w sektorze bankowym dominuje struktura monobanku, gdzie nie można podejmować niezależnych decyzji kredytowych i gdzie nie ma mechanizmów zarządzania ryzykiem. Istniały jednostki zwane bankami, ale kryjące się pod tą nazwą instytucje różniły się od banków w gospodarkach rynkowych. Nie było ani prawdziwych banków komercyjnych, ani centralnych. Jednym z posunięć dokonanych na początkowym etapie reform rynkowych w Polsce w 1988 r. był podział wspomnianej jednorodnej struktury na bank centralny i odrębne banki komercyjne. Także regulacje ostrożnościowe nie były wcześniej potrzebne, ponieważ nie istniały niezależne instytucje finansowe. Wszystkie te struktury należało stworzyć od podstaw. Nie było rynku pieniężnego ani giełdy, a asortyment dostępnych instrumentów finansowych był bardzo ubogi i ograniczał się do rachunków oszczędnościowych. Oczywiście nie istniała zewnętrzna ani wewnętrzna wymienialność pieniądza, a waluta krajowa odgrywała bardzo ograniczoną rolę.

Z instytucjonalnego punktu widzenia gospodarki socjalistyczne różniły się od siebie w niewielkim stopniu. Istniały jednak między nimi bardzo wyraźne i istotne różnice w początkowych warunkach makroekonomicznych. Przede wszystkim – w poziomie inflacji. W niektórych krajach jawna inflacja była stosunkowo niska, np. w Rumunii, w Czechosłowacji czy na Węgrzech. W Polsce jednak przed rozpoczęciem reform wynosiła ona 20–40% miesięcznie. Jeszcze gorsza sytuacja miała miejsce w Związku Radzieckim, gdzie panowała hiperinflacja. Oprócz tego istniała jeszcze inflacja ukryta, spowodowana kontrolą cen. Jej najbardziej widocznymi objawami były kolejki, braki towarów oraz czarny rynek. W niektórych krajach, w tym także w Polsce, występowały znaczne różnice między oficjalnymi a czarnorynkowymi kursami walut.

Transformacja systemu finansowego

W okresie transformacji uwidoczniły się rozbieżne tendencje w stopniu rozwoju rynków finansowych. Niektóre kraje, jak np. Czechosłowacja, weszły w ten okres ze stosunkowo wysokim poziomem kapitalizacji giełdy, będącym efektem prywatyzacji kuponowej przeprowadzonej na początku lat dziewięćdziesiątych. W następnym okresie nastąpiło jednak osłabienie tempa rozwoju ich rynków kapitałowych. W innych krajach obserwowano bardziej systematyczny wzrost. Jeśli chodzi o kredyt krajowy, Chiny są dobrym przykładem na to, że więcej niekoniecznie znaczy lepiej. Pod względem kredytu krajowego Chiny bardzo przypominają Szwajcarię, ale należy pamiętać o tym, że za niezwykle wysokim wskaźnikiem kredytu do PKB kryje się wysoki udział złych kredytów. Jaki z tego wniosek? Europa Środkowa i Wschodnia ma wiele zaległości do nadrobienia. Cały czas postępuje proces pogłębiania rynku finansowego. Oznacza to, że w długim okresie stopa wzrostu sektora finansowego będzie wyższa niż stopa wzrostu PKB i wskaźnik aktywów sektora finansowego do PKB będzie wzrastał.

Jak już wspomniano, w różnych krajach można obserwować różne tempa wzrostu – na Węgrzech i w Polsce mamy do czynienia z monotonicznym i systematycznym przyrostem kredytów, podczas gdy w Republice Czeskiej i na Słowacji obserwuje się osłabienie tego tempa. Kraje te ucierpiały na skutek kryzysów bankowych ściśle związanych z problemami fiskalnymi, co doprowadziło do zahamowania rozwoju ich rynków finansowych. Wyjście z tego kryzysu trwało dość długo. Nasuwa się więc prosty wniosek: kryzysów bankowych należy unikać.

W początkowym okresie reform wszystkie transformujące się kraje odnotowały znaczący udział złych kredytów, jako że część kredytów zaciągniętych w okresie socjalizmu wpadła do tej kategorii po przeprowadzeniu reform. Gwoli sprawiedliwości warto dodać, że na samym początku pewne błędy były nie do uniknięcia. Sektor bankowy zazwyczaj daleki jest od doskonałości.

Generalnie rzecz biorąc, wśród elementów istotnych dla prawidłowego wzrostu sektora finansowego należy wymienić rozsądną politykę gospodarczą i dyscyplinę fiskalną. Różnice w rozwoju sektora finansowego zaobserwowane w wielu gospodarkach postsocjalistycznych w mniejszym stopniu wynikały z odmiennych warunków początkowych, a w większym z różnic w jakości ogólnej polityki gospodarczej i sektorowej. Przez ogólną politykę gospodarczą należy rozumieć politykę fiskalną i kursową, skuteczne egzekwowanie prawa, ochronę praw wierzycieli i akcjonariuszy mniejszościowych oraz liberalizację pozwalającą na wolną grę sił rynkowych. Należy podkreślić, że brak dyscypliny fiskalnej zawsze negatywnie odbija się na kondycji sektora finansowego. Praworządność ma bez wątpienia podstawowe znaczenie dla uczestników życia gospodarczego, zwłaszcza że chroni swobodę działalności gospodarczej. Są to niektóre z podstawowych warunków, których spełnienie stymuluje rozwój systemu finansowego. Innym istotnym czynnikiem jest prywatyzacja, gdyż sukces gospodarczy nie jest możliwy przy dużym udziale banków państwowych. Prywatyzacja pozwala na wprowadzenie bardziej skutecznych regulacji ostrożnościowych i nadzoru, a także na restrukturyzację złych kredytów.

Stan obecny

Skoncentrujmy się teraz na charakterystycznych cechach przemian, które dokonały się w ostatnich 15 latach. Naprawdę niezwykłym osiągnięciem było przejście od systemu o całkowicie zredukowanym sektorze finansowym do systemu w pełni wolnorynkowego. Jak olbrzymi był to postęp, uświadamia nam dopiero porównanie, na przykład, z postępem osiągniętym wskutek reform sektora górniczego. Porównując Związek Radziecki oraz kraje Europy Środkowej i Wschodniej, możemy wyraźnie wyróżnić dwa podejścia do prywatyzacji banków. Pierwsze, które można nazwać podejściem rosyjskim, hołduje zasadzie „nie spieszyć się z prywatyzacją”. Na początku okresu transformacji nie istniał kapitał prywatny i brakowało niezbędnego doświadczenia, ponieważ w czasach socjalizmu nie było możliwości zostania prywatnym przedsiębiorcą. Aby przeprowadzić prywatyzację, należało po prostu otworzyć się na zagranicznych inwestorów. Odmienne podejście skutkowało bardzo wysokim udziałem

łem banków państwowych¹⁰⁾. Według danych z 2001 r. udział aktywów banków państwowych w aktywach bankowych ogółem wynosił 99% w Chinach, 75% w Indiach i 70% w Rosji. Druga grupa krajów, skupiająca wszystkie nowe kraje członkowskie UE, opowiedziała się za odmiennym podejściem. Zdecydowały się one na szybkie przeprowadzenie prywatyzacji i w wyniku tej polityki udział aktywów bankowych kontrolowanych przez zagranicznych inwestorów wahał się w 2001 r. od 34% w Słowenii do 98% w Estonii.

Obecnie względne znaczenie sektora finansowego w gospodarkach nowych krajów UE jest wciąż niewielkie bądź umiarkowane. Zajmuje on mniej istotną pozycję niż w krajach piętnastki (EU-15) i innych rozwiniętych gospodarkach oraz mniej istotną pozycję niż u tygrysów azjatyckich, w Chile, w Izraelu czy w Chinach. Do pewnego stopnia sytuacja ta jest funkcją czasu. Niemniej terapia szokowa nie jest w tym wypadku wskazana. Próba sztucznego przyspieszenia tego procesu przy pomocy interwencji państwa może zakończyć się wyższym odsetkiem złych kredytów. Pozostało więc jeszcze sporo zaległości do nadrobienia, ale wymaga to odpowiednich przepisów prawnych, utrzymania stabilności makroekonomicznej i niskiej inflacji.

Jeżeli chodzi o typ sektora finansowego, w nowych krajach członkowskich przeważa model oparty na sektorze bankowym, z ograniczoną rolą rynku kapitałowego i rynku komercyjnych papierów dłużnych. Wartość wskaźnika kredytu do kapitalizacji giełdy jest podobna do występującej w gospodarkach krajów rozwiniętych o systemie z dominującą pozycją banków (Niemcy, Japonia, Portugalia czy Nowa Zelandia) i dużo niższa niż w Austrii.

Rynek obligacji w nowych krajach członkowskich jest zdominowany przez obligacje skarbowe, co jest konsekwencją wysokich deficytów budżetowych. Jak dotąd, rynek obligacji przedsiębiorstw jest słabo rozwinięty.

Kapitalizacja giełd w nowych krajach członkowskich jest dużo niższa niż w gospodarkach rozwiniętych i podobna do poziomu kapitalizacji w Indonezji, Meksyku czy Brazylii. Co ciekawe, ich obecna sytuacja jest podobna do tej, którą obserwowano w niektórych krajach rozwiniętych dziesięć lat temu, co mogłoby świadczyć o tym, że nowe kraje członkowskie podążają tą samą ścieżką.

Obroty giełdowe w nowych krajach członkowskich są bardzo niskie, dużo niższe niż we wszystkich gospodarkach rozwiniętych i stosunkowo niższe niż poziom kapitalizacji giełdy, co świadczy o pewnej koncentracji akcji notowanych przedsiębiorstw w rękach inwestorów strategicznych.

Analiza poziomu kredytów udzielonych instytucjom pozarządowym w nowych państwach członkowskich prowadzi do wniosku, że jest on podobny do występującego w innych krajach rozwijających się (oprócz Chile, Izraela, tygrysów azjatyckich i Chin) i nadal dużo niższy niż w krajach rozwiniętych (oprócz Danii, Grecji i Finlandii). Jest też niższy niż sugerowałyby to poziom PKB na jednego mieszkańca.

---

¹⁰⁾ Zgodnie z raportami rocznymi banków centralnych i publikacją nr 4 Banku Rozrachunków Międzynarodowych pt. *The Banking Industry in the Emerging Market Economies*, BIS, 2001.

Wnioski

Ogólnie rzecz biorąc, system finansowy nowych krajów członkowskich jest już w znacznej mierze zintegrowany z systemem Unii Europejskiej. Wysoki stopień harmonizacji prawa wynika z faktu, iż punktem odniesienia dla tworzonej legislacji krajowej i przepisów ostrożnościowych były dyrektywy bankowe z początku okresu przemian. Większość banków działających w nowych krajach członkowskich jest kontrolowana przez grupy bankowe z krajów piętnastki (Niemiec, Francji, Włoch, Holandii, Austrii, Szwecji i Belgii). Zagraniczni inwestorzy przejawiają aktywność również na rynku innych usług finansowych, a mianowicie ubezpieczeń i funduszy inwestycyjnych. Największe firmy krajowe korzystały z zagranicznych źródeł finansowania, czy to przez bezpośrednie zaciąganie kredytów w spółkach macierzystych za granicą, czy to przez pożyczki z banków unijnych, czy wreszcie poprzez emisję dłużnych papierów wartościowych oraz Amerykańskich Kwitów Depozytowych (ADR-ów) i Globalnych Kwitów Depozytowych (GDR-ów) na europejskich rynkach finansowych.

Członkostwo w UE powinno nadal wywierać pozytywny wpływ na tempo rozwoju gospodarczego nowych krajów członkowskich i w związku z tym także na ich rynki kapitałowe. Istnieją pewne elementy konstrukcyjne UE, które mogłyby pozwolić tym krajom rozwijać się szybciej. Trzeba je jeszcze wzmocnić. Do wywierających pozytywny wpływ elementów można zaliczyć m.in. stabilność fiskalną (którą Unia zawdzięcza postanowieniom zawartym w Pakcie Stabilności i Wzrostu). Ponadto, rozwój wspólnego rynku (głównie w zakresie usług) wydaje się mieć podstawowe znaczenie dla dalszego przyspieszenia wzrostu gospodarczego. Utrudnianie wprowadzenia dyrektywy o liberalizacji rynku usług jest sprzeczne z duchem UE, ponieważ jej celem jest swoboda prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług. Czy UE może konkurować z Chinami lub USA nie liberalizując największego sektora swojej gospodarki? Trzecim elementem powinno być ograniczenie dotowania przedsiębiorstw. Trzeba pamiętać, że w żadnym kraju nie dotuje się przedsiębiorstw najlepszych. Dlatego nadmierne subsydia mogą przyczynić się do zachowania niekonkurencyjnych wzorców funkcjonowania w gospodarkach nowych krajów członkowskich, co w rezultacie może doprowadzić do stłumienia sił napędzających rozwój gospodarczy opartych na konkurencji i zwolnić proces nadrabiania zaległości przez kraje tego regionu.

Bibliografia

- Beck T. i Levine R., „Stock Markets, Banks and Growth: Panel Evidence”. *Journal of Banking and Finance*, 28(3), 2004, s. 423–42.
- Ergungor O.E., „Financial System Structure and Economic Development: Structure Matters”, *Working Paper Series*, 2003, nr 0305, Bank Rezerw Federalnych w Cleveland.

- Ergungor O.E., „Market- vs. Bank-Based Financial Systems: Do Rights and Regulations Really Matter?”, *Journal of Banking and Finance*, 2004, nr 28, s. 2869–2887.
- La Porta R., Lopez-de-Silanes F., Shleifer A., „What works in securities laws?”, *NBER Working Papers*, 2003, nr 9882, National Bureau of Economic Research, Cambridge, lipiec 2003.
- Levine R., Beck T., Loayza N., „Financial Intermediation and Growth: causality and causes”, *Central Bank of Chile Working Papers*, nr 56, grudzień 1999.
- Merton R.C. i Bodie Z., „The Design of Financial Systems: Towards a Synthesis of Function and Structure”, *NBER Working Paper*, nr 10620, National Bureau of Economic Research, Cambridge, czerwiec 2004.
- Rajan R.G. i Zingales L., „Financial Dependence and Growth”, *American Economic Review*, 1998, nr 88, s. 559–586.
- Rousseau P.L. i Wachtel P., „Inflation, Financial Development and Growth”, *Economic Theory, Dynamics and Markets: Essays in Honor of Ryuzo Sato*, red. T. Negishi, R. Ramachandran i K. Mino, Kluwer 2001.
- „Finance for Growth – policy choices in a volatile world”, *A World Bank Policy Research Report*, Bank Światowy, kwiecień 2001.
- „Financial Sector Assessment: A Handbook”, Bank Światowy, 2005.

Konsultacje dla banków

Katarzyna Armacińska, Kinga Kierec

WPLYW WPROWADZENIA MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ (MSSF) NA WYBRANE WIELKOŚCI FINANSOWE BANKÓW STOSUJĄCYCH MSSF DO SPRAWOZDAŃ JEDNOSTKOWYCH^{*)}

Celem niniejszego opracowania jest ocena wpływu wdrożenia przez banki nowych zasad rachunkowości na ich jednostkowe sprawozdania finansowe. Analizie poddane zostały główne zmiany w prezentacji sprawozdań finansowych, a także obszary, w których występują istotne różnice pomiędzy Polskimi Standardami Rachunkowości oraz Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości i Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej.

Ocena przedstawiona w tym opracowaniu została oparta na podstawie śródrocznych sprawozdań finansowych banków za I półrocze 2005 r.¹⁾, które są dostępne na stronach internetowych tych podmiotów. Śródroczne sprawozdania finansowe poszczególnych banków sporządzone po upływie II kwartału 2005 r. istotnie różniły się między sobą zarówno formą, jak i zawartością informacyjną, a także znacznie różniły się od sprawozdań za I kwartał 2005 r.

^{*)} Autorki artykułu pracują w Departamencie Analiz w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

¹⁾ Analiza przejścia na stosowanie MSR/MSSF nie była możliwa w oparciu o sprawozdania WEBIS, gdyż zmiana zasad rachunkowości została wprowadzona do sprawozdawczości WEBIS od 30 czerwca 2005 r. Ponadto wprowadzone dostosowania do MSR/MSSF mają charakter ogólny, a brak not objaśniających w sprawozdaniach WEBIS uniemożliwia przesłanie zmian wprowadzonych przez poszczególne banki.

Opracowanie składa się z trzech zasadniczych części:

- ❖ w części I przedstawiono podstawy prawne wprowadzenia MSR/MSSF do polskiego systemu rachunkowości,
- ❖ w części II zaprezentowano kluczowe różnice pomiędzy międzynarodowymi a polskimi standardami rachunkowości,
- ❖ w części III omówiono wpływ wdrożenia nowych zasad na wybrane wielkości finansowe (kapitały własne, wyniki bieżące 2004 r., sumę bilansową) grupy dziesięciu banków, które stosują MSR/MSSF do sporządzania jednostkowych sprawozdań finansowych.

I. PODSTAWY PRAWNE WPROWADZENIA MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW RACHUNKOWOŚCI (MSR) / MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ (MSSF) ORAZ CHARAKTERYSTYKA MSSF 1 I MSR 1

1. Podstawy prawne

Rys historyczny W 1973 r. organizacje zawodowe ds. rachunkowości z Australii, Kanady, Francji, Niemiec, Japonii, Meksyku, Holandii, Wielkiej Brytanii, Irlandii i Stanów Zjednoczonych utworzyły Komitet Międzynarodowych Standardów Rachunkowości²⁾. Do 2001 r. KMSR zrzeszał przedstawicieli 101 państw i wydał 41 **Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR)**³⁾, część MSR wycofano jednak lub zastąpiono innymi. Obecnie w użyciu są 32 MSR. W 2001 r. odpowiedzialność za tworzenie nowych standardów powierzono Radzie Międzynarodowych Standardów Rachunkowości⁴⁾, a ich nazwę zmieniono na **Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)**⁵⁾. Dotychczas wydano 5 MSSF. Szczegółowe kwestie pominięte w standardach są precyzowane przez wydane w przeszłości Interpretacje Stałego Komitetu ds. Interpretacji⁶⁾ (07–32 – aktualnych jest 11 z nich) oraz Interpretacje działającego obecnie Komitetu Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej⁷⁾ (1 i 2).

---

²⁾ Ang. International Accounting Standards Committee – IASC.

³⁾ Ang. International Accounting Standards – IAS.

⁴⁾ Ang. International Accounting Standards Board – IASB.

⁵⁾ Ang. International Financing Reporting Standards – IFRS.

⁶⁾ Ang. Standing Interpretations Committee – SIC.

⁷⁾ Ang. International Financial Reporting Interpretations Committee – IFRIC.

Konsultacje dla banków

Rozporządzenie nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wprowadziło obowiązek stosowania MSSF w **skonsolidowanych** sprawozdaniach finansowych przez spółki, których papiery wartościowe dopuszczone są do obrotu na rynkach regulowanych Unii Europejskiej – za każdy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2005 r. (lub później).

Zgodnie ze zmianami polskiej Ustawy o rachunkowości z dnia 27.08.2004 r. (art. 45 i 55) wynikającymi z ww. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej, sprawozdania jednostkowe i/lub skonsolidowane, jednostek gospodarczych działających na terenie Polski, mogą bądź muszą być sporządzane zgodnie z MSSF⁸⁾. I tak:

- ❖ skonsolidowane sprawozdania finansowe **banków** oraz emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu,
- ❖ skonsolidowane sprawozdania finansowe emitentów ubiegających się o ich dopuszczenie do publicznego obrotu,
- ❖ skonsolidowane sprawozdania finansowe jednostek wchodzących w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca wyższego szczebla sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR/MSSF,
- ❖ jednostkowe sprawozdania finansowe emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu w krajach UE,
- ❖ jednostkowe sprawozdania finansowe emitentów ubiegających się o ich dopuszczenie do publicznego obrotu w krajach UE,
- ❖ jednostkowe sprawozdania finansowe jednostek wchodzących w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR/MSSF,
- ❖ jednostkowe sprawozdania finansowe **banków** innych niż jednostki, o których mowa powyżej.

Decyzję w sprawie sporządzania jednostkowego i/lub skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSR/MSSF podejmuje organ zatwierdzający, tj. walne zgromadzenia akcjonariuszy. WZA w przypadku 14 banków działających na terenie Polski⁹⁾ podjęły decyzje o stosowaniu od dnia 1.01.2005 r. MSR/MSSF dla potrzeb przygotowania jednostkowych sprawozdań finansowych; są to:

a) Banki emitenci papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu:

- Powszechna Kasa Oszczędności BP SA,
- Bank Polska Kasa Opieki SA,

Wprowadzenie MSR/MSSF w Unii Europejskiej

muszą być sporządzane zgodnie z MSR/MSSF

mogą być sporządzane zgodnie z MSR/MSSF

nie mogą być sporządzane zgodnie z MSR/MSSF

Polskie banki stosujące MSR/MSSF do sprawozdań jednostkowych i skonsolidowanych

⁸⁾ Sprawozdanie finansowe zostanie uznane za zgodne z MSSF tylko wtedy, gdy pozostaje w zgodzie ze wszystkimi MSR, MSSF oraz ich interpretacjami zatwierdzonymi przez Komisję Europejską.

⁹⁾ Z wyłączeniem oddziałów instytucji kredytowych działających na terenie Polski.

- Bank Handlowy w Warszawie SA,
  - Bank BPH SA,
  - ING Bank Śląski SA,
  - Bank Zachodni WBK SA,
  - BRE Bank SA,
  - Kredyt Bank SA,
  - Nordea Bank Polska SA,
  - DZ Bank Polska SA.
- b) **Banki wchodzące w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR/MSSF:**
- BPH Bank Hipoteczny SA,
  - Danske Bank Polska SA,
  - BNP Paribas Bank Polska SA,
  - Raiffeisen Bank Polska SA.

*Polskie banki
stosujące
MSR/MSSF
wyłącznie
do sprawozdań
skonsolidowanych*

W przypadku trzech banków emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu, WZA nie podjęły decyzji o sporządzaniu od 1 stycznia 2005 r. jednostkowych sprawozdań finansowych zgodnie z MSR/MSSF, są to:

- ❖ Bank Millennium SA,
- ❖ Bank Ochrony Środowiska SA,
- ❖ Fortis Bank Polska SA.

Z uwagi na ogólną dostępność raportów finansowych jedynie emitentów papierów wartościowych, w **niniejszym opracowaniu analizą objęte zostały śródroczne sprawozdania jednostkowe wymienionych w punkcie (a) 10 banków, notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, opublikowane na stronach internetowych tych banków.**

2. Zastosowanie MSSF po raz pierwszy

*Standardy
MSSF 1
i MSR 1*

MSSF 1 – *Zastosowanie po raz pierwszy międzynarodowych standardów sprawozdań finansowych* określa procedury, jakie powinien przestrzegać podmiot, który w swoim sprawozdaniu finansowym po raz pierwszy stosuje Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Podmiot wdrażający standardy po raz pierwszy zobowiązany jest **wyraźnie i bez zastrzeżeń** zadeklarować, że jego roczne sprawozdanie finansowe jest zgodne z MSSF.

Celem **MSR 1** – *Prezentacja sprawozdań finansowych* jest ustalenie podstaw dotyczących prezentacji sprawozdań finansowych, aby zapewnić ich porównywalność. MSR 1 określa szczegółowe wymogi dotyczące zakresu informacji prezentowanych w bilansie, rachunku zysków i strat i sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym.

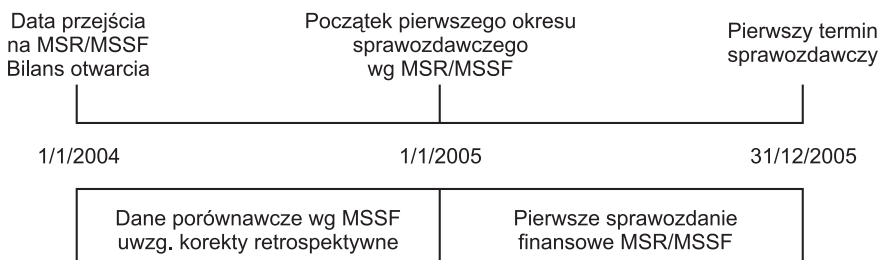

Konsultacje dla banków

Pierwszy termin sprawozdawczy MSSF to koniec roku obrotowego, w którym jednostka gospodarcza zastosowała po raz pierwszy wszystkie MSR/MSSF. Na przykład dla spółki, która w pełni prospektywnie¹⁰⁾ rozpoczęła stosowanie MSR/MSSF w dniu 1.01.2005 r., a której koniec roku obrotowego przypada na koniec grudnia, pierwszym dniem sprawozdawczym MSSF będzie 31.12.2005 r.

Dzień przejścia na stosowanie MSSF to dzień, w którym rozpoczyna się najwcześniejszy z okresów, za który prezentowane są dane porównawcze. W przypadku spółki, która w pełni prospektywnie rozpoczęła stosowanie MSR/MSSF w dniu 1.01.2005 r. i która prezentuje dane porównawcze za jeden rok obrotowy, datą przejścia na stosowanie MSSF będzie 1.01.2004 r.

**Kluczowe
daty zgodnie
z MSSF 1**

Podstawowa zasada w przepisach przejściowych stanowi, iż sporządzając bilans na dzień przejścia na MSSF, należy zastosować wszystkie postanowienia obowiązujące w terminie sprawozdawczym MSSF z mocą wsteczną, a wszystkie korekty do składników aktywów i pasywów, wycenionych według Polskich Standardów Rachunkowości (PSR), wynikające z przejścia na stosowanie MSSF, należy traktować jako korekty salda początkowego niepodzielonego wyniku lat ubiegłych. Istnieje jednak kilka wyjątków od tej reguły¹¹⁾.

MSSF 1 określa sześć zwolnień fakultatywnych oraz trzy obligatoryjne z pełnego retrospektywnego¹²⁾ przekształcenia danych porównywalnych. Zasadniczo standard zabrania stosowania wymogów określonych w MSSF z mocą wsteczną w tych obszarach, w których

**Przepisy
przejściowe**

¹⁰⁾ **Prospektywnie** oznacza stosowanie przyjętej polityki rachunkowości od określonej daty, bez dostosowywania według tych zasad danych porównawczych.

¹¹⁾ Dotyczą one tych obszarów, gdzie koszty pełnego zastosowania przepisów z mocą wsteczną w sposób wyraźny przewyższają wynikające z tego korzyści, albo wręcz takie przekształcenie jest niemożliwe do wykonania.

¹²⁾ **Retrospektywnie** oznacza takie przyjęcie zasad rachunkowości, jak gdyby były stosowane od zawsze. Polega na dostosowaniu do nowych zasad zarówno bilansu otwarcia, jak i prezentowanych danych porównawczych. Retrospektywne zastosowanie zasad rachunkowości ma przede wszystkim wpływ na ujęcie i wycenę pozycji bilansowych oraz odpowiednie ujęcie przychodów i kosztów.

takie zastosowanie wymagać będzie od kierownictwa wydania profesjonalnego osądu co do przeszłych warunków w sytuacji, gdy wynik danej transakcji jest już znany (np. nie dopuszcza się korygowania wysokości utworzonych rezerw, chyba że przy ich wyliczeniu popełniono oczywisty błąd). MSSF 1 nakłada też na spółki obowiązek przedstawienia licznych ujawnień w pierwszym sprawozdaniu finansowym MSSF.

3. Prezentacja sprawozdania finansowego wg MSR 1

Części składowe sprawozdania finansowego

MSR 1 nie określa jednak wzoru sprawozdania finansowego, co pozostawia podmiotom raportującym dużą swobodę w sposobie prezentacji. Zgodnie z MSR 1 sprawozdanie finansowe powinno zawierać:

- ❖ bilans,
- ❖ rachunek zysków i strat,
- ❖ sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym,
- ❖ rachunek przepływów środków pieniężnych,
- ❖ informację o stosowanych zasadach rachunkowości,
- ❖ informację dodatkową.

MSR 1 wyszczególnia minimum pozycji, które należy przedstawić w bilansie, rachunku zysków i strat oraz sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym, ponadto prezentuje wskazówki dotyczące dodatkowych pozycji sprawozdania finansowego oraz określa minimum ujawnień wymaganych w informacji dodatkowej, tj. ujawnienia dotyczące:

- ❖ stosowanych zasad rachunkowości,
- ❖ wielkości szacunkowych przyjętych przez zarząd jednostki gospodarczej, w procesie stosowania przez nią zasad rachunkowości, które mają najbardziej znaczący wpływ na kwoty ujęte w sprawozdaniu finansowym,
- ❖ kluczowych założeń dotyczących przyszłości oraz innych kluczowych podstaw szacunku niepewnych zdarzeń, które mogą wpływać na ryzyko wprowadzenia znaczących korekt wartości bilansowych w następnym roku finansowym.

Bilans

Zmiany wymagane w celu dostosowania sprawozdania finansowego do wymogów MSR/MSSF:

- ❖ aktywa należy podzielić na trwałe i obrotowe, a zobowiązania na krótko i długoterminowe,
- ❖ zysk/stratę netto za dany rok należy prezentować w ramach niepodzielonego wyniku finansowego,
- ❖ udziały mniejszości powinny być prezentowane w kapitale własnym,
- ❖ bilans powinien zawierać odnośniki do informacji dodatkowej,

---

Konsultacje dla banków

- ❖ pozycje bilansu dużo bardziej zagregowane niż w PSR,
- ❖ aktywów i zobowiązań nie można wzajemnie kompensować, chyba że na ich kompensatę zezwala lub wymaga jej określony MSR/MSSF.

- ❖ koszty należy zaprezentować w wariantcie kalkulacyjnym lub porównawczym,
- ❖ przychodów i kosztów nie można wzajemnie kompensować, chyba że na ich kompensatę zezwala lub wymaga jej określony MSR/MSSF,
- ❖ udział w zyskach/stratach jednostek stowarzyszonych należy prezentować w osobnej linii RZiS,
- ❖ nie ma możliwości wykazywania pozycji nadzwyczajnych,
- ❖ udziały mniejszości w zysku należy przedstawić jako wydzieloną kwotę pod RZiS, w RZiS należy przedstawić zysk na jedną akcję.

**Rachunek
zysków
i strat (RZiS)**

- ❖ należy prezentować zysk lub stratę danego okresu,
- ❖ w zestawieniu należy ujawnić każdą pozycję przychodu i kosztu, zysku lub straty, które zgodnie z wymogami innych standardów są ujmowane bezpośrednio w kapitale własnym i sumę tych pozycji,
- ❖ należy przedstawić skumulowany efekt zmian polityki księgowej i korekt wynikających z błędów podstawowych, które potraktowano zgodnie z podejściem wzorcowym MSR 8 – *Zasady rachunkowości, zmiany w szacunkach księgowych i błędy*.

**Zestawienie
zmian
w kapitale
własnym**

Rachunek przepływów pieniężnych stanowi część sprawozdania finansowego, natomiast zakres i formę prezentowanych w nim informacji precyzuje szczegółowo MSR 7 – *Rachunek przepływów pieniężnych*¹³⁾. Standard ten wymaga m.in., aby rachunek przepływów pieniężnych był przedstawiony z wykorzystaniem standardowych nagłówków:

- ❖ działalność operacyjna,
- ❖ działalność inwestycyjna,
- ❖ działalność finansowa.

**Rachunek
przepływów
pieniężnych**

Powyższe ma na celu zagwarantowanie, by rachunek przepływów pieniężnych prezentowany był w formie podkreślającej ważne składniki przepływów i ułatwiał porównanie wyników różnych podmiotów w zakresie przepływów środków pieniężnych.

---

¹³⁾ Od 2003 r. obowiązuje Krajowy Standard Rachunkowości (KRS) nr 1 *Rachunek przepływów pieniężnych*, który co do zasad jest zgodny z wymogami MSR 7.

II. MIĘDZYNARODOWE STANDARDY RACHUNKOWOŚCI A POLSKIE STANDARDY RACHUNKOWOŚCI – PODSTAWOWE RÓŻNICE

Wprowadzenie W niniejszej części omówiono typowe korekty i zmiany w prezentacji sprawozdań finansowych dokonywane w momencie przejścia jednostki gospodarczej na stosowanie MSR/MSSF (wytypowano obszary istotne z punktu widzenia oceny sytuacji banków). W celu pełniejszej prezentacji zmian i różnic przedstawiono wybrane zasady rachunkowości wynikające z MSR/MSSF w porównaniu do polskich standardów.

Podstawowe obszary zmian Podstawowe obszary zmian i zagadnienia istotne z punktu widzenia analizy banków są następujące:

- ❖ Instrumenty finansowe:
  - klasyfikacja i prezentacja instrumentów finansowych,
  - wycena oraz ujmowanie instrumentów finansowych,
  - zmiana podejścia do szacowania ryzyka kredytowego i tworzenia odpisów.
- ❖ Jednostki podporządkowane:
  - wycena oraz ujmowanie inwestycji,
  - wartość firmy.
- ❖ Rzeczowe aktywa trwałe:
  - początkowa wycena środków trwałych,
  - przeszacowanie środków trwałych nabytych w warunkach hiperinflacji,
  - rekasyfikacje w ramach rzeczowych aktywów trwałych.
- ❖ Kapitały własne oraz wyniki finansowe.

1. Instrumenty finansowe¹⁴⁾

1.1. *Klasyfikacja oraz wycena instrumentów finansowych zgodnie z MSR 32¹⁵⁾ i MSR 39¹⁶⁾*

Klasyfikacja Podstawowym kryterium klasyfikacji instrumentów finansowych, stosowanym w celu określenia metody wyceny jest, dokonywany przy uwzględnieniu celu nabycia, podział na następujące portfele:

---

¹⁴⁾ **Instrument finansowy** to każda umowa, która powoduje powstanie aktywa finansowego w jednej jednostce gospodarczej i zobowiązania finansowego lub instrumentu kapitałowego w innej jednostce gospodarczej.

¹⁵⁾ MSR 32 – Instrumenty finansowe: ujawnianie i prezentacja.

¹⁶⁾ MSR 39 – Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena.

Konsultacje dla banków

- ❖ aktywa i zobowiązania finansowe¹⁷⁾ wyceniane wg wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat (w skład tego portfela wchodzi instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu oraz aktywa finansowe wyznaczone w momencie ich początkowego ujęcia jako aktywa wyceniane w wartości godziwej poprzez RZiS),
- ❖ pożyczki udzielone i należności,
- ❖ aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności,
- ❖ aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- ❖ pozostałe zobowiązania finansowe.

O klasyfikacji danego instrumentu finansowego do określonego portfela decyduje kierownictwo banku w momencie jego początkowego ujęcia. Składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe w momencie początkowego ujęcia wycenia się według **wartości godziwej** powiększonej, w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego niekwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Początkowe ujęcie

Zasady klasyfikacji instrumentów finansowych do poszczególnych portfeli oraz metody wyceny zgodnie z MSR/MSSF

Instrument finansowy	Cel nabycia / charakterystyka instrumentu finansowego	Portfel wg MSR/MSSF	Metoda wyceny
Udzielone/ otrzymane pożyczki	Określone harmonogramy płatności	Pożyczki udzielone i należności/pozostałe zobowiązania finansowe	Wg zamortyzowanego kosztu z zast. ESP
	Nieokreślone harmonogramy płatności	Pożyczki udzielone i należności/pozostałe zobowiązania finansowe	Wg kwoty wymaganej zapłaty

¹⁷⁾ **Aktywa finansowe** to każdy składnik aktywów, który ma postać:

- środków pieniężnych,
- umowy, na podstawie której jednostka gospodarcza ma prawo otrzymania środków pieniężnych lub innych aktywów finansowych od innej jednostki gospodarczej,
- umowy, na podstawie której jednostka gospodarcza ma prawo do wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką gospodarczą na potencjalnie korzystnych warunkach,
- instrumentu kapitałowego innej jednostki gospodarczej.

Zobowiązania finansowe to każde:

- umowne zobowiązanie do przekazania środków pieniężnych lub innych aktywów finansowych innej jednostce gospodarczej,
- umowne zobowiązanie do wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką gospodarczą na potencjalnie niekorzystnych warunkach.

Bezpieczny Bank

Nabyte instrumenty dłużne	Utrzymywane do terminu zapadalności	Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	Wg zamortyzowanego kosztu z zast. ESP
	Spekulacyjne, tj. nabyte w celu uzyskania korzyści w wyniku krótkoterminowych wahań cen	Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez RZiS	Wg wartości godziwej przez RZiS
	Lokacyjne (zakładana sprzedaż przed terminem zapadalności)	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Wg wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji wyceny
Wyemitowane instrumenty dłużne	Zakładane (zawsze) utrzymywane do terminu zapadalności	Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	Wg zamortyzowanego kosztu z zast. ESP
Nabyte akcje/udziały	Spekulacyjne	Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez RZiS	Wg wartości godziwej przez RZiS
	Lokacyjne	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Wg wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji wyceny
Instrumenty pochodne	Niebędące instrumentami zabezpieczającymi	Aktywa finansowe/zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez RZiS	Wg wartości godziwej przez RZiS

Wycena aktywów finansowych na potrzeby ujęcia początkowego oraz zasady dokonywania kolejnych wycen w ramach określonych portfeli zgodnie z MSR/MSSF

Wyszczególnienie	Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez RZiS	Pożyczki udzielone i należności	Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
Ujęcie początkowe	w wartości godziwej	w wartości godziwej powiększonej o koszty transakcji		
Wycena na dzień bilansowy	w wartości godziwej	wg zamortyzowanego kosztu		w wartości godziwej
Zmiany wartości godziwej	ujmowane w rachunku zysków i strat	nie rozpoznawane		ujmowane w kapitale z aktualizacji wyceny
Utrata wartości	ujmowana w zmianach wartości godziwej	ujmowana w rachunku zysków i strat		

Konsultacje dla banków

Odwrocenie utraty wartości	ujmowane w zmianach wartości godziwej	ujmowane w rachunku zysków i strat	dla instrumentów kapit. ujmowane w kapitale z aktualizacji wyceny
			dla instrumentów dłużnych ujmowane w RZiS

Ze względu na stosowane dla poszczególnych portfeli różne metody wyceny istnieją ograniczenia w początkowej klasyfikacji i w późniejszych reklasyfikacjach instrumentów finansowych. I tak **nie ma możliwości**:

Ograniczenia w zakresie reklasyfikacji

- ❖ przekwalifikowania instrumentów finansowych do lub z kategorii wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat **od momentu ich objęcia lub wyemitowania**,
- ❖ klasyfikacji aktywów finansowych jako utrzymywanych do terminu zapadalności, jeżeli podczas bieżącego roku lub ostatnich dwóch lat obrotowych jednostka gospodarcza sprzedała, przekazała lub wykorzystwała opcję sprzedaży przed upływem terminu wymagalności w odniesieniu do większej niż nieznacząca w skali tego portfela wartości inwestycji. Ponadto sprzedaż taka powoduje konieczność przeniesienia pozostałych aktywów finansowych z tego portfela do portfela dostępnych do sprzedaży. Wyjątek stanowią inwestycje o nieistotnej w skali portfela wartości, transakcje przeprowadzone w terminie bliskim do terminu zapadal-

Zmiany prezentacyjne w ramach instrumentów finansowych wynikające z wdrożenia MSR/MSSF

Wyszczególnienie	PSR	MSR/MSSF
Strumienie odsetkowe z tytułu instrumentów pochodnych	Przychody netto ze strumieni odsetkowych prezentowane są w ramach wyniku operacji finansowych oraz wyniku z pozycji wymiany.	Przychody netto ze strumieni odsetkowych prezentowane są w ramach przychodów/kosztów odsetkowych.
Wyodrębnienie portfela aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez RZiS	Nie występuje.	Obejmuje pozycję aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez RZiS.
Prezentacja transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell-buy-back) i przyrzeczeniem odsprzedaży (buy-sell-back)	Transakcje te były ujmowane często jako dwie oddzielne transakcje sprzedaży i zakupu – podjęcie to jest niezgodne z MSSF.	Transakcje te ujmowane są jako transakcje REPO/Reverse-REPO, tj. bez usuwania papierów wartościowych z bilansu dla sell-buy-back (SBB) oraz bez wprowadzania papierów do bilansu dla buy-sell-back (BSB).

ności (**mniej niż 3 miesiące**) oraz transakcje powstałe na skutek zdarzeń trudnych do przewidzenia w momencie zaliczenia aktywów do tego portfela.

Dokonane przez banki w bilansie otwarcia pierwszego okresu sprawozdawczego MSR/MSSF (1.01.2005 r.) reklasyfikacje w obrębie instrumentów finansowych miały charakter prezentacyjny i jednorazowy.

1.2. Prezentacja metod wyceny instrumentów finansowych zgodnie z MSR 39

1.2.1. Metoda wyceny według wartości godziwej¹⁸⁾

Wartość godziwa a aktywny rynek	Instrumenty finansowe wyceniane według wartości godziwej to: <ul style="list-style-type: none"> ❖ nabyte instrumenty dłużne za wyjątkiem utrzymywanych do terminu zapadalności, ❖ nabyte akcje i udziały, ❖ instrumenty pochodne (nie będące instrumentami zabezpieczającymi).
--	---

Brak aktywnego rynku	W przypadku, gdy instrument finansowy jest notowany na aktywnym rynku ¹⁹⁾ , ceny powinny odzwierciedlać aktualne i regularnie występujące na rynku transakcje zawierane bezpośrednio pomiędzy stronami. Należy brać pod uwagę najbardziej korzystny aktywny rynek dla danego instrumentu, do którego jednostka ma natychmiastowy dostęp. Jeśli nie są dostępne publikowane notowania cen na aktywnym rynku dla aktywa jako całości, lecz istnieją aktywne rynki dla jego części składowych, wartość godziwa powinna być wyznaczana na podstawie odpowiednich cen rynkowych dla poszczególnych jego części składowych.
-----------------------------	--

W przypadku braku aktywnego rynku dla danego aktywa, wartość godziwa wyznaczana jest przy zastosowaniu technik wyceny, których celem jest ustalenie ceny transakcyjnej przy bezpośredniej wymianie w zwykłych okolicznościach. Szacowana wartość godziwa w maksymalnym stopniu powinna opierać się na danych rynkowych, a w minimalnym stopniu polegać na subiektywnych danych specyficznych dla banku. Do technik wyceny zalicza się:

---

¹⁸⁾ Stosowanie wyceny wg wartości godziwej wynika zarówno ze stosowania standardów krajowych, jak również standardów międzynarodowych. **Wartość godziwa** to cena, za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony lub zobowiązanie wykonane, w wyniku bezpośrednio zawartej, dobrowolnej transakcji pomiędzy zainteresowanymi, dobrze poinformowanymi i niepowiązanymi stronami.

¹⁹⁾ **Aktywny rynek** może istnieć zarówno dla instrumentów finansowych, środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych. Charakteryzuje się tym, że notowania są łatwo dostępne i reprezentatywne dla cen faktycznych i regularnie występujących transakcji.

- ❖ wykorzystanie ostatnich transakcji rynkowych przeprowadzonych bezpośrednio pomiędzy dobrze poinformowanymi, zainteresowanymi stronami,
- ❖ odniesienie do bieżącej wartości godziwej innego instrumentu, który jest podobny do wycenianego,
- ❖ analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- ❖ modele wyceny opcji.

Technika wyceny według wartości godziwej powinna uwzględniać m.in. następujące czynniki: wartość pieniądza w czasie, ryzyko kredytowe, kursy wymiany walut, ceny instrumentów kapitałowych, zmienność (tj. rozmiary przyszłych zmian cen instrumentu finansowego lub innej pozycji), ryzyko wcześniejszej spłaty i żądania spłaty, koszty obsługi składnika aktywów lub zobowiązania finansowego.

Ze sprawozdań finansowych analizowanej grupy dziesięciu banków za 2004 r. wynika, iż w okresie sprawozdawczym większość banków stosowała już do wyceny instrumentów finansowych wartość godziwą. Zatem w bilansie przejścia z PSR na MSR/MSSF nie zaistniała konieczność ponownej wyceny instrumentów finansowych i nie zostały ujaśnione korekty z tego tytułu.

1.2.2. Metoda wyceny wg zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej (ESP)²⁰⁾

Instrumenty finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem ESP to:

- ❖ udzielone i otrzymane pożyczki,
- ❖ nabyte instrumenty dłużne utrzymywane do terminu zapadalności,
- ❖ wyemitowane instrumenty dłużne.

---

²⁰⁾ Stosowanie wyceny wg zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem ESP wynika zarówno ze stosowania standardów krajowych, jak również standardów międzynarodowych. **Zamortyzowany koszt** można zdefiniować w uproszczeniu, jako wartość historyczną, czyli początkową aktywa/zobowiązania wraz ze wszystkimi korektami tej wartości, w celu doprowadzenia składnika aktywów/zobowiązań do jego realnej wartości. **Efektywna stopa procentowa** jest stopą, która dyskontuje oczekiwany strumień przyszłych płatności pieniężnych do bieżącej wartości bilansowej netto przez okres do zapadalności lub do momentu następnej rynkowej wyceny określonego składnika aktywów i zobowiązań finansowych. Jej ustalenie obejmuje wszelkie należne bądź kasowe opłaty i przepływy płacone lub otrzymywane przez bank w ramach umowy danego instrumentu, z wyłączeniem przyszłych możliwych strat kredytowych. Efektywna stopa procentowa stanowi wewnętrzną stopę zwrotu (IRR) danego instrumentu finansowego (transakcji).

Cel wyceny wg zamorty- zowanego kosztu i ESP

Celem wyceny metodą zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej jest zapewnienie współmierności przychodów i kosztów związanych z wycenianymi aktywami i pasywami finansowymi w całym okresie utrzymywania ich w portfelu i jednocześnie osiągnięcie stałego zwrotu na portfelu aktywów finansowanych.

Zgodnie z zapisami MSR 39 sposób rozliczania prowizji/opłat i niektórych kosztów zewnętrznych związanych z instrumentami finansowymi (metodą efektywnej stopy procentowej lub liniowo) zależy od charakteru danego instrumentu:

- ❖ w przypadku instrumentów finansowych z ustalonymi harmonogramami przepływów pieniężnych zastosowanie ma wycena metodą efektywnej stopy procentowej,
- ❖ w przypadku instrumentów z nieokreślonymi harmonogramami przepływów prowizje/opłaty są rozliczane liniowo w czasie.

Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej jednostka dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych, uwzględniając wszystkie postanowienia umowy instrumentu finansowego, m.in.: przedpłaty, prowizje, koszty początkowe transakcji, premie lub dyskonta, opłaty i koszty związane ze zmianą warunków umownych, opłaty związane z restrukturyzacją umów kredytowych.

Każda istotna zmiana warunków danego instrumentu finansowego w sensie ekonomicznym (wcześniejsza spłata całości lub części kapitału, szacowane terminy płatności, okresy przeszacowania, zmiana umownych bądź oczekiwanych harmonogramów spłat) wiąże się z **wygaśnięciem instrumentu finansowego** o poprzednich charakterystykach i **powstaniem nowego instrumentu** o nowych charakterystykach. W konsekwencji ponownie zostaje wyznaczona efektywna stopa procentowa dla danego instrumentu finansowego.

Otrzymywane opłaty, jeśli nie wpływają na zmianę harmonogramu przyszłych przepływów, rozpoznawane są w rachunku zysków i strat jednorazowo.

Korekty związane z wyceną instrumentów finansowych według zamortyzowanego kosztu z wykorzystaniem ESP zostały przez banki wykazane prospektywnie od dnia 1.01.2005 r.

Wdrożenie tej metody wyceny należy uznać jako istotną zmianę zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych w bankach. Zmiana podejścia do wyceny instrumentów finansowych ma charakter długookresowy.

Celem metody wyceny wg zamortyzowanego kosztu i ESP jest zapewnienie systematycznego rozłożenia w czasie przychodów i kosztów związanych z wycenianymi instrumentami finansowymi. Zastosowanie tej metody wyceny sprawia, że część przychodów lub kosztów, które dadzą się bezpośrednio powiązać z kontraktem i nie mają charakteru jednorazowego, ewiden-

*cjonowanych poprzednio w ramach prowizji, zaliczana jest obecnie do wy-
niku odsetkowego.*

1.3. Utrata wartości²¹⁾ aktywów finansowych

Wszystkie aktywa finansowe z wyjątkiem tych, które wyceniane są w wartości godziwej, podlegają analizie pod kątem utraty wartości. Każdego dnia bilansowego, jednostka ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki wskazujące na utratę wartości składnika aktywów finansowych i określa wartość ewentualnej utraty wartości.

Zgodnie z MSR 39 – **impairment** (IMP) – utrata wartości składnika aktywów finansowych jest to obniżenie wartości aktywa (wartości możliwej do odzyskania) poniżej jego wartości księgowej. Utrata wartości (skutkująca poniesieniem straty) ma miejsce wyłącznie wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości na skutek wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu danego składnika aktywów oraz gdy zdarzenie to ma wpływ na wiarygodne oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących tego aktywa lub grupy aktywów finansowych.

Metodyka oceny utraty wartości ekspozycji kredytowych i innych aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu i ESP wymaga, by na każdy dzień bilansowy dokonywana była ocena, czy zaistniały **obiektywne przesłanki** utraty wartości ekspozycji kredytowych bądź innych aktywów finansowych.

Uzyskane przez banki informacje o następujących zdarzeniach powodujących straty:

- ❖ istotne trudności finansowe dłużnika,
- ❖ niewypełnienie postanowień umowy (niespłacenie lub opóźniona spłata odsetek lub części kapitałowej zobowiązania),
- ❖ wysokie prawdopodobieństwo, że dłużnik zostanie postawiony w stan upadłości lub zostanie poddany innej podobnej reorganizacji,
- ❖ dotychczasowe doświadczenia w zakresie ściągalności należności wskazują na to, że cała nominalna kwota portfela należności nie zostanie aktywnie ściągnięta,
- ❖ zanik aktywnego rynku dla analizowanego aktywa z powodu trudności finansowych,

*Utrata
wartości
aktywów
finansowych*

*Obiektywne
przesłanki
utruty wartości*

---

²¹⁾ **Utrata wartości**, obniżenie wartości aktywa (wartości możliwej do odzyskania) poniżej jego wartości księgowej. Utrata wartości (skutkująca poniesieniem straty) ma miejsce wyłącznie wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości na skutek wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu danego składnika aktywów oraz gdy zdarzenie ma wpływ na możliwe do wiarygodnego oszacowania przyszłe przepływy pieniężne dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów.

- ❖ dla grupy aktywów finansowych:
  - niekorzystne zmiany sytuacji finansowej dłużników,
  - warunki ekonomiczne w kraju lub na rynku lokalnym wpływające na utratę wartości aktywów należących do danej grupy.

W przypadku, gdy istnieją obiektywne przesłanki wskazujące na wystąpienie utraty wartości ekspozycji kredytowych lub innych aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, **wysokość utraty wartości (incurred impairment loss) oblicza się jako różnicę między wartością bilansową danego składnika aktywów a bieżącą wartością (PV) szacowanych przyszłych przepływów** (z wyłączeniem przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów, które nie zostały jeszcze poniesione) **zdyskontowaną według efektywnej stopy procentowej danego składnika aktywów finansowych.**

1.3.1. Ekspozycje kredytowe i ocena ich wartości

Na skutek wprowadzenia MSR/MSSF zmienia się sposób prezentacji ekspozycji kredytowych w sprawozdaniu finansowym. W niniejszej części przedstawiono różnice pomiędzy polskimi a międzynarodowymi standardami w zakresie oceny jakości portfela kredytowego (utrata wartości ekspozycji kredytowych jako zmiana podejścia do szacowania ryzyka i tworzenia odpisów) oraz zasad naliczania odsetek.

Podział na kredyty oceniane indywidualnie i grupowo

Portfel kredytowy podzielony jest na:

- ❖ znaczne zaangażowania – podlegające indywidualnej ocenie,
- ❖ pozostałe zaangażowania, które będą podzielone na homogeniczne grupy kredytów o jednakowym profilu ryzyka, dla których rezerwy naliczane są na podstawie miar statystycznych.

Utrata wartości wykazywana jest jako zmniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów poprzez konto odpisów aktualizujących, zaś kwota straty (utworzonego w danym okresie odpisu aktualizacyjnego) **obciąża rachunek zysków i strat.** Podobnie jak w przypadku rezerw celowych, istnienie przesłanek powodujących zmniejszenie odpisu z tytułu utraty wartości powoduje powstanie przychodu.

Nie może on być wyższy niż wcześniej dokonany odpis. Należy zwrócić uwagę, iż począwszy od dnia, w którym dokonano odpisu z tytułu trwałej utraty wartości składnika aktywów lub portfela podobnych aktywów, zaprzestaje się naliczania przychodów z tytułu odsetek według stopy dotychczas stosowanej. Przychody z tytułu odsetek nalicza się za pomocą stopy dyskontującej przyszłe przepływy pieniężne w celu ustalenia możliwej do odzyskania wartości.

Konsultacje dla banków

Podstawowe różnice pomiędzy PSR a MSR/MSSF

Wyszczególnienie	PSR	MSR/MSSF
Odsetki od ekspozycji zagrożonych	Naliczane są od kwoty brutto i ujmowane w bilansie jako odsetki zastrzeżone (w przypadku spłaty – w rachunku zysków i strat).	Zostały usunięte z bilansu. Zgodnie z MSR 39 odsetki od ekspozycji nieregularnych (tzw. odsetki impairmentowe) naliczane są od wartości netto i są ujmowane w rachunku zysków i strat (w kwocie prawdopodobnej do odzyskania).
Rezerwy celowe/ odpisy z tytułu utraty wartości	<p>Polskie zasady wymagają dokonania klasyfikacji ekspozycji kredytowych do pięciu grup ryzyka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● należności normalne, ● należności pod obserwacją, ● należności poniżej standardu, ● należności wątpliwe, ● należności stracone <p>w oparciu o kryterium terminowości obsługi zadłużenia i kryterium sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika.</p> <p>Rezerwy celowe na ryzyko związane z ekspozycjami kredytowymi tworzone były w wysokości co najmniej wymaganego poziomu rezerw dla poszczególnych grup ryzyka (od 1,5% do 100% podstawy tworzenia rezerw celowych).</p>	<p>Rezerwy jako utrata wartości. Zgodnie z MSR 39 analizie utraty wartości podlegają wszystkie należności, nie tylko te, które obarczone są podwyższonym ryzykiem kredytowym. W bilansie należności będą podzielone na dwie grupy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● portfel niezagrożony utratą wartości, ● portfel zagrożony utratą wartości. <p>Jeśli podmiot identyfikuje przesłanki wskazujące na wystąpienie utraty wartości, to wówczas wyliczana jest kwota utraty wartości takiej ekspozycji kredytowej.</p> <p>Podmiot przeprowadza analizę, czy istnieją obiektywne podstawy do stwierdzenia, że nastąpiła utrata wartości indywidualnych aktywów i/lub portfela aktywów finansowych.</p>
Rezerwa na ryzyko ogólne	Art. 130 ustawy Prawo bankowe dotyczący sposobu tworzenia rezerwy na ryzyko ogólne.	Standardy nie dopuszczają tworzenia rezerw na ryzyko ogólne. Wprowadzają termin „IBNR” ²²⁾ , który dotyczy „rezerw utworzonych na ryzyko już poniesione, ale jeszcze nie udokumentowane”, obejmujących zarówno ekspozycje kredytowe wyceniane indywidualnie jak i pogrupowane w homogenicznych portfelach.

Zmiany wynikające z wdrożenia nowych standardów spowodowały powstanie **istotnych rozbieżności** pomiędzy zasadami rachunkowości (MSR 39), a regulacjami prawa podatkowego. Zgodnie z art. 38c UPDOP²³⁾ – banki, które sporządzają sprawozdania fi-

**MSR 39
a regulacje
prawa
podatkowego**

²²⁾ Ang. Incurred but not reported.

²³⁾ Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych z dnia 15.02.1992 r. (z późn. zm.).

nansowe zgodnie z MSR, mogą zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów rezerwy na poniesione nieudokumentowane ryzyko kredytowe do wysokości rezerwy na ryzyko ogólne, która zostałaby utworzona zgodnie z przepisami obowiązującymi banki niestosujące MSR²⁴). Wysokość tej rezerwy powinna być określona zgodnie z regulami wskazanymi w MSR 39.

W wyniku implementacji MSR/MSSF utworzone przez banki do dnia 31.12.2004 r. rezerwy celowe oraz rezerwa na ryzyko ogólne zostały rozwiązane. Po stronie pasywów zmniejszeniu uległy także pozostałe zobowiązania w wyniku pomniejszenia tej pozycji o odsetki zastrzeżone.

Wprowadzenie przez banki z dniem 1.01.2005 r. oceny wartości ekspozycji kredytowych, opartej na analizie utraty wartości zgodnie z MSR 39, jest istotną zmianą w zakresie szacowania ryzyka kredytowego i będzie miało charakter długookresowy.

Zgodnie z MSR/MSSF wycena ekspozycji kredytowych oraz ustalanie odpisów z tytułu utraty wartości dokonywane są na podstawie wewnętrznych modeli, opartych na własnej ekspertyzie i doświadczeniu banków, a nie – jak w przypadku PSR – w oparciu o ściśle określone, narzucone przez ustawodawcę kryteria. Ustalenie odpisu z tytułu utraty wartości wynikać będzie, w przypadku banków stosujących MSR/MSSF, w znacznym stopniu z szacunków dokonanych w oparciu o dotychczasowe doświadczenie. W zaistniałej sytuacji pojawia się problem braku pełnej porównywalności zarówno jakości, jak i wartości kredytów wykazywanych przez banki, stosujące różne zasady rachunkowości (polskie i MSR/MSSF) w sprawozdaniach finansowych.

2. Wpływ podmiotów zależnych, współzależnych i stowarzyszonych na sprawozdanie finansowe banku

Podstawowe różnice pomiędzy PSR a MSR/MSSF

Wyszczególnienie	PSR	MSR/MSSF
Metoda łączenia udziałów	Zgodnie z art. 44c ustawy o rachunkowości jest stosowana w przypadku, gdy żadna ze spółek nie może zostać uznana za spółkę przejmującą.	MSR nie dopuszczają stosowania metody łączenia udziałów. Zasadniczo wobec wszystkich połączeń jednostek gospodarczych stosuje się metodę nabycia.
Wartość firmy	Zarówno wartość, jak i ujemna wartość firmy podlega amortyzacji metodą liniową w okresie 5 lat	Zgodnie z MSR 36 ²⁵) i MSSF 3 ²⁶) wartość firmy stanowi składnik wartości niematerialnych i prawnych,

²⁴) Prezentacja – *Praktyczne implikacje wdrożenia MSR w bankach na gruncie obowiązków podatkowych oraz sprawozdawczych*, U. Lewińska, PKO BP SA.

²⁵) MSR 36 – Utrata wartości aktywów.

²⁶) MSSF 3 – Łączenie jednostek gospodarczych.

Konsultacje dla banków

	(w szczególnych przypadkach 20 lat), a odpis amortyzacyjny zalicza się odpowiednio do pozostałych kosztów/przychodów operacyjnych.	aktualizowana jest na podstawie corocznych testów na utratę wartości. W przypadku stwierdzenia trwałej utraty wartości skutki wyceny odnoszone są jako koszt w RZiS. Ujemna wartość firmy od razu odnoszona jest jako przychód w RZiS.
Udziały mniejszości (dot. sprawozdań skonsolidowanych)	Odrębna pozycja pasywów pod nazwą <i>kapitały mniejszości</i> .	Przeniesienie udziałów mniejszości do kapitałów własnych.

Poprzez konsolidację rozumie się proces korygowania i łączenia informacji finansowych zawartych w poszczególnych sprawozdaniach finansowych jednostki dominującej²⁸⁾ i przedsiębiorstw zależnych²⁹⁾ w celu sporządzenia sprawozdania finansowego, prezentującego informacje finansowe grupy jako jednego podmiotu gospodarczego.

Skonsolidowany bilans ukazuje aktywa i pasywa znajdujące się pod kontrolą jednostki dominującej, a także opisuje ich przynależność. Zgodnie z MSR 27 **skonsolidowane sprawozdanie finansowe** grupy powinno być przedstawione w taki sposób jakby dotyczyło jednego przedsiębiorstwa. MSR nie zezwala na wyłączenie z konsolidacji jednostki zależnej prowadzącej odmienny rodzaj działalności.

MSSF 3 oraz MSR 36 ma zastosowanie do połączeń jednostek gospodarczych, dla których datą umowy jest 31.03.2004 r. lub później, zatem nie ma obowiązku przeliczania transakcji sprzed 31.03.2004 r.

Zgodnie z MSR 27, jeśli jednostka dominująca sporządza jednostkowe sprawozdanie finansowe, to inwestycje w akcje i udziały spółek podporządkowanych, niezaklasyfikowane jako aktywa przeznaczone do sprzedaży, ujmuje w cenie nabycia lub w wartości godziwej ustalonej zgodnie z zasadami przewidzianymi w MSR 39. Cała wartość bilansowa inwestycji jest poddawana rocznym testom na utratę wartości zgodnie z MSR 36. Utrata wartości ujmowana jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Odpisy z tytułu utraty wartości”. Wypłata dywidendy nie ma odzwierciedlenia w bilansowej wartości udziałów, wpływa wyłącznie na rachunek zysków i strat i ujmowana jest w pozycji „Przychody z tytułu dywidend”.

Konsolidacja sprawozdań finansowych zgodnie z MSR 27²⁷⁾

Wyłączenia ze stosowania MSSF 3

Ujmowanie inwestycji w jednostki podporządkowane w jednostkowym sprawozdaniu finansowym

²⁷⁾ MSR 27 – Skonsolidowane sprawozdania finansowe i jednostkowe sprawozdania finansowe.

²⁸⁾ Tj. jednostki posiadającej kontrolę lub współkontrolę nad innymi jednostkami gospodarczymi.

²⁹⁾ Tj. wszystkich przedsiębiorstw, nad którymi kontrolę sprawuje jednostka dominująca.

Wartość firmy

Wartość firmy powstaje, gdy wartość godziwa zapłaty za przejęcie kontroli lub znaczącego wpływu na inne przedsiębiorstwo powiększona o koszty bezpośrednio związane z przejęciem jest większa od wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań oraz zobowiązań warunkowych³⁰. Na dzień przejścia zaliczana jest jako aktywo do wartości niematerialnych i prawnych.

Zgodnie z MSSF 3 **wartość firmy nie podlega amortyzacji** tak jak w PSR, lecz **corocznie jest poddawana testowi na utratę wartości**, którego skutek odnoszony jest w RZiS jako koszt. Test na utratę wartości przeprowadzany jest także każdorazowo w momencie wystąpienia możliwości utraty wartości oraz przed zakończeniem okresu wstępnego rozpoznania wartości firmy, w procesie łączenia się jednostek gospodarczych.

Częstotliwość i terminy testu określone zostały następująco:

- ❖ po raz pierwszy test wykonuje się przed końcem roku obrotowego, w którym dokonano nabycia udziałów w jednostkach podporządkowanych,
- ❖ corocznie wykonuje się test w wybranym przez inwestora terminie (konsekwentnie w tym samym terminie każdego roku),
- ❖ **dotatkowo** test jest przeprowadzany zawsze w momencie wystąpienia przesłanek utraty wartości.

Rozliczenie wartości firmy powstałej na skutek połączenia jednostek gospodarczych wiąże się ściśle z ustaleniem tzw. jednostek generujących przepływy pieniężne³¹ (CGU). Wartość firmy jako taka nie generuje przepływów pieniężnych, powinna zatem być przypisana do tych jednostek, które przyniosą przyszłe korzyści ekonomiczne. Aby ocenić bieżącą wartość firmy należy testować na utratę wartości cały CGU, a ewentualną utratę wartości alokować:

- ❖ w pierwszej kolejności na wartość firmy (do jej całkowitego spisania),
- ❖ następnie na inne aktywa niepieniężne wchodzące w skład CGU.

Dotatkowy odpis utraty wartości (powyżej wartości firmy) nie może doprowadzić wartości poszczególnych aktywów poniżej najwyższej wartości spośród:

- ❖ ich wartości godziwej (pomniejszonej o koszty sprzedaży),

---

³⁰ Inaczej wartość firmy można określić jako przyszłe korzyści ekonomiczne wynikające z aktywów, których nie da się zidentyfikować i osobno ująć. Mogą ją stanowić np. pozycja rynkowa przejmowanego przedsiębiorstwa, jego know-how oraz posiadany portfel klientów lub kontakty biznesowe.

³¹ **Jednostka generująca przepływy pieniężne** – ang. cash generating units (CGU), to najmniejsza możliwa do zidentyfikowania grupa aktywów generujących przepływy pieniężne, które są niezależne od przepływów generowanych przez inne aktywa lub ich grupy. Identyfikacja tych jednostek powinna być przeprowadzona na zasadzie osądu, na który wpływ ma system kontroli wewnętrznej przedsiębiorstwa.

- ❖ ich wartości użytkowej,
- ❖ zera.

Odpis wartości firmy jest nieodwracalny, nawet jeśli ustaną czynniki powodujące utratę wartości jednostki generującej przepływy pieniężne.

W przypadku, gdy cena nabycia określonej jednostki gospodarczej lub zorganizowanej jej części jest niższa od wartości godziwej netto możliwych do zidentyfikowania aktywów, zobowiązań oraz zobowiązań warunkowych, powstaje **ujemna wartość firmy**, która zgodnie z MSSF 3 ujmowana jest na dzień połączenia w RZiS jako przychód.

*Ujemna
wartość firmy*

Podjęcie PSR dopuszczające liniową amortyzację wartości firmy powoduje systematyczne rozłożenie odpisów w okresie od 5 do 20 lat (w kolejnych latach kwoty odpisów amortyzacyjnych są stałe). Zastosowanie wymogów MSSF i zaprzestanie amortyzacji na rzecz corocznych testów na utratę wartości sprawia, że skala obciążeń, w danym roku obrotowym, wyniku finansowego odpisami z tytułu utraty wartości firmy nie będzie znana.

W przypadku rozpoznania ujemnej wartości firmy podjęcie MSSF istotnie różni się od polskich zasad rachunkowości – ujemna wartość firmy będzie bowiem jednorazowo odnoszona na przychody okresu, w którym nastąpiło połączenie jednostek gospodarczych.

3. Rzeczowe aktywa trwałe

Podstawowe różnice pomiędzy PSR a MSR/MSSF

Wyszczególnienie	PSR	MSR/MSSF
Dopuszczalne metody wyceny aktywów trwałych	Metoda wyceny w oparciu o koszt historyczny.	Metoda wyceny w oparciu o koszt historyczny oraz metoda oparta o przeszacowanie.
Rachunkowość komponentów	Brak regulacji w PSR.	Podział środka trwałego na istotne komponenty amortyzowane wg różnych stawek. Wliczenie w wartość początkową aktywa części zamiennych związanych z konkretnym środkiem trwałym.
Początkowa wycena rzeczowego majątku trwałego	Wartość początkowa ustalana jako koszt wytworzenia lub cena zakupu powiększona o koszty transportu i instalacji środka trwałego (koszty finansowania zewnętrznego kapitalizuje się tylko, jeżeli są one znaczące).	Wartość początkowa ustalona tak jak w PSR może zostać powiększona o koszty demontażu, rekultywacji lub likwidacji oraz uwzględniać koszty finansowania zewnętrznego (bez różnic kursowych) w początkowej wycenie środka trwałego.

Bezpieczny Bank

Koszty napraw i remontów	Koszty remontów, które zwiększają wartość środka trwałego, są kapitalizowane. Pozostałe koszty napraw i remontów bezpośrednio odnoszone są w RZiS do okresu, którego dotyczą.	Zgodnie z MSR 16 ³²⁾ koszty podlegają kapitalizacji tylko wówczas, gdy prawdopodobne jest, że zwiększą przyszłe korzyści ekonomiczne ze składnika aktywów trwałych. Pozostałe koszty napraw i remontów bezpośrednio odnoszone są w RZiS do okresu, którego dotyczą.
Zmiana zasad amortyzacji dla środków trwałych o niskiej wartości początkowej	Uprozczone zasady amortyzacji przez dokonywanie aktywów zbliżonych rodzajem i przeznaczeniem zbiorczych odpisów dla grup lub jednorazowo.	Amortyzacji w czasie podlegają wszystkie środki trwałe bez względu na wysokość kosztu ich nabycia.
Hiperinflacja	Brak regulacji w PSR.	Możliwość jednorazowego przeszacowania środków trwałych nabytych w warunkach gospodarki hiperinflacyjnej.
Transakcje wymiany środków trwałych	Brak regulacji w PSR.	Wartością początkową otrzymanego środka trwałego jest jego wartość godziwa, chyba że transakcja wymiany nie ma treści handlowej, tj. nie ma wpływu na zwiększenie przyszłych przepływów pieniężnych jednostki lub wartości godziwej nie da się ustalić. Wówczas wartością początkową jest wartość godziwa oddanych aktywów.

Wycena środków trwałych wg kosztu historycznego

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się w bilansie wg kosztu historycznego, uwzględniającego wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów, pomniejszonego o umorzenie. Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały tylko wówczas, gdy ich koszt można wiarygodnie zmierzyć oraz jest prawdopodobne, że z tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych. Pozostałe wydatki (np. naprawy i remonty) odnoszone są bezpośrednio w RZiS.

Wycena środków trwałych w oparciu o przeszacowanie

MSR/MSSF dopuszczają wyodrębnienie grupy aktywów, dla których zamiast wyceny wg kosztu historycznego stosuje się wycenę opartą o regularne dokonywanie przeszacowań do wartości godziwej. Daje to wiedzę na temat aktualnej wartości środka trwałego. Podejście takie jest jednak pracochłonne i kosztowne, ustalanie bowiem wartości godziwej środków trwałych następuje na podstawie wycen dokonywanych przez rzeczoznawców majątkowych.

³²⁾ MSR 16 – Rzeczowy majątek trwały.

Konsultacje dla banków

Wzrost wartości księgowej w wyniku aktualizacji wyceny ujmowany jest w kapitale własnym jako *kapitał z aktualizacji wyceny*, natomiast zmniejszenie wartości księgowej ujmowane jest jako koszt z tytułu utraty wartości w RZiS. W przypadku, gdy dany środek trwały został wcześniej przeszacowany i jego wartość uległa obniżeniu (tj. odpis aktualizacyjny został odniesiony w koszty do RZiS), natomiast w wyniku bieżącej wyceny stwierdzono wzrost jego wartości, należy odwrócić poprzedni odpis aktualizacyjny i ująć przychód z tego tytułu w RZiS.

Na dzień przejścia na MSSF jednostka gospodarcza może wycenić środki trwałe według:

- ❖ kosztu historycznego ustalonego zgodnie z MSSF (konieczność odwrócenia przeszacowania dokonanego w Polsce na 1.01.1995 r.),
- ❖ wartości godziwej na dzień przejścia na MSSF,
- ❖ wartości przeszacowanej, która jest równa:
  - wartości godziwej na dzień przeszacowania,
  - wartości godziwej ustalonej w związku z pewnym zdarzeniem (np. na dzień prywatyzacji),
  - kosztowi skorygowanemu o zmiany pewnych indeksów,
- ❖ wartości ustalonej zgodnie z krajowymi standardami w dniu nabycia jednostki gospodarczej.

Aktualizacja wyceny

Podejście dopuszczone przez MSSF 1

Reklasyfikacje w ramach środków trwałych wynikające z wdrożenia MSR/MSSF

Wyszczególnienie	PSR	MSR/MSSF
Prawo wieczystego użytkowania gruntu	Prezentowane w cenie nabycia i ujmowane w ramach środków trwałych.	Traktowane jako leasing operacyjny zgodnie z MSR 17 ³³⁾ . Ujmowane w pozycji inne aktywa, a koszty poniesione w związku z jego nabyciem rozliczane w czasie przez okres obowiązywania tego prawa i prezentowane w ramach rozliczeń międzyokresowych czynnych.
Nieruchomości inwestycyjne	Wykazywane i wyceniane jak wszystkie inne budynki.	Zgodnie z MSR 40 ³⁴⁾ mogą zostać wyodrębnione w ramach środków trwałych. Istnieje możliwość zastosowania innej wyceny niż pozostałych budynków. W sprawozdaniu finansowym wymagane ujawnienia dot. m.in. przychodów i kosztów z nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości godziwej niezależnie od przyjętej metody amortyzacji.

³³⁾ MSR 17 – Leasing.

³⁴⁾ MSR 40 – Nieruchomości inwestycyjne.

Nieruchomości inwestycyjne³⁵⁾

Dokonanie jednorazowego przeszacowania środków trwałych nie oznacza konieczności kontynuowania tej metody wyceny. Można powrócić do wyceny według kosztu historycznego, przyjmując wartość wyceny jako koszt historyczny zgodny z MSSF.

Nieruchomości inwestycyjne mogą zostać wyodrębnione jako oddzielna pozycja środków trwałych. Ich początkowa wycena dokonywana jest wg ceny nabycia lub kosztu wytworzenia (z uwzględnieniem kosztów transakcji). W kolejnych okresach zgodnie z MSR 40 jednostka ma możliwość wyboru jednej z poniższych metod wyceny:

- ❖ metodę kosztu historycznego,
- ❖ metodę przeszacowania do wartości godziwej.

Wszystkie nieruchomości inwestycyjne w ramach jednostki gospodarczej muszą być wyceniane według tej samej metody, ale może to być jednocześnie odmienna metoda od przyjętej dla pozostałych nieruchomości.

Większość banków – przygotowując się do wdrożenia MSSF już w 2004 r. – dokonywała sukcesywnych przeglądów środków trwałych, uaktualniając ich wartość do wartości godziwej lub wartości użytkowej. W przypadku wystąpienia obiektywnych przesłanek utraty wartości, stosownie do postanowień MSR 36, dokonywano odpisów aktualizujących wartość środków trwałych. Dlatego też wśród korekt bilansu otwarcia wynikających z przejścia na MSSF, korekty związane z przeszacowaniem rzeczowych aktywów trwałych i nieruchomości inwestycyjnych w analizowanej grupie banków występowały w pojedynczych przypadkach.

4. Kapitały własne

Zgodnie ze standardem MSSF 1 jednostka w pierwszym sprawozdaniu finansowym sporządzonym według MSSF powinna dokonać uzgodnień w zakresie kapitału własnego:

- ❖ na dzień poprzedzający dzień przejścia na stosowanie MSSF,
- ❖ na dzień kończący okres porównywalny zawarty w sprawozdaniu finansowym.

---

³⁵⁾ Nieruchomości inwestycyjne (zgodnie z MSR 40) to grunty i/lub budynki, które właściciel traktuje jako źródło przychodów z czynszu lub utrzymuje w posiadaniu ze względu na wzrost jej wartości. Nieruchomość taka nie jest użytkowana ani przeznaczona na sprzedaż w ramach zwykłej działalności jednostki. Nieruchomości zajmowane przez właściciela (np. biuro lub fabryka) użytkowane przez przedsiębiorstwo nie spełniają warunków tej definicji i ujmowane są w księgach zgodnie z MSR 16.

Konsultacje dla banków

Wszystkie korekty do składników aktywów i zobowiązań wynikające z przejścia na stosowanie MSSF powinny być traktowane jako korekty salda początkowego niepodzielnego wyniku z lat ubiegłych.

Podstawowe różnice pomiędzy PSR a MSR/MSSF

Wyszczególnienie	PSR	MSR/MSSF
Hiperinflacja	Brak regulacji w PSR.	Zgodnie z MSR 29 ³⁶⁾ składniki kapitału własnego – z wyjątkiem niepodzielnego zysku lat ubiegłych oraz wszelkich nadwyżek z aktualizacji wyceny aktywów – powinny zostać przekształcone przy zastosowaniu ogólnego indeksu cen, począwszy od daty, w której kapitały te zostały wniesione lub powstały w inny sposób za okres, w którym gospodarka, w której dany podmiot prowadzi działalność, była gospodarką hiperinflacyjną. Efekt przeliczenia odpowiednich składników kapitału zakładowego wskaźnikami inflacji ujmuje się drugostronnie w niepodzielnym wyniku finansowym lat ubiegłych.
Opcje menedżerskie	Brak regulacji w PSR. Podwyższenie kapitałów z tytułu emisji nowych akcji następuje w momencie rejestracji emisji (w kwocie zapłaty za objęcie praw).	Zgodnie z MSSF 2 ³⁷⁾ opcje menedżerskie przyznane pracownikom traktowane są jako dodatkowe wynagrodzenie. Dlatego też odpowiednia część wyceny opcji na dzień przyznania pomniejsza wynik okresu, w którym pracownicy nabywają prawa do opcji i jednocześnie zwiększa pozostałe kapitały. Wartość godziwa programu opcji (który zawiera obowiązek świadczenia pracy przez określony czas) rozliczana jest proporcjonalnie w całym okresie trwania programu.
Prezentacja udziałów mniejszości (dot. sprawozdań skonsolidowanych)	Odrębna pozycja pasywów pod nazwą <i>kapitały mniejszości</i> .	Przeniesienie udziałów mniejszości do kapitałów (MSSF 3, MSR 27 i MSR 28 ³⁸⁾)

³⁶⁾ MSR 29 – Sprawozdawczość finansowa w warunkach hiperinflacji.

³⁷⁾ MSSF 2 – Płatności oparte na akcjach własnych.

³⁸⁾ MSR 28 – Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

III. WPŁYW WDROŻENIA NOWYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI NA WYBRANE WIELKOŚCI FINANSOWE BANKÓW

Analizą objęto dziesięć banków komercyjnych, które przygotowały i opublikowały śródroczne sprawozdania finansowe wg stanu na 30.06.2005 r., zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej:

- ❖ PKO BP SA,
- ❖ Bank Pekao SA,
- ❖ Bank Handlowy w Warszawie SA,
- ❖ Bank BPH SA,
- ❖ ING Bank Śląski SA,
- ❖ Bank Zachodni WBK SA,
- ❖ BRE Bank SA,
- ❖ Kredyt Bank SA,
- ❖ Nordea Bank Polska SA,
- ❖ DZ Bank Polska SA.

Z uwagi na dopuszczalną przez MSR 1 dużą dowolność w doborze nieobowiązkowych informacji ujawnianych w sprawozdaniach finansowych śródroczne raporty poszczególnych banków znacznie różniły się między sobą. Najistotniejsze czynniki wpływające na trudności w porównaniu analizowanych sprawozdań finansowych to:

- ❖ dowolna kolejność prezentowanych w bilansie informacji,
- ❖ różne nazwy dla takich samych lub bardzo podobnych pozycji bilansowych,
- ❖ w niektórych przypadkach ukrywanie informacji trudnych do zaprezentowania, poprzez zagregowanie z inną pozycją bądź całkowite ich pominięcie.

Powyższe czynniki wpłynęły również na ograniczenie możliwości wyliczenia porównywalnych wskaźników sytuacji ekonomiczno-finansowej dla całej grupy analizowanych banków.

1. Ilustracja wpływu zastosowania MSR/MSSF na prezentację sprawozdań finansowych wybranych banków

W przypadku analizowanej grupy banków najistotniejszy wpływ na sytuację ekonomiczno-finansową związany był z implementacją MSR/MSSF w następujących obszarach:

- ❖ **rezerwy z tytułu utraty wartości** ekspozycji kredytowych i pozostałych instrumentów finansowych,
- ❖ **ujęcie przychodów z tytułu opłat i prowizji** – zastosowanie metody zamortyzowanego kosztu z wykorzystaniem efektywnej stopy procentowej,
- ❖ **wycena i rozliczenie udziałów w podmiotach podporządkowanych** – według metody nabycia,
- ❖ **wartość firmy (goodwill)** – zaprzestanie amortyzacji, a w zamian przynajmniej raz w roku testy na utratę wartości.

Konsultacje dla banków

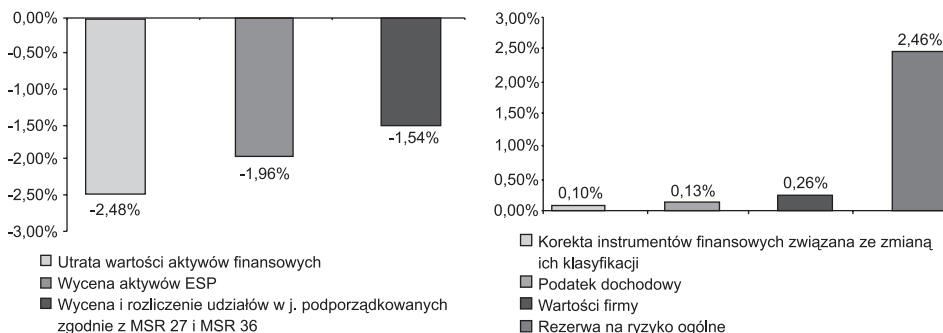
Wpływ na sytuację ekonomiczno-finansową stosowania w przyszłości MSR/MSSF będzie każdorazowo uwarunkowany typem prowadzonej działalności oraz środowiskiem gospodarczym, w którym dany bank funkcjonuje. Ponadto w przypadku obszarów, w których MSSF dopuszczają kilka możliwych podejść (np. wycena środków trwałych), a zastosowanie określonego rozwiązania zależy od decyzji zarządu banku, co do przyjętej polityki rachunkowości, może być obserwowana większa bądź mniejsza zmienność wyników finansowych.

Typowe korekty wpływające na kapitały własne, które zostały wykazane przez 10 banków objętych analizą – zmiany kapitału własnego według stanu na 31.12.2004 r. PSR i na dzień 01.01.2005 r. MSR/MSSF.

Opis korekty	Częstotliwość występowania
● Wycena aktywów metodą zamortyzowanego kosztu z wykorzystaniem ESP	10
● Utrata wartości należności i innych aktywów finansowych	9
● Wycena i rozliczenie udziałów w jednostkach podporządkowanych zgodnie z MSR 27 i MSR 36	8
● Odroczonego podatek dochodowy	5
● Instrumenty finansowe – korekta związana ze zmianą klasyfikacji	5
● Wartość firmy	5
● Rozwiązanie rezerwy na ryzyko ogólne	5

Pozostałe korekty, m.in. przeszacowanie nieruchomości do wartości godziwej, odpisy aktualizujące wartość rzeczowych aktywów trwałych i nieruchomości inwestycyjnych oraz wycena programu opcji menedżerskich, w analizowanej grupie banków występują w pojedynczych przypadkach.

Korekty o największym łącznym wpływie na kapitały własne banków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie śródrocznych sprawozdań finansowych banków za I półrocze 2005 r.

Korekty o największym łącznym wpływie na skumulowane kapitały własne analizowanych dziesięciu banków, dokonane w wyniku przejścia z PSR wg stanu na dzień 31.12.2004 r. na MSR/MSSF wg stanu na dzień 01.01.2005 r., zaprezentowano na poniższych wykresach.

W grupie analizowanych banków największy łączny wpływ na zmniejszenie poziomu kapitałów własnych na 1.01.2005 r. miały korekty związane:

- ❖ z wyceną aktywów finansowych z zastosowaniem metody zamortyzowanego kosztu i efektywnej stopy procentowej. W niektórych bankach wprowadzenie ESP przyniosło większe zmiany w poziomie kapitałów własnych niż przejście na MSR/MSSF;
- ❖ z utratą wartości ekspozycji kredytowych i innych aktywów finansowych. Nie wszystkie banki z analizowanej grupy wykazały odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości;
- ❖ z przejściem z wyceny metodą praw własności w jednostkach podporządkowanych na wycenę według metody nabycia; wyniki w tym zakresie bardzo się różniły.

Wśród korekt o największym łącznym wpływie na zwiększenie poziomu kapitałów własnych należy wymienić korekty związane z:

- ❖ rozwiązaniem rezerwy na ryzyko ogólne,
- ❖ odwróceniem amortyzacji wartości firmy dokonanej w poprzednich okresach (niektóre banki dokonały odpisów z tytułu utraty wartości firmy),
- ❖ identyfikacją aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
- ❖ zmianą wyceny instrumentów finansowych.

1.1. Wpływ korekt wynikających z wdrożenia MSSF na kapitały własne poszczególnych banków

Na wykresach poniżej zaprezentowano łączny kwotowy i procentowy wpływ korekt związanych z przejściem z PSR na MSR/MSSF na kapitały własne na dzień 01.01.2005 r. w analizowanej grupie dziesięciu banków, które opublikowały sprawozdania finansowe zgodnie z MSR/MSSF.

Łączne korekty wynikające z przejścia na MSR/MSSF wpływające na kapitały własne banków (tys. zł)

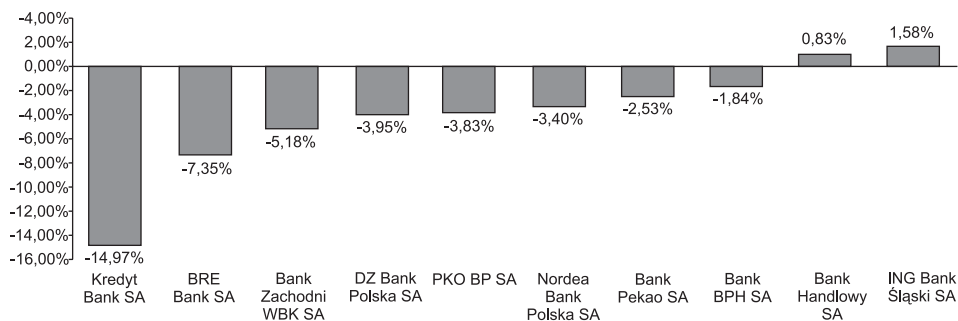

Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r.

Konsultacje dla banków

Łączny procentowy wpływ korekt związanych z przejściem z PSR na MSR/MSSF na kapitały własne banków

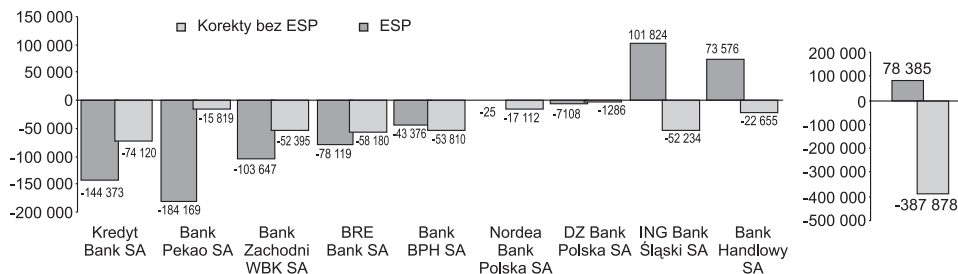
Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r.

W ośmiu bankach odnotowano zmniejszenie poziomu kapitałów własnych – największe obniżenie kapitałów odnotowano w Kredyt Banku SA (zmniejszenie o 14,97%), w pozostałych bankach kapitały obniżyły się od 2% do 7%.

W dwóch bankach dokonane korekty spowodowały nieznaczne zwiększenie poziomu kapitałów własnych: w Banku Handlowym SA o 0,83% i w ING Banku Śląskim SA o 1,58%.

Uwzględniając fakt, że w niektórych bankach wprowadzenie do wyceny aktywów i zobowiązań finansowych metody zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej (ESP) spowodowało większe zmiany niż przejście na MSR/MSSF, na wykresie poniżej zaprezentowano w odniesieniu do każdego analizowanego banku łączne korekty wynikające z wdrożenia MSR/MSSF z wyodrębnieniem korekty z tytułu ESP.

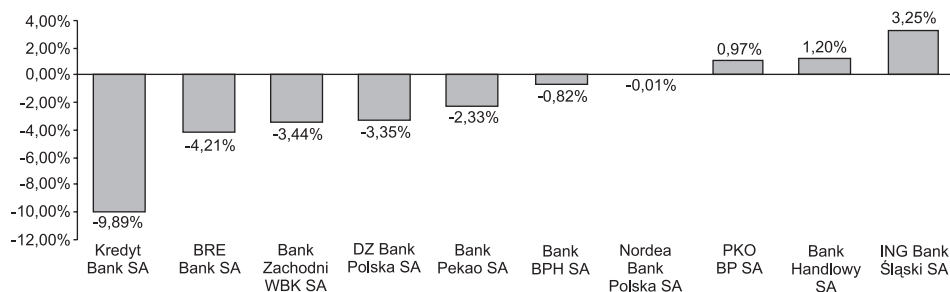
Łączne korekty wynikające z przejścia na MSR/MSSF z wyodrębnieniem ESP wpływające na kapitały własne banków (tys. zł)

Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r.

Bezpieczny Bank

Łączny procentowy wpływ korekt związanych z wdrożeniem MSSF bez uwzględnienia korekt ESP na kapitały własne banków

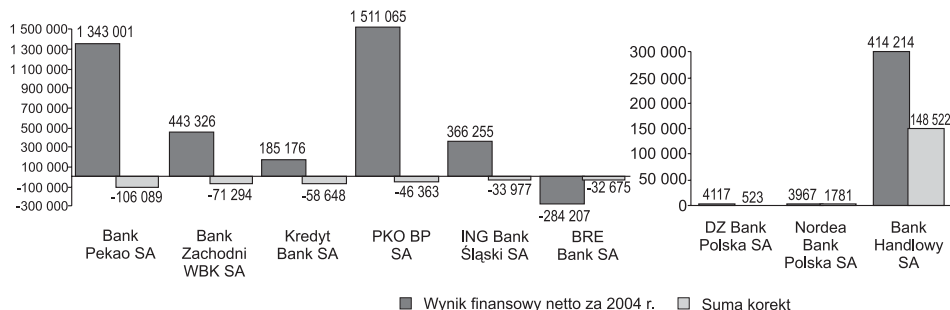
Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r.

Po wyłączeniu korekt związanych z wdrożeniem metody zamortyzowanego kosztu i efektywnej stopy procentowej siedem banków nadal wykazało straty z lat ubiegłych, poziom jednak tych strat był znacznie niższy. Zwiększeniu uległa natomiast liczba banków wykazujących wzrost wyniku z lat ubiegłych – do tej grupy dołączył PKO BP SA.

1.2. Wpływ korekt wynikających z wdrożenia MSR/MSSF na wynik finansowy netto banków

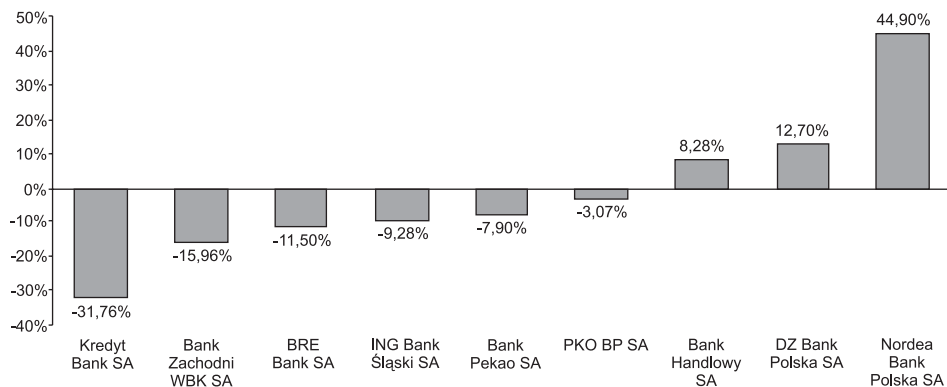
Korekty związane ze zmianą zasad rachunkowości i przejściem banków na MSR/MSSF po raz pierwszy zostały odniesione na wynik bieżący roku 2004. Dane w tym zakresie w śródrocznych sprawozdaniach finansowych za I półrocze 2005 r. zaprezentowało tylko dziewięć banków – Bank BPH SA nie przedstawił informacji na

Łączne korekty wynikające z przejścia na MSR/MSSF wpływające na bieżące wyniki finansowe 2004 r. (tys. zł)

Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r.

Łączny procentowy wpływ korekt na bieżące wyniki finansowe 2004 r.

Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r.

temat wpływu dokonanych korekt na bieżący wynik finansowy. Uwzględniając powyższe, w dalszej części opracowania analizą objęto grupę dziewięciu banków.

Wdrożenie MSR/MSSF przyczyniło się do obniżenia wyniku finansowego netto za 2004 r. w sześciu bankach. Największe obniżeniu wyniku finansowego netto odnotowano w przypadku Kredytu Banku SA (o 31,67%).

W trzech bankach na skutek dokonanych korekt wynik finansowy netto za 2004 r. uległ zwiększeniu: w Banku Handlowym SA o 8,28%, w DZ Banku Polska SA o 12,70% natomiast w Nordea Banku Polska SA o 44,90%.

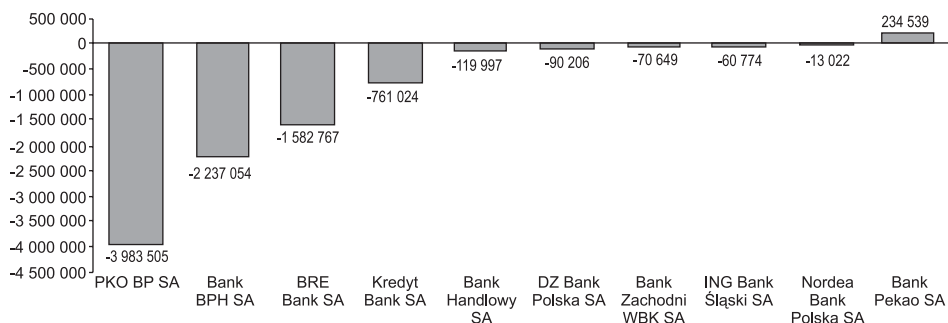
1.3. Wpływ korekt wynikających z wdrożenia MSR/MSSF na poziom sumy bilansowej banków

Zastosowanie przez banki MSR/MSSF po raz pierwszy skutkowało korektami, które wpłynęły na prezentowany w sprawozdaniach finansowych poziom sumy bilansowej. W analizowanej grupie dziesięciu banków tylko 6 zaprezentowało w śródrocznym sprawozdaniu finansowym za I półrocze 2005 r. zmiany w poziomie sumy bilansowej związane z przejściem na międzynarodowe standardy. Cztery banki, tj. Bank Pekao SA, Bank BPH SA, Kredyt Bank SA oraz Bank Zachodni WBK SA, nie przedstawiły korekt bilansu wynikających z przejścia na MSSF na dzień 01.01.2005 r. Uwzględniając powyższe, w dalszej części opracowania w przypadku ww. banków zaprezentowane korekty dotyczą tylko bilansu na dzień 31.12.2004 r.³⁹⁾ Na wykresach poniżej zaprezentowano łączny kwotowy i procentowy wpływ korekt związanych z przejściem z polskich zasad rachunkowości na MSR/MSSF na poziom sumy bilansowej poszczególnych banków w bilansie otwarcia sporządzonym na dzień 01.01.2005 r.

³⁹⁾ Dane finansowe na 31.12.2004 r. PSR zostały zaczerpnięte z zaudytowanych sprawozdań finansowych banków za 2004 r.

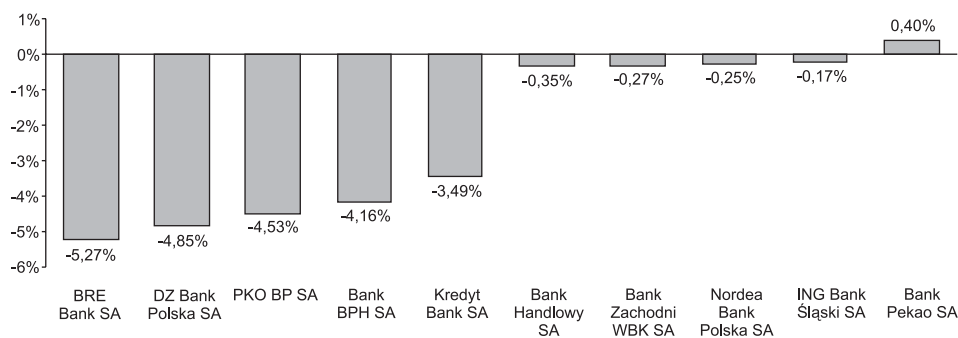
Bezpieczny Bank

Łączne korekty wynikające z przejścia na MSR/MSSF wpływające na sumę bilansową (tys. zł)

Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r. oraz sprawozdania finansowe za 2004 r.

Łączny procentowy wpływ korekty wynikający z przejścia z PSR na MSR/MSSF na sumę bilansową

Źródło: Śródroczne sprawozdania finansowe banków za I półrocze 2005 r. oraz sprawozdania finansowe za 2004 r.

W analizowanej grupie banków w dziewięciu przypadkach wprowadzenie nowych zasad rachunkowości spowodowało w bilansie otwarcia na dzień 01.01.2005 r. obniżenie poziomu sumy bilansowej, w porównaniu do bilansu zamknięcia na dzień 31.12.2004 r. Największe procentowe zmniejszenie nastąpiło w BRE Banku SA o 5,27%. W pozostałych ośmiu bankach zmniejszenie sumy bilansowej nie przekraczało 5%. Jedynie w Banku Pekao SA suma bilansowa zwiększyła się o 0,40%.

WNIOSKI

Zgodnie z definicją MSSF, sprawozdanie finansowe sporządzone według międzynarodowych standardów powinno prezentować istotne informacje, zapewniać ich porównywalność w poszczególnych okresach oraz porównywalność ze sprawozdaniami finansowymi innych jednostek gospodarczych o podobnym profilu działalności, być zrozumiałe dla odbiorców oraz jak najbardziej aktualne. Zapewnienie sprawozdaniu finansowemu wymienionych cech jakościowych, przy dopuszczalnej jednocześnie przez MSSF dużej dowolności w doborze nieobowiązkowych informacji do ujawnienia (dobór prezentowanych informacji powinien spełniać kryterium istotności), spowodowało, że sprawozdania poszczególnych banków znacznie różniły się między sobą.

W grupie analizowanych banków brak wzorca sprawozdania finansowego sprawił, że:

- ❖ banki przyjęły dowolną kolejność prezentowanych w bilansie informacji oraz różne nazwy dla takich samych lub bardzo podobnych pozycji,
- ❖ nie zachowano wyraźnego podziału rachunku zysków i strat na część operacyjną i pozostałe przychody i koszty operacyjne,
- ❖ możliwe stało się ukrycie informacji niewygodnych lub trudnych do zaprezentowania, poprzez zagregowanie ich z inną pozycją bądź całkowite pominięcie,
- ❖ znacznie ograniczone stały się możliwości wyliczenia porównywalnych wskaźników sytuacji ekonomiczno-finansowej.

Większość banków spełniła wymogi formalne MSSF 1, ale podane w sprawozdaniach finansowych informacje były często lakoniczne i ogólne. Nałożona przez MSSF konieczność przedstawiania szczegółowych informacji w ujawnieniach dodatkowych nie we wszystkich bankach została w pełni zrealizowana. Zaprezentowane noty objaśniające nie zawsze zawierały wystarczająco szczegółowe informacje, które pozwałyby na eliminację wątpliwości interpretacyjnych. W informacji dodatkowej do sprawozdań finansowych banków obserwowano w wielu przypadkach brak ujawnień dotyczących założeń do istotnych szacunków, szczególnie w zakresie:

- ❖ odpisów aktualizujących należności (powody dokonania odpisów, szczegółowe założenia przyjęte do modeli szacowania wartości odzyskiwanej),
- ❖ rezerw (np. na odprawy emerytalne, sprawy sądowe),
- ❖ podatku dochodowego (wymagane są szczegółowe ujawnienia odnośnie poszczególnych tytułów podatku odroczonego i ich zmian w okresie sprawozdawczym).

Nie wszystkie banki dokonały ujawnienia zastosowanych zwolnień dopuszczonych przez MSSF 1, co wprawdzie nie jest wymagane przez standard, ale znacznie ułatwia analizę skutków przejścia na MSR/MSSF.

Z uwagi na powyższe niniejsza ocena miała charakter wstępny. Dopiero po zakończeniu pierwszego roku obrotowego stosowania MSR/MSSF i przedstawieniu zaudytowanych rocznych sprawozdań finansowych możliwa będzie pogłębiona analiza wpływu wdrożenia Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej na sytuację ekonomiczno-finansową banków oraz prezentowaną przez nie sprawozdawczość.

Tym niemniej na podstawie przeprowadzonej w niniejszym opracowaniu analizy należy stwierdzić, iż szczególnie istotny wpływ na sytuację ekonomiczno-finansową banków miały:

- ❖ zmiana zasad wyceny aktywów i zobowiązań finansowych związana z wdrożeniem od 1.01.2005 r. metody wyceny wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem ESP,
- ❖ zmiana w zakresie szacowania ryzyka kredytowego, tj. ocena wartości ekspozycji kredytowych, oparta na analizie utraty wartości zgodnie z MSR 39.

Wartość bieżąca rozumiana jako zdyskontowana wartość przyszłych przepływów pieniężnych netto ma obecnie w MSR zastosowanie do wyceny wielu składników aktywów, zobowiązań, przychodów i kosztów. Przede wszystkim projekcja zdyskontowanych przepływów pieniężnych jest jedną z dróg szacowania wartości godziwej. Zastosowanie wartości bieżącej polega na przewidywaniu przyszłości. Niepewność jutra dotyczy również zjawisk ekonomicznych. W przypadku wartości bieżącej szczególnie trudne wydaje się oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych, które zależą od czynników wewnętrznych i zewnętrznych, rynkowych, ekonomicznych i politycznych. Zgodnie z wymogami MSR 36 podstawą oszacowania przyszłych przepływów pieniężnych dla potrzeb pomiaru wartości użytkowej jest najnowszy i zatwierdzony przez kierownictwo jednostki plan finansowy bazujący na racjonalnych i popartych dowodami przesłankami. Trudności sprawia także oszacowanie stopy dyskontowej.

Powyższe uwagi mają na celu uczulić na problemy, jakie w naszych warunkach wyniknąć mogą przy stosowaniu modelu wyceny opartego na wielkościach prognozowanych. Mogą wystąpić problemy zarówno związane z samą czynnością szacowania (czas i koszt), jak i z błędami w oszacowaniach (niewłaściwe decyzje ekonomiczne). Nadal należy także mieć na uwadze problemy wynikające z niespójności polskich rozwiązań podatkowych ze zmienionymi zasadami rachunkowości, skutkujące przede wszystkim:

- ❖ dualizmem w zakresie liczenia odpisów (rezerw) dla potrzeb sprawozdawczości finansowej i podatkowej, gdyż przepisy podatkowe wciąż odwołują się do kategorii stosowanych w PSR,
- ❖ ujmowaniem podatkowym prowizji od kredytów (tj. kasowo), a rozliczaniem ich według efektywnej stopy procentowej,
- ❖ konieczność prowadzenia podwójnej ewidencji transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych wynikająca z innego ujmowania transakcji SBB oraz BSB w sprawozdaniach finansowych zgodnych z MSR/MSSF, oraz innym ujęciem podatkowym tego typu transakcji.

Podsumowując należy przypuszczać, że wraz z upływem czasu prezentowane przez banki sprawozdania finansowe będą coraz lepszej jakości, a poprzez obserwację raportów konkurencji oraz konsultacje z audytorami zapewniona zostanie ich większa wzajemna porównywalność.

W dłuższej perspektywie wprowadzenie jednolitych zasad rachunkowości stosowanych przez instytucje bankowe w poszczególnych krajach Unii Europejskiej zapewni poprawę porównywalności wyników finansowych grup bankowych w krajach Wspólnoty Europejskiej.

Z doświadczeń zagranicznych

Tomasz Adamowicz

DZIAŁANIA AMERYKAŃSKICH INSTYTUCJI NADZORCZYCH WOBEC BANKÓW O POGARSZAJĄCEJ SIĘ SYTUACJI FINANSOWEJ NA PRZYKŁADZIE OCC^{*)}

Ogólna charakterystyka nadzorczych działań naprawczych¹⁾ (NDN)

Naprawcze Działania Nadzorcze (NDN) w praktyce amerykańskich agencji nadzorczych (w tym OCC) wynikają bezpośrednio z pojawienia się w banku problemów, słabości, zaniedbań, które mogą przełożyć się na wzrost poziomu ryzyka, wystąpienie strat finansowych, a w końcowej fazie – utratę środków zgromadzonych przez deponentów na rachunkach bankowych. Stosowanie w praktyce nadzorczej NDN wobec banków problemowych wynika zatem bezpośrednio z podstawowego celu nadzoru bankowego, jakim jest ochrona interesów deponentów. NDN mogą przyczynić się do poprawy sytuacji finansowej banku, szczególnie przez ich bezpośredni wpływ na organy zarządzające bankiem (zagrożenie sankcjami finansowymi oraz publicznym ujawnieniem zastosowania niektórych NDN), a także działania dyscyplinujące oraz motywujące. NDN należy odróżnić od działań (zaleceń) skierowanych do zarządu banku po inspekcji kompleksowej. Są to narzędzia o ostrzejszym, bardziej „twardym” charakterze oddziaływania na bank (mogą zawierać konkretne zakazy bądź nakazy).

NDN mogą posiadać charakter nieformalny (nazywane dalej: NDN-N) lub formalny (NDN-F). Działania nieformalne nie są wiążące prawnie, ich oddziaływanie

^{*)} Autor jest pracownikiem Generalnego Inspektoratu Nadzoru Bankowego, Biura Analiz Systemu Bankowego.

¹⁾ Ang. *corrective actions*.

na bank ma zatem charakter bardziej „miękkiej”. Jeżeli bank narusza lub nie wykonuje postanowień zawartych w NDN-N, nadzór nie ma uprawnień do zaskarżenia postawy zarządu banku do sądu ani wydania decyzji o zasądzeniu cywilnych kar pieniężnych. Formalne NDN mają większy ciężar gatunkowy (są surowsze dla banków) oraz są wiążące na mocy prawa.

Inny charakter mają nadzorcze działania naprawcze oparte na adekwatności kapitału (NDN-AK). O ile nieformalne i formalne działania nadzorcze bazują głównie na ocenie banku sformułowanej po inspekcji kompleksowej i ich zastosowanie zależy od decyzji agencji nadzorczej, o tyle NDN-AK mają charakter obligatoryjny w przypadku obniżenia poziomu współczynnika wypłacalności (lub innych wskaźników kapitałowych).

NDN stosowane przez OCC są ważnym i stosunkowo często stosowanym elementem procesu naprawczego banków problemowych. Wydaje się, że znacznie ważniejszym niż w europejskich instytucjach nadzorczych, których katalog sankcji bądź sformalizowanych działań naprawczych jest mniej rozbudowany i sformalizowany. Wynika to głównie ze znacznej ilości nadzorowanych podmiotów (kilka tysięcy banków pod nadzorem OCC, Systemu Rezerwy Federalnej, FDIC, stanowych instytucji nadzorczych oraz nadzoru nad kasami oszczędnościowo-pożyczkowymi), a także z typowo amerykańskiego usystematyzowanego i proceduralnego podejścia do rzeczywistości. Nawet wskazując na wady drugiego czynnika (głównie niewielka elastyczność, brak kryteriów jakościowych w ocenie), zastosowanie formalnych, w dużym stopniu sztywnych metod oddziaływania na banki jest najlepszą drogą przy ograniczonych zasobach i ogromnym zakresie (głównie ilościowo) rynku, który jest monitorowany.

Celem NDN (oraz całego procesu naprawczego) jest przede wszystkim zmiana postępowania banku problemowego – w szerokim rozumieniu tego pojęcia (polityka, procedury, zarządzanie ryzykiem, kontrola wewnętrzna itp. – wszędzie tam, gdzie stwierdzono słabości). Realizacja procesu naprawczego przez bank oraz konsekwentne monitorowanie przez nadzór postępów w wykonaniu tego procesu powinny doprowadzić do powrotu banku do normalnej, zdrowej kondycji finansowej.

Podstawowy schemat zastosowania NDN

1. Podstawą oceny nadzorczej banku (cyklu nadzorczego) jest inspekcja kompleksowa i powstały w jej wyniku protokół z inspekcji (dalej: PI).
2. Protokół powinien w sposób wyraźny i szczegółowy identyfikować oraz przedstawiać nadzorcą ocenę sytuacji banku pod względem ryzyka, w szczególności koncentrując się na wszelkich ujawnionych zagrożeniach, problemach, słabościach, zaniedbaniach oraz podstawowych przyczynach ich powstania.
3. Poczynając od momentu przekazania ustaleń PI zarządowi oraz kadrze zarządzającej banku (a nawet wcześniej, w trakcie trwania inspekcji), nadzór oczekuje od zarządu banku podjęcia działań naprawczych lub korygujących (w przypadku nieprawidłowości mniejszego kalibru).
4. Niezależnie od świadomości i akceptacji zarządu banku dotyczącej konieczności podjęcia wysiłków sanacyjnych, PI musi definiować konkretne problemy i odno-

szące się do nich działania²⁾ (MRA), które zarząd banku musi podjąć w celu naprawy sytuacji. Działania te (można je ewentualnie nazwać zaleceniami) powinny być połączone z ustalonymi przez nadzór realnymi, ale wyraźnie określonymi terminami ich wykonania. Kolejność tych problemów i działań nie może być przypadkowa – powinny być uszeregowane od najbardziej krytycznych dla bezpieczeństwa banku do mniej istotnych. Wydaje się, że większość słabości ma swoje źródła w procesie zarządzania i nadzoru ze strony rady nadzorczej, a więc problemy związane z tym obszarem powinny być uwypuklone w pierwszej kolejności.

5. Ważną przesłanką zastosowania NDN jest stosunek zarządu banku do działań (zaleceń) pionspekcyjnych, ujętych w PI. Od reakcji zarządu banku na działania (zalecenia) pionspekcyjne zależy w zasadniczym stopniu decyzja nadzoru co do zastosowania NDN. Jeżeli zarząd potwierdza ustalenia inspekcji i podejmuje zobowiązania realizacji wszystkich działań naprawczych w ustalonych ramach czasowych, prawdopodobieństwo zastosowania NDN i ich ciężar gatunkowy mogą być mniejsze.
6. Następną przesłanką dla zastosowania NDN jest nadzorcza ocena wagi stwierdzonych słabości, tzn. czy ujawnione problemy nie rodzą oczywistego i bliskiego zagrożenia dla wyniku finansowego lub adekwatności kapitałowej. W takich sytuacjach nałożenie formalnych NDN (o większym ciężarze gatunkowym) staje się nieodzowne. Jeżeli nieprawidłowości są oceniane przez nadzór jako mniej poważne i możliwe do usunięcia w krótkim okresie, wystarczające może okazać się porzucenie na zalecenia pionspekcyjnych lub nieformalnych NDN.
7. Kolejnym czynnikiem przy rozważeniu zastosowania NDN jest bieżąca ocena sytuacji finansowej i poziomu ryzyka banku, wyrażona głównie przez rangi w systemie CAMELS³⁾. Ocena globalna w systemie CAMELS determinuje w dużym stopniu wagę (formalne lub nieformalne) i rodzaj zastosowanych NDN.
8. Ostatnim czynnikiem wpływającym na decyzję o zastosowaniu NDN jest ocena wszelkich stwierdzonych w banku problemów oraz skuteczności działań zarządu w naprawianiu sytuacji – w ujęciu historycznym. Należy w tym miejscu odpowiedzieć na następujące pytania:
  - a) *Jakie problemy stwierdzono w banku w przeszłości?* Jeżeli słabości obecnie stwierdzone są podobne do zdefiniowanych w poprzednich inspekcjach, prawdopodobnie bank nie wyeliminował przyczyn powstania tych słabości. NDNB mogą okazać się niezbędne.
  - b) *Czy wymiar stwierdzonych uprzednio problemów dla ryzyka zwiększył się?* Jeżeli tak, konieczne jest podjęcie bardziej rygorystycznych NDN.
  - c) *Czy w przeszłości zarząd banku potrafił zidentyfikować słabości wewnętrzne, czy następowało to zwykle w rezultacie działań podmiotów zewnętrznych?* Zdol-

---

²⁾ Problemy (słabości, nieprawidłowości) ujawnione w banku, a następnie przypisane do nich działania pionspekcyjne (w formie zbliżonej do polskich zaleceń pionspekcyjnych) są zawarte w rozdziale protokołu z inspekcji jako „Sprawy wymagające uwagi” (ang. *MRA – Matter Requiring Attention*).

³⁾ Ocena podstawowych agregatów ryzyka i sytuacji banku, nadawana w skali od 1 (ocena najlepsza) do 5 (ocena najgorsza), gdzie C to kapitał, A – jakość aktywów, M – zarządzanie, E – wynik finansowy, L – płynność, S – wrażliwość na ryzyko.

ność zarządu do rozpoznawania, identyfikowania problemów w przeszłości wpływa na decyzję o zastosowaniu NDN. Jeżeli problemy w banku odkrywają zwykle nadzór, audytorzy zewnętrzni, inne instytucje nadzorcze, znaczy to, że zarząd potrzebuje bardziej szczegółowych, „twardych” NDN.

- d) *Czy zarząd jest zdolny do uporania się z ujawnionymi problemami?* Jeżeli zarząd nie posiada takich umiejętności, zastosowanie NDN staje się bardziej realne.
- e) *Czy bank był obiektem NDN w przeszłości? Jeżeli tak, to jak dawno temu i z jakich przyczyn?* Charakter i czas trwania uprzednich NDN mogą mieć wpływ na wdrożenie nowych NDN dla skorygowania problemów bieżących.

Nadzór bankowy powinien zatem podejmować bardziej restrykcyjne NDN w sytuacji, gdy zarząd banku nie wypełnił (lub wypełnił niekompletnie, ewentualnie z opóźnieniami) postanowienia NDN wprowadzone w przeszłości. Po podjęciu decyzji o zastosowaniu NDN nadzór powinien określić, jaki konkretny rodzaj NDN (lub ich kombinacja) zostanie zastosowany w przypadku danego banku. Po pierwsze, należy zdecydować o wyborze pomiędzy nieformalnymi bądź formalnymi NDN. Najważniejsze determinanty tej decyzji to:

- ❖ bieżąca sytuacja finansowa banku oraz
- ❖ stopień współpracy, odpowiedzialności oraz umiejętności zarządu i rady banku w zakresie eliminowania słabości (nadzorcza ocena zarządu i rady banku).

Nie mniej ważnymi czynnikami określającymi rodzaj NDN są:

- ❖ ocena ogólna w systemie CAMELS i
- ❖ klasyfikacja banku w systemie oceny adekwatności kapitału (NDN-AK)⁴⁾.

Nadzór bankowy – obok rozważenia powyższych czynników – ma prawo do zastosowania NDN wobec każdego banku w każdym czasie (niezależnie od ratingu CAMELS czy też oceny w NDN-AK). Nie istnieją w tym zakresie ograniczenia. Każda decyzja tego rodzaju powinna być jednak głęboko przemyślana i rozsądnie udokumentowana. W sprawowaniu efektywnego nadzoru niezwykle ważny jest *krótki czas reakcji nadzoru* na ujawnione problemy, które mogą w najgorszym scenariuszu doprowadzić do zagrożenia bezpieczeństwa depozytów. Obserwacja ta dotyczy banków o dobrej sytuacji finansowej i/lub wystarczającym kapitale, w których słabości mogą zacząć narastać błyskawicznie. Stąd wynika uprawnienie nadzoru do wyboru jakiegokolwiek NDN, w dowolnym czasie – o ile sytuacja tego wymaga. Po zastosowaniu NDN nadzór bankowy prowadzi ścisły monitoring postępów banku w realizacji postanowień NDN.

Schemat zastosowania Nadzorczych Działań Naprawczych w OCC przedstawiono na końcu opracowania.

---

⁴⁾ NDN-AK to tzw. *Prompt Corrective Action (PCA)* opisane w dalszej części opracowania.

Z doświadczeń zagranicznych

Poniżej przedstawiono podstawowe różnice pomiędzy nieformalnymi i formalnymi NDN

Nieformalne NDN (NDN-N)	Formalne NDN (NDN-F)
<ul style="list-style-type: none"> ● mniejsza ostrość, ciężar gatunkowy ● ich realizacja nie jest wiążąca dla banków na mocy prawa ● nie są podawane do publicznej wiadomości	<ul style="list-style-type: none"> ● mają zastosowanie do poważnych problemów ujawnionych w banku ● są wiążące dla banków na mocy prawa ● w przypadku wad w ich realizacji można na ich podstawie nałożyć kary pieniężne na osoby odpowiedzialne w banku ● są podawane do publicznej wiadomości

Wytyczne zastosowania NDN na bazie oceny CAMELS

Banki o ratingu ogólnym „1” lub „2” nadanym podczas inspekcji kompleksowej

Kierujący inspekcją powinien uzyskać ze strony zarządu, rady nadzorczej oraz (o ile wydaje się to potrzebne) od właścicieli - potwierdzenie (akceptację) dla krytycznych ustaleń inspekcji. W reakcji na stwierdzone nieprawidłowości organy banku powinny podjąć szczegółowe, konkretne zobowiązania do ich usunięcia w określonych granicach czasowych. Zobowiązania takie odnoszą się głównie do takich obszarów, jak: kontrola wewnętrzna, audyt wewnętrzny, procedury operacyjne i system informacji zarządczej. Jeżeli tak się dzieje, wystarczające są sprecyzowane w PI działania (zalecenia) dla banku.

Jeśli jednak występuje niski stopień zaufania inspektorów dla zarządu (rady) banku oraz pojawiają się negatywne trendy w zakresie poziomu ryzyka, konieczne staje się podjęcie *nieformalnych NDN*. Sytuacja taka może się zdarzać w bankach z oceną ogólną „2”.

Banki o ratingu ogólnym „3”

Banki ocenione na „3” są klasyfikowane jako instytucje wykazujące zdefiniowane słabości, które mogą (o ile nie zostaną skorygowane) przekształcić się w poważne problemy, w konsekwencji zagrażające bezpieczeństwu depozytów. Podstawą wyboru NDN dla takich instytucji jest nadzorcza ocena jakości pracy zarządu, rady nadzorczej (ewentualnie właścicieli), wyrażona w przekonaniu, czy organy banku są w stanie skorygować nieprawidłowości w określonym czasie. Jeżeli w ocenie nadzoru zarządzanie bankiem stoi na wysokim poziomie, zarząd posiada wystarczające kompetencje, możliwości, umiejętności i chęci wyeliminowania słabości, wystarczające będzie podjęcie nieformalnych NDN.

Z drugiej strony, jeżeli w przekonaniu nadzoru zarządzanie bankiem stoi na niskim poziomie, organy banku nie posiadają możliwości, chęci, umiejętności naprawy sytuacji, konieczne staje się zastosowanie formalnych NDN. Konieczność taka występuje również wtedy, gdy sytuacja banku pogarsza się w szybkim tempie.

Banki o ratingu ogólnym „4” lub „5”

Oceny ogólne „4” i „5” odzwierciedlają występowanie w banku poważnych problemów i zwiększonego ryzyka upadłości. Dla tego rodzaju instytucji zastosowanie formalnych NDN staje się w przeważającej liczbie przypadków nieodzowne. Jeżeli wobec banku o ocenie „4” zastosowano jedynie nieformalne NDN, nadzór musi wprowadzić formalne NDN, jeżeli ocena ta została utrzymana (potwierdzona) w czasie inspekcji kompleksowej lub została obniżona do „5”. Podobnie formalne NDN muszą zostać nałożone na bank z utrzymaną po inspekcji oceną „5”.

Wytyczne zastosowania NDN na bazie poziomu adekwatności kapitału (NDN-AK)

Formalne NDN powinny zostać zastosowane wobec banków zaklasyfikowanych w systemie oceny adekwatności kapitału (NDN-AK) do kategorii: „niedokapitalizowane”, „znacząco niedokapitalizowane” oraz „krytycznie niedokapitalizowane”⁵⁾.

Nieformalne Nadzorcze Działania Naprawcze

Jak stwierdzono wcześniej, protokół z inspekcji kompleksowej – chociaż nie zawiera listy wszelkich działań naprawczych, jakich się oczekuje od banku – powinien wyraźnie informować organy banku, jakie stwierdzono słabości oraz jakie są oczekiwania nadzoru w zakresie ich naprawy. W wielu przypadkach PI może być zatem wystarczającym narzędziem nadzorczym. Jeżeli jednak nadzór uzna, że niewystarczające jest samo sformułowanie w PI problemów i wynikających z nich działań (zaleceń) dla organów banku, niezbędne jest uzyskanie pisemnych zobowiązań ze strony organów banku. Zobowiązania te – w formie NDN-N – dotyczą zidentyfikowanych w PI problemów.

Nieformalne Nadzorcze Działania Naprawcze dają organom banku bardziej szczegółowe i specyficzne wskazówki dotyczące kierunku niezbędnych działań, niż jest to zawarte w PI. NDN-N powinny również dokumentować zobowiązania organów banku podjęte w celu naprawy nieprawidłowości w przypadku ewentualnego przyszłego zastosowania formalnych NDN.

Nieformalne Nadzorcze Działania Naprawcze obejmują w praktyce dwa instrumenty:

- *List Zobowiązujący*⁶⁾ – dokument przedkładany do podpisu przez zarząd (radę nadzorczą) banku, zawierający szczegółowe, pisemne zobowiązania tych organów do podjęcia konkretnych działań naprawczych w określonych terminach. Zobowiązania te dotyczą naprawy słabości zidentyfikowanych w protokole z inspekcji. List podpisany jest przez organy banku, a nadzór przyjmuje go do wiadomości.
- *Porozumienie Poinspekcyjne*⁷⁾ – jest bardziej stanowcze i zdecydowane w swojej treści i przesłaniu od Listu Zobowiązującego, zawiera bowiem konkretne wytycz-

---

⁵⁾ Opis w dalszej części opracowania.

⁶⁾ Ang. *Commitment Letter*.

ne i ukierunkowania dla banku (do realizacji w obligatoryjnych ramach czasowych) i przede wszystkim – również pisemne zobowiązania organów banku do wyeliminowania nieprawidłowości. Ten bilateralny dokument jest zbliżony w układzie do Listu Zobowiązującego, jego forma i treść jednak są znacznie bardziej formalne i zdecydowane. Podpisywany jest przez organy banku, jak i przez nadzór.

Obydwa powyższe dokumenty nie są wiążące prawnie dla organów banku. Są to swego rodzaju umowy dżentelmeńskie, a nadzór nie posiada instrumentów prawnych dla wymuszenia realizacji ich postanowień.

Formalne Nadzorcze Działania Naprawcze

Niezależnie od innych okoliczności (rating CAMELS, ocena adekwatności kapitałowej), formalne NDN powinny być stosowane w następujących okolicznościach:

- ❖ bank nie realizuje ustaleń zawartych w nieformalnych NDN,
- ❖ istnieją poważne słabości w zakresie procedur i kontroli wewnętrznej, mogące przykładowo istotnie narażać bank na oszustwa i defraudacje,
- ❖ stwierdzono poważne nadużycia ze strony osób wewnętrznych (powiązanych z bankiem);
- ❖ zidentyfikowano istotne naruszenia przepisów prawa,
- ❖ znaczące błędy księgowo i ewidencyjne wypaczają obraz sytuacji banku.

NDN-F stosowane są w formie trzech instrumentów:

- ☞ *Porozumienie Formalne*⁸⁾,
- ☞ *Nakaz Zaprzestania*⁹⁾,
- ☞ *Natychmiastowy Nakaz Zaprzestania*¹⁰⁾.

Powyższe instrumenty i warunki ich zastosowania są zdefiniowane ustawowo. Ponieważ banki są zobowiązane do ich realizacji na mocy prawa, instytucja nadzorcza może nałożyć na osoby odpowiedzialne w zarządzie banku cywilnoprawne kary pieniężne za niewłaściwą ich realizację. Nadzór może także wystąpić do sądu z wnioskiem o wydanie nakazu sądowego dla banku w zakresie realizacji zapisów zawartych w formalnych NDN (z wyjątkiem Porozumienia Formalnego, które jest zagrożone wyłącznie cywilnoprawnymi karami pieniężnymi).

Porozumienie Formalne to dwustronna, dobrowolna umowa zawierana pomiędzy organami banku a instytucją nadzorczą. Porozumienie zawiera listę szczegółowych ustaleń, nakazów i/lub zakazów zobowiązujących bank do podjęcia szczegółowo zdefiniowanych działań naprawczych. Bank – na mocy Porozumienia – musi postępować zgodnie z postanowieniami umowy. Poniżej przedstawiono przykładowe

---

⁷⁾ Ang. *Memorandum of Understanding*.

⁸⁾ Ang. *Formal Agreement*.

⁹⁾ Ang. *Cease and Desist Order*.

¹⁰⁾ Ang. *Temporary Cease and Desist Order*.

zapisy Porozumienia Formalnego, dotyczące banku z problemami płynnościowymi, zamieszczone na stronie internetowej OCC¹¹⁾:

- ❖ od daty zawarcia Porozumienia bank będzie obliczał na bazie tygodniowej wskaźnik aktywów płynnych do sumy zobowiązań i dostarczał te wyliczenie do nadzoru w każdy poniedziałek, wg stanu na poprzedni piątek,
- ❖ od daty zawarcia Porozumienia bank będzie utrzymywał Wskaźnik Płynności na poziomie 100 %,
- ❖ bank będzie dostarczał sprawozdania finansowe (w określonej formie) w trybie miesięcznym, w terminie jednego tygodnia po dniu kończącym miesiąc,
- ❖ dla potrzeb przedmiotowego Porozumienia definicja sumy zobowiązań brzmi: „...”,
- ❖ dla potrzeb przedmiotowego Porozumienia definicja Wskaźnika Płynności brzmi: „...”.

Jeżeli bank pogwałci zapisy Porozumienia, nadzór jest upoważniony na mocy prawa do zastosowania poważniejszych instrumentów (głównie Nakazu Zaprzestania lub Czasowego Nakazu Zaprzestania) oraz do nałożenia cywilnoprawnych kar pieniężnych.

Nakaz Zaprzestania jest również dwustronną umową zawieraną pomiędzy organami banku a agencją nadzorczą. W odróżnieniu jednak od Porozumienia Formalnego, jego podpisanie ze strony banku nie musi być dobrowolne¹²⁾. Instrument ten ma charakter znacznie ostrzejszy i surowszy niż Porozumienie Formalne. Jego zapisy powinny zostać wprowadzone przez bank w życie natychmiast, gdyż odzwierciedlają wyjątkowo poważną sytuację banku. Dotyczy to banków o ratingu „4” i „5” w systemie CAMELS.

Poniżej zamieszczono przykładowe, najważniejsze postanowienia konkretnego Nakazu Zaprzestania, opublikowanego na stronie internetowej OCC:

- ❖ w terminie nie później niż do 31 grudnia 2001 r. bank wprowadzi i utrzyma limit koncentracji zaangażowania dotyczący kredytów wypłacanych w gotówce na poziomie 100% kapitału własnego kategorii I łącznie z rezerwami celowymi;
- ❖ w ciągu 30 dni od wydania Nakazu bank opracuje i wprowadzi plan wycofania się z działalności dotyczącej udzielania, odnawiania, przedłużania, refinansowania kredytów wypłacanych w gotówce oraz sprzeda całe saldo tych kredytów w terminie do 15 czerwca 2002 r.;
- ❖ plan zakończenia tej działalności powinien zostać przedstawiony do nadzoru w celu stwierdzenia, czy nie budzi wątpliwości ze strony nadzoru;
- ❖ w terminie 105 dni zarząd rozszerzy i ulepszy pisemny plan strategiczny. Plan powinien definiować cele w obszarach: ogólnego profilu ryzyka, wyniku finansowego, wzrostu, struktury bilansu, działalności pozabilansowej, adekwatności kapitałowej, zmniejszenia wolumenu aktywów zagrożonych, produktów które bank zamierza rozwijać – oraz strategię osiągnięcia tych celów;
- ❖ w terminie do 30 czerwca 2002 r. bank osiągnie i będzie utrzymywał następujące poziomy funduszy własnych:
  - suma funduszy własnych równa przynajmniej 14% sumy ważonych ryzykiem aktywów i zobowiązań pozabilansowych,

---

¹¹⁾ www.occ.treas.gov

¹²⁾ Jeżeli Nakaz Zaprzestania jest dobrowolnie podpisywany przez zarząd banku, nosi on nazwę „Consent Order” (Nakaz Dobrowolny).

Z doświadczeń zagranicznych

- fundusze własne I kategorii równe co najmniej 13% sumy ważonych ryzykiem aktywów i zobowiązań pozabilansowych i
- fundusze własne I kategorii równe co najmniej 9% średniej sumy aktywów;
- ❖ do momentu obowiązywania powyższych wymogów bank nie może być uważany jako „dobrze skapitalizowany” w systemie oceny adekwatności kapitału;
- ❖ w okresie 90 dni bank opracuje i wprowadzi 3-letni plan kapitałowy. Dokument ten musi być zgodny z planem strategicznym i zapewniać utrzymanie wymienionych powyżej poziomów funduszy własnych. Jednocześnie w planie tym musi być zawarte pisemne zobowiązanie akcjonariuszy (Marshall i Murray Gorson) do objęcia nowych akcji na sumę 600.000 USD w terminie do 30 czerwca 2002 r. Plan kapitałowy musi zapewniać, że nie będą wypłacane dywidendy, chyba że bank osiągnie wymienione wcześniej poziomy funduszy własnych i uzyska pisemną zgodę nadzoru bankowego;
- ❖ w okresie 45 dni bank zaangażuje niezależnego konsultanta w celu dokonania przez niego oceny jakości nadzoru sprawowanego przez zarząd i radę nadzorczą banku i zdolności tych organów do realizacji planu strategicznego. Wybrany konsultant musi zostać zatwierdzony przez agencję nadzorczą;
- ❖ w okresie 90 dni bank opracuje i wprowadzi w życie plan zarządzania ryzykiem kredytowym, który doprowadzi do obniżenia ryzyka portfela i poprawy przychodowości kredytów. W związku z tym bank zatrudni w ciągu 60 dni specjalistę w obszarze zarządzania ryzykiem kredytowym dla nadzorowania tego ryzyka.

Niezależnie od treści niniejszego dokumentu, organy banku ponoszą ostateczną odpowiedzialność za uczciwe i bezpieczne zarządzanie bankiem.

Najbardziej restrykcyjnym instrumentem w grupie NDN-F jest *Natychmiastowy Nakaz Zaprzestania* – jest to natychmiastowe, nadzwyczajne, formalne naprawcze działanie nadzorcze. Agencja nadzorcza stosuje je w sytuacji, gdy udowodnione zostanie złamanie prawa przez organy banku, które może spowodować bardzo poważne szkody dla banku (deponentów) lub też, gdy prowadzone zapisy księgowy są na tyle nieprawidłowe, iż rzeczywista sytuacja finansowa banku nie może zostać prawidłowo oceniona. Podkreślić należy, że nadzór musi mieć mocne dowody uzasadniające zastosowanie tego instrumentu. Natychmiastowy Nakaz Nadzorczy ma charakter tymczasowy, to znaczy poprzedza zwykle wydanie Nakazu Zaprzestania. Wechodzi w życie w dniu wydania (natychmiast). Bank może zaskarżyć przedmiotowy instrument do sądu w terminie 10 dni, lecz fakt ten nie wpływa na jego ważność.

Pilne Działania Naprawcze oparte na ocenie adekwatności kapitału (NDN-AK)

Przedmiotowe działania naprawcze są odrębnym od przedstawionych wcześniej formalnych i nieformalnych działań naprawczych instrumentem nadzorczym. Najważniejszym motywem ich wprowadzenia było wzmocnienie ochrony funduszu gwarantowania depozytów, przez nałożenie restrykcji bądź ograniczeń w działalności banków, w których spada poziom funduszy własnych. Koncepcja ta bazuje na założeniu, iż wystarczające fundusze własne banków są podstawową kategorią zabezpie-

---

Bezpieczny Bank

---

czającą zwrot środków złożonych w bankach przez deponentów, a ich spadek poniżej wyznaczonych przedziałów powoduje wyraźne obniżenie bezpieczeństwa depozytów.

Pilne Działania Naprawcze mają umocowanie ustawowe i są bezwzględnie stosowane wobec wszystkich instytucji objętych funduszem gwarantowania depozytów (FDIC)¹³⁾. Schemat zastosowania Pilnych Działań Naprawczych opartych na adekwatności kapitału przedstawiono na końcu opracowania. Wszystkie banki są klasyfikowane w obszarze ewentualnego zastosowania Pilnych Działań Naprawczych do jednej z pięciu kategorii, co przedstawiono w poniższym zestawieniu.

Kategoria banków w zakresie NDN-AK	Współczynnik wypłacalności	Fundusze własne podstawowe jako % sumy aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem
A (dobrze skapitalizowane)	$\geq 10,0\%$	$\geq 5,0\%$
B (wystarczająco skapitalizowane)	$\geq 8,0\%$	$\geq 4,0\%$
C (niedokapitalizowane)	$< 8,0\%$	$< 4,0\%$
D (znacząco niedokapitalizowane)	$< 6,0\%$	$< 3,0\%$
E (krytycznie niedokapitalizowane)	(Fundusze własne podstawowe/ suma aktywów) $< 2\%$	

Dodatkowo, żaden bank nie może zostać zaklasyfikowany do kategorii „A”, jeżeli zastosowano wobec niego formalne nadzorcze działania naprawcze: nakaz zaprzestania, natychmiastowy nakaz zaprzestania oraz porozumienie formalne.

Klasyfikacja banków pod kątem Pilnych Działań Naprawczych różni się zasadniczo od nadzorczej oceny adekwatności kapitałowej. Ta ostatnia przeprowadzana jest zasadniczo podczas inspekcji kompleksowych w bankach i odzwierciedla często trudny do skwantyfikowania poziom ryzyka kapitałowego oraz sposób zarządzania tym ryzykiem. Wyraźną rolę w tym procesie odgrywa subiektywny osąd inspektorów badających obszar kapitału. Natomiast klasyfikacja banków w zakresie NDN-AK jest ściśle unormowana i opiera się praktycznie wyłącznie na wartościach dwóch wymienionych w tabeli wskaźników kapitałowych i ewentualnym zastosowaniu formalnych NDN. Może się zatem zdarzyć, że bank zaklasyfikowany do kategorii „A” pod kątem Pilnych Działań Naprawczych, zostanie oceniony przez nadzór po inspekcji kompleksowej jako posiadający niewystarczające fundusze własne. W takiej sytuacji agencja nadzorcza może zażądać od banku podwyższenia funduszy własnych, niezależnie od klasyfikacji NDN-AK.

---

¹³⁾ FDIC – *Federal Deposit Insurance Fund*, odpowiednik Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w Polsce.

Proces klasyfikacji banków w zakresie oceny adekwatności kapitałowej

Podstawowym celem Pilnych Działań Naprawczych jest nałożenie restrykcji lub ograniczeń w działalności banku w celu lepszej ochrony depozytów. Banki stają się przedmiotem odpowiednich restrykcji bądź ograniczeń w dniu zaklasyfikowania do jednej z pięciu kategorii pod względem NDN-AK:

- ❖ klasyfikacja taka odbywa się w większości przypadków w dniu przekazania do nadzoru obowiązkowej sprawozdawczości kwartalnej oraz wyliczenia raportu wskaźników ekonomiczno-finansowych. Odbywa się ona na podstawie przedłożonych wskaźników (współczynnik wypłacalności) oraz wielkości bilansowych;
- ❖ po drugie, klasyfikacja dokonywana jest w rezultacie inspekcji kompleksowej. O ile inspektorzy stwierdzą, że wymagana jest zmiana kategorii NDN-AK (np. w efekcie obniżenia wartości współczynnika wypłacalności), agencja nadzorcza powiadamia o tym fakcie organy banku na piśmie i od tego momentu bank może podlegać odpowiednim restrykcjom lub ograniczeniom;
- ❖ po trzecie, jeżeli w okresie pomiędzy kolejnymi datami sprawozdawczymi wystąpi „istotne wydarzenie”, które może spowodować zaklasyfikowanie banku do niższej kategorii NDN-AK, bank jest zobowiązany do poinformowania nadzoru na piśmie o tym fakcie w okresie 15 dni. Jako przykład takiego istotnego wydarzenia można podać wystąpienie znacznej straty operacyjnej lub utworzenie dużych rezerw na zagrożone aktywa.

Nadzór, po przeanalizowaniu informacji banku, oficjalnie zawiadamia bank o przeniesieniu do niższej kategorii NDN-AK. Jeżeli wskaźniki kapitałowe banku poprawią się w okresie między kolejnymi datami sprawozdawczymi, bank może wnioskować do agencji nadzorczej o podwyższenie klasyfikacji. Decyzja ta nie jest automatyczna i wymaga badania ze strony nadzoru.

Pilne Działania Naprawcze (restrykcje/ograniczenia na bazie oceny adekwatności kapitałowej)

Niezależnie od kategorii NDN-AK, banki podlegają ustawowym restrykcjom lub ograniczeniom. Instrumenty te stają się coraz ostrzejsze w miarę obniżania się klasyfikacji kapitału. Niektóre z nich są obowiązkowe i zapadają bez udziału nadzoru, w momencie zaklasyfikowania banku do odpowiedniej kategorii. Inne są nakładane przez agencje nadzorcze w postaci dyrektyw Pilnych Działań Naprawczych.

➔ Dla wszystkich banków, niezależnie od ich kategorii kapitałowej

Zakazane jest wypłacanie dywidend dla właścicieli oraz jakichkolwiek opłat za zarządzanie¹⁴⁾ dla osób sprawujących kontrolę nad bankiem, jeżeli po dokonaniu tych

---

¹⁴⁾ *Opłaty za zarządzanie* są definiowane jako jakakolwiek wypłata środków pieniężnych osobie prywatnej lub firmie jako wynagrodzenie za usługi zarządzania, usługi doradcze lub zbliżone rodzaje kosztów, inne niż podstawowe, umowne wynagrodzenie osoby zatrudnionej w banku.

czynności bank zostanie sklasyfikowany jako „niedokapitalizowany”. Ograniczenie to oznacza równocześnie, że żaden „niedokapitalizowany”, „znacząco niedokapitalizowany” oraz „krytycznie niedokapitalizowany” bank nie może wypłacać dywidend i opłat za zarządzanie.

❖ **Pilne Działania Naprawcze wobec banków klasyfikowanych jako „niedokapitalizowane” (kategoria „C”)**

Banki zaklasyfikowane do tej kategorii NDN-AK podlegają obowiązkowym wymaganiom lub ograniczeniom (restrykcjom) nakładanym na mocy ustawowej, przy czym nie wymagane są dodatkowe działania ze strony nadzoru. Jeżeli bank nie spełni przedmiotowych wymagań, staje się przedmiotem restrykcji przewidzianych dla banków w kategorii „D” – „znacząco niedokapitalizowane”. Poniższa, obowiązkowa lista restrykcji (wymagań) może być uzupełniona o dodatkowe, specyficzne wymagania nadzoru wobec banku:

- ❖ bank musi przedłożyć agencji nadzorczej w terminie 45 dni od daty zaklasyfikowania do kategorii „C” Plan Odbudowy Kapitału (POK);
- ❖ ograniczenie wzrostu sumy bilansowej – bank może zwiększyć wolumen sumy bilansowej maksymalnie o 10% ponad wartość średniej sumy bilansowej wykazanej w sprawozdaniu finansowym z ostatniego kwartału przed zaklasyfikowaniem do kategorii „C”; restrykcja ta nie obowiązuje od momentu, gdy nadzór zaakceptuje Plan Odbudowy Kapitału, który przewiduje wzrost skali działania banku zapewniający zaklasyfikowanie banku – w rozsądnym czasie – do kategorii „B” (wystarczająco skapitalizowany);
- ❖ bez zgody nadzoru (lub funduszu gwarantowania depozytów) bank nie może:
  - nabywać praw własności (udziałów, akcji) w jakiegokolwiek osobie prawnej,
  - tworzyć nowych oddziałów i przedstawicielstw,
  - wprowadzać nowych produktów bankowych lub linii produktowych.

❖ **Pilne Działania Naprawcze wobec banków klasyfikowanych jako „znacząco niedokapitalizowane” (kategoria „D”)**

Niezależnie od poziomu wskaźników kapitałowych określających kategorię NDN-AK, bank jest klasyfikowany jako „znacząco niedokapitalizowany”, jeżeli:

- ❖ nie opracuje w terminie Planu Odbudowy Kapitału (POK),
- ❖ nie jest w stanie realizować POK.

Ustawowe (obowiązkowe) wymagania/restrykcje wobec banków w kategorii „D” są takie same jak dla banków w kategorii „C”, jednak nałożone przez nadzór terminy ich realizacji są krótsze oraz dodatkowo istnieje:

- ❖ wymaganie wzrostu funduszy własnych poprzez:
  - emisję nowych akcji o wartości zapewniającej klasyfikację banku do kategorii „B” lub
  - przejęcie przez inny bank, o ile istnieją przesłanki do wprowadzenia zarządu komisarycznego lub nakazu przejęcia przez inny bank;
- ❖ zakaz dokonywania transakcji z podmiotami powiązаныmi,

Z doświadczeń zagranicznych

- ❖ ograniczenie oprocentowania depozytów do przeciętnego poziomu oferowanego przez banki w miejscu lokacji centrali banku.

Oprócz powyższych, ustawowych Pilnych Działań Naprawczych agencja nadzorcza może zobowiązać bank dodatkowo do:

- ❖ większego (w stosunku do stosowanych w kategorii „C”) ograniczenia wzrostu sumy bilansowej lub redukcji sumy bilansowej,
- ❖ zakazu dokonywania (lub zakończenia) operacji, które w opinii nadzoru generują nadmierne ryzyko dla banku,
- ❖ wyboru nowego zarządu,
- ❖ zwolnienia dyrektorów lub pracowników banku – restrykcja może dotyczyć jakiegokolwiek zatrudnionego na okres dłuższy niż 180 dni przed datą zaklasyfikowania banku co najmniej do kategorii „C”¹⁵⁾,
- ❖ zatrudnienia nowych członków kadry kierowniczej (zarządu),
- ❖ zakazu lub ograniczenia kwotowego przyjmowanych depozytów międzybankowych,
- ❖ sprzedaży lub likwidacji udziałów/akcji w jakichkolwiek podmiotach zależnych, które znajdują się w niebezpieczeństwie niewypłacalności i powodują dla banku zwiększone ryzyko,
- ❖ podjęcia jakiegokolwiek innego działania, które w opinii agencji nadzorczej doprowadzi do poprawy pozycji kapitałowej.

☛ **Pilne Działania Naprawcze wobec banków klasyfikowanych jako „krytycznie niedokapitalizowane” (kategoria „E”)**

Banki klasyfikowane jako krytycznie niedokapitalizowane są oczywiście przedmiotem wszystkich obowiązkowych i leżących w gestii nadzoru restrykcji przewidzianych dla banków w kategoriach „niedokapitalizowane” oraz „znacząco niedokapitalizowane”. Dodatkowo dla banków w tej grupie przewidziano inne pilne działania naprawcze:

- ❖ w terminie 90 dni od daty zaklasyfikowania do kategorii „E” bank powinien zostać przejęty przez inny podmiot (w zdecydowanej większości przypadków) lub zostanie w nim wprowadzony zarząd komisaryczny (o wiele rzadziej), chyba że agencja nadzorcza oraz FDIC wspólnie uzgodnią, że inne działania będą bardziej skuteczne. Podkreślić należy, że działania wobec banku muszą być podejmowane wspólnie (nadzór i fundusz);
- ❖ zabronione jest dokonywanie jakichkolwiek wypłat kapitału lub odsetek zobowiązań podporządkowanych (bez uprzedniej zgody FDIC), począwszy od upływu 60 dni od zaklasyfikowania banku do kategorii „E”.

FDIC ze swej strony nakłada restrykcje na banki „krytycznie niedokapitalizowane”. Należy tu wymienić następujące zakazy:

---

¹⁵⁾ Zwolnienie w trybie Pilnych Działań Naprawczych nie jest zwolnieniem w trybie Cywilnych Kar Pieniężnych. Osoba zwalniana jest na mocy ustawowej (automatycznie), nie wiąże się z tym zakaz zatrudnienia w sektorze bankowym, ukarany może apelować przed sądem.

- ❖ dokonywania jakichkolwiek transakcji, których charakterystyka odbiega od zwykłej praktyki bankowej,
- ❖ udzielania kredytów charakteryzujących się wysoką dźwignią finansową,
- ❖ dokonywania zmian w statucie banku, chyba że wymaga tego prawo,
- ❖ dokonywania zmian w przyjętych metodach rachunkowości,
- ❖ wypłacania nadmiernych premii i nagród,
- ❖ płacenia od nowo przyjętych zobowiązań stawek oprocentowania znacznie przewyższających średni koszt pozyskania funduszy.

Plan Odbudowy Kapitału (POK)

Jak wspomniano, bank zaklasyfikowany do kategorii „C” („niedokapitalizowany”) musi – w terminie 45 dni od daty zaklasyfikowania – opracować i przedłożyć agencji nadzorczej Plan Odbudowy Kapitału. Dokument ten jest następnie analizowany oraz podlega zatwierdzeniu przez nadzór. Plan powinien zawierać analizę bieżącej sytuacji finansowej banku i projektowanych działań, które umożliwią zaklasyfikowanie banku z powrotem do kategorii „B” („wystarczająco skapitalizowane”). Analiza taka powinna obejmować: bieżące i projektowane bilanse oraz rachunki zysków i strat, bieżące i planowane przepływy gotówkowe, plan strategiczny, analizę rynku w celu oszacowania możliwości podwyższenia funduszy własnych oraz inne odpowiednie informacje. Plan powinien w jasny sposób określać założenia planistyczne użyte w analizie.

Poza powyższymi wymaganiami Plan powinien zawierać także:

- ❖ konkretne działania banku podejmowane dla podwyższenia kategorii NDN-AK,
- ❖ poziom funduszy własnych na koniec kolejnych kwartałów realizacji,
- ❖ rodzaje i spodziewane efekty kasowe działań podejmowanych przez bank,
- ❖ planowany stopień realizacji innych restrykcji nałożonych w ramach NDN-AK.

Warunkiem zaakceptowania Planu przez agencję nadzorczą jest wystawienie przez właścicieli banku (każdy podmiot kontrolujący istotny pakiet akcji banku) pisemnej gwarancji realizacji. Gwarancja taka powinna zawierać – w minimalnym zakresie – zobowiązania właścicieli do wsparcia realizacji Planu, w tym (przykładowo) *zatrudnienie kompetentnych osób w zarządzie banku, zaprzestanie realizacji ryzykownych transakcji z podmiotami powiązanymi*. Gwarancja ma zapewniać dostarczenie wszelkiego możliwego wsparcia dla planów zwiększenia kapitału banku. Agencja nadzorcza musi przeanalizować oraz przedstawić bankowi w terminie 60 dni od otrzymania Planu pisemne stanowisko odnośnie akceptacji lub odrzucenia POK.

Banki zaklasyfikowane do kategorii „C”, „D”, „E” podlegają ścisłemu monitorin- gowi ze strony agencji nadzorczej. Osoba desygnowana do tego zadania dokonuje z częstotliwością miesięczną oceny następujących zagadnień:

- czy bank wypełnia założenia Planu Odbudowy Kapitału?
- czy bank działa w ramach restrykcji nałożonych przez nadzór?
- czy zastosowane restrykcje są odpowiednie, czy należy rozważyć ich wzmocnienie i ewentualne przeniesienie do niższej kategorii?

Procedura zastosowania Pilnych Działań Naprawczych NDN-AK

Jak wspomniano, niektóre restrykcje lub ograniczenia dla banków, wynikające z klasyfikacji NDN-AK, nakładane są na banki na mocy prawa (niejako automatycznie), w chwili zaklasyfikowania banku do danej kategorii. Z kolei zastosowanie innych instrumentów z zakresu Pilnych Działań Naprawczych leży w gestii agencji nadzorczej (nie jest zatem obligatoryjne z powodu wymogów prawnych) i zależy od analizy przydatności ich zastosowania w procesie naprawczym banku problemowego. Nałożenie leżących w gestii nadzoru Pilnych Działań Naprawczych wymaga zatem wydania odpowiedniej dyrektywy.

Przed wydaniem dyrektywy nadzór zawiadamia bank pisemnie o zamiarze jej wydania. Takie zawiadomienie jest okazją dla banku do przedstawienia odpowiedzi (komentarza) odnośnie do proponowanych działań nadzorczych. Bank jest zobowiązany do przedstawienia odpowiedzi w terminie 14 dni od daty otrzymania zawiadomienia o zamiarze. Po przeanalizowaniu odpowiedzi banku jest ona analizowana przez agencję nadzorczą i jeśli argumenty banku dotyczące niezastosowania działań lub złagodzenia ich formy nie zostaną przyjęte, dyrektywa jest wydawana. Dyrektywa jest ważna do momentu jej zmiany, zawieszenia lub odwołania przez nadzór. W niektórych, szczególnie poważnych przypadkach dyrektywa jest wydawana bez uprzedniego zawiadomienia banku. W tej sytuacji bank może złożyć w ciągu 14 dni odwołanie do agencji nadzorczej, która je rozpatruje.

Dyrektywy Pilnych Działań Naprawczych są publikowane na stronie internetowej OCC. Mają one moc prawną i podlegają zaskarżeniu do sądu przez bank w terminie 10 dni od daty wydania. Niezastosowanie się do ich postanowień skutkuje nałożeniem cywilnoprawnych kar pieniężnych na osoby odpowiedzialne.

Podsumowanie

Przedstawione działania nadzorcze stosowane przez OCC (i w podobnym zakresie przez inne amerykańskie agencje nadzoru bankowego) mają wyraźne zalety i wady. Do tych ostatnich, wyraźnie dostrzeganych przez OCC, należy ich charakter preskryptywny i mała elastyczność. Bazują w dużej mierze na wskaźnikach ilościowych (szczególnie NDN-AK), które oczywiście mogą nie oddawać całej złożoności sytuacji banku. Niezaprzeczalne są jednak pozytywy tak sformalizowanego i zdecydowanego podejścia. Legitymacja nadzoru dla podejmowania różnego rodzaju sankcji w sytuacji spadku adekwatności kapitałowej jest bardzo mocna. Podstawowym zabezpieczeniem środków deponentów w banku są przecież fundusze własne. Ich obniżenie przekłada się bezpośrednio na spadek bezpieczeństwa depozytów. Działania zmierzające do odbudowy funduszy własnych (program naprawczy, którego newralgiczną częścią powinien być plan odbudowy kapitału, ograniczenie działalności ryzykownej) prowadzą bezpośrednio do realizacji celów nadzoru bankowego.

Amerykańskie regulacje w tym zakresie pozwalają na wdrożenie ścisłych, jasno określonych reguł postępowania nadzorczego dotyczących wszystkich banków, które notują spadek funduszy własnych. Poprzez grożące sankcje wywołują ona skutek

---

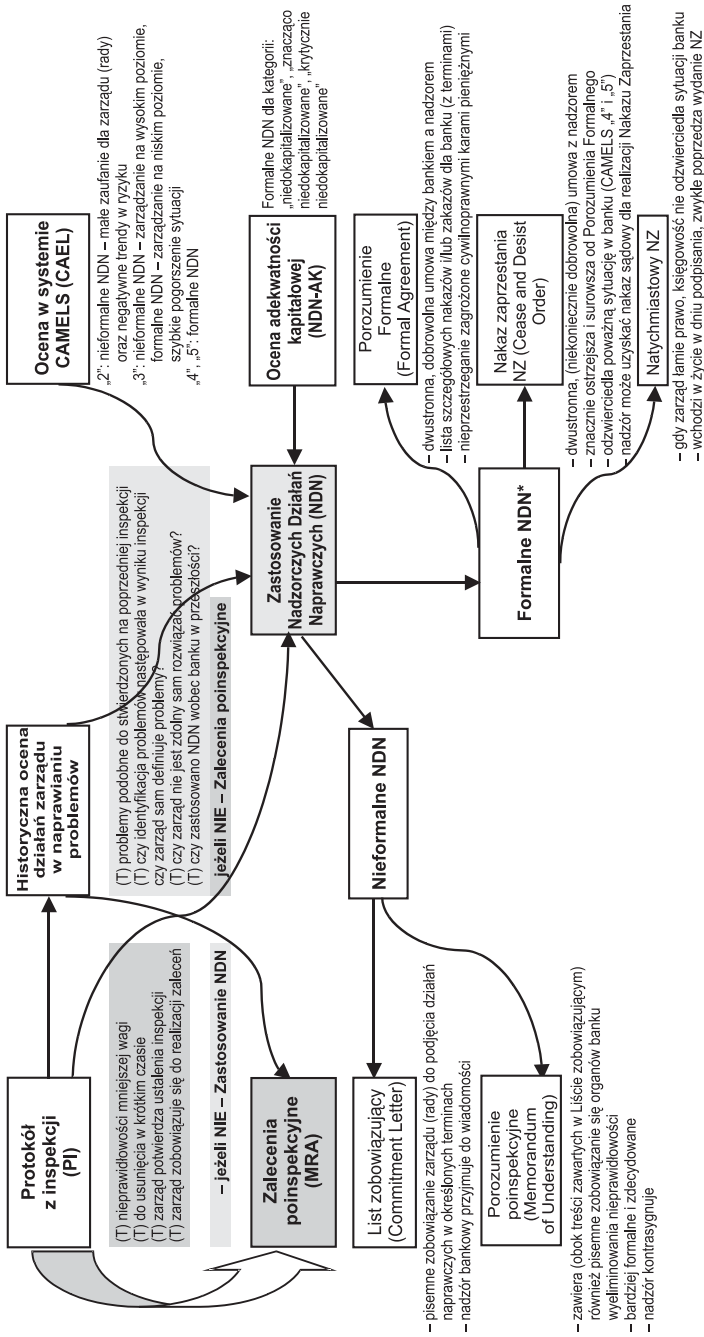
Bezpieczny Bank

---

w postaci ciągłego monitorowania poziomu adekwatności kapitałowej we wszystkich bankach. Ważnym efektem przedmiotowych działań jest również zwiększenie dyscypliny rynkowej przez skoncentrowanie banków na ciągłym monitorowaniu ich kapitału.

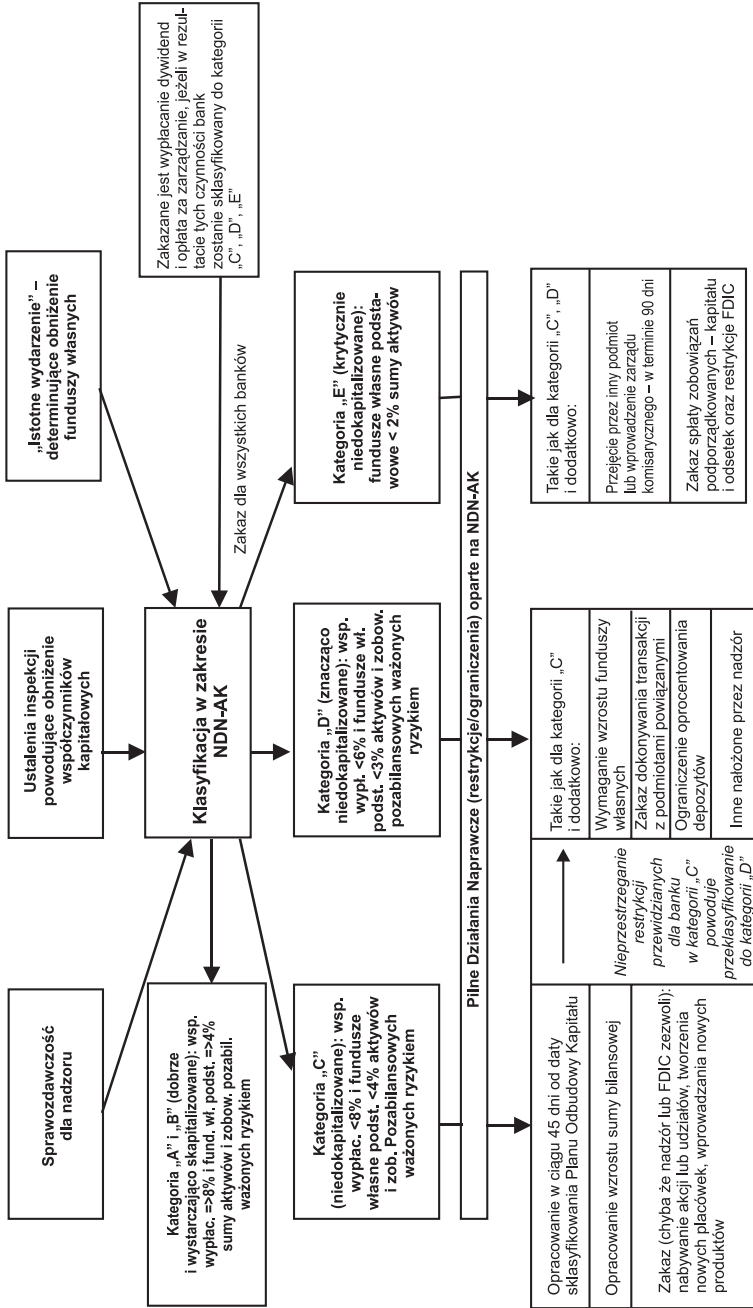
Jasne zasady i zagrożenie sankcjami pozwalają na wyeliminowanie negatywnego efektu wpływu polityki na działania nadzorcze oraz ewentualnych opóźnień w podejmowaniu decyzji nadzorczych odnośnie do działań sanacyjnych (ratowania kapitału). Obligatoryjne działania nadzorcze są skorelowane ze spadkiem poziomu funduszy własnych, co skuteczniej ograniczy możliwość utraty całego kapitału.

Schemat zastosowania Nadzorczych Działań Naprawczych (NDN)

* Niezależnie od innych okoliczności, formalne NDN powinny być stosowane, gdy: nierrealizowane są nieformalne NDN, istnieją poważne sabsobi w kontroli wewnętrznej, występują poważne nadzycia ze strony osób wewnętrznych, błędy księgowo i ewidencyjne wypaczają obraz sytuacji banku.

Schemat zastosowania Pilnych Działań Naprawczych opartych na adekwatności kapitału (NDN-AK)

PODSTAWOWE WIELKOŚCI MAKROEKONOMICZNE I ZMIANY ORGANIZACYJNO-PRAWNE W SEKTORZE BANKOWYM W III KWARTALE 2005 ROKU^{*)}

OTOCZENIE MAKROEKONOMICZNE

Oficjalne stopy: rezerwy obowiązkowej i procentowe

Tabela 1. Stopa rezerwy obowiązkowej i podstawowe stopy procentowe NBP w III kwartale 2005 r.

%	do 27.07.05	od 28.07.05 do 31.08.05	od 1.09.05	Zmiana w p.p. (1.07–30.09.05)
Stopa rezerwy obowiązkowej	3,50			bez zmian
Stopa kredytu lombardowego	6,50	6,25	6,00	-0,50
Stopa redyskonta weksli	5,50	5,25	4,75	-0,75
Stopa referencyjna	5,00	4,75	4,50	-0,50
Stopa depozytowa	3,50	3,25	3,00	-0,50

Źródło: Dziennik Urzędowy NBP.

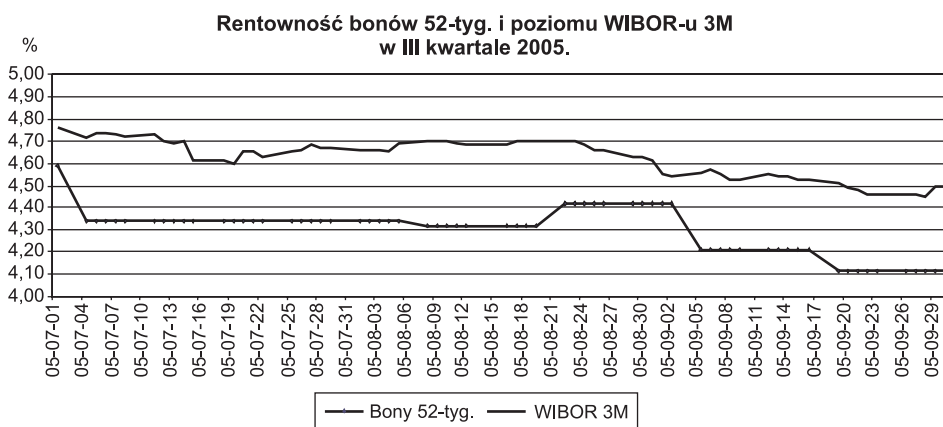
^{*)} Autorka jest pracownikiem Departamentu Analiz w Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

W III kwartale 2005 r. Rada Polityki Pieniężnej dwukrotnie obniżyła podstawowe stopy procentowe NBP – stopę redyskonta weksli łącznie o 0,75 punktu procentowego (p.p.), a pozostałe stopy procentowe o 0,50 p.p. RPP utrzymała łagodne nastawienie w polityce pieniężnej.

Stopa rezerwy obowiązkowej nie zmieniła się w omawianym okresie, a oprocentowanie środków rezerwy obowiązkowej wynosi od 1 maja 2004 r. 0,9 stopy redyskontowej weksli.

Podstawowe rynkowe stopy procentowe

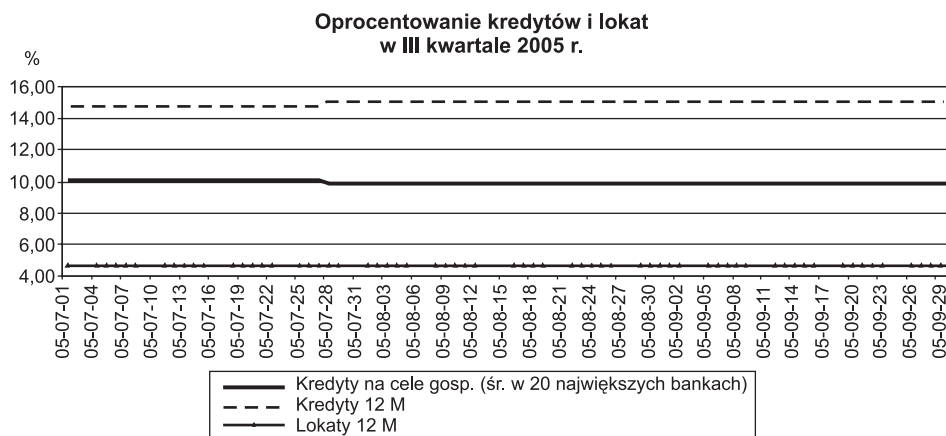
Wykres 1

Źródło: Dane publikowane w „Rzeczpospolitej”; opracowanie własne.

- ❖ W III kwartale 2005 r. – w porównaniu z II kwartałem br. – średnia rentowność 52-tygodniowych bonów skarbowych obniżyła się o 0,81 p.p. do 4,29%. Średni poziom 3-miesięcznego WIBOR-u w okresie lipiec–wrzesień br. wyniósł 4,62% i był niższy od średniej wielkości z II kwartału br. o 0,87% p.p.
- ❖ Średnie oprocentowanie kredytów na cele gospodarcze obniżyło się o 0,13% i wyniosło 9,90%. Zmniejszyło się również oprocentowanie 12-miesięcznych kredytów dla ludności – średnia za III kwartał br. wyniosła 14,96%, tj. o 0,05% p.p. mniej niż w poprzednim kwartale. Nieznacznie zwiększyło się średnie oprocentowanie lokat 12-miesięcznych – z 4,62% do 4,64%.

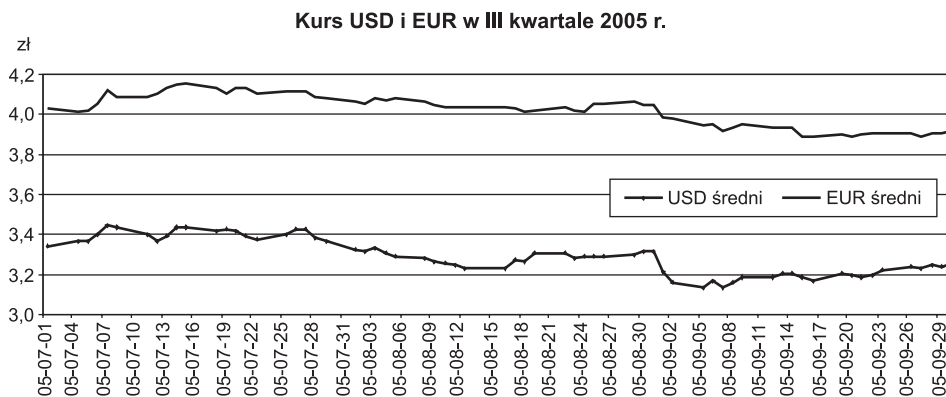
Wykres 2

Źródło: Dane publikowane w „Rzeczpospolitej”; opracowanie własne.

Kursy walutowe

Wykres 3

Źródło: Dane publikowane w „Rzeczpospolitej”; opracowanie własne.

- ❖ W III kwartale br. nastąpiło nieznaczne osłabienie złotego względem dolara amerykańskiego, natomiast wobec euro złoty się umocnił. Średni kurs dolara amerykańskiego wyniósł 3,2935 zł – w stosunku do średniej z II kwartału br. zwiększył

się o 1,4 grosza. Średni kurs euro obniżył się w tym samym czasie o 10,9 groszy i osiągnął poziom 4,0208 zł.

ZMIANY ORGANIZACYJNE W SEKTORZE BANKOWYM

1. Banki komercyjne

Komisja Nadzoru Bankowego w III kwartale br. wydała zezwolenie na:

- ❖ wykonywanie przez Societe Generale SA z siedzibą w Paryżu, za pośrednictwem Spółki SG Consumer Finance SA z siedzibą w Rueil-Malmaison, prawa ponad 75% głosów na WZA Euro Banku SA z siedzibą we Wrocławiu;
- ❖ wykonywanie przez Skandinaviska Enskilda Banken AB (publ) z siedzibą w Sztokholmie prawa ponad 75% głosów na WZA Banku Ochrony Środowiska SA z siedzibą w Warszawie;
- ❖ nabycie przez Dresdner Bank AG przedsiębiorstwa bankowego od banku Dresdner Bank Polska SA z siedzibą w Warszawie.

Zmiany własnościowe i organizacyjne

❖ Informacje o **PKO BP SA**:

- Pod koniec lipca br. PKO BP SA podpisał z PPUP Poczta Polska list intencyjny dotyczący zacieśnienia współpracy w celu stworzenia aliansu strategicznego. PKO BP SA współpracuje już z Poczta Polska jako akcjonariusz Banku Poczтового SA. Poczta posiada 75% akcji Banku, a PKO BP SA 25%. Obie firmy zapowiedziały utworzenie wspólnego zespołu, który w ciągu 2 miesięcy przeanalizuje możliwości rozszerzenia współpracy obu partnerów.
- Od 6 kwietnia do 31 sierpnia br. Skarb Państwa sprzedał pracownikom PKO BP SA ponad 103 mln akcji, które dają 10,34% głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy Banku. Na koniec sierpnia br. Skarb Państwa był w posiadaniu 51,96% akcji PKO BP SA.

❖ Informacje o **Kredyt Banku SA**:

- Belgijska grupa KBC, inwestor strategiczny Kredyt Banku SA, zamierza otworzyć w Polsce 120 placówek w latach 2006–2008. Koszt inwestycji szacowany jest na 25 mln euro. Oznacza to, że sieć Kredyt Banku SA wzrośnie do ok. 500 oddziałów.
- Kredyt Bank SA i TU Warta będą działać jako grupa bankowo-ubezpieczeniowa. Jeszcze w tym roku ma powstać 13 wspólnych placówek Kredyt Banku SA i Warty. W ciągu 1,5 roku Bank zamierza wprowadzić do 120 swoich punktów agentów ubezpieczeniowych Towarzystwa. Ujednolicone zostanie logo Kredyt Banku SA i Warty. Nowy znak wzorowany jest na logo inwestora strategicznego.

❖ Informacje o **Nykredit Realkredit A/S SA – Oddział w Polsce**:

- 5 września br. działalność operacyjną rozpoczął oddział duńskiego banku hipotecznego Nykredit. Na początek zaoferował on 30-letnie kredyty hipoteczne o

stałej stopie procentowej, które będą udzielane wyłącznie poprzez inne banki. Nykredit Bank Hipoteczny SA funkcjonował dotychczas jako 100-procentowa spółka zależna największego duńskiego banku hipotecznego. Do końca roku aktywa banku mają być przeniesione do oddziału.

❖ **Informacje o Banku Ochrony Środowiska SA:**

- 19 września br. szwedzki SEB ogłosił wezwanie na akcje Banku Ochrony Środowiska SA. Wezwanie potrwa 4 tygodnie. Szwedzi oczekują, że uda im się zgromadzić łącznie 100% akcji Banku. Prezes Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej poinformował, że Fundusz nie odpowie na wezwanie SEB do sprzedaży akcji Banku.

❖ **Informacje o Banku Handlowym w Warszawie SA:**

- 29 września br. Rada Nadzorcza Banku Handlowego w Warszawie SA wyraziła zgodę na sprzedaż Citigroup wszystkich akcji Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych Banku Handlowego (TFI BH) i firmy Handlowy Zarządzanie Aktywami (HanZA). Druga z firm zajmuje się, oprócz zarządzania aktywami w funduszach inwestycyjnych towarzystwa, także lokowaniem pieniędzy zgromadzonych w portfelach indywidualnych firm i osób fizycznych. Wartość transakcji nie została jeszcze ustalona, ale Citigroup oferuje za obie spółki 44,5 mln dolarów.

❖ **Informacje o Dresdner Bank AG Oddział w Warszawie:**

- Od 1 października br. Dresdner Bank AG będzie prowadził działalność na terenie RP w formie oddziału instytucji kredytowej.

2. Banki spółdzielcze

Komisja Nadzoru Bankowego w III kwartale br. wyraziła zgodę na:

❖ zmianę umowy zrzeszenia:

- Mazowieckiego Banku Regionalnego SA w Warszawie;
- Banku Polskiej Spółdzielczości SA w Warszawie;

❖ połączenie:

- Banku Spółdzielczego w Szczuczynie z Bankiem Spółdzielczym w Rajgrodzie;
- Banku Spółdzielczego w Sulęczynie z Bankiem Spółdzielczym w Sierakowicach;
- Banku Spółdzielczego w Muszynie z Bankiem Spółdzielczym w Krynicy-Zdroju ;
- Banku Spółdzielczego w Chrzanowie z Bankiem Spółdzielczym w Alwerni.

Inne informacje

- ❖ 7 lipca br. Sejm uchwalił przepisy wprowadzające górny pułap oprocentowania kredytów i pożyczek, tzw. ustawę antylichwiarską. Nowelizuje ona kodeks cywilny oraz ustawę o kredycie konsumenckim i ogranicza dopuszczalną wysokość odse-
-
-

tek do czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Za stosowanie odsetek przekraczających wprowadzony limit przewidywana jest kara 2 lat więzienia. Według uchwalonych przepisów, maksymalny koszt prowizji i opłat związanych z kredytami konsumenckimi nie będzie mógł przekraczać 5% wartości pożyczki. W dniu 8 sierpnia br. ustawa została podpisana przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego.

- ❖ PKO BP SA awansował w rankingu 1000 największych banków świata magazynu „The Banker” z 292 miejsca w 2004 r. na 247. Poza PKO BP SA w zestawieniu znalazły się jeszcze BGŻ SA (882 pozycja) i BGK (940). Siedmiu innych dużych polskich banków magazyn nie uwzględnił, ponieważ ich właścicielami są instytucje zagraniczne.
- ❖ Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych SKOK oraz Towarzystwo Ubezpieczeń SKOK Zycie zamierzają utworzyć Bank Oszczędnościowo-Kredytowy (BOK). Nowa instytucja koncentrowałaby się wyłącznie na obsłudze systemu kas. Wniosek o wydanie licencji na utworzenie banku przez grupę SKOK został złożony w grudniu zeszłego roku. Kapitały Banku Oszczędnościowo-Kredytowego (BOK) mają początkowo wynieść 30 mln zł, czyli powyżej minimum wymaganego przez prawo bankowe. Należący do SKOK bank nie będzie posiadał sieci placówek ani prowadził obsługi klientów indywidualnych.
- ❖ Narodowy Bank Polski uruchomił Narodowe Centrum Certyfikacji. Będzie ono pełniło funkcję głównego urzędu wydającego certyfikaty na potrzeby kwalifikowanego (bezpiecznego) podpisu elektronicznego w Polsce. Na mocy podpisanej pod koniec lipca br. umowy pomiędzy NBP a resortem gospodarki, centrum będzie m.in. wydawało zaświadczenia potrzebne do stosowania bezpiecznego podpisu elektronicznego. Przez ostatnie cztery lata taką rolę pełniła spółka Centrast, w której NBP miał 82% udziałów. Spółka ta została zlikwidowana.
- ❖ Jak wynika z ankiety przeprowadzonej przez agencję Reutera wśród analityków makroekonomicznych zajmujących się gospodarkami Europy Środkowowschodniej, czeski bank centralny najlepiej komunikuje się z rynkiem finansowym (otrzymał 8 punktów w 10-stopniowej skali). Banki ze Słowacji i Polski zajęły ostatnie miejsce z oceną na poziomie 6. Niska nota NBP wynika z zastrzeżeń analityków wobec sprzecznych sygnałów wysyłanych przez poszczególnych członków Rady Polityki Pieniężnej. W ocenie skuteczności NBP wypadł lepiej. Dostał 7 punktów – tyle samo, ile Słowacja, a o 1 punkt więcej od Węgier. Również pod tym względem najwyższej oceniony został bank centralny Czech. Analitycy uznają go ponadto za bank działający w sposób najbardziej przejrzysty – uzyskał za to 8 punktów. Polska i Słowacja dostały 7 punktów, a Węgry 6.
- ❖ W związku ze strategicznym i rosnącym znaczeniem prowadzonych w NBP badań naukowych, prezes Narodowego Banku Polskiego objął bezpośredni nadzór nad departamentami badawczymi NBP: Departamentem Analiz Makroekonomicz-

nych i Strukturalnych oraz Biurem Badań Makroekonomicznych. Dotąd pracę tych jednostek nadzorował wiceprezes Krzysztof Rybiński. Obecnie będzie on odpowiadał za Departament Emisyjno-Skarbcowy oraz Systemu Płatniczego.

- ❖ Akcje UniCredito Italiano zostały dopuszczone do obrotu publicznego w Polsce. Włoski bank skorzystał z procedury wejścia do obrotu publicznego na podstawie tzw. jednolitego paszportu europejskiego, na podstawie prospektu emisyjnego zatwierdzonego przez włoski nadzór giełdowy Consob. Do obrotu publicznego w Polsce wprowadzono 6,33 mld istniejących akcji oraz 4,49 mld akcji nowej emisji.
- ❖ 9 września br. na III Kongresie Jedności Polskich Banków Spółdzielczych rozważano możliwość zwiększenia udziału tych banków do 15% w rynku z obecnych 5,5% w warunkach rosnących oczekiwań klientów, coraz większej presji konkurencyjnej ze strony instytucji komercyjnych, Poczty Polskiej oferującej usługi finansowe, a także spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

Źródła informacji:

1. www.nbp.pl
2. „Rzeczpospolita”, „Parkiet”, „Gazeta Bankowa”, „Puls biznesu” – lipiec-wrzesień 2005 r.

PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ (WRZESIEŃ–LISTOPAD 2005)

CZY MOŻLIWE SĄ PRZEJĘCIA BRYTYJSKICH BANKÓW?

Banki w Wielkiej Brytanii stają się atrakcyjnymi instytucjami do przejęcia. Jedynie *Barclays* i *Standard Chartered* jako międzynarodowe instytucje konkurujące z bankami Stanów Zjednoczonych wydają się być kompletnie poza zasięgiem. Reszta sektora to instytucje duże, zwiększające swoje inwestycje za granicą, ale o słabych wskaźnikach wyceny. Poza tym dokonywanie samodzielnych przejęć jest dla nich za drogie.

Kto może nabyć banki brytyjskie?

	<i>RBS</i>	<i>Barclays</i>	<i>HBOS</i>	<i>Lloyds/TSB</i>
Citigroup	tak	tak	tak	tak
Bank of America	nie	tak	tak	tak
JPM Chase	nie (możliwe połączenie)	tak	tak	tak
UBS	nie (możliwe połączenie)	tak	tak	tak
Wells Fargo	nie (możliwe połączenie)	nie (możliwe połączenie)	tak	tak
BNP	nie	nie (możliwe połączenie)	nie (możliwe połączenie)	tak
BBVA	nie	nie (możliwe połączenie)	nie (możliwe połączenie)	nie (możliwe połączenie)
Deutsche	nie	nie	nie (możliwe połączenie)	nie (możliwe połączenie)

Źródło: Merrill Lynch

Czy są banki, które byłyby w stanie dokonać przejęć brytyjskich instytucji? Choć wydawałoby się, że potencjalnych kandydatów jest na świecie dużo, to jednak w praktyce tylko trzech z nich może to uczynić – wynika to z raportu *Merrill Lynch*. Są to: *Citigroup*, *Bank of America* oraz *JPMorgan*. Jedynie *Citigroup* jest w stanie nabyć największy bank Wielkiej Brytanii, czyli *Royal Bank of Scotland* (RBS), z uwagi na restrykcje nałożone na banki w USA. Dotyczą one większego niż 10% udziału w depozytach detalicznych USA. Obecnie *Citibank* ma najniższy udział w tym segmencie spośród amerykańskich konkurentów, a więc jego ewentualne zwiększenie jest możliwe. W praktyce jednak nie wydaje się, by przejęcie tak dużego banku jak *Royal Bank of Scotland* odbyło się w najbliższym okresie. Bardziej prawdopodobne jest przejęcie *Barclays*. Generalnie trudno będzie jednak przekonać udziałowców banków amerykańskich do przejęć banków brytyjskich, skoro bardziej atrakcyjne są dla nich instytucje w krajach Ameryki lub Azji.

(*Euromoney*, wrzesień 2005 r.)

CO DALEJ Z PREZESEM BANKU CENTRALNEGO WŁOCH?

Zmiany regulujące działalność Banku Centralnego Włoch są coraz bliżej. Po wykryciu i ujawnieniu nieprawidłowości w postępowaniu jego prezesa – *Antonio Fazio*, przygotowywano propozycje zmian. Dziś wiadomo, że rząd włoski zaaprobował reformy, które opierałyby się na trzech podstawowych zmianach. Po pierwsze, ma zostać wprowadzony ograniczony okres kadencji prezesa banku centralnego, dziś bezterminowej. Po drugie, zmniejszeniu mają ulec jego uprawnienia. Wprowadzony zatem ma zostać bardziej kolektywny system podejmowania decyzji podobny do stosowanego w Radzie Europejskiego Banku Centralnego. Po trzecie zaś, zaproponowano powrót do publicznego charakteru własności banku centralnego. Dziś jest to instytucja, choć niezależna, to w większości w rękach banków prywatnych, które reguluje. Ta sytuacja utrzymująca się od lat 90. musi rodzić niepewność co do właściwego działania banku centralnego. Dodatkowo minister finansów zaproponował przeniesienie nadzoru nad sektorem bankowym z banku centralnego do instytucji o władzy antytrustowej.

Rząd włoski jest przekonany, że reformy te zmodernizują i wzmocnią bank centralny, którego reputacja uległa zachwianiu. Rząd zamierza wprowadzić je w życie dopiero po ustąpieniu ze stanowiska *Fazio*, dlatego też nie wiadomo, czy „żądana głowy” prezesa opozycja w pełni poprze rządowe zmiany.

Jak dotąd, przedstawiciele banku centralnego zapewniają o prawidłowości działania prezesa. Żadne śledztwo przeciw niemu nie zostało wszczęte. Znalazł się on jednak pod presją Komisji Europejskiej: ma udowodnić, że bankowy sektor Włoch

nie jest zamknięty dla zagranicznych banków. Prezes Europejskiego Banku Centralnego wyraźnie zaprotestował przeciwko politycznym naciskom na odejście *Fazio*. Według niego byłby to precedensowy zamach na niezależność banków centralnych. Prezes *Fazio* ustąpił...

Celów, które przyświecały przez wiele lat *Antonio Fazio*, nie udało się jednak zrealizować. Włochy nie uchroniły swojego sektora bankowego przed większościovym przejściem instytucji krajowej przez zagraniczną. Zamieszanie z *Banca Antoniana Popolare Veneta (Antonveneta)* zakończyło się sprzedażą pakietu 29,5% akcji tego banku przez *Banca Popolare Italiana* grupie ABN Amro. Cena za ten pakiet wynosi 2,5 mld EUR. Tym samym ABN Amro, mający już znaczące udziały w *Antonveneta*, stanie się pierwszym bankiem zagranicznym, który przejmie włoskiego pożyczkodawcę.

Drugie z kłopotliwych przejęć zakończyło się fiaskiem. Hiszpański *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* nie zdołał przejąć *Banca Nazionale del Lavoro (BNL)*. Bank ten zostanie nabyty przez *Unipol* – małego włoskiego ubezpieczyciela – za cenę 4,9 mld EUR.

(*Financial Times*, 3–4, 12 oraz 15 września 2005 r.
oraz *The Economist*, 17 września 2005 r.)

RUN NA BANK W MAKAU

Run na bank nie zdarza się w dzisiejszych czasach zbyt często. W takim kłopotcie znalazł się jednak we wrześniu bank *Banco Delta Asia* z Makau, regionu po specjalną administracją Chin. Deponenci tłoczyli się w kolejkach przed ośmioma oddziałami banku, by wypłacić środki. W efekcie bank opuściło około 38 mln USD, czyli 10% depozytów. Stało się tak na skutek podejrzania, że instytucja ta oskarżona jest o nielegalne powiązania z Koreą Północną. 15 września *American Treasury's Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN)* zarzucił (na mocy *USA Patriot Act*) *Banco Delta Asia*, że przez ostatnie 20 lat świadczył usługi finansowe firmom z Korei Północnej związanym z przemytem narkotyków, metali szlachetnych i podrabianych papierosów. Oczywiście przedstawiciele banku zaprzeczyli tym zarzutem. Stwierdzili, że władze monetarne Makau i Hongkongu wiedzą od lat o powiązaniach banku z Koreą, ale transakcje z firmami tego kraju zostały obecnie wstrzymane. Aby ratować bank po wybuchu paniki, o uspokojenie sytuacji zaapelowały władze Makau. Rząd szybko zaoferował pomoc dla banku. Depozyty powoli zaczęły wracać do instytucji. Równolegle *Banco Delta Asia* wynajął firmę prawniczą, aby przekonać Amerykanów do usunięcia banku z czarnej listy instytucji powiązanych z praniem brudnych pieniędzy (co skutkowało usunięciem banku z międzynarodowego systemu bankowego).

Obok *Banco Delta Asia* podobne oskarżenia dotyczą *Bank of China* oraz *Seng Heng Bank*. Makau zostało zobligowane do wprowadzenia prawa przeciwdziałającego praniu brudnych pieniędzy, ale obietnica jego wejścia w życie w 2003 r. nie została jak dotąd spełniona.

(*The Economist*, 24 września 2005 r. oraz *Euromoney*, październik 2005 r.)

NAJWIĘKSZE BANKI EUROPY

Największym bankiem Europy 2004 roku wg wielkości kapitałów własnych okazał się *HSBC Holdings*. Odzyskał on utraconą w zeszłym roku na rzecz *Credit Agricole* pierwszą pozycję, którą zajmował od 1995 r. Podczas gdy *Credit Agricole* zajęty był skutkami fuzji z *Credit Lyonnais*, *HSBC* kontynuował ekspansję, finalizując zakup *Bank of Bermuda*, nabycie większościowego udziału w *Industrial Bank of China*, w *UTI Bank* w Indiach, *Bank of Communications* w Chinach oraz przejęcie czołowej firmy rynku kart kredytowych Wielkiej Brytanii – *Marks&Spencer Money*.

Poza zmianą na pierwszym miejscu listy ważną nowością w pierwszej dziesiątce jest z pewnością pojawienie się *Santander Central Hispano*, po tym jak bank ten nabył *Abbey National* (awans z 12 na 6 pozycję).

Więcej zmian przyniesie zapewne kolejna lista największych banków (za 2005 r.). Poza fuzją *Unicredito* i *HypoVereinsbank*, szykują się: zakup tureckiego *Disbank*

10 największych banków Europy (stan na 31 grudnia 2004 r.)

Lp.	Bank	Państwo	Kapitał w mln \$	Aktywa w mln \$	Pozycja wg wielkości aktywów
1	HSBC Holdings	Wielka Brytania	67 259	1 276 778	2
2	Credit Agricole Groupe	Francja	63 422	1 243 047	3
3	Royal Bank of Scotland	Wielka Brytania	43 828	1 119 480	6
4	HBOS	Wielka Brytania	36 587	759 594	13
5	BNP Paribas	Francja	35 685	1 233 912	4
6	Santander Central Hispano	Hiszpania	33 259	783 707	12
7	Barclays Bank	Wielka Brytania	32 178	992 103	7
8	Rabobank Group	Holandia	30 810	647 084	17
9	ING Bank	Holandia	28 792	839 654	9
10	UBS	Szwajcaria	27 440	1 533 036	1

przez *Fortius Bank*, nabycie *Yapi ve Kredi* przez *Koc Holding* oraz łączenia w niemieckim sektorze banków oszczędnościowych.

Zagregowany zysk przed opodatkowaniem największych 300 banków Europy wzrósł w ciągu roku o około 38% do 250 mld USD (w 2003 roku wzrost wyniósł 50%). Zagregowany kapitał I kategorii wzrósł o 18,8% do poziomu 1318,8 mld USD, zagregowane aktywa zaś o 20% do poziomu 33 837,4 mld USD.

Na liście znalazło się:

- ❖ 59 banków z Niemiec (rok wcześniej 57),
- ❖ 41 banków z Hiszpanii (42),
- ❖ 31 banków ze Szwajcarii (32),
- ❖ 29 banków z Włoch (30),
- ❖ 24 banki z Wielkiej Brytanii (25),
- ❖ 22 banki z krajów skandynawskich (20),
- ❖ 18 banków z krajów Beneluksu (18),
- ❖ 13 banków z Austrii (14),
- ❖ 8 banków z Francji (8).

Wśród 7 notowanych banków z Europy Centralnej znalazły się: PKO Bank Polski na pozycji 117 (rok wcześniej 129) oraz Bank Handlowy na miejscu 135 (rok wcześniej 113).

(The Banker, wrzesień 2005 r.)

ODBUDOWA JAPOŃSKICH BANKÓW

Trwa powolna odbudowa japońskich banków. Pierwszym jej etapem była istotna redukcja złych długów. W ciągu 3 lat (do marca 2005 r.) największe banki zmniejszyły udział kredytów nieregularnych z 8,4% kredytów ogółem do poziomu poniżej 3%. Stało się to dzięki bardziej restrykcyjnym inspekcjom i kontrolom jakości portfeli kredytowych banków, ale także z powodu ogólnego wzrostu dochodów korporacji. Dokonywał się on od 2002 r. dzięki zwiększonemu eksportowi do Chin oraz wcześniejszej redukcji kosztów. Było to niezwykle korzystne dla banków walczących ze złymi długami. Wydawało się, że pozyskanie nowych klientów stanie się łatwiejsze i bezpieczniejsze.

Drugim etapem odbudowy banków japońskich stało się zatem poszukiwanie nowych kredytobiorców. Okazało się jednak, że popyt na kredyt jest zbyt słaby. Potencjalni klienci nie byli skłonni do kolejnych pożyczek, gdyż posiadali jeszcze stare długi. Wysokie zyski skłaniały raczej do inwestowania własnych zasobów, a finansowanie się na rynku obligacji korporacyjnych było tańsze od bankowych pożyczek. Banki szukały zatem klientów głównie wśród klientów indywidualnych i małych

firm. Jak dotąd dość dobry wzrost zanotowano w sektorze kredytów hipotecznych. Nieco słabszy wzrost kredytów dla małych firm ma poprawić się w 2005 r.

Nawet jednak kontynuacja wzrostu kredytów nie pozwoli na poprawę dochodów banków, jeśli nie przejdą one do trzeciego etapu zmian: podnoszenia stóp procentowych. Stopy oficjalne są ciągle bliskie zeru. Marża odsetkowa netto dla banków wynosi zaledwie 1,2%. Rynki finansowe oczekują podniesienia stóp banku centralnego o 0,25% w pierwszej połowie 2006 r. Nie oczekuje się przy tym podniesienia stóp o cały punkt procentowy w ciągu kolejnych kilku lat.

(The Economist, 10 września 2005 r.)

LEPSZA SYTUACJA BANKÓW JAPOŃSKICH

Jeszcze do niedawna japońskie duże banki stały na skraju upadłości. Były zdecydowanie niedokapitalizowane. Wykazywały dużą wrażliwość na ewentualne zmiany na rynku akcji, na zmiany stóp procentowych lub na straty w kredytach. Dziś sytuacja poprawiła się znacznie. Przede wszystkim praktycznie pozbyto się złych długów, zredukowano koszty kredytowania, zdywersyfikowano portfele produktów, rozszerzono pozyskiwanie dochodów pozaodsetkowych. Ponadto poprawie uległ ogólny stan japońskiej gospodarki. Dzięki temu w 2004 r. banki osiągnęły dodatni wynik finansowy.

Jakość kredytów udzielonych obecnie została wydatnie podniesiona. Podobnie pozycja finansowa pożyczkobiorców jest o wiele lepsza. Wszystko to daje podstawy, by sądzić, że jeśli nawet gospodarka zwolni, a koszty kredytowania ponownie wzrosną, to nie dojdzie do tak złej pozycji banków jak w latach 2002–2003. Równie dobrze banki powinny poradzić sobie z ewentualnym wzrostem stóp procentowych, choć nadal większość w strukturze dochodów banków stanowią elementy podatne na ich zmiany, z uwagi na ciągle duże zaangażowanie banków w papiery rządowe.

(Financial Times, 12 października 2005 r.)

DOBRY CZAS DLA BANKÓW ISLANDII

Gospodarka małej (jedynie około 300 000 mieszkańców) Islandii kwitnie. Jej szybki rozwój nastąpił po wejściu Islandii w 1994 r. do Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Zapewniło to dostęp do szerszego rynku europejskiego, przyspieszyło program liberalizacji gospodarki i rozwoju przedsiębiorczości. Obecny silny wzrost go-

spodarczy (w 2004 r. 5,2 % wzrost PKB, a w roku 2005 oczekiwano 6,6%) Islandia zawdzięcza w dużym stopniu prężnie działającym bankom. Czołowe instytucje doprowadziły najpierw do skonsolidowania rynku wewnętrznego, a następnie przystąpiły do ekspansji za granicą. Pierwszym bodźcem do rozwoju banków Islandii stała się ich prywatyzacja. Następnie w ostatnich latach trzy największe banki dokonały znaczących i bardzo udanych przejęć w Europie (głównie w Wielkiej Brytanii i krajach skandynawskich). Dziś połowa ich aktywów jest w posiadaniu zagranicznych spółek zależnych, czyli w praktyce połowa działalności banków skupiona jest na innych krajach.

Obecnie sektor bankowy w Islandii składa się z trzech czołowych banków komercyjnych: *Kaupthing*, *Islandsbanki*, *Landsbanki* oraz 24 mniejszych banków, które razem są w posiadaniu instytucji *Icebank*.

Główne banki Islandii (stan na 31 grudnia 2004 r.)

Lp.	Bank	Kapitał I kategorii	Aktywa ogółem	Miejsce na liście 1000 największych banków świata wg <i>The Banker</i>
1	Kaupthing Bunadarbanki	171 805	1 899 203	211
2	Islandsbanki	84 101	1 334 513	441
3	Landsbanki Islands	73 444	1 022 072	471
4	Icebank (Sparisjódabanki Islands)	4 023	49 984	–

Bank *Kaupthing* od 12 lat realizuje strategię rozwoju poza terytorium Islandii. Zapisano w niej konieczność dokonywania transakcji kupna innej instytucji w każdym roku i od 5 lat to się udaje. Przed przejściem do kolejnej fuzji następuje pełna integracja w ramach nowej, poszerzonej struktury. Na koniec 2004 r. bank ten był obecny w 10 krajach (w tym w Wielkiej Brytanii, USA, Luksemburgu, Szwajcarii, krajach skandynawskich) i zatrudniał 1600 pracowników.

Drugi pod względem wielkości *Islandsbanki* także dokonuje ekspansji poza krajem macierzystym, przy czym skupił się głównie na rozwoju działalności w Norwegii.

Najmniejszy z trójki *Landsbanki Islands* to największy w Islandii bank detaliczny utworzony w 1885 roku, a posiadający 46 oddziałów. Jest on najbardziej skupiony na rynku wewnętrznym z całej trójki największych banków, ale także rozwija działalność w innych krajach. Nie skupia się jednak na rynkach nordyckich, ale na budowie inwestycyjnego banku w Wielkiej Brytanii oraz rozwoju działalności w Luksemburgu.

Poza trzema dużymi bankami działa w Islandii grupa 24 banków oszczędnościowych, które razem są posiadaczami *Icebank*. Grupa ta posiada 55 oddziałów i 25–30% udział w rynku bankowości detalicznej kraju.

Dochodowość sektora jest bardzo wysoka. Zwrot z kapitału (średni dla największych banków) wyniósł w 2004 r. 31%. Banki są dobrze zarządzane. Ich rozwój w kra-

jach sąsiednich następował głównie w dziedzinie kredytowania firm. Żaden z banków nie rozwinął szczególnie swojej bazy depozytowej i nie nabył dużego banku oszczędnościowego. Taka zależność od rynków obcych może w przyszłości stać się źródłem kłopotów banków islandzkich. Dziś jednak agencje ratingowe i analitycy są zgodni w pozytywnej ocenie jakości aktywów, w tym udzielonych kredytów przez największe spośród nich. Współczynnik adekwatności kapitałowej banków komercyjnych i największych banków oszczędnościowych wyniósł na koniec 2004 r. 12,8%. Jest to najlepszy wynik od 1995 r.

Islandia udowadnia, że nie trzeba być dużym krajem, by stworzyć silne, duże banki. Aż trzy z nich znalazły się na liście 1000 największych banków świata wg miesięcznika *The Banker*. Dla porównania, tak wielki kraj jak Indie (z ludnością 3000 razy większą od populacji Islandii) zdołały umieścić na tej liście jedynie 6 instytucji.

(Euromoney, wrzesień 2005 r. oraz The Banker, październik 2005 r.)

NAJWIĘKSZE BANKI EUROPY CENTRALNEJ I WSCHODNIEJ

Region Europy Centralnej i Wschodniej kontynuuje silny wzrost na wielu płaszczynach. Rosną w szczególności zyski banków. W dużym stopniu wiąże się to z coraz większą dominacją banków z kapitałem zagranicznym w tych sektorach. Niemalże 80% umieszczonych na liście 100 największych banków regionu jest dziś w rękach obcego kapitału. 75 banków jest całkowicie lub w większości w rękach zagranicznych banków lub konsorcjów bankowych, 6 zaś jest własnością zagranicznych instytucji niebankowych. Wyjątkiem jest lider rankingu : największy bank naszego regionu wg wielkości kapitałów I kategorii – węgierski *National Savings and Commercial Bank (OTP Bank)*. Według danych za 2003 r. zajmował on 8 pozycję. Pod względem aktywów króluje zaś PKO Bank Polski. Zeszłoroczny lider *Ceskoslovenska obchodni banka* zanotował 9,9% spadek kapitału i w efekcie spadł na 7 pozycję.

Poza obcym kapitałem dla rozwoju sektorów bankowych w regionie kapitalne znaczenie ma utrzymujący się silny wzrost gospodarczy. W 2004 r. wyniósł on od 2,5% w Macedonii do 8,1% w Rumunii (w strefie euro zaś średnio 2%).

Zagregowany kapitał I kategorii wszystkich 100 banków wzrósł o 29,2% do 38,21 mld USD. Zagregowane aktywa wzrosły o 30,2% do poziomu 475,52 mld USD, zysk przed opodatkowaniem zaś powiększył się o 64,0% do 8,74 mld USD. Przyrosty te są o wiele większe niż rok wcześniej.

Tym, co w dużym stopniu zachęca do dalszych inwestycji w Europie Środkowo-Wschodniej jest z pewnością ciągle niski stopień kredytowania gospodarki. Kredyty detaliczne jako procent PKB w strefie euro przekraczają 50%, zaś w 5 czołowych

---

Miscellanea

---

krajach regionu: Czechach, Polsce, Słowacji, na Węgrzech i w Słowenii jedynie 9–15%.

W 2006 r. największą zmianę w regionie przyniesie fuzja *Unicredito* i *HypoVe-reinsbank*.

10 największych banków Europy Środkowo-Wschodniej (stan na 31 grudnia 2004 r.)

Lp.	Bank	Państwo	Kapitał I kategorii (w mln \$)	Aktywa (w mln \$)	Miejsce wg aktywów
1	National Savings & Commercial Bank	Węgry	2 158	23 087	4
2	Bank Pekao	Polska	1 938	19 841	6
3	PKO Bank Polski	Polska	1 865	29 405	1
4	Ceska Sporitelna	Czechy	1 785	25 951	3
5	Bank BPH	Polska	1 590	18 010	7
6	Bank Handlowy w Warszawie	Polska	1 521	11 352	11
7	Československa Obchodni Banka	Czechy	1 421	27 421	2
8	Komerčni Banka	Czechy	1 312	20 580	5
9	Banca Comerciala Romana	Rumunia	1 231	8 693	16
10	Hansabank Group	Estonia	1 037	11 211	12

Na omawianej liście znalazło się:

- ❖ 19 banków z Polski (rok wcześniej 19),
- ❖ 12 banków z Węgier (14),
- ❖ 10 banków ze Słowacji (9),
- ❖ 10 banków ze Słowenii (10),
- ❖ 9 banków z Czech (10),
- ❖ 8 banków z Bułgarii (7),
- ❖ 8 banków z Chorwacji (8),
- ❖ 8 banków z Rumunii (8),
- ❖ 5 banków z Serbii i Czarnogóry (5)
- ❖ oraz 3 banki z Łotwy (2), 2 z Estonii (2) i 2 z Litwy (2).

(*The Banker*, październik 2005 r.)

KOLEJNE PRZEJĘCIE BANKU Z EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

Banki Europy Centralnej i Wschodniej były dotychczas dobrym celem dla przejmujących. Za korzystną cenę udostępniały rozległe, niezagospodarowane rynki. Dziś sytuacja się zmienia. Do prywatyzacji i przejęcia pozostało coraz mniej instytucji. Być może właśnie dlatego przejęcie kolejnej może nie być już takie tanie.

Cena za pakiet większościowy rumuńskiego *Banca Comerciala Romana* (BCR) może wynieść 4,2 mld USD. Byłby to rekord dla tego regionu. Ostatnie nabycie ukraińskiego *Aval Bank* przez austriacki *Raiffeisen International* kosztowało 3,2 mld USD. BCR jest jednak ostatnim tak dużym bankiem z Europy Środkowo-Wschodniej do przejęcia. Jego aktywa wynoszą 9 mld USD, zysk zaś w ostatnim roku – 201 mln USD. BCR ma największy udział w kredytach i depozytach krajowych. Zainteresowani akcjami tego banku (*Deutsche Bank*, włoski *Banca Intesa*, *National Bank of Greece*, austriacki *Erste Bank* i portugalski *Banco Comercial Portugues*) wierzą, że tutejszy rynek będzie rozwijał się szybko. Doświadczenia chociażby *Erste Bank*, który dokonał serii przejęć w regionie, świadczą, że były to dobre i zyskowne inwestycje.

Intensywność przejęć jakich byliśmy świadkami w Europie Środkowo-Wschodniej, świadczy z jednej strony o bliskiej integracji tego regionu z Europą Zachodnią. Z drugiej zaś jest efektem oczekiwań inwestorów co do dalszego wzrostu banków zachodnich.

Nasz region kusi trwającym wzrostem średnio o 4% w 2005 r. Ponadto zaskakująco łatwo 8 nowych państw włączyło się w struktury Unii Europejskiej. Zachęcająca jest także odbudowa polskiej gospodarki po stagnacji w latach 2000–2003. Banki z zachodniej Europy mają spore pole do działania. Według szacunków *Raiffeisen*

Banki międzynarodowe obecne w Europie Centralnej i Wschodniej

Lp.	Bank	Aktywa ogółem (w mld EUR)
1	HVB Group	36
2	Erste	33
3	KBC	32
4	Raiffeisen	28,5
5	UniCredito	27
6	Societe Generale	20,5
7	OTP	18
8	Intesa	17
9	Citibank	15,5
10	ING	14

stosunek udzielonych kredytów do PKB w krajach – nowych członkach Unii wynosi 35%, w krajach strefy euro zaś 110%. Banki zagraniczne inwestują zarówno w konsolidację, jak i w dalszą ekspansję w regionie. Dużą zmianę przyniesie fuzja *HVB Group* i *UniCredito*.

Przykład Polski świadczy, że inwestowanie w krajach Europy Wschodniej nie jest wolne od ryzyka. Banki międzynarodowe chronią się jednak, inwestując w więcej niż jednym kraju.

(The Economist, 5 listopada oraz Financial Times, 8 listopada 2005 r.)

NAJWIĘKSZE BANKI AZJI

Silny rozwój państw azjatyckich, w szczególności Chin i Indii, ma wpływ na poprawę sytuacji w sektorach bankowych tych krajów. 200 największych banków Azji zanotowało wzrost zagregowanego kapitału I kategorii o 14,7% do poziomu 349,4 mld USD; wzrost zagregowanych aktywów o 13,9% do poziomu 7105,3 mld USD; wzrost zysku przed opodatkowaniem o 64,2% do poziomu 67,4 mld USD. Świadczy to o wyraźnej odbudowie dochodowości tych instytucji.

10 największych banków Azji (stan na 31 grudnia 2004 r.)

Lp.	Bank	Państwo	Kapitał I kategorii (w mln \$)	Aktywa (w mln \$)	Miejsce wg aktywów
1	Bank of China	Chiny	27 602	515 972	2
2	China Construction Bank	Chiny	23 530	471 792	3
3	Industrial & Commercial Bank of China	Chiny	20 170	685 135	1
4	Hong Kong & Shanghai Bkg Corporation	Hongkong	17 225	316 317	5
5	Agricultural Bank of China	Chiny	16 670	422 151	4
6	National Australia Bank	Australia	15 044	282 299	6
7	ANZ Banking Group	Australia	9 696	176 456	9
8	Commonwealth Bank Group	Australia	8 672	200 452	7
9	Kookmin Bank	Korea Płd.	7 803	176 577	8
10	Westpac Banking Corporation	Australia	7 776	171 214	10

Na liście 200 największych banków Azji w 2004 r. wg miesięcznika *The Banker* znalazło się:

- ❖ 38 banków z Tajwanu (rok wcześniej 38),
- ❖ 32 banki z Indii (33),
- ❖ 29 banków z Chin (18),
- ❖ 14 banków z Korei Południowej (14),
- ❖ 13 banków z Malezji (12),
- ❖ 13 banków z Filipin (15),
- ❖ 12 banków z Australii (12),
- ❖ 11 banków z Indonezji (14),
- ❖ 9 banków z Hongkongu (9),
- ❖ 8 banków z Tajlandii (10),
- ❖ 3 banki z Singapuru (3),
- ❖ oraz 18 banków z innych krajów (23).

Zauważalne jest w zestawieniu przede wszystkim wyraźne zwiększenie się liczby banków z Chin. Taki skok jest zjawiskiem rzadko spotykanym w tego typu zestawieniach. W dodatku na trzech pierwszych miejscach listy 200 największych banków są instytucje z tego kraju. Choć nadal nie jest to najliczniejsza grupa banków w regionie – więcej wprowadziły banki z Tajwanu i Indii, to jednak jej udział w zagregowanym kapitale I kategorii wszystkich 200 instytucji jest największy (32%). Po raz pierwszy pod tym względem banki chińskie wyprzedziły Australię.

(The Banker, październik 2005 r.)

SYTUACJA W ARGENTYŃSKIM SEKTORZE BANKOWYM

Od ostatniego kryzysu w argentyńskim sektorze bankowym minęło już trochę czasu, a jednak w dalszym ciągu sytuacja nie jest stabilna. Całkowite uzdrowienie kondycji banków wymaga dziś przede wszystkim wzmocnienia kredytów dla sektora prywatnego. Nie wszystkie instytucje mogą temu zadaniu podolać.

W latach 2001–2002 banki poniosły znaczne straty. Konieczność odbudowy zaufania publiczności i wzmocnienia bazy klientów stała się priorytetem. Dziś w związku z tym pojawiło się na rynku wiele promocji obejmujących produkty bankowe.

Powoli banki wychodzą z kryzysu. W 2005 r. zarówno prywatne, jak i publiczne banki odnotowały po raz pierwszy od kryzysu zyski. W zeszłym roku stały się one nareszcie dochodowe. Nadal jednak odczuwają skutki decyzji rządowych z okresu kryzysu.

Miscellanea

W następnych miesiącach najważniejsza będzie kontynuacja wzrostu kredytowania sektora prywatnego. Najwięcej banków rozpoczęło ten proces od najprostszych krótkoterminowych produktów, takich jak kredyt na rachunku bieżącym, karty kredytowe, inne kredyty komercyjne. Od zeszłego roku zaczęły się pojawiać bardziej zaawansowane produkty. Bardzo popularne stają się kredyty hipoteczne. W ostatnim roku kredyty dla sektora prywatnego zanotowały wzrost o 32%. Dalszy ich wzrost jest niezbędny, gdyż kredyty stanowią nadal mniej niż 60% aktywów ogółem, a wskaźnik udziału kredytów dla sektora prywatnego do PKB waha się w okolicach 10%.

Pewnym problemem dla banków może okazać się brak odpowiednich kandydatów na pożyczkobiorców, szczególnie w sektorze przedsiębiorstw. Wiele z przedsiębiorstw jest ciągle restrukturyzowanych lub też nie spełnia formalnych wymogów, charakteryzując się na przykład zbyt słabymi ocenami ratingowymi. Banki udzielające kredytów przedsiębiorcom skupiły się zatem niemal wyłącznie na spółkach największych lub mniejszych, ale o zdrowych bilansach. Jednocześnie dobrym znakiem jest spadek udziału złych długów w kredytach ogółem z 20% w końcu 2002 r. do 9% w kwietniu 2005 r. Banki są dziś na dobrej drodze do naprawy jakości ich aktywów.

Jedną z poważnych konsekwencji kryzysu było zrekompensowanie przez rząd strat bankom z użyciem bonów oraz pożyczek rządowych. W ten sposób papiery rządowe stanowiły zaraz po kryzysie aż 60% aktywów bankowych. Dziś zredukowano tę wielkość do 38% po części dzięki determinacji banków, by zwiększyć transakcje

Największe banki Argentyny

Lp.	Bank	Kapitał I kategorii (w mln \$)	Aktywa (w mln \$)	Zysk przed opodatkowaniem (w mln \$)	Miejsce na liście 100 największych banków Ameryki Łacińskiej
1	Banco de la Nación Argentina	1 623	15 124	19	12
2	Banco Hipotecario	673	3 087	97	26
3	BBVA Banco Frances	605	5 396	6	30
4	Banco de Galicia y Buenos Aires	453	7 930	-27	37
5	Banco de la Provincia de Buenos Aires	440	7 113	21	39
6	Banco Macro Bansud	424	2 973	65	42
7	Banco de la Ciudad de Buenos Aires	293	2 529	34	50
8	Banco Río de la Plata	281	5 030	15	51
9	HSBC Bank Argentina	195	2 028	-138	63
10	Banco Sudameris	173	1 388	31	68

z sektorem prywatnym. Kredytowanie sektora prywatnego jest bardziej opłacalne niż inwestowanie w papiery rządowe. Poza tym od stycznia 2006 bank centralny Argentyny wprowadza regulację: nie więcej niż 40% aktywów banku ogółem może być trzymane w papierach rządowych i banku centralnego.

Także regulatorzy pracują ciężko, by przywrócić normalność w systemie bankowym. Zmieniono wiele regulacji. Minimalna wielkość współczynnika adekwatności kapitałowej wynosi teraz w Argentynie 8% (przed kryzysem było to 11,5%).

Po kryzysie sektor bankowy zmienił się pod względem liczby i wielkości banków. Z sektora wycofały się *Scotiabank* i spółki zależne *Credit Agricole*. Dzięki temu lokalni, dawniej drugorzędni gracze stali się najważniejsi. Liczba banków spadła ze 113 w 2000 r. do 92 dziś. W ciągu kilku listopadowych dni 2001 r. wycofano około 6% depozytów. Zawieszenie wypłat oraz pesyfikacja wkładów i kredytów wg różnego przelicznika spowodowały falę spraw sądowych przeciwko bankom. Stąd pojawiły się ich dodatkowe straty związane z odszkodowaniami – około 8,8 mld peso.

(Euromoney, październik 2005 r.)

UNIJNA DYREKTYWA DS. WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH A NOWA UMOWA KAPITAŁOWA

28 września Unijna Dyrektywa ds. Wymogów Kapitałowych (ang. CRD – *Capital Requirements Directive*) została przyjęta przez Parlament Europejski i zatwierdzona przez Radę Ministrów. Dyrektywa ta przenosi zasady ustalone w Nowej Umowie Kapitałowej na prawo Unii Europejskiej. W następnym etapie (w terminie do 1 stycznia 2007 r., z wyjątkiem instytucji o bardziej zaawansowanych metodach pomiaru ryzyka i alokacji kapitału, dla których termin ten wydłużono do 1 stycznia 2008 r.) jej zapisy zostaną wprowadzone przez kraje członkowskie do ich prawa krajowego.

W wielu istotnych kwestiach Dyrektywa różni się od Nowej Umowy Kapitałowej. Wynika to ze specyfiki rynku europejskiego.

Po pierwsze, CRD odnosi się do wszystkich instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. NUK natomiast ma mieć zastosowanie tylko do banków „aktywnych międzynarodowo”. Oznacza to, że jedynie około 10–20 banków z USA będzie musiało sprostać wymogom *Basel II*. Reszta – około 8000 banków krajowych – nie będzie musiała przechodzić na nowe zasady. Kwestia ta budzi wątpliwości co do nierówności konkurencyjnej między europejskimi a amerykańskimi bankami.

Po drugie, Dyrektywa ustaliła niższe niż w NUK wymogi kapitałowe dla bankowych transakcji kapitałowych o szczególnym ryzyku.

Po trzecie, CRD poświęca więcej miejsca temu, jak narodowi nadzorcy powinni współpracować, by osiągnąć zgodność na jednolitym rynku. Ten aspekt jest ważny z punktu widzenia zjednoczonej Europy.

Po czwarte, CRD jest generalnie bardziej skomplikowana i zawiła, gdyż jest to raczej dokument prawny niż umowa między nadzorcami bankowymi. Ta złożoność Dyrektywy oznacza, że pomimo zaaprobowania jej przez Radę Ministrów niezbędne jest jej formalne zaadoptowanie, by mieć pewność, że działa ona w każdym z 20 oficjalnych języków Unii Europejskiej. Następnie akty te zostaną przekazane do władz poszczególnych państw do wdrożenia w krajowym ustawodawstwie.

Nowa Umowa Kapitałowa ma na celu stworzenie jednolitego rynku konkurencyjnego dla instytucji międzynarodowych. Dlatego też bardzo istotnym problemem związanym z jej wdrażaniem staje się odmienne podejście regulatorów Europy i USA. Może to zagrozić podstawowemu celowi NUK. Z jednej strony nie wydaje się możliwe, by banki wewnątrz i z zewnątrz USA działały wg odmiennych reguł. Krajowe banki amerykańskie, które staną się aktywne międzynarodowo, będą musiały przyjąć zasady NUK lub CRD. Z drugiej zaś strony wiele małych banków amerykańskich nie chce być postawionych w niekorzystnej sytuacji względem banków dużych i instytucji kredytowych z Unii, z którymi mają konkurować, a które przyjmują zasady NUK i dzięki temu obniżą wymogi kapitału regulacyjnego. Jedno jest pewne, aby *Basel II* miała sens, musi nastąpić większe zaangażowanie USA w te kwestie.

Wychodząc naprzeciw tym niepokojom, nadzór federalny USA ogłosił w październiku 2005 r., że zamierza wprowadzić zmodyfikowaną wersję *Basel I*, czyli *Basel 1-A* dla mniejszych banków krajowych. Według tej wersji zwiększona zostanie liczba wag ryzyka, możliwe będzie także szersze użycie ratingów kredytowych zewnętrznych. Posunięcie to ma choć w małym stopniu zniwelować różnice między bankami stosującymi zasady *Basel I* i *Basel II*.

(The Banker, listopad 2005 r.)

Opracowała: Beata Zdanowicz

BEZPIECZNY BANK

SAFE BANKING

Magazine on the issues of deposit
protection and the financial
security of banks

Edited by:

prof. dr hab. Władysław Baka
– chief editor,
Kazimierz Beca,
dr Marek Grzybowski,
dr hab. Małgorzata Iwanicz-
-Drozdowska, prof. SGH,
Ewa Kawecka-Włodarczyk,
prof. dr hab. Stanisław Owsiak,
Krzysztof Pietraszkiewicz,
prof. dr hab. Marek Safjan,
dr hab. Jan Szambelańczyk,
prof. University of Economics
in Poznań,
Ewa Śleszyńska-Charewicz

Secretariat:

Beata Zdanowicz

The published articles present their
author's opinions. These opinions
are not the official attitude
of the Bank Guarantee Fund.

ISSN 1429-2939

Publisher:

Bank Guarantee Fund
00-546 Warsaw
Ks. Ignacego Jana Skorupki Street 4
tel. 583-08-01, 583-08-05,
583-08-06
fax 583-08-08
e-mail: rada@bfg.pl
www.bfg.pl

Cooperation:

Stardruk
Wydawnictwo
00-660 Warszawa
ul. Lwowska 11/29

CONTENTS

4 (29) 2005

A. About the BGF's activity (BGF – the Bank Guarantee Fund)

1. The resolutions of the BGF Council concerning the rates for the year 2006 – p. 3
2. Evaluation of the banking sector's financial situation in 2004 (on the basis of the audited data) in the light of BGF's analysis – *Tomasz Bugajny, prof. Małgorzata Iwanicz-Drozdowska, Halina Polijaniuk, Iwona Sowińska* – p. 7
3. Long term policy of financial funds' accumulation in the Polish deposit guarantee system – *Tomasz Bugajny, Marek Pyła* – p. 109

B. Problems and opinions

Financial system development – *Leszek Balcerowicz* – p. 125

C. Consultations for banks

Effects of the International Financial Reporting Standards' implementation on the selected financial values of the banks using IFRS in their unit statements – *Katarzyna Armacińska, Kinga Kierc* – p. 133

D. Learning from foreign experience

American supervisors' activities toward the banks on the financial situation's deterioration on the OCC example – *Tomasz Adamowicz* – p. 167

E. Chronicle

Basic macroeconomic indicators and legal and organisational changes in the Polish banking sector in the 3rd quarter of 2005 – *Halina Polijaniuk* – p. 185

F. Miscellanea

Foreign press review (September–November 2005) – p. 193